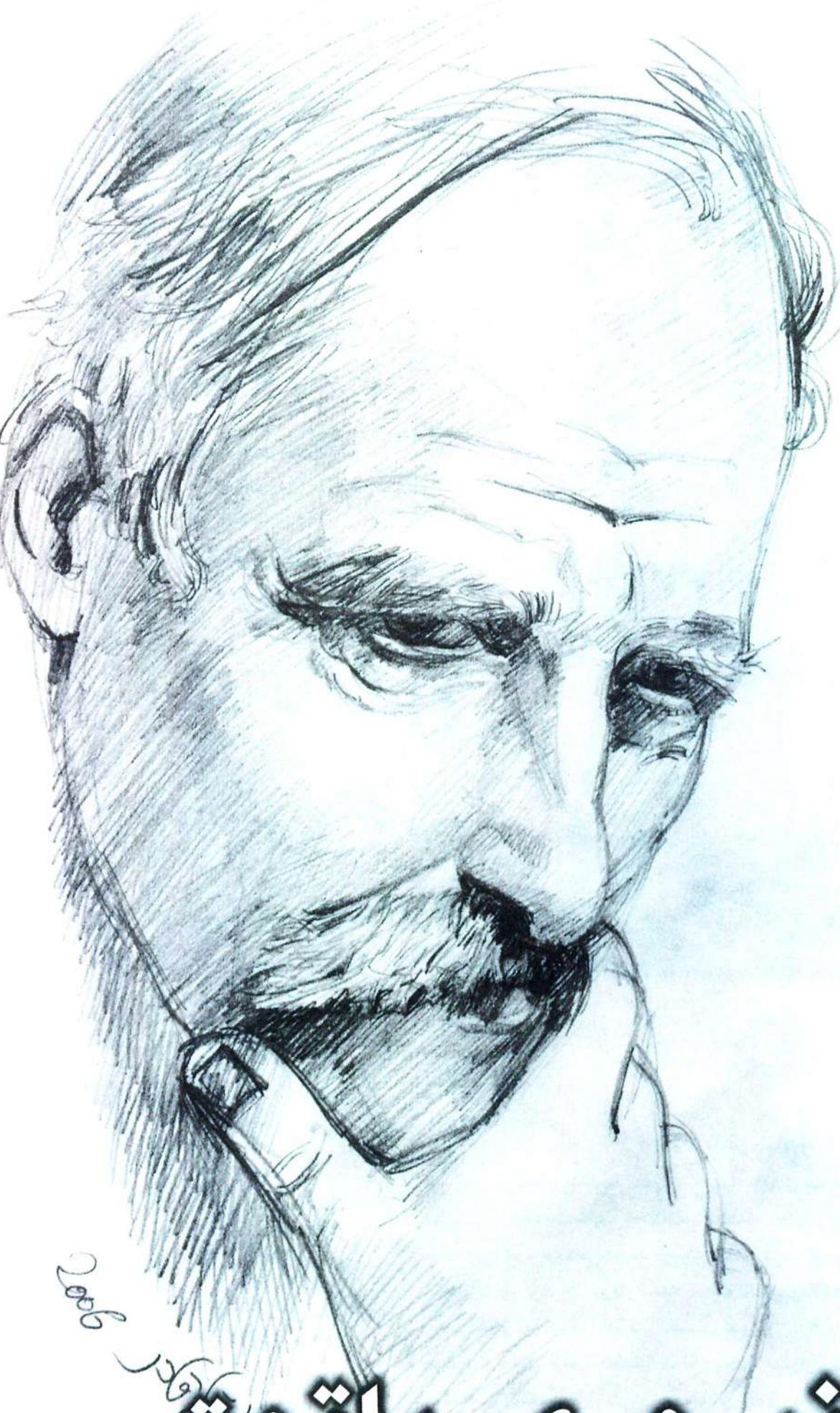

لوفت
لوفت - کلار

بلوک او ویه کی رُشنبیریه و هه زماره تایله ته به داهننه زلک
دوزگای چاپ و په خش سه ددم دو مانگ جازیک دریده کات

مهنسوری یاقوتی

مرؤفی چرؤک و چرؤکی مرؤف

سەرپەرشتىيارى گشتى

شىركۆ بىتكەس

پاۋىزكار

ئەگرەم قەرەداخى

سکرتىيرى پۇقان

ياسىن عومەر

سەرپەرشتىyarى ھونەرى

قادر ميرخان

مونتاژى كۆمپىوتەر

ئاسو سەعىد

سەرپەرشتىyarى چاپ

فەرھاد رەفيق

پۇقان بلاۆكراوهىيەكى پۇشنىيەرلەر

ژمارەسى تايىبەتە بە داهىنەرەيك،

دەزگاى چاپ و پەخشى سەردەم

دوومانگ جارېك دەرىيەدەكتات

ناونىشان

سلیمانى - شاپىشى سالىم

دەزگاى چاپ و پەخشى سەردەم

ژمارەكانى راپردوو

ئىبراهيم ئەحمدە، مەحەممەد مەولۇد (مەم)، كەمال مەزھەر، لەتىف حامىد، سوارەتىلىخانى زادە، مەھىدىن زەنگەنە، ئەحمدە ھەردى، يەلماز گۇنائى، ئىسماعىل بىشىكچى، موحەرەم موحەممەد ئەمین، دىلدار، مەستورەي ئەردىلەننى، مەولانا خالىدى نەقشبەندى، جەمال عىرفان، مەلا عبدولكەرىمى مودەريس، جەلالى مىرزا كەريم، عبدولخالق مەعروف، ھىمن، حسین حوزنى موکرييانى، ئەمین فەيزى، كامەران موکرى، جەلال تەقى، حەممە سالىح دىلان، ھەزار، شاكىر فەتاح، كاكەمى فەلاح، عەلائەدەن سەجادى، شىيخ مەھەممەدى خالى، حسین عارف، عەلى ئەشرەفى دەرىيەشيان، سەليم بەرەكتات، پىشەوا قازى مەھەممەد، مەحمود مەلا عىزەت، فايىق بىكەس، عبدوللا پەشىتو، جىڭەر خوين، بابه تاھىرى عورىيان، عەرب شەمۇ، دىلشاد مەريوانى.

لە دەرهەۋەتلىك ولات

Tel: 00441628477660

Fax: 00441628486008

Web Site

www.sardam.info

Email

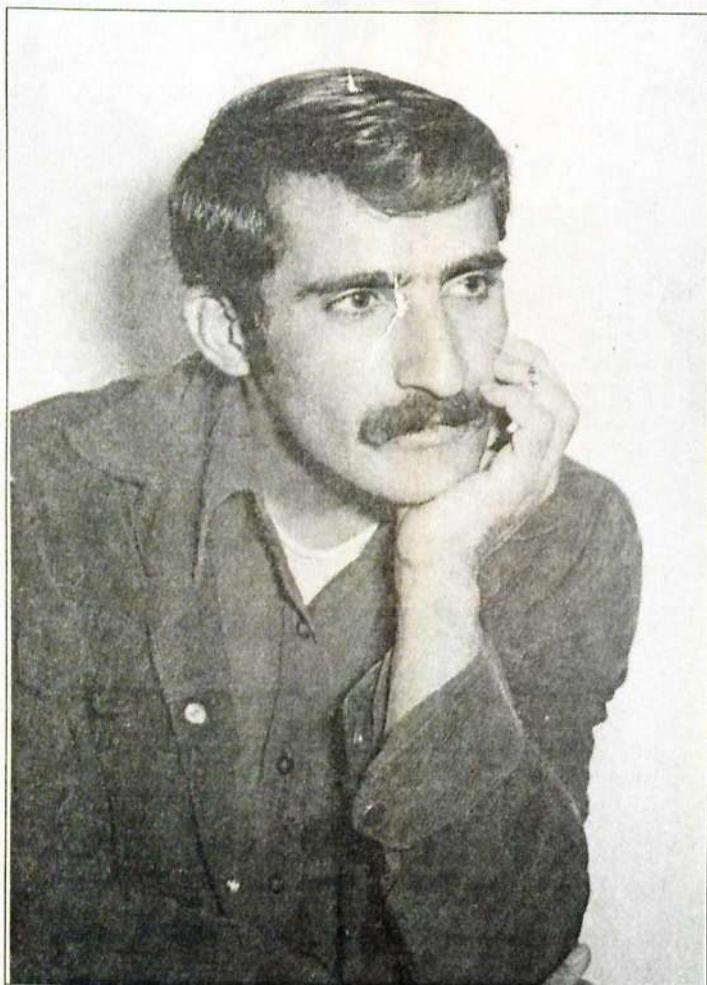
Sardam@sardam.info

چاپخانەي پەنج

لە گۈزەرى بادا

بىوگرافىيى مەنسورى ياقوتى، بە پىنوسى خۇي

و: جەليل نازادىخواز

لە دورانى مندالىيا بەمۇ تەفسانانە گەورە بىرۇم كە دايىكم دەيانى
كىتپايدۇ و بالاڭىرىدىن ھارپى خويىندە وەي شانامەي كوردى كۆرى
شەوان بۇرۇ.

ئىستاش زېانە وەي ناھەنگ و ناوازى ئەمۇ شانامە خويىندە وەيە
لە گۆتىمدا دەزېتىمە وەستىتىكى سەير و رازاوى لە گىاندا بلىسە

زىيانى من بە شىۋىيەتكى كشتى و ورد لە سى كتىپدا نۇرسراوه
كە ھىچكامىيان تا نەمەر بلاونە كراونەتەوە. ۱- پايسىز و پەپولە

۲۰۰ لەپەرە بىئۆگرافى رىگانەدراو بىز چاپ
۲- لە گۈزەرى بادا. ۲۰۰ لەپەرە، چىرەكى درېش. رىگانەدراو بىز
چاپ.

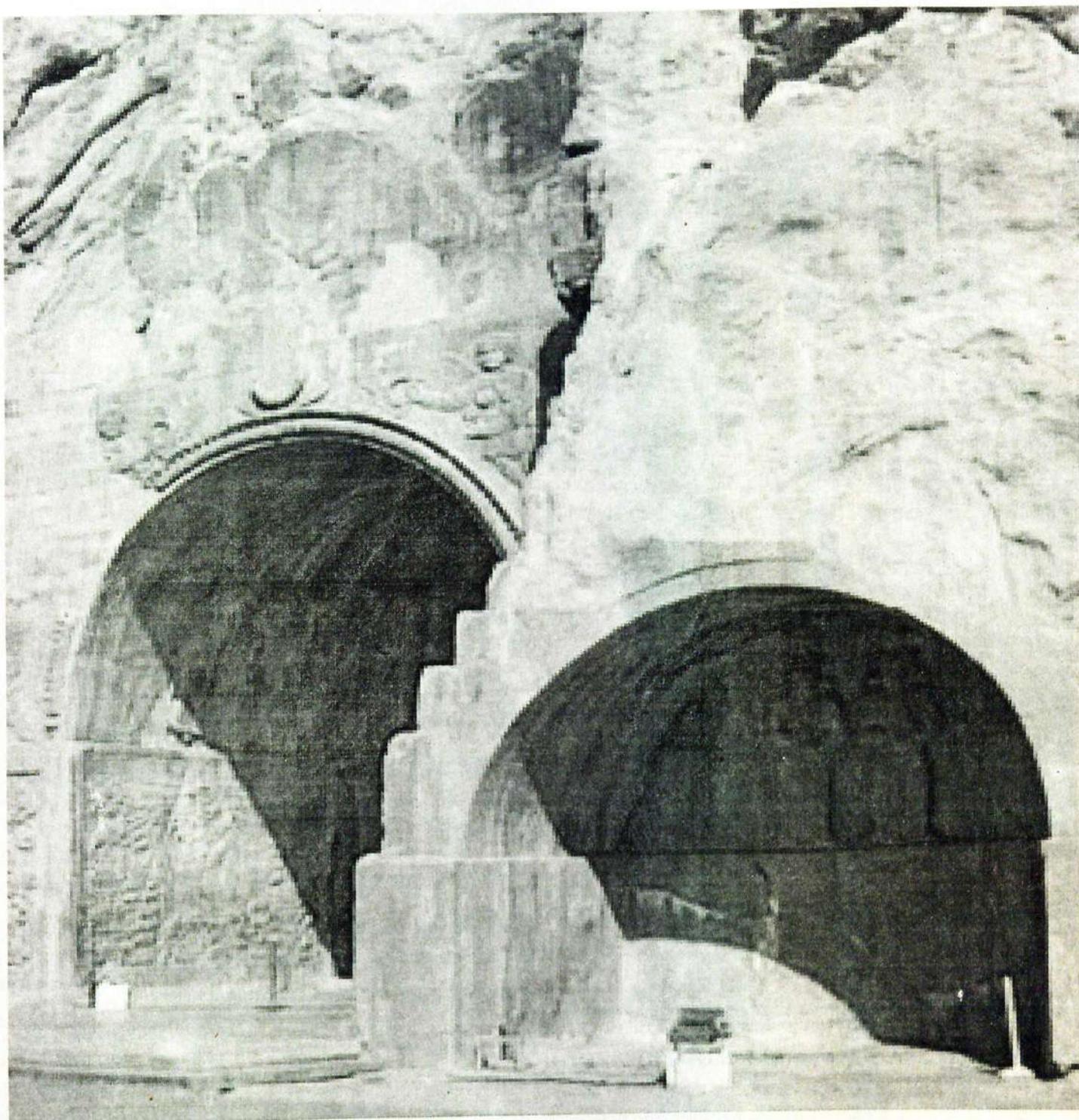
۳- شەوي دالە كەرخۇرە. ۳۰۰ لەپەرە، كۆمەلە داستان.
نەگۈنجار بىز چاپ.

زىيانى من هىدر وەك كۆتۈزۈتكى كىيى وايە كە لە لابەلائى زىنار و
تاشەكانى زاكىرىسىدۇ سەدۇز بورە و بىز پىساندۇ كىزەبا راي دەۋەشىيىنى
و زىيان و بەفرەلۇ و شەستەبارانى گورزوھىشىن ندوازشىيان كردووە.

لە رۆزى ۵ يى رەشەمىي سالى ۱۳۲۷ لە گوندى «كىيەنەن» لە
دايىك و باوکىنلىكى ھەردوو كورد و پېشتابىپشت كورد لە دايىك بىرۇم.
باوكم لە گوندى «سېركۆ» وە دېت بىز كېرمان و لەۋى ژىن دېتىنى.
رەچەلە كى تىمە لە بىنەرتىدا سەر بە ناوجەھى «كولىيابىي» يە كە لە
باكىورەوە دەگانە قورۇوە و لە خۆرھەلاتەوە سەنقور و لە باشۇرەوە
كرماشان و لە خۆرناوارە كامىئان. زىدە كەم زەغىرە چىايەكى بەرزا
باوەشىيان گىرتووە. لەوانە چىاي بەرزا («دالەھەز») و بەرزا يە كانى
«كەشكەمیر»

ھۆلە و كىيەنەن بىنەيل كەشكەمیر
ھويىدە ئىئلاخان منىش كردد پىر

دەكىشى و يېقەرارم دەكا. ئىستاش نازانم بېچى باوكم تەم مالىدى قوتايانىيەدا «ئەميرى كامكار» بە داستان خويىندەدە بە كە من تىايا لەدایك بۇوم، لەگەن زەوين و باخى ھەلۋەزە و كانيدا شىوهىيەكى جوان و سەرنىجىراكىش كە بىر ئىممەدە دەخويىندەدە منى بەرەد كتىپ و خويىندەدە كتىپ راكىشا. كتىپخانىيەك بۇو كە شارەدا كاليسکە و گارىدەكان لە هاتوچۈزۈدا بۇون و باران دەبارى. شەرى بە رىالىك كتىپبى ئەدا بە كرى. ھەمۇ كتىپبەكانى ئەدو كاتىك كە كەيشتىنە شار لە كۈلانى (پشت بە دەنە) لە پالى مەددو شۆرخانىيەكدا شويىمان گرت. لە قوتايانىيە «دارىوش»دا دواىى ھەمۇر كتىپبەكانى كتىپخانىيەكى تىرم خويىندەدە كە دەرسە دەخويىندە. ئەم قوتايانىيە هيىنى مالى كامكار بۇو كە كتىپخانىيە «ئاخىللىك» بۇو كە ئىستاش ئاخىللىك ھەر ماواه. بىن بىنە مالىيەكى كەلتۈرۈپىست و شارسىتايخواز بۇون. لەم ئامان و پىساندەدە كتىپبىم دەخويىندەدە. ھەرچى دەكەيشتە دەستم

نارمانخوازی لاویمهوه وانمه وتمه و لنه ناو فرمیسک و کریانه خدکدا پاش مالناوایی چووم بز کوندی «میدان» لنه نزیک سنوری قوروه. لنه بزو که داستانی دریشی «چرایدک به سمر مادیان چیاوه»م نووسی. بلازبورنهوهی تمه کتیبه هندی لنه

دلهدهگه توند و تیزه کان و ساواکی دزم هینایه جرجوول و لنه زیر گوشاری ساواک و هندی لنه دلهدهگه کانی ناچار بروم ماوهیمک لنه شاری سونقورودا درس بلیمهوه. لنهویش لنه زیر گوشاری ئیسکشکینی پولسی سیاسیدا ناچار بروم بهره کرماشان کوچ بکم و بومه مامۆستای قوتاچانهی «کزیا».

سالی ۱۳۵۲ يه کم کۆمەلە چیرۆکم به ناوی «زام» بلاز بزووه. تمه کتیبه لنه لایه ناوهند و کۆر و کۆمەل و رووناکبیر و خەباتکارانی نەو سەردەمەوه پیشوازی باشی لیکراو. «باقری موئمنی» تویىزد و رخنه گری نەدەبی و نووسمر که لنه بنەرتدا کرماشانیه کتیبه کەی خویندبووهوه.

لنه کۆمەلە زامدا چیرۆکه کانی «فیسقه، هەنگی زیر، گورگ» سمبولیکن و داستانی «زیرپرد، زیری درەخت» رەگەزی سورپنالیستییان ھمیه و چېند داستانی رنالیستی که لنه ناخاوتتینکی رووبەرودا باقری موئمنی لەسەر رنالیسم قوتاچانهی قۇناغسازی سەرددەم جەختى كردهوه، لنه زیر کاریگەریتى روانگە و بۆچۈونە کانی موئمنیدا رەوتى بەرھەمە کانی من رەنگ و بۆزى رنالیسمیان بە خۆوه گرت و بومه مايمى تەم بەرھەمانەی خوارەوه کە تا کاتى سەرھەلدنى شۆپشى ئىرلان هاتونەته دنیاى بونەوه.

۱- «گولخاس»، کۆداستان تا چاپى حەوتەم.

۲- «مندالى من»، کۆداستان تا چاپى يازده.

۳- «چیرۆکه کانی ئاسکدەرە»، کۆداستان تا چاپى سېيىم.

۴- «سالى كۆرپە»، کۆداستان تا چاپى يه کم، بەرھەمە خەلاتى باشتىرىن كتىبى سال، ھەلبىزىراوى لېئەنە كتىبى مندال.

۵- «پاجوش»، چیرۆکى دریز چاپى هەشتەم.

۶- «لە زیر خۆردا»، چیرۆکى دریز چاپى يه کم.

دەخویندەوه. مامۆستايىكى تەدەبان ھەبۇو ناوی «سادق» بسوو. دنەمە دام كە بنووسىم. قۆناغى دواناوهندى و ئامادەيىم لە دواناوهندى «كەزازى»دا دايىه سەر كە كۆزى مامۆستاي خەتنىدەوارى چاكى ليپۇر، وەك:

۱- تەسغەری واقدى، شاعيرى كرماشانى

۲- عەباسى سەرمەدى، كۆكەرەوهى كۆمەلە ھۆنراوهى ھۆنەرانى تەمپۇر

۳- مەسعودى گولزارى، مامۆستاي مىشۇو، تویىزەرى مىشۇو كرماشان

عەباسى سەرمەدى مامۆستاي فەلسەفە بسوو، رۆلىكى يەكجار كارىگەر و گرینگى لەسەر ژيان و چارەنۋوسى من دانا. بە تايىمەتى زيانى تەدەبى.

قوتابخانەمى كەزازى دوو خول زيندانى سياسى لە قوتاچانە كەي دايىه دەرەوه. ۱۹ سال بروم كە سەرم لە ساواك و زيندان و پۆليس و

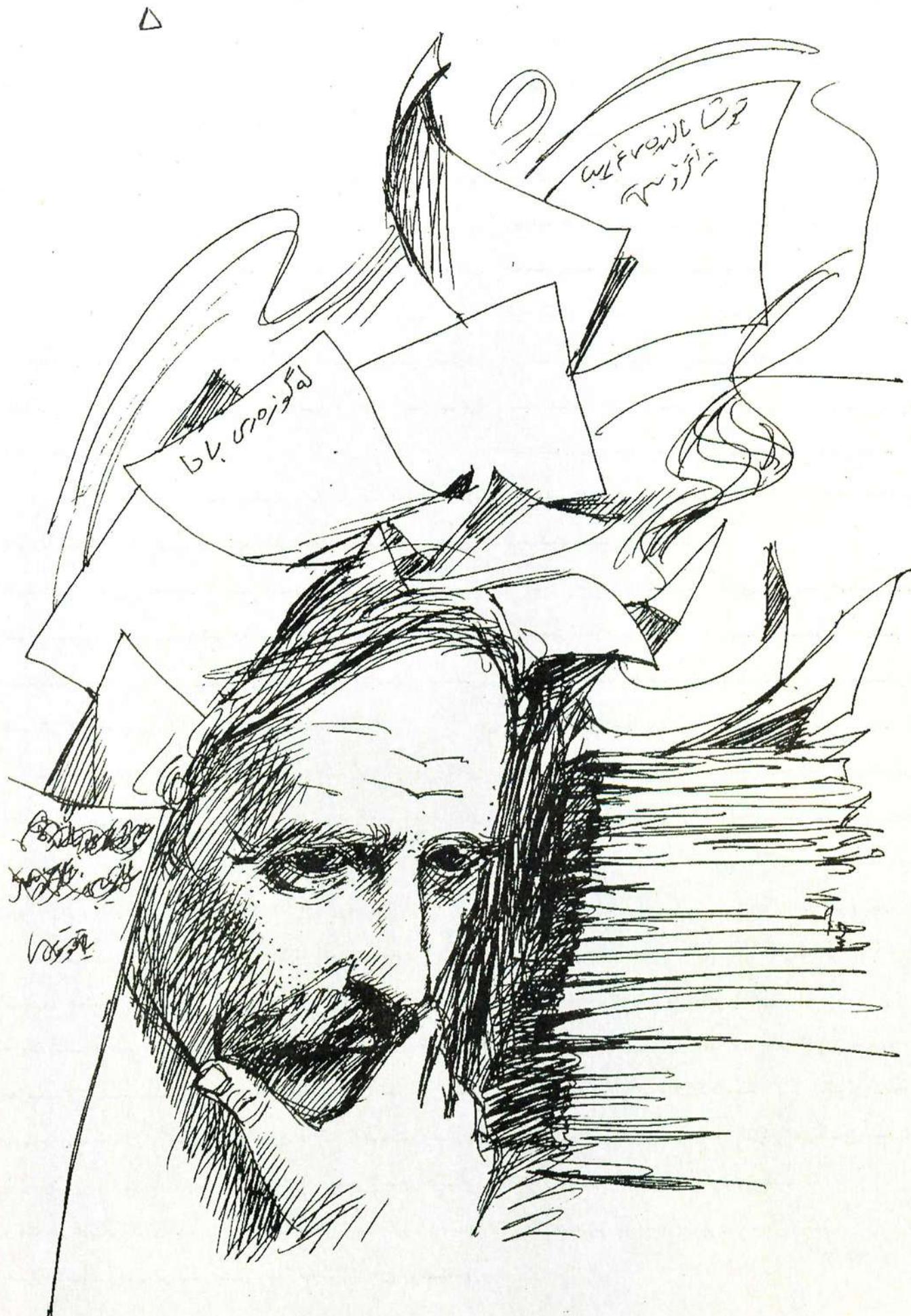
دادگای سەربازى دەرييەنە. لە خولى تاقىكىردنە وەدا بسووم و خەرىكىبۈم و لامى پرسەكانى فەلسەفەم ئەدایەوه كە عەباس سەرمەدى ھات و وتسى: كارگىزانى «ساواك» (پۆليسى سياسى دەسەلاتى شا) لە نووسىنگە بەرپىدەر چاودەرىت دەكەن.

ئىمە يەكم تاقى زيندانى سياسى بسوين دواى رووخانى دولەتى ميللى دوكىتىر موسەدق. تەوسائلەش ھەر كەوتم. بە شىۋە دەمەشىپى و رەوتى خۆيان دەستيان دايىه كۆيدى كى زۆر لە فايىل دروستكىرنى و ساختەكىرنى بۆ ئىمە كە كۆمەلى قوتابى بسوين.

دەورانى «سپادانش»م (مامۆستاي گوند لە بىرى سەربازى) لە شارى «ھەشتەرپۇد»دا يالە «سەرداشكەند» لە ئازربايچانى خۆرھەلاتدا دايىھە سالى ۱۳۵۰ كە بە راستى عاشق و

ئويىنداىي مامۆستايى بسووم و سەرمەشقىتكى وەكىو عەباسى سەرمەدى و سادق و تەسغەری واقدى خولىا و مەكۆزى سەرنجىم بۇون، چۈرمۇ بۇوم بە مامۆستا. مامۆستاي گوند لە ناچەمە كولىايى

و گوندى (چوارملان) لە نزىك زېدى خۆمەوه. لە گوندى چوارملاندا بۆ ماوهى سى سال بە ھەمو شەوق و تاقەت و

لـه سـدر اـسـمـرـی وـلـاتـدا. چـهـنـدـ رـزـزـ دـوـایـ نـدوـ تـقـيـنـدـهـ دـيـهـ کـهـ تـاـ

ـ7- «چـراـيدـكـ بـهـ سـدـرـ مـادـيـانـ چـيـاـوـهـ»، چـيرـزـكـيـ درـيـزـ، چـاـپـيـ سـيـيـهـ.

ـنـيـسـتـاشـ روـونـ نـهـبـوـوـهـ تـهـهـ کـهـ کـارـيـ کـيـيـهـ، چـهـکـدارـانـ وـ بـهـ کـوـزـمـهـلـ

ـلـهـکـمـلـ هـمـسـتـاـنـوـهـ وـ رـاـپـدـرـيـنـ خـلـكـدـاـ لـهـ دـوـلـهـتـيـ سـهـرـبـازـ

ـهـلـيـانـ کـوـتـايـهـ سـدـرـ مـالـهـ کـمـ وـ هـمـمـوـ مـالـهـ کـمـيـانـ هـمـلـهـشـانـدـ

ـ«ـنـهـزـهـارـيـ»ـلاـ دـهـسـتـگـيـرـ کـرـامـ وـ هـمـمـوـ کـتـيـبـهـ کـانـيـ کـتـيـبـخـانـهـ کـمـ لـهـ

ـخـرـابـ کـرـدـ وـ کـمـرـانـ، کـهـ دـيـسـانـدـهـ کـتـيـبـخـانـهـ کـمـ تـالـانـ کـرـاـ. چـونـ

ـلـاـيـمـنـ سـاـواـکـمـوـهـ تـالـانـ کـرـاـ وـ بـارـيـ دـوـوـ پـيـكـاـپـ کـرـانـ وـ بـرـانـ.

ـدـهـسـتـيـانـ بـهـ خـرـمـ نـهـکـيـشـتـ، هـمـمـوـ بـنـهـمـالـهـ کـمـيـانـ بـهـ بـارـمـتـهـ کـرـتـمـ وـ

ـجـارـيـکـيـ دـيـكـهـ زـينـدـانـيـ «ـدـيـزـلـنـابـادـ»ـ وـ بـدـسـهـرـبـرـدـنـيـ

ـرـهـاـنـهـ کـيـ تـرـيـ تـهـمـدـنـ وـ پـاـشـانـ رـهـاـنـهـ «ـکـوـمـيـتـهـيـ هـاـوـهـشـىـ دـزـهـ

ـخـرـاـپـکـارـيـ»ـ کـرـامـ لـهـ تـارـانـ. بـهـ هـاـتـنـهـ سـهـرـ دـهـسـهـلـاتـيـ دـوـلـهـتـيـ

ـنـاـچـارـ بـرـوـمـ لـهـ شـارـهـکـهـ خـرـمـدـاـ نـهـمـيـنـمـ وـ بـرـقـمـ بـزـ تـارـانـ. سـيـ

ـ«ـبـدـخـتـيـارـ»ـ دـهـرـکـاـيـ هـمـمـوـ بـهـنـدـهـ کـاـنـ کـرـاـيـهـ وـ مـنـيـشـ نـازـادـ بـوـومـ.

ـسـالـيـ تـهـمـاـوـ لـهـ کـارـخـانـهـ وـ کـارـکـهـ وـ نـاـوـهـنـدـهـ کـانـيـ بـدـرـهـمـهـيـنـانـيـ

ـماـوـهـيـ کـيـ تـرـيـ تـهـمـدـنـ وـ پـاـشـانـ رـهـاـنـهـ «ـکـوـمـيـتـهـيـ هـاـوـهـشـىـ دـزـهـ

ـتـارـانـدـاـ لـهـ «ـيـافـتـتـابـادـ»ـ وـ «ـعـدـلـيـسـهـوـزـ»ـ وـ شـهـقـامـيـ يـهـکـيـهـتـيـ لـهـ

ـجـوـوـتـيـارـانـيـ کـورـدـيـ نـاوـچـهـيـ کـولـيـاـيـ.

ـرـوـزـهـلـاتـيـ تـارـانـدـاـ کـرـيـکـارـيـمـ کـرـدـ. فـرـاشـيـ، پـاسـمـوـانـيـ، نـاـسـنـگـهـرـيـ وـ

ـکـوـلـبـرـيـمـ کـرـدـ.

ـوـيـنـهـ وـ روـالـتـبـهـنـديـهـ کـيـ تـهـمـاـوـ لـهـ سـيـسـتـهـمـ وـ رـيـكـخـراـوـهـيـ نـهـرـيـابـ

ـهـمـ لـهـ تـالـانـيـ سـالـيـ ۱۳۵۶ـ دـاـ وـ هـمـ لـهـ تـالـانـيـ سـالـ وـ هـاـيـيـنـيـ ۱۳۶۳ـ

ـوـ رـهـعـيـهـتـيـ. نـهـمـ کـتـيـبـهـ دـوـايـ شـوـرـشـيـ نـيـرـانـ لـهـ لـاـيـمـنـ نـاوـهـنـدـيـ

ـهـمـمـوـ دـهـسـتـنـوـوسـ وـ دـاـسـتـانـ وـ رـوـمـانـ وـ تـهـرـحـ وـ فـيـشـهـ کـاـنـ تـالـانـ

ـبـلـاـوـکـرـدـهـوـدـيـ «ـشـهـبـاهـنـكـ»ـ دـوـهـ بـلـاـوـ کـرـاـيـهـ.

ـکـرـانـ وـ بـهـ چـمـپـاـوـ چـوـونـ.

ـلـهـ مـانـگـيـ خـهـرـمانـانـيـ سـالـيـ ۱۳۵۸ـ دـاـ بـرـيـارـيـ لـهـسـهـرـ کـارـ لـاـبـرـدـمـ

ـلـهـ کـارـخـانـهـداـ بـارـوـدـخـ جـوـرـيـ نـهـبـوـ کـهـ بـتـرـوـانـ بـغـوـيـنـمـوـهـ يـاـ

ـکـهـ دـيـرـيـ زـيـاتـرـ نـهـبـوـ، بـيـنـاـمـادـهـ بـوـونـيـ خـرـمـ لـهـ کـوـبـوـنـهـوـهـيـ کـداـ بـهـ

ـپـيـيـ روـانـگـهـ وـ بـوـچـوـونـيـ شـوـرـاـيـ شـوـرـشـ دـهـرـکـرـابـوـوـ درـايـهـ دـهـسـتـمـ وـ لـهـ

ـکـاريـ ماـمـؤـسـتـاـيـيـ دـهـرـکـرامـ. ماـمـؤـسـتـاـيـيـکـ کـهـ بـهـ رـاـسـتـيـ خـوشـ

ـسـهـنـدـمـ. رـوـزـيـ آـيـ خـاـكـدـلـيـوـهـيـ سـالـيـ ۱۳۶۳ـ يـهـکـيـ لـهـ نـاـشـنـاـکـانـمـ کـهـ

ـپـيـوـنـدـنـدـيـ هـاـوـهـلـيـ وـ دـهـسـتـاـيـدـتـيـ لـهـکـمـلـ هـمـبـوـ بـهـ دـاـخـمـوـهـ کـورـدـ وـ

ـخـهـلـكـيـ گـونـدـيـ «ـپـارـيـنـ»ـ بـوـوـ، هـاـوـرـيـ لـهـکـمـلـ چـهـنـدـ مـهـتـمـوـرـ لـهـنـاـرـ

ـنـهـ دـادـکـايـيـ کـرـدـنـيـ، نـهـ پـرـسـيـ نـهـ وـلـاـمـنـ، نـهـ هـرـيـمـکـ نـهـ

ـکـارـخـانـهـداـ دـهـسـتـگـيـرـيـانـ کـرـدـمـ. وـتـبـوـيـ کـهـ مـنـ هـمـلـهـاتـوـوـمـ، هـمـرـنـدـ

ـبـهـلـکـيـهـکـ، نـهـ تـاـوانـ خـسـتـنـهـ پـالـيـ، بـهـ خـرـمـ وـتـ لـيـسـيـ کـهـرـيـ، مـيـژـرـوـ

ـرـسـتـهـيـهـيـ نـهـوـ بـوـهـ هـرـيـ نـهـوـهـ کـهـ بـهـ دـادـوـهـرـيـ شـارـيـ کـرـماـشـانـ

ـلـهـمـرـ تـهـمـ بـرـيـارـهـ نـادـادـوـهـرـانـدـوـهـ دـاـوـهـرـيـ خـرـيـ دـهـکـاتـ. بـيـنـهـوـهـيـ

ـوـ دـهـ هـمـلـهـاتـوـيـهـکـ بـيـگـيـرـنـهـوـهـ بـزـ نـهـوـهـ. دـاـوـيـانـ لـيـ کـرـدـمـ بـچـمهـ سـهـرـ

ـکـوـئـيـ بـهـ دـهـمـهـ تـازـهـ بـهـ دـهـورـانـ کـهـ هـمـمـوـ بـيـشـيـنـهـيـ

ـتـهـلـهـنـگـيـ مـنـيـانـ سـرـبـيـوـوـهـ بـيـنـهـوـهـيـ لـهـ هـيـچـ کـارـيـکـيـ تـرـداـ پـسـپـوـرـ

ـفـرـهـنـگـيـ مـنـيـانـ سـرـبـيـوـوـهـ بـيـنـهـوـهـيـ لـهـ هـيـچـ کـارـيـکـيـ تـرـداـ پـسـپـوـرـ

ـتـهـرـاـوـ رـوـحـ وـ رـهـاـنـيـانـ خـسـتـمـهـ زـيـرـ گـوشـاـرـهـوـهـ، دـهـيـانـوـيـسـتـ لـهـ سـهـرـ

ـبـمـ، چـونـ هـيـچـ پـ شـهـيـهـ کـمـ نـهـدـزـانـيـ نـاـچـارـ وـ نـاـبـهـدـلـ بـهـرـهـوـ دـنـيـاـ وـ زـيـانـيـ

ـشـهـرـيـ ئـيـرـاقـ وـ نـيـرـانـ رـوـمـانـيـيـکـ بـنـوـسـمـ؛ قـبـرـوـلـ نـهـكـرـدـ وـ نـهـكـرـدـ،

ـکـرـيـکـارـيـ کـشـامـ وـ جـامـ.

ـنـاـمـانـجـ بـوـوـ بـهـ پـيـنـجـ سـالـ زـيـنـدانـ.

ـلـهـ کـرـمـپـاـنـيـيـهـکـيـ رـيـگـهـوـبـانـداـ کـارـمـ دـهـکـرـدـ کـهـ لـهـ کـاتـيـ

ـباـشـتـرـيـنـ دـهـورـانـيـ تـهـمـدـنـ وـ زـيـانـمـ کـهـ دـهـکـرـاـ تـمـرـخـانـيـ نـوـسـيـنـ وـ

ـتـهـقـيـهـوـهـيـ نـوـسـيـنـگـهـيـ نـاـوـهـنـدـيـ «ـحـيـزـبـيـ جـهـهـرـيـ نـيـسـلـامـيـ»ـ لـهـ

ـبـهـرـهـهـمـهـيـنـانـيـ نـهـدـهـبـيـ وـ نـاـفـرـانـدـيـ کـهـلـتـوـورـيـ بـكـرـيـتـ، بـهـ باـ چـوـوـ.

ـتـارـانـ هـاـتـنـ بـهـ دـرـاـيـ منـدـاـ لـهـ نـهـمـ کـارـهـسـاتـهـ بـوـهـ بـهـهـانـهـيـهـکـ بـزـ کـوـشـتـنـ

ـوـ بـرـيـنـ وـ لـهـنـاـوـبـرـدـنـيـ نـيـشـتـمـاـنـپـهـرـسـتـانـ وـ نـاـزـادـيـغـواـزـانـ وـ نـاـزـادـيـوـيـسـتـانـ

کاتیک که له زیندان هاتمه ده دوه، دستانی خمباتکاری ریگای کوشیدی مالیکدا خزمتی نداده بی ولات بکات.
نازادی پیشتو خویان لی دور ده خستمده، چدساپابون به ژن و له کمل شدم همه مورو تمنگه زه و کرفتاریانه دا کومله چیرۆکی
ژیان و کار و مقامه وه. همه مورو نه و نارات و شاره زروه جوانانه که
له پیناویاندا کالته و سووکایمیان به دیتران ده کرد و شقلیان پیشه
دهنان و جنیویان نهدانی، با بردبوی، فری درابونه کلله جانه ناو و
کوبده همه میک له دایک بعون و سه ریان همه دا:
۱- نهفسانه سی ره نگ، چیرۆکی دریز
۲- ترازیدیای ید دگرد، رومانی میژوویی ریگنه دراو بو چاپ
۳- پاییز و په پوله، بیزکرافی، ریگنه دراو بو چاپ
۴- له گوزه ری بادا، چیرۆکی دریز، ریگنه دراو بو چاپ
۵- کولان به کولانی کرماشان، کومله چیرۆک، ریگنه دراو

۶- شاگ و نواز،
کومله

چیرۆک،
ریگنه دراو
بو چاپ

۷- شیعه و
جادو، داستانی

دریز، ریگنه دراو بو
چاپ

۸- هیلی سنور،
کومله داستان
به هیلی بلاونه برون وهی

کتیبه کان و ریگانه درانیان،
هندي قساوی وا داکه و تووه و
بلاوبوتمه و تا راده کیش و دک
راستی و واقعیت قبول کراون. و دک
نهوهی که گوایا من مردووم، یان له

کوشیدی مالیکدا خزمتی نداده بی ولات بکات.
نازادی پیشتو خویان لی دور ده خستمده، چدساپابون به ژن و
له کمل شدم همه مورو تمنگه زه و کرفتاریانه دا کومله چیرۆکی
ژیان و کار و مقامه وه. همه مورو نه و نارات و شاره زروه جوانانه که
له پیناویاندا کالته و سووکایمیان به دیتران ده کرد و شقلیان پیشه
دهنان و جنیویان نهدانی، با بردبوی، فری درابونه کلله جانه ناو و
کوبده همه میک له دایک بعون و سه ریان همه دا:
۱- نهفسانه سی ره نگ، چیرۆکی دریز
۲- ترازیدیای ید دگرد، رومانی میژوویی ریگنه دراو بو چاپ
۳- پاییز و په پوله، بیزکرافی، ریگنه دراو بو چاپ
۴- له گوزه ری بادا، چیرۆکی دریز، ریگنه دراو بو چاپ
۵- کولان به کولانی کرماشان، کومله چیرۆک، ریگنه دراو

شیتر کمس «مهنسوروی یاقوت»ی نهنه ناسی، یا نهیده ویست
که بیناسی. دیسانمه ناچار بروم بو دریزه نان و ژیان روم
بکدهمه و کارخانه کان.

پینچ سال له ته مه نم له
ناوهندی کارهای بیستوندا
لهمانو چوو. هشت سال له
کارخانه شاری شاری
سونقوردا با بردي.

هیچکدمس
نهیده ویست بو
چرکدمساتی
بیرکاتمه که

مهنسوروی یاقوتی
نووسه و ده بی کاتیکی بو بلسوی و له

من بی تهودی تاکاداری ندم هدمو سزاید بم لد تهمه‌نی نزیک

به چوارده سالیوہ سه رقالی کاری نووسین بسوم. یه کم کورته چیرۆکم
که بلاو کرایه وه ناوی «ماشای خان» بسو. که له لابرهی شهدبی
«دەربىچە» دا لە گۇۋشارى «تاران موسەووه» دا کە «حەسەننى
شەھرزاڈ» بەرپەرەی دەبىد بلاو کرایه وە.

شه هرزاد له لا پدره که هی خویدا هدندي بدره همی دیکه هی منی
و کرده وه. من زورتر لوهی که بنو سوم دخوینده وه. له همه مورو
ه کاندا، فه لسده، کزمه لناسی، تابوری، روانناسی، به
ه تی میژرو و به شیوه کی زور تایبته میژروی کونی تیران.
م وایه له دورانی لا ویدا زوربه هه ره زوری ناسه واره کانی هونه ره
سیکه کانم خویند بدوه. چیز کنی له کورکن نه ما که من
نویند بیت وه. بدره همی نووسه رانی دنیا له رووس و فه رانسا و
مریکا تا نه و جنگایه که و در گیز اپوون و له ده ستا بون
بند فه وه. به لام نووسه ری نه زمودنی ژیمنی ده وی که ده بی له
اویدا ژیان بکه یته قوربانی. پشتیوانی تا وهزی و فکری هونه ری

نووسینه که دبیتہ کتیب. لہ بہرہ میکدا کہ گدرما و خوینی
زیان ندبیت و خوی نہ نوینی نہ بدرہ مہ هرچہ نہ پسپورانہ
نووسراپی لہ دوا ناکاما ناتوانی بہرہم و خولقاویکی کاریگہر
بیت.

برهه مدا رۆلی کاریگەر و گرنگی هەمیه. نەم رەوت و رەوندە
نازاراویەی ژیان کاریگەریتی خۆی لەسەر دانەدانەی چیرۆک و
ھەموو بەرهەمە خولقاوه کان داناوه. رەخنەگری نەدەبی ناتوانی بى
خویندنەوە و لیکدانەوە قۇناغ و دەورانەكانى ژینى نووسەر و
پەرسەی بۇون و ژیانى لەسەر بەرەرتى نەگەرە زەینىيە كانى خۆی يا
نەم و نەدو ياخویندنەوانەم کە بۇويەتى و لەبەر رۆشنایى تىۋەرە
دارىزراوه کان كە لە جۆر و شىۋەي ژیانتىكى تىر لە دنيايمەكى

هدندرانم و لسوی دهڙیم. که له زیندان هاتمه دهروه همواليک له راديوکاني، دهروهي ولات بلاو کرابرهه که کوایا من (شهید)

کراوم!

و هک ده لیّن له ههندی و لات، نیارانیه کانی شدوی و لایدنگرانی
ئه ده ب کوپ و کوپونه و دی ماته مینیشیان بده پیوه بردووه. خرم به
کوئی خرم شم هه واله له يه کن له رادیز کانه و بیست. شم هه واله
بلاو کرایه و به پرسانی ناوه نده کانی بلاو کردن و دش نه یانویرا نه
تمه نیا کتیبه کام چاپ کمن، بمه لکو ناویشم قدمه غه کرا و کدس
ئاماده نه بمو ناوم بینی. ئیستا زوری له به پرسانی ناوه نده کان
باوه پ ناکهن که زیندوم. نهوانه که شم پرۆژه یان گلله کردیسوو،
توانیان ناوی مهنسوری یاقوتی لمبیر و یادی چهندین شمه و پاک
که نه و. لمه ساتمه و خنده شدا کزره پانه که یان سپارده که سانیک و
همول و درفه تی ته واویان بۆ ره خساندن تا خۆ بنویتن و لوزیگه مری
کرده و ناکاریان ده نگ باتمه و. هاواری له گه ل شم پرۆژه یدا له
لیشاوی نووسین و به رهه مه کانی خویاندا دهستیان دایه هیرش و
رووخاندنی که سایه تی من و به رهه مه کانم. و هک کتیبی: «ئیمه ش
جه ماوه رینکین».

له زینداندا دوچاری نه خوشی سه ربع بسوم، جزء سه رعیتکی
تاییته، ناچار و تا دواسته کانی تمدن دهی دهرمانی به کار بینم
به نای «کاربامازین» یا «ترگتول».

بدره م و بدره نجامی پیشنهاد زیندان و یه کسلولولی نه خوشی
کورچیله و کمهوتنی ددانه کان و لمناوج-چوونی لمه سه و کمه مبوونی
جه کم، جاوه کامن.

نه ددان ما و نه حوکمی چاو و نهددم و نه لیتو و ...
تهو قامچیانه که به وايمه ری کارهبا تهیاندا له ژیر پیئم، ئیستا
خەر بىكىن كاريگەرتىتى خۆيان دەردەخەن.

نه مه نه خامی به رهه مه زیانی نووسه ریکه له ولاتی له
ولاشه کانی دنیای سییه مدا که به خاتری نووسینی چیرۆک ده بی
ناوه ها سنزا سینه و باداش بدر تیه وه تا نیتر هیچکه مس نه ووتی

پیشکده و توتوردا خیّزاون بکدویتنه داودری و رهخنه و توییزینه و هی
نیستاش به خاتری شدو پاروروه نانه ناچارم له هدفته نامه یه کی
ناوجه ییدا کات و سات و زیانم له دهست بددم و بررات، نهویش له
راستیدا به خاتری هیچ و که مترین موچه که ناکاته پاره دی دور
لی زهوت کردم. تا نیستاش دهرفتی ندره خساوه و هدر سدرگه رمی
گونی برنج، پیشه‌ی روزنامه‌وانی پیشه‌یه کی کوشنه ندهیه ریک و دک
تاش ده میئنی دبی بـهـرـهـوـامـ کـهـمـ نـامـادـهـ کـهـیـتـ وـ بـیـکـهـیـ بـهـ
گـهـلوـوـیدـاـ. تـهـنـیـاـ نـیـمـ هـاوـسـدـرـ وـ کـجـولـهـیـدـکـمـ هـدـیـهـ کـهـ نـیـستـاـ لـهـ پـوـلـیـ
سـیـیـ نـاـوـدـنـدـیـهـ هـاوـسـدـرـ کـمـ مـامـزـسـتاـ وـ دـهـکـ خـرـمـ لـهـ کـارـ دـهـرـ کـراـوـهـ.
نهویش بـوـ بهـ قـورـبـانـیـ شـهـپـرـلـیـ کـوـیرـیـ پـاـکـسـازـیـ وـ لـاـبـرـدـنـ.
پـیـنـاـوـ پـارـوـوـهـ نـانـیـکـداـ هـمـوـ کـاتـ وـ سـاتـ لـهـ دـهـستـ بـدـدـمـ وـ بـکـدـمـهـ
توـیـیـزـینـهـ وـ نـاسـینـیـکـیـانـ لـهـ قـوـنـاـغـهـ کـانـیـ زـیـانـیـ مـنـ هـدـیـتـ
دـهـرـانـیـ نـوـوـسـهـرـیـ مـنـ بـنـاـسـنـ. بـیـ نـهـوـدـیـ سـرـنـجـیـ کـوـیـ بـهـرـهـمـ کـانـ
بـدهـنـ بـهـ پـالـپـشتـیـ فـرـمـوـلـهـ زـیـنـیـهـ کـانـیـ خـوـیـانـ وـ شـهـ وـ بـوـچـوـنـانـهـیـ کـهـ
سـالـهـیـ نـیـرانـ وـ عـیـرـاـقـهـ وـ دـیـهـ تـهـواـوـ بـوـهـ وـ شـهـ بـهـرـهـمـ خـوـلـقاـ.

راسته زمان گرنگه و کوله کمی شوناسه بەلام تەنیا پیوهه و پیوانسەی شوناسى ئىمە وەك كورد دروست ناکات. شاوهز و تەقلانیتى ئىمە وەك كورد كە رەنگدانەوەي روانکەي مەۋەقۇستانە و رېزانانە لە مافى ھەموو كەلەن و ھەموو زمانەكان فاكتەرىتكى دىكەي شوناس و شارستانىتى ئىمە كوردە. چەوسانەوە و زۇلمى كە لە كورد كراوه لە درېژەي زەمن و مىزۇودا تەنیا چەوسانەوە و زۇلمى كلتورى نەبۇوه و ئىمە و تەنیا چەوسانەوەي نەتسە و بىش ئىمە بەلكو لە كەل خۆي ھەلگى چەوسانەوەي چىنایەتى و مىزۇوبىي و... هەندىمە.

لە دروانى دەرەبە كايەتىدا جەماوەری زەحمدەتكىشى كورد لە زېر زۇلم و زۇردارى سەرانى خىسل و بىنەمالە دەرەبە كە كاندا بىو. نەمەز جىهان گۈزراوه و قۇناغ جىزىيەت دىكەيە و بورۇزازىيەت تاكىسىوارى گۈزەپانە كەبە كە خەلکى بىي بەشى كورد كەوتۈنەتە زېر جزمەي تاسىنى سەرمایە. وەك نۇرسەزىيە دەرسىم بىز لەوان و چالاكانى سىاسى كورد كە دەبى ئىمە دواكانى خۆمان لە چوارچىتە ئىرانيتى ئازاد و فيدرالدا دەربىرپىن و پىلى لە سەر فيسىدراالى و پىتكەوە بۇونى ئاشتى

خوازانە و خۇويىست داگىرىن. كورد دەبىر پىش كەۋى دەبىر ئىيانى پىر ئاشتى و شادى لە گەلەن دېزان ھەبى گەلە كورد گەلەتكى مەۋەقۇستە و ھەمول نەمات بە كرده و رېز لە ماف ھەموو كەلەن بىگىت و تا ئىستىاي مىزۇوبىش گرتۇوبىتى:

پىوهرى نەمېز بىز ھەر كەس و گەلە بىرىتىلە: رېز گرتەن لە مەۋەق، نەوین بىز سروشت، كار و خەبات بىز پىشكەوتىن، ھەمول بىز گەشەي كلتور و شارستانىت و عەقلانىت، رېز گرتەن لە واتاي زەھەت و خۇشويىستى مەۋەقە كان بىي ھىچ جىاوازىتىكى زمانى و نەتەوەبىي و ئايىنى. سەربرەز بئىن.

زۆربىيان مستەوردن رەخنە كانيان تەنیا لە پىشاو تىز كەدنى ويستى رۆزدە ياخۇشى دەسەلاندا ناراستە كەدووه.

تەنیا رەخنە كە كورت بەلام تۆكمە رەخنە كە كە «تىبىرى» لە زېرىي شاوى چرايە به سەر ماديان چىاوه نۇرسىيەتى. پىش تەواو بۇونى نەمە بىزگرافىيە پىۋىستە كە ئامازەيەك بەھەممە نەمە بەرھەمانەي پاش چەندىن جار چاپ و ئەۋەمىارى فراوان ئىستا تىز ئايابىن و دەست ناکەون.

۱- كۆز ئەفسانەي كوندىشىنانى كورد فولكلور

۲- نۇرسەراوه كانى مامۇستايەك

بىزگرافى

۳- ھەنگاوى بىز پىشىمە

رەخنە ئەددەبى

۴- سەرنجىتكە كە بەرھەمانە كانى

دەرىيەشىان رەخنە ئەددەبى

۵- لە پىشت دىسوارى بىزەفرەوە

ئەددەبى منىداڭان و

مېرىمنىداڭان

۶- چىرۇكە كانى كازام تاوا

ئەددەبى منىداڭان و مېرىمنىداڭان

۷- شىيەيەك لىسە زېيان

ئەددەبى منىداڭان و

مېرىمنىداڭان

۸- منىداڭانى كرماشان

ئەددەبى منىداڭان و

مېرىمنىداڭان

۹- شانامە كوردى «بىزۈونامە» بىلەن نە كراوه

۱۰- كۆمەلە وتار بىلەن نە كراوه

بە پىۋىستى دەزانم بە شىيە كە كورت و كۆيەند روانگە و بىزچۈونە كانى خۆم دەرىم.

ھەر وەك كەپىشتە ئامازەم كەزد باسو باپىرى من لە ھەر دوو لاي دايىك و باوكەوە تا قۇولتىن قۇوللايە كانى مىزۇو كوردن، ئىمە بە كوردى ئەدەتىن، كوردىن، بەلام چىون زمانى رەسى ئىران فارسیيە و ھەر چەند كوردىش گەلەتكە لە گەلەنى ئىران بەلام رىنگاي كوردى نۇرسىيەن نەبۇوه و ئەدرارە بېرىي بە زمانى شېرىنى فارسى دەنۇرسىم.

پیروپیستی چیزک و چیهانی چیزک

ن. مهنسور یاقووتی
و. جه لیل نازادیخواز

سایر کردنی بارودخی شیعر به شیوه‌یه کی کشته و شدپله کانی به تایبه‌تی
چیزک به شیوه‌یه کی کمتر که ده کیشیته دنیای کایه که لامیه کانده.
و له رهوتی جینگیرکردنیاندا وه کایه زمانی روانگه فورمالیستی بز
زمان وه دیاردیه کی تورکانیک و پیوهست به بارودخی تایبه‌تی

له وسفی زماندا نوام چومسکی دهلى: «زمان دهندگ
و مانا به شیوه و ریگایدک به یدکمه دهستیته وه.»
مرؤه به زمانه و شوناسی پیدا کرد و هدر به
زمانيشه که شوناس به دهست دیتی. نهم واتایه بهو مانا نیمه
که بلین همه مو شتیک زمانه. همه مو شتیک زمان نیمه. زمان
کارکردی تایبه‌تی خوی همیه که دهین بیناسین.

بابه‌تی زمان، بابه‌تیکه نالوز و دریزه‌دار. لدم
نوسرادیدا من همول تهدم که رول و کاریگریتی زمان له
چیزک و هوزرا و دا بخده رو.

روانگه کی فورمالیستی له ناستی جیهاندا تینه کوشی
که کاریگریتی و رولی سمره کی و بونیادی بداته زمان و
ناپاسته خوی و به شیوه‌یه کی رازاویه و نالوز واتاکان له نرخ و
بهها خالی بکاته و یا بعده پمراهیز و کهnar راما لیان کات
و له بواری شیعر و چیزک دا هدر وه کرمی ساقه خزر ته‌نیا
پوستی به جن بیلت.

له ولاتی نیمده‌دا لدم چمند دهیه دوایدا نهم روانگه
فورمالیستیه زمان‌ناسانه همولی داوه که چیزک و هوزرا له
ناوره کی زیان به خش و خوینی کرم و جوشان خالی کاته و
ساره و وشك رایگری به ته‌واویش سمرکه‌تو بورو و نهم بزچوون و روانگه
پهیوهست بورو به بزچوون و نهندیشه کانی زمان‌ناسی نوتریشیه و سوسور.

به پرسایه تیه کی میژویی، فدلسه، کزمهلایه تی، کولت سوری و هونهاری له نهسته دایه و لکمل خویدا هم لدکری و نه مدهش جیاواز له چزنیه تی کارکردی نه و له پهیوهندی له کمل دروستکردنی ریکختن و پیوهندی و گواسته وهی و اناکان له ناقاری زیاندا.

به پیسی رذل و چیمه تی شم ثمرکه که درهیه شاعیر و چیروکنووس دهی زه خیره و بازنهی وشه کانی خویان زور و بهربلاو بکهن و به پیسی به پرسایه تی میژویی زمان رذلی به پرسی خویان بینن.

هر چمنه به باشی پهیوهست به زمانناسی نوام چامسکی واته نی: نیمه نازانین و به پیسی ناویزی تیستامان ره نکه هر کیز نه توانین بزانین که هوشی ناسایی مرؤف چزن زمانی وهک نامرایی بز دهربینی صدرج و ته کردهی نهندیشه و نیماش به کار دینی.

هر جو ریت و له هر کوشیده کوه سهیری زمان بکهین بز چیروکنووسی زمان همر نه کرنکیدی همیه که ناو بز ماسی و نزکسین بز زیانی کیانله بدری زیندو همیانه.

هر چمنه که زخیره وشه کانی نووسمری روزتر دهیت دق و بهره مه که لقاوی تازه بی و تین و تاو و که شانه وهیه کی تری همیه.

زمان له دهست کمل و زهینی نووسمردا سمرهتا وهک یاقوتیه کی که دره و خام و نه تاشراو وایه که دهی زه کاری لمسه بکریت و نهونه بتراشریت لوس و مشت و مال بکریت تا دهیته شتیکی شیاری سمرنجی چاویکی جوان پمرست و پسند.

له ریگه زمانه وهیه که ااناکان دهده کون و ده کویزرتیه وه. زمانی کال و که شنه کردو ناتوانی اانا کموره و شاکاره کانی مرؤثایه تیه وه ناتوانی زیانیکی نافرانه و نبراؤه بیت.

له جیهانی بون و لعم کدوشنه ههستکراودا هیج شتن له ده رهی سنووره کانی مانادا نیمه. به لام ناکری اانا گوره و قول و نه مره کان به زمانیکی کال و لاز و خاو بمرگی نه مری لمبر کمن. دیاره هوشیاری و ناویز و نهندیشه دهی که نووسمر نه سیری جریه و تریفه و شه فریوده کان نهیت و له همر وشمیه که جیگا و شوینی شیاوی خویدا سوود و درگری نه وهک همنه له نووسمرانی نیمه بکمونه شانزکاری له ریگای وشه وه که ده سایه شانازی و فخر فریشی همر وهک تاووسی که همر ساته و ساته چه تری پهه کانی ده کاته وه خز دنیه.

پاک کردن وهی زهین و زمان له وشه فمله و نه خوش و ناتوانا و مردوه کان، پاک کردن وهی زمان له وشه نه زکه کان نه گونجاوه مه کم به دهله مهند کردنی زه خیره و بازنهی زمان و راهیانی زهین لمسه مهشق و گهان به دوای مانا قووله کاندا.

کزمهلایه تیه وه له ساته وه ختیکی میژوییدا، له جیهان زنیکی هه مواردا تو ایویه تی ههندی فزر می ناپهیوهست که شه بدات که به هیچ جزئی له خزمتی زیان و چیمه تی زیاندا نین.

رهونهندی که شه کردنی مه غز و کملو دهست و پیکانی له مرؤقدا له پرؤسیه کی زور نالوز و دریز خایه ندا بوده هری نه رهی که مرؤف له قوناغی زمانی ناماژ و نیشاره تی پهی و بگاته زمانی پهیوهندی و بتوانی به یارمه تی زمان له کمل مرؤفه کان و دنیای دهربدریدا پهیوهندی بکریت و اانا زهینه کانی خوی بهربلاو و فراوانتر بکات و کمدهیان پی بدات.

بی کمده و پیشکهوتی زمان مرؤف همر وه کو کیانله بمنانی تر ته نیا دهیوانی له راده و سنوریتی کی زور ته سکدا ته نیا به سدیر کدن و دهست و بز جوولاندن و ده نگ و نه عره له کملو هینان پیوهندی بکریت و بس.

له بدر نه مه کمده و پیشکهوتی زمان روودا ونکی کرنگه له زیانی مرؤقدا. زمان پردي پهیوهندی نیوان مرؤفه کانه و هزکاری گواسته وهی مانا. له لیکدانه وهی کی وردادا زمان ناتوانی ته نیا دیاردیه کی دابراو موجعه ده بیت یا وهک دیاردیه کی به ته اوی زهینی دابراو بحولیتیه و هه لسوکهوت بکات. چونکه بروني زمان هم چمنه له خوی پرؤس و رهونهیتی کی زهینیه، به لام به شیوه کی ناپاسته و خو له عینیه تی لهدایک دهی و دیته بون. سروشت، شده مک، مرؤف، له پیشکهوت و کمدهی زهین و زماندا رذلی سه ره کی دهیین.

له پهیوهندیه دا ده توانی ناور له زیانی بنه ماله کان، هزکان بدریته وه که زه خیره که متزی وشه و واژهیان همیه. وشه کان له بستین و شوینکه کی دیاریکار جوکرافیای زیانیکی بمسراودا زور کم و دانسنه ده بن.

زمان له دنیای شار و شارستانیه کاندایه که نالوز و بلاو دهیته وه. همر وه کو چونیه تی کار و پیشه کاریکه ری کرنگ و راسته و خوی له سمر زمان همیه و دهیته هری همژاری و دهله مهندی زمان. بازنه و دنیای وشه کانی فیله سوونی، کزمه لناسی، چیروکنووسیکی پسپیور و و تار خویتیکی توانا زور بهربلاو تر و کهوره ترن له دنیای زمان و وشه کانی که سانی که پیشهی سادهیان همیه.

بز همنه له نهندامانی کزمه لبین نه وهی ره که زیان کرنگ بی، زور وشهی پات بونه به کار آین و کاتی قسه کردن دوچاری کرفت ده بن و له قسه کردن کانیاندا هه میشه وشهیان پات ده کنه وه.

هوزکه نه مهیه که جویی زیان و کار و پیشهیان زور ساکار و سمره تایه و همر نه و واژه ای که له زهینیاندایه به کاری دینن و بز دهربینی مه بستیان به سه. زمین هری پهیوهندی و دهربین و اانا و بونی مرؤفه و بونی شاعیری یا نووسمری له ریگای زه خیره وشه کانیه وه دیته بون و نافراند و همر لمبر نه زمانه ناتوانی هریه بی بز کایه زمانیه کان، بز چی؟ چونکه بونی زمان له سمر بنه ره تی پیتویستی و زدروزه ده ره سو و هاتزته بون. زمان نه ره و

نمونه‌ی چیروک

۱
قهره‌ی قدرتینه

پرلیس پالی پیوه نا و خستیه ناو قمردتینه و
دھرگاکمی لھ پشت سدریوه بھست. تاریکی
باوه‌شی بز کرده‌وه و بزینکی پیس کیانی هینایه
ھەشزکان. گورته ساتن برزانگه کانی کھوتنه سه
یمک و چاوی دا به یمک. تا توانی عاده‌ت به
لاوازی کلوب و تاریکی دۆخ کم بکات. ریگای
جوولانه‌وه نبیو، شاپوره‌ی کھسکان لیوالیتو لیک
سپابون دهزی نده کیشا. شوین بز راکشان نبیو.
زوربئی زوریان به پیوه و دستابون. ندوانه‌ی کم
دانیشتمبون دیواری سارد و سر پالپشیان بسو
کھسانی خاوه‌ن پیشه برون (سابقه‌داره کان برون)
کؤنکار برون. کھسانی کم ده سال یا زورتر ناوناوه
ریگایان ده کھوتنه قدرتینه و قدرتینه مالی
دوروه میان بسو. بنه برو ندوانه‌ی کم تازه دهه‌تان
لھسمر پی راوه‌ستن، لھسمر پی بخهون، لھسمر پیوه
پشوویان نمدا. تدوانه‌شی کم بز جاری دوود و
سییید و ریسان ده کھوتنه قدرتینه‌وه هم حسابی
تازه‌هاتوویان بز ده کرا و ده بوایه یاساوریسا
دامه‌زراوه کانی کونکاران ره‌چاو بکھن و نزرمی
(شەکه‌تەکان) (سینه‌سووتاوه کان) ندوانه‌ی کم به
پیشه تاوانکارن و تاوان بوده‌ت پشەیان قبول و
نه‌حه مول بکھن.

نه‌گەر کسیکی تازه‌هاتوو ده‌چووه ئەوی و
ناشاره‌زا به ریکخراو و یاساوریسا دانیشتووانی
دییرین و هدمیشه‌یی قدرتینه هەله‌یه کی چووه‌کمی
ده‌کرد و مه‌بھستی دانیشتن بسو، تا بز چەند

۱. ائو چیروکانه‌ی ناوی و هرگیزیان لھسمر نییه، لھ و هرگیزیانی بھریز (جەلیلی
نازادیخوان) لھبئر لایه‌نى هونه‌ری دوباره‌کردن و هی ناوه‌کمیان به پیویست نه‌زانی.

ده شهاتن و ده یانپرسیه و ده برايده ید خدی کی بگرن؟ نهودی که شکایتی کردو خوی نهیده زانی کی بدرچاوی شین کرد و دندوه یا به چدق و تیزپ بز پتدی دیتران روالمتی عدببار کردوه.

نه کمر کیشده که کهوره ده بوروه و کاربدهستان دهستیان تی ده خست و کهستیکی ناناشنا و ساده و ساکار و دور له نهدم و یاسای نهوان شههاده تی شده و ده سوهشینی ده نساند، روزگاری رده ده بورو. له ناو بلسوکی بمندا دهسته نادیاره کان شارامی و شارامشیان لی زدوت ده کرد. کتیره ناوی گه رمیان نه دایه دهست توانبار کراویکی شیت و له رارده که دا کتیره ناوه کمه بمه روویا

چرکه ساییک ماندو ویه تی ده رکات، نه زنگ کانی بجهوینه و، بچکسیتکی تووند و بدهیز نهیدا له لسوتنی، نه زنگیمک تووند ته درا له قده سمه سنگی و همناسمه تدنگ ده کرد. له شوینیکی نادیاره و به چدق و تیزپ خهتیکی به ده موجاواریا ده کیشا و بز هه میشه روالمتیان عه بیبار ده کرد. نه کمر هاواری ده کرد ده ری ده میان ده بست و هاواریان له که روویدا ده شکاند. هدرچه نده نه کمر هاواریشی بکردا یه گوئیستی نه برو که بیت و یارمه تی بدا. کاربدهستان و پولیسه کان دهیازانی که تازه هاتوویه کی ناناشنا به یاساور پیسای قدره نتینه نه ده نورمده شکاندو و خدیریکه سزا ته دری. نه کمر

همله‌پاشی و ده‌موچاوی بارانی شاوى گدرم دایده‌گرت یا له خمودا دهیان که مس خویان نهادا به سه‌ریا و ده‌میان ده‌بست و بئی ثابرویان ده‌کرد. هندی جار کزنه‌کاره کانیش خویان مه‌جبور بعون که بارودخی ناله‌بار و جمهه‌نده‌می قه‌هنتینه قه‌بول بکمن. کاتنی که توکسشین کم ده‌بورو جیگا نهبو بؤ دانیشت، ده‌بایه چه‌ندین هه‌فته به سه‌ر سووکایه‌تی؟! لی‌مینیتله‌وه. موعتاده کان که زوربه‌یان موعتادی «هرؤتین» بعون، توانجه به‌چز و پر نیشکان گیانیان ده‌سمی و ویرانیان ده‌کرد و

و دک ژار خویینیان ژار اوی ده کرد.

- من گهرتی نیم.

موعتادی که سه روقنی تاللزاو و نالهبار بسو، هدیکەل و نندامی چدمواه بسو، به گالتەجارەوه و تی:

- هەر شەوهیه که شیوه و روالفتت له مرۆڤ ناچى!
ئەریدی کە دندانی له دەمدا نەمابوو:

- خەمت نەبى، نەتهینینه ریزی خۆماندە.

- درۆ شەکا لە سکیا شاردويەتیوه، بىرۇ ئاودەست، بىدە دەرەوە خېرت دەگا.

- راستدەکا تابرا... بىرۇ دەی بىرۇ. لە رووت نایه لەمۇی دانیشى چاومان نەبەستىن، نەگەر بایه کیش دەرچى، خۆمان نەکەین بە کەپ و کوپىر.

- دەی بۆ وەستاوى؟

وەرى دەچەرخىنن، دەبىرۇ دەی، بىرۇ دە خىزش کە دەی، ئاودەست لە گۈشەی ژۇورەکەدا بسو، نەدەرگای بونە پەرەد بەدەرەيدا گەپابووه، ھەر تازەھاتوویي کە لە سەری دادەنىشت، دەيان موعتاد گەمارۇيان دەدا و چاوان دەپىرە قۇونى رووتى، کە كەپ بەستەكانى مادە بىتە دەرەوە و نەوان چلىسانە بىسانزىنن و لە پىتەنايىدا شەپ و تىكەلچۇنى خویناوى دەست پى بىكەت.

موعتادی کە رىشى درېز و زەرد و چاوكەللى گەورە بسو، يەخە مۇنسى گرت و نالانى:

- مردم، بە نۆكەرت بىم مردم! لە كۈئى شاردۇتەتمەوە؟ بەستەي ھەزار تەمن دەپىرە. لە بەند و بلووکەدا پارە كەبىت نەددەمى. يۆنس دوپاتى كرده وە:

- وەم کە من گهرتى نیم.

- كارت كېرىن و فرۇشتى بسو؟ وايە؟ نەگەر نەتوانى بلى نا!

- پارەم لە كۈئى بسو خەرييکى كېرىن و فرۇشتى بىم؟

- نەی بۆچى ھاتووی بۆ ئىئە دايىك...

- توند مىشى يۆنس داي بە ژىئر چاويدا و كەوت بەسەر خەلتەكەدا. ھەلگەپايەوه و بە نانشىكى داي بە سكى نەمۇي تردا كە لە پاشت سەرەيەوه وەستابووو. يەكىن گازى لە پىسى گرت. زايىلە لە قەرەتتىنە ھەستا و بسو بە غەلبەغەلب و دەنگەدنگ.

- بابه لېتى گەپتىن ھاوشارى خۆمانە.

- ج ھىز و زۆرىتكى ھەيدە چاو كەلەشىرە.

- كورە نەمە يۆنسى خۆمانە، جىيى بۆ بکەنمۇو خويىپىنە.

چەند بستى جىنگاى بۆ كارايمەوه كە بتوانى بە راحەتى بە سەر پىسە بودەستى. ھەواي پىس و بۆگەنى ھەلمىزى و رەوانەي سىيە كانى كەدەت كەوت بەسەر دىتاراندا و بە نالە و تى:

كەدەت كەوت جەستەي گەرم داھاتووە.

سەھەری ھاركۈلانى خۆزى پى كەياند و و تى:

يۆنس ھەموو نەمانەي دەزانى و نەزمۇونى كەدبىرون و ھەميشهيش ناچار بسو كە لە دالانى تەم دۆزەخەدا بە خۇرماڭى و وەستان خۆزى راڭرى و لەم بىگەوبەرە تىپەپى. يۆنس ياخىبۇن و ھەلچۇن لە چوارچىيە قەرەتتىنە و قەرەتتىنە كۆتابلۇيە كى ناشىرين و پېرس و ليوالىتو لە سووكايدىتى لە زەينىدابۇو. نەمە بسو كە كاتى پاي خستە دىنیاى قەرەتتىنە و بىنۇ پىس و دلىكىدەر رەزايە لووتى و پەرەكانى لووتى لەراندەوە و كەوتتە جولە. ھەولى دا كە چاوهەكانى بە دۆخە كە خۇو بىگەن و رابىن. جارى يەكمەن ببوو كە سەرى لەمۇوە دەرەھانى. خۇوى گەرتىپو بە ۋىيانى ناو قەرەتتىنە. دەيزانى كە چۆن خۆزى لە كەن دۆخ و دەرەپەر رېك خات. ھەرچەندە كە زىاتر لە ۲۳ سالى نەبۇو، بەلام ژيان لە كەپورە سووتىنەرى قەرەتتىنەدا واپاک و پالۇوتەمى كەدبۇو، واى بىرەنلىك، دەيزانى كە دەبىي سەرەتا ناشنایە بەزۆزىتەوە لە كاتى تەنگانە و كەفت بە يارمەتىيەوە بىت و پاشان تازەھاتووی بەزۆزىتەوە و بە زىلە توند بىكىشىشى بە بناكوتىا و خۆزى شوينە كەدى دا كىركە.

كە دەركاي قەرەتتىنە لە پاشت سەرەيەوه بەسترا، موعتادەكان نەوانەي كە موعتادى ھەرئىن بۇون بەرەو لاي و رووژان و روويانلى نا... دەيان دەست لە ھەموو لايدەك كەوتتە گەران و دۆزىنى باخەلە دراو و پىنەپىنە كانى. ھەر كەسە و شتىكى دەوت.

- چىت ھانىيە؟ لە كۈئى شاردۇتەمەوە؟ خومارى كوشتمى بە خوا!

- پاپىللاوت سەرچاۋ، فريشتهى يەكچاۋ!

- خستووېتە ناو گۈزەويە كانى.

گۈزەويە كانىيان لە پىسى دەرەنەي و تەنانەت درزەكانىشى گەران و بىي ھىوا فېيىان دان بە ناساندا. دەيان دەستى لەرزۆك خەرييکى گەرانى جەستەي بۇون.

- دە بلى، دەي بلى لە كۈيت شاردۇتەمەوە؟ مردم بە خوا.

- بۆ نازارمان دەدە؟ بە قوربانى نەمە يەكچاوهت بىم كە وەك كەلەشىرە.

- نەگەر لە ناو شۇرۇتە كەت دايە خىزىت دەرى بىتنە، مردىن لە خومارى.

دەستى خۆزى خزانىدە ناو شۇرۇتە كەيەوه و يۆنس بۆكىسىنلىكى سراوانىدە سەرچاۋى موعتادەكە، موعتادەكە دەستى هىنايىه دەرەوە و تلاوتلى كەوت بەسەر دىتاراندا و بە نالە و تى:

- ناخىر بۆ لېم نەدە سەگەرەفتار؟ من كە كارم بەسەرتەمەوە نىيە؟

يۆنس ھاوارى كەد:

- جگەرە و مىگەرەت پى نىيە؟ كى ئاتسوى؟
 يۆنس بە تەنیا چاوه كەى سەيرى كرد و وتنى:
 - نە سى رۆژە بىن جگەرەم.
 دەنگى لە پشتەوە پرسى:
 - كەسېنىكەت كوشتووە؟
 - نە .

- دەى چىت كردووە؟ ج كارىئىك؟
 تەسغەر توورە بىوو. يۆنس كۆنەكارە و سابقەمى ھەيە. سەر قىۋاندى:

- باوکە بىن غىرەتە كەت كە
 رۆژى داندەيە يەك تەنەنى كاسپ نىيە
 و سى خوشكى كەپ و لالىشت ھەيد
 كە خوا زەمینگۈرى كردوون تا بىرۇن
 پاروو نانى دەرىيەن و بىخۇن.
 تۆش بەم بىن غىرەتىيە ھەر لە
 خۆى دەچى و شەو و رۆژ بە كۆلان و
 شەقاماندا دەگەنپىي و بە دەستى
 خالى دىيىتەوە مالەوە.

- چى بىكم؟ بىرۇم دىزى بىكم؟
 - نە كەرپىاو بوايسىنى تەچسۈرۈ
 بۇ دىزى، پىشتر و زەمانى زۇو لە
 تايىفەدا ھەر كەس و لاوى كە تەسپ
 و چەكى باشى نەبوايىە و دىزى
 نە كردايە، ژىيان نەئەدايە. كورى
 چاك نەچىتە دىزى.

بەلام ئەو نە ئەسپى بىو نە
 چەك. لە مندالىدا بە ھۆى
 بەردە فېرىتىي هاوسالا و
 هاوكايدە كانىيە و چاوتىكى لە دەست
 دابىوو. لە بىر تانە و گالتە و
 سۇرۇكايەتى مامۇستا و
 هارقۇتا يابىيە كانى وازى لە خويىندىن
 ھېننابىوو. ئىستاش دايىكى خەرىكە
 سەركۆنە دەكتات و توغانىلىسى
 تەدات.

دۇ رۆژە نە نانى نىيەرۆمان
 خوارددووە و نە شىيۆمان كردووە.
 نە تەنە ئە غىرەتى خۆت و ئەو
 باوکە خۇپىرى و چەورەيدەت. بىرۇ

چنگولی لی کرتیست و نمود روالته زرد و بی رنگه خوینساوی
کردووه.

کراسی کونه و داته کاوی باوکی له سمهره تا خواره درابوو. به
شوین دوزینه وه قوچه کانیدا ناو حدوشه که ده گهرا. خوشکه کانی
ترساو و چاو ده پریبو قوچ پریشان به جلویه رگی کونه و پینه و دراو
و روالته تی زرد و لاوازه وه له گوشیه کدا دله رزین و همندی دنگی
فامنه کراویان نه دایه ده روه که له خپری کیانداریکی سه ربر او
ده چوون.

سفره خالی نان له ناوه راستی حه و شه که دا فریدابرو، گوزه
شکاوی ناو له پالیدا له تلمت که و تبتوو.

پاش هفتیه که تواني جینگایه که به نهندازه له پی دهستنی پهیدا
بکات و چه ماوه تیایدا بجهوی. لهم ماوه یه دا توابووه، نیستا شیتر
هیشری نه سپیکان که همر یه که میان به قمه میروولیه کی کهوره
ده بون، خه ویان له چاوه کانی ده فراند.

سه وزده علی سه ده مین نه سپیکی گرت و نایه ناو ده ریمه که و
هاواری کرد:

- چرکه یه که به بی دنگی سهیری غایشی من کمن.
ده ریمه پر له نه سپیکه هه لدبا به هه وادا، نه سپیکه به سه و
گوئی دانیشت و اونی قهره تینه دا داباری. هاوار و هه رای هه موون
ده بون، خه ویان له چاوه کانی ده فراند.

- نهی تف له شانز و غایشت عه نته.

- له گوندیشدا هم خدیریکی نه سپیکه بازی بویت؟

- به سواری نه سپیکه هاتووه بی سه فهر چیتان لیتی ده وی؟

- یوئنس! تا په بخه کانیدا نه بپریوی بیوکسی بکیشه به ده می نه
ده سکه و تی بیووه له هه وای نازاددا پیخاوس به سه ری قیتاوی گه رما
سپیونه دا.

یوئنس ده ریمه که هه لگرت و دای به سه ری سپیون دا و

جوئنیکی ناشیرینی پی دا.

سهوزه عدلی هاواری کرد:

- بایه بی لیم نه دهی؟ ویستم پنکه من و تاوی خوش بن.

یوئنس ریگایه کی کرده و خمی که یانده پشت ده رگا که و له

پشت کونی ده رگای قهره تینه وه چاوی پریه ده رگا گهوره و
خوله میشیه ناسینه که.

کاتن که له ده رگای ناسنی گهوره خوله میشی هاته ده روه،

دهسته بی په بخه کانی له نار گیرفانه دراو و پینه کراوه کانیدا شارد و

و مه کوئی سه رخی بدخشیه بالندیه کی خوله میشی که باله کانی
نه مابون و به سینه خزی بده رو گله جانه ده چوون.

ده روه له مهاله بیز ده روه، بیز کاری بکه.
- کار نیبه... نیبه!

- بی بی هه مه که سه همه و بی تو نیبه؟

- ئهوان پاره و ناشنا و واسیتەیان همه. من چى؟ من هیچ
نیبه هیچ!

- لهش و بازوو و دهستی ساغت همه و دو پی بی روشتن.

- دهست و پی نابنے پاره و ناشنا و واسیتە.

- دزیش نازانی نمی خاک بمسهرت! دزیش نازانی؟ بیز دزی
ده چوون.

بکه...

***

دو شهوانه روز بسو که بسته جینگایه کی دهست نه که و تبوو که
بخه وی. دو شهوانه روز که ماندوو و هیلاک به سه پیووه و دهستابوو و
هه وای پیسی قهره تینه هی رهوانه سیه کانی ده گرد. خوشورین و
حه مام ده سکه و تی ببوو.

- ورنه ده روه خیرا!

نه سابون و نه شامپو و نه لفکه و نه خاولی. هیچ هیچ شتی.
ده میايش هم نه ببوو، نه ببوو که له پیتی کا. وه کو دیتران پینه پوش
و پیخاوس، کونا کانی که و تبوونه چالی و زمان و لیتوی و شک و ور و
گیچ پیتی خسته حه و شه که وه. بی چهند چرکه ش بین ده سکه و
چه پاوی ببوو که له قهره تینه وه نه هاته ده روه.

له ده روه هه تاوی هاون و چوله که به جریوه کان له لابه لای چل
و لق و پیو سه و زی دره خته کانه وه و پشیله کی قله و به چاوانی
سه و زی شه فامه له نزار و سیبیه دیواردا خزی مات دابوو.
بمسه قولله بورجی بعزم و یاساولی کی خدپه له هاتچ زدا.

- راکهن حه مام ته نیا پیچنخ خولکه... رابه مرد شور بردوو.

ده سکه و تی بیووه له هه وای نازاددا پیخاوس به سه ری قیتاوی گه رما
سپیونه دا.

راکردن.

- به چی حه مام کهین؟

- راکمن ناوه که ش بی نیسه زیاده هیه. له گله جانه دا ج ده کمن؟
راکه.

- بر سیمه، بر سیمه پاروه نانیکی و شکم ده سکه و توه.

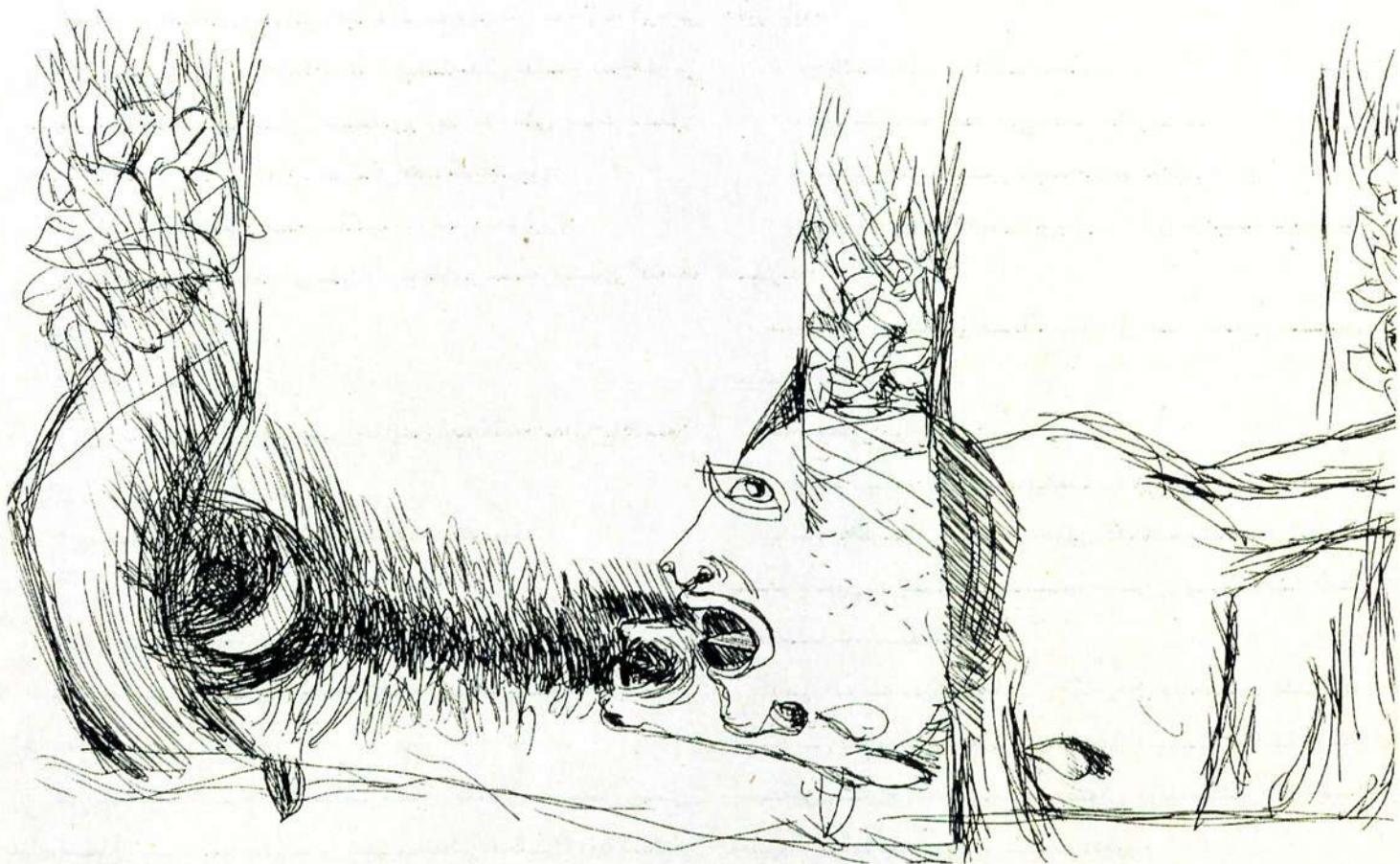
***

کاتن که هاته حدوشه که وه ثیتر ته پلی شه له لیدان که و تبوو،
دایکی به لیتوی قلیشاو و خوین بیزانه وه دنده شکاوه که نابوو
لپی دهستی و سهیری ده گرد.

کوگایه که مه مووه رده سه کانی سه ری نالابونه چل و پیو
نیلووفمه شینه که هه و خوینساوی کرد ببوو، و ده نه وهی پشیله که ده
ده موجاوه باوکی رنیو و خوینساوی کرد ببوو، و ده نه وهی پشیله که ده

گورگ

سەرى کىئىز نەبۇو. زۆر بىدە دىۋارى ھەناسىھى ئەكىيشا. لە كەم رەزانى خويىندا شتى لە سىنگ و شانە كانى دەچۈرۈدە. شتىك لە ماسۇولكە توكمە و بەھىزە كانىدا ھىلائىھى دەكىردى. چەند كاۋىز بۇونيا ئەنىشته بن، بىن نىشىن دەبۇو. ھەستى ئەكىرەت كە تىتەر چاوه كانى دەك دوو ئەستىرەتى دەشىن لە شەھى تارىكى زەمدەندا نادەھىنەدە. دەشت و تەپۈلکە و ھېلى پېنچاپىيچى جادە تەنگ و بارىكە كان و تاوناتاوى پەردەيەكى ناسك بەسىر چاوه كانىدا دەھاتە خوارەدە و پاشان دەكشايىدە. شەھەزانىتكى بە كەمىسىر كە نەيدەويىست باوهەپى بىكت كەم تېرىدە بۇونىدە. ھەناسە كانى تىك دەچۈرۈن، بە ئەستىم تۆقانى دەچرى.

جیگای خوی را وستنی. په‌رده‌کانی لووتی که وتنه له‌رزین و چالاکی.

هاواری فیشه‌کی جمسته‌ی جوولاندده و بدرزی کردده و دای به زویدا. درنه‌گ که وته خوی، پاسه‌وانانی قله‌بوسیان بز کرتبو، شهونی که به شیوه‌ی گوریسه خوییک هیدی هیدی له جمسته‌یده و داده‌چکا.

* * *

رژان و چکانی خوینی کدم ببوروه. چاوه‌کانی لیل ده‌بورون و بدرچاوی رهش ده‌بوو. شتیکی نادیار ناناشنا له بونی شه و ره‌شیه‌دا ده‌که‌را و ده‌یسوونتند و ویرانی ده‌کزد و لیکی هه‌لده‌تکاند. به ج زوری په‌رژینی خراب کربوو، هه‌لها‌تبوو، به‌لام دیسان نده‌کمران.

نه‌که‌ر شه و په‌رژینه نده‌ببوو و ماتلی نده‌دکرد، نیده‌تونانی بکوشکه‌ی بناسی که به سکیکی که وره و هه‌یکه‌لیکی بدرزی ناریکمه‌ه هاواری هه‌رده‌شده بدرز کربوووه. شه تابلؤیه له زینیدا ره‌نگی ده‌کرت و بدرجه‌سته ده‌بوروه. «به‌فر هه‌موو شوینیکی سپی کربوو، په‌نجه به‌هیزه کانی سنگی ده‌شتی خانیشان ده‌کرد و دندانه‌کانی له تاو تووره‌یی بریقه‌یه کی خوینخوازانه‌یان لی ده‌رزا.

همستی به سرم‌نده‌کرد، بارینی به‌فری فام نده‌کرد، ته‌نیا ناره‌زووی له بران نه‌هاتووی خوینخوری له دلیدا داکیرساندبوو، نا،

هدله‌ی نده‌کرد، خوی ببوو. هه‌ر بمه سکه که وره و ناشیرین و ده‌مه‌کراوه و هاواره توند و چاوه‌ده‌ریه‌ریوانه‌وه پیویستی به بزه بسودوه. به‌سهر ته‌په‌لکمه‌ی ناو باخه ره‌زه‌که‌وه قله‌لای خان ترسینه‌ر و

ده‌یتوانی بز کوی هه‌لبیت و روو له کوی بکات؟

که‌ردنی، شاره‌کی که‌ردنی. دندانه‌کانی ریک له و شوینه کیر بعون که ده‌یویست. چ خوینیکی گه‌رم و شیرین ببوو!! هاواره‌کانی که له بی هیوایی و بی‌نمی‌دیده و بدرز ببوروونده و ده‌زرانده. ده‌خی چاوانی زهق و بی‌چاره‌ی چه‌منه له‌زه‌تیان ده‌به‌خشیه شه.

گورگ نیگای به‌خشیه ناسمان و پاشماوه‌ی خوری پاییزی و شه و چیا به‌رزه خویه‌ی می‌شیه ته‌می‌پوشه.

* * *

وهستا خیرا سه‌رنجی ده‌رمه‌ری خوی دا و له‌nar درزیکه‌وه خزایه زیز زه‌ناری، په‌زه‌ی خوینساوی خوی نایه سه‌ر ده‌سته‌کانی و چاوی بزیه بسونی که به شیوه‌ی گوریسه خوییک هیدی هیدی له جمسته‌یده و داده‌چکا.

په‌زه‌ی رهو به ناسمانی ساو و ناوی کرت. خوی زه‌رد هه‌لکمه‌را ببوو. نالدیمک له نیتو دندانه‌کانیه‌وه کشاوه ده، نا، بی کومان دواي

که‌هه‌تبوون به‌لام ره‌دیان ون کربوو، تیتر به دوایدا نده‌چوون، لیکی نده‌کمران.

به‌رمه‌ری به‌یان ببوو. قه‌راغه شیره‌نگه کانی ناسمان مژده‌ی هه‌لها‌تني سپیده‌یان ددها. شه‌مالی که له می‌وستانی ناغاوه تیده‌په‌پی بزیه‌کی تایبیدتی له‌که‌ل خوی ده‌هانی که باش ده‌یناسی. له سه‌ر که‌کا خویی، له پشت دره‌ختی هه‌لوزه زه‌ردوه دانیشت و سه‌رنجی په‌لکه خوینه‌کانی یه‌کن له بی‌چووه کانی ته‌دا که دوینی له بن ده‌هینیکا رزابوو. دندانه‌کانی لیک ساوی.

چه‌ند سال پیش ببوو؟

نه‌یده‌زانی!

که خه‌ریک ببوو هه‌ر له می‌وستانه‌دا گیانی له دهست بد، به‌لام له باشی ریکه‌وت کولله ته‌نیا ستی تولداخ کرد و چاک بسودوه. به‌سهر ته‌په‌لکمه‌ی ناو باخه ره‌زه‌که‌وه قله‌لای خان ترسینه‌ر و

به رواله‌ت بالای هه‌لکشاپوو. نیگای که په‌بوله تولله و تووره‌یی له قله‌لا و له که خوینه‌کان گویزایه‌وه و دریزه‌ی دایه به‌ره و پیشچوونی. سه‌که کانی پاریزه‌ری قله‌لا شه‌ده‌رین و دیار نه‌بوبون. شه و سه‌که کان نیستا تیتر شه و ناشنا دیزینانه نه‌بوبون، ره‌گه‌مز و ره‌چه‌له‌کی شه، هه‌رکیز له‌به‌ر خاتری پاروه نانی خوی نه‌دابووه دهست سوکایه‌تی ماستاو و کلکه‌سووتی. نه‌چوو ببوده ژیز که‌زتی دهستیه‌وه، له و کاتمه‌وه که سه‌که کان ببوبونه قله‌لانتشین، ناته‌باییه کی توند و دزوار که ناشتی نده‌ناسی، که‌هه‌تبوونه نیوانیانده.

به پاریزه‌وه له لابه‌لای چه‌په‌ر و په‌رژینه‌کانه‌وه رینگایه کی

کرده‌وه و چووه باخه‌که‌وه. خشنه‌خشی ببوده هه‌زی شه وه له سه‌ر

لەم تەشكەوتە چكۆلە و بەردىنەدا مەزىكى مەزن
و بەشکۆنەبۇو، كېلىپە و پىزىسکەيە لىنى
نەدەكەوتەوە. دلىكى پىر لە تۆلە و نفرەتى سۈورەبىي
نەدەكەردى، رەگەزى سەرگەردانى ئەمۇ، دەركراو و
برسى، ھىچ كات لە ژىئە گاشەبەردىكى تارىك و
تەرىكىدا چاودەپوانى مەرنى نەكەدووە، ھەمېشە
وەلاميان بە گوللە داونەتمۇو.

گورگ جولەيەكى دايە خۆى و لە ژىئە
زەنارەكە هاتە دەرەوە. دەبوايە بىچوايەتە پىشىتەوە و
لە داۋىنىنى چىيايەكەوە كە ژىانى بە سەر بەرە سارد
و قاوهىيەكەنەيەوە زەنگۇل زەنگۇل چكەدى دەھات و
دەپڑا ھەلتکشايدە. چەند ھەنگارى چۈوه پېشىدەوە و
وەستا، دلى بە توندى لىيەدا. چەندە تونىد و خىرا
ھەناسەمى ھەلتەكىيەشا. دەبوايە بگەيىشتايەتە
دەرىيەك كە تەمېكى خۆلەمېشى تابلوقەمى داوه.
لەدى جىوت و بىچۈرۈكەنلىك شويىتىكىدا كە لە
چاوان نادىيار بىوون، دەزىيان. ژىانى ھەمېشە
تىكەلەيەكى سەمير بىوولە زام و سەرگەردانى و
بىسىتى و بىزاوتىن. جىگە تەمە دەيتوانى چىترى؟

دانىشت، سەمرى روو بە ناسمان و خۇر بەرز
كەرددە، زۇوزىدە كە تىكەلەيەك بىوولە ئازار و رەنج

و كەسەر لە گەلۈرى تاواڭرتووی تىينووپەوە بەرەز بىووه و دەرەي
ناقارەكەنەدەگرتە بەر و نەدەھات، لىرەوە تا لانەكەنە رىتگايەكى
دەپۈشى.

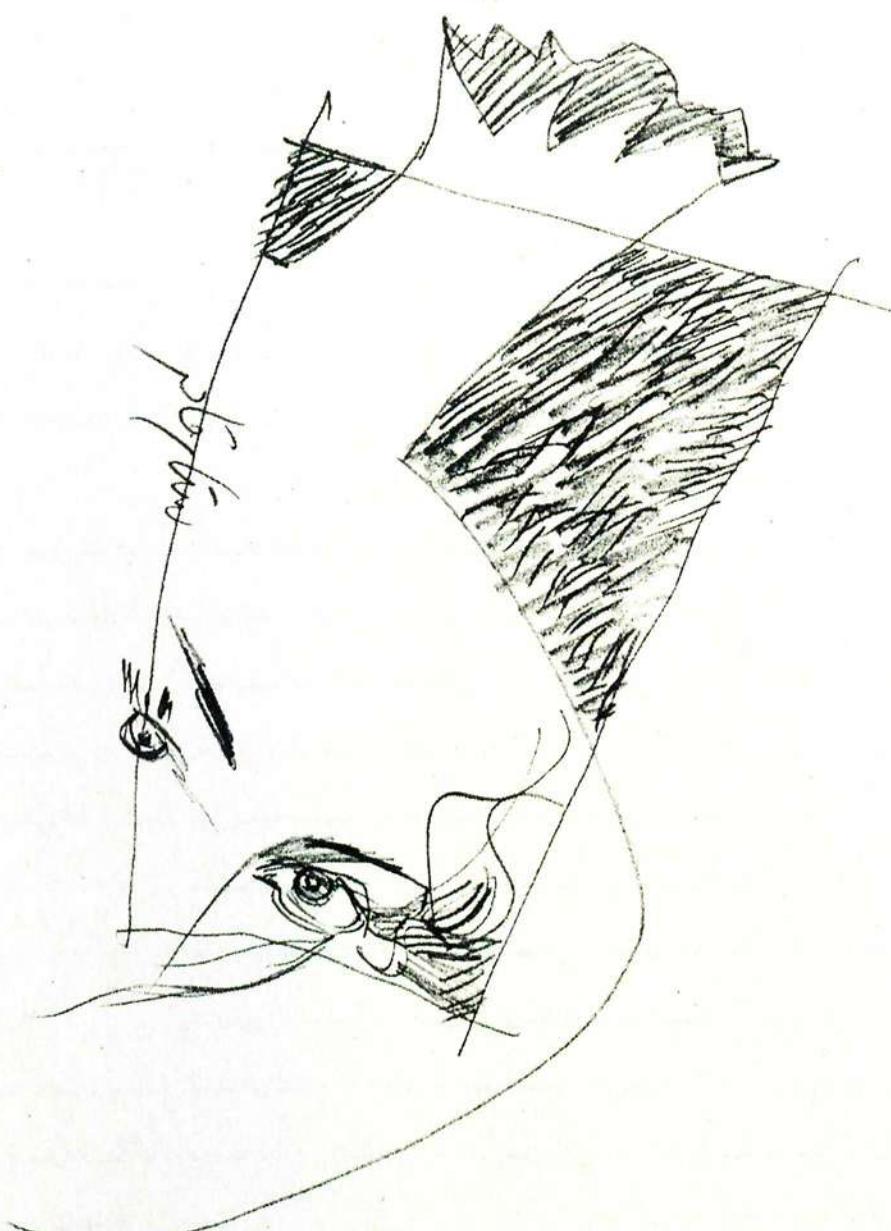
***

گورگ مەرگى خۆى بە چاونەيىنى و دلتەنگ نەبۇ، نەيزانى

كە بىچۈرۈكەنلىك، جىوتەكەنلىك، لە چىيا بەرە دەخوار دەنەوە و خۇيىنى بە

زمان دەلىيىنەوە و زۇوزە دەكىشىن. كۆزۈزۈدەك كە بۆنى نەفرەت و
تۇورەبىي و تۆلە و خۇيىن ئەدەن و دەكەونە دەشت. تۇورە و تۆلەخواز

دەكەونە دەشت تا خەوى شوانان و پاسەوانان بىزىتىن و يادى گورگى
چارەنوسى تالى نەدەبۇون، دەبوايە خۆى نىشانى شەوان بدایە، مەرن

بىرى لە جىوت و بىچۈرۈكەنلىك دەكەرددە، ئەگەر بە ھەلتە
ناقارەكەنەدەگرتە بەر و نەدەھات، لىرەوە تا لانەكەنە رىتگايەكى
دەپۈشى. دەپۈشى.

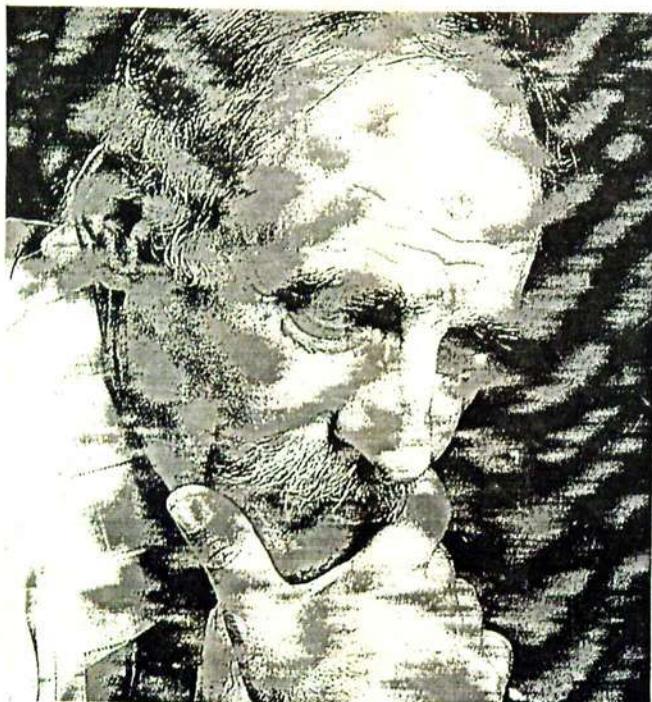
دەپۈشى، نىستاش مەودايەكى شىاوى سەرنج و رامان نىيە،
بەلام بىن توانا و لاۋاز بىوو، زامدار و پىتىكراو بىوو، بۆ تۆمارى ژيان و
بۇونىيان بەست؟

ناه... ج پىسىتىكى بىتھوودە!

دەبوا خۆى بگەيىتىجە جىوت و بىچۈرۈكەنلىك، ئەگەر لىرە
دەمایەوە نادىيار ون دەبۇو، جىوت و بىچۈرۈكەنلىك ناگادارى
گەورە بەرەز و مەزىن راگرن.

پشت کوم

سمرخی سه که پر برو له ترس، نیسانه که له دم که تو
به خیرایی که رایمه وه له هنباره که دسته پاچیکی درهانی و چرود
سه کی پنهانی و موخته بی چاوی بریه نه و دسته پاچه و
سرخی پر برو له ترس و دلمراوکی.
دهسته پاچه که له هموادا بدرز کرد و به همه مه و هیزی خوش
دای له که مهربی سه که.

دستگوت سوسکینکی کرفتاره له شهش پالوویه کی بدسرادا. شهش
پالوویه که چرایه کی پیادا هملوا سراوه و باریکه تیریشی که لابه لای
خوارده.
دهرابه ناسنینه که وه خو دهنوویتی. نه وه سوسکینکی لواز و کرفتار
که سهرو خواری شهش پالوکه هی تهی دهکرد و به بیر هینانه وه
یاد دو دیریه کانی را بردووی بدرد شهربی تهیایی و پالدې ستوند و
شکیمه ره دهکی و ناوه کیه کان دهچرو. هیچکس له ماله وه نه برو،
دهمه و چووبون بز میوانی. تووتکه سه کن به پنهانی سپیده و، به مسوی
خندمی و چاوكملی رهش و وریشه بیهود له کولانیکه وه سهربی دههانی و
چاوی به و کمود و دهستی کرد به کلکه سووتی بزی. به راکردن روش و
له تند که زبله که دوو قاچه مریشکی بز دههانی و خیرا که رایمه وه.
نیکه ران برو تا دیته وه سه که نه روشتبی. تووتکه به چاوانی میهربان
و پر بهزدیه وه سه بیری دهکرد و کلکی بز ده جو لانه وه، دوو دانه له قاچه
مریشکه کان که چدور و کوشتاوی بروون خستیه بدر سه که که، سه که که
یه کیکیانی له هه وادا کرت و له ژیر دندانه کانیدا وردی کرد و خواردی.
نه وی تریانی له چاوترو و کانیکدا خوارد و رهوانه هی سکی کرد. به
نیکایه کی پرسپاسه وه سه بیری کرد و که وه کلکه له قه. نیسانه کانی
دیکه ای فریدایه را برده که وه که تاریک برو، و بدرد حدوش که دهچرو.
سه که هدنکاویکی نایه پیشمه وه چاوی بزیه نه و.
- برو... بیخز نافه زین.

سه که به پاریزده چووه حدوش که و نیسانه که هملکرت، بدهلام
پیش نه وه بتوانی که بکفریت وه به خیرایی و چابوکی ده کاکه له
سه که به است.

تارام نازام و لهرزان لهرزان که موتده بی، به سه‌دری خوارده که موتده ری. له دوا پیچی کولانه که دا کمپایمه وه، ناپرینکی پر له ترس و دارمانی دایه دهر کا بسراوه که و له پیچی کولانه که دا ون بیو.

نهویش نارام و کدمکم هاواری له کمک زده من و به سه رچونی کاتدا
و له کمک مامده شهیتان ناسایی و پر له سووکایمته خدکدا له کمک
کومی پشتیدا خزایه پهستووی ناووهی ناووهی ماله وه، له دنیای
مرؤشہ کان دور که وته وه و به نیکایه کی حد پهساوو ماته وه سفرنجی بپریه
دنیای پنگاواره نگ و پر شمپیل و سدرتایا زدنا.

چهارمین کنفرانس جهانی مدیریت سفر پژوهی و قورس ندبوو. کیانی هینتابووه همشوکان و ماندووی دکدک.

پشت کوم، همه مو بسوون و ولاتسی کیانی پر کرد بسوو له کرى
چلکنده کان و له همه ویا دوزینه و هی رینگه یه کدا بسو که له بنېستى کرى
شىزىرە ئوغىدېيە کانى دەرياز بىت.

ههست به سه‌رتری و زالبرون بکات. نهم که سانه‌ی که به چاوی سووکده سه‌یریان ده کرد له سه‌ردم خویدا به چزک دابینی و وايان لی بکات که ستایشی بکهن. چون پهیکدریه کی پیروز ستایش ده کهن ناوده‌ها ستایشی بکهن. به دنگی تایه و دنه‌نگی پی چاوی له لدکنهه نیستیلیه که هدلبری و پو به دیوار داییشت و نهژنیکانی کرته باوهش و

سەکە لە نازاردا نالاندى و بىدرەو حەوشەكە ھەلھەت. كەوتە دواي
حەوشەكە بىچۈوك بسوو. حەوزىك لە ناودا سەستىدا بسوو لە كەملەزەنلىكى
كۆنەسالى كە لە كىزشىدە كەوە بىدرەو سەر ھەللىكشاپۇو. ھالىء و بىرسىلەمى
داركىدې بسوو. سەرخى سەكە بىچارەدە وە دەوروبەرى خىزى دايە بىدر
نىزىر، چىركە ساتىي بى سەر قادر مەكان كە بىدرەو سەرەوە دەچۈرۈپ اوەستا.
دەستىپاچ وەبەر شانى سەكە كەوت.

نالهیه کی له جمر کموده کیشا و له قادرمه کلینه کان چووه سهر دوه.
 قادرمه کان به پستوویه کوتاییان دههات. سه که ترسا و
 بی دهستان چواردهوری خرّی لیک نه دایمه و. که وتبوده داوده. به زدبوونی
 و پارانده سدرنجی برپیووه ندو و دهسته پاچه کدی دهستی.

دسته پاچه که دیسان به رز بسو وود، سه گ به هر دشنه دندانه کیره دی
کرد. دار دای له سدر پدغهی سه کده، سه که هیترشی کرد، داره به سه ریا
درا. سه که نالاندی و کریا و هاوایی کرد و چنگی له دیواره کان کیر کرد.
دسته پاچ ددهاته خوارده بدمهر پشت و دست و چاو و لسوت
و ویزه دا، سه که تیتر نهینالاند، له کرشهیده کدا کزی کرد. همه مرو
جهسته دله رزی و چاوه رده کانی پر بیوون له فرمیسک.

سـهـکـهـ لـهـ جـيـكـهـ خـرـقـهـ نـهـدـ بـزـوـوتـ وـ بـهـ سـهـرـغـيـكـهـ فـرمـيـسـكاـوـيـ وـ مـاتـهـوـهـ سـهـيـرـيـ تـهـوـيـ دـهـ كـرـدـ. دـانـيـهـ كـيـ دـيـكـهـ دـهـشـانـدـ. سـهـكـهـ نـهـيـاـلـانـدـ وـ دـنـدـانـيـ نـيـشـانـ نـهـدـاـ وـ كـلـكـيـشـيـ نـهـلـهـ قـانـدـوـهـ. دـهـسـتـپـاـچـهـ كـهـيـ فـرـیـ دـايـهـ كـوـشـهـيـهـ كـهـوـهـ. تـهـنـافـيـكـهـ هـيـتـاـ وـ هـدـلـقـهـ كـرـدـ وـ كـرـديـهـ مـلـيـ سـهـكـهـ كـهـ وـ كـيـشـاـيـ، كـيـشـاـيـ تـاـ سـهـكـهـ بـرـدـهـ دـهـ دـهـرـكـاـيـ دـهـرـدـوـهـ. تـعـرـ وـ تـلـيـسـ بـبـوـوـ لـهـ نـارـهـقـدـاـ. تـهـنـافـهـ كـهـيـ كـهـ ۵۵۵ـ.

سنهگ سهيريکي کولانه‌ي کرد، بدلام هيستا و هم سووك و ترذکراو و همه‌تك بدمهرداها تو سدری خوار و لدسر دست بورو. تيتر نده‌دلمرزى، بدلام ندهش ده جو ولايدوه.

به زور سه کی له ده کای مال کرده ده دوه. ده رکا کهی بدست و له
کونی قوفله کمهو سه دیری ده دوه ده کرد. سه که ناوری کی له پشت سه دری
خوی دایه وه. کلکی له نیوان پا کانیدا شارده وه و له جینگای خوی هه استا.
که و سه لسته و نوچدان، بدلام خوی را کرت. له زیر چاوده سه دیری کی
ده رکا بسراوه کهی کد.

سهری خسته خوارد و ده کاکه کرایموده، هستی کرد که دوریمه کی پر له قوولایی له کنه نستیله که دزیمه و کرمی پشتی خوی خوارند و بز
له خواردن خایه سمر زیلووه را اخزلمه میشیمه که. ده کاکه بسرايموده.
چند ساتی به بشتا راکشا و هیلدحد خایه سه ل.

دھوريه کھی لہ کمل پاروہ ناينکدا کيشايه پیشهوہ. بے
بی ممیلے وہ چاند کوچھ ک چیشتی خوارد و پاشان دھوري و
بے خپڑا راپمی و سیکاره کی به بلتیسی ناور داکرساند.

三〇六

توف و زریان نمک ته‌نیا دره خته بمرزه کانی به زدیدا دا، به لکر
ریشه‌ی همه‌موو کیا جوان و لاوازه کانیشی دهرهینا و هم‌همه‌مووی کسک
دان.

نهو یمه ک شهوده دوو چاری نه م کورانه بنمراهه و دکم ردیسیه
نه ببwoo. به پیچه وانه که سایه تی کتیبی سر اندوهی کاذکاوه. نه
پر و سده کی دریزی بری و همنگاو به همنگاو که وته سه ره خوار که کلان
و که وتبه و ۵.

سهره غام به رهوانه کردنی برو نه خوشخانه و عدم مهلياتي کومى پشتى له لايەن تيمى له پيزيشكه پسيپوره کانهوه و ناشنابونى له كەل خانمېتكى پەرسىتار له زەمنى نەخۇشخانەدا لە نىجازە كى يەك هەفتەيىدا زماۋەند و ھاوسەرەيەتى ساز دا «جەھىزىيە خانە كەمى نۆتۆمبىلىتكى كىلىميت سفر بۇو» سەرەغام شەۋى كە لە ناو شەش پالۇرى بەسراودا خەوتبوو بۇو بە قالۇنچە. لەم كۆران و دكمەدىسىدە نە شادمان بۇو و نە غەمىار.

نهم کزرانه‌ی ودک رووداویکی ناسایی و درکرت. نمهو نیت ریکای
که وتبوروه کومدلکای قالونچه کانهوه. ناوه‌ها ناممزگاری دهکرد:
- نیمه همه مومنان پیویستمان به نویکردن نوهی فیز کردن و
با هینانه.

پاشان به نیگایه کی مات که پریشکن له شادمانی تییدا
دادر و شایه و ده، چاوی دهبریه شوئینیک و جیگایه کی دیاريکراو و دهیکرده
مه کزی سمرغچی خوئی.

سهری خسته خواردوه. دهر کاکه کراییده، هستی کرد که دوریسه کی پر
له خواردن خایه سعر زیلوروه را راخوله میشیده. دهر کاکه بمساریده.

دھوریہ کے ہی لہ کامل پاروہ نانیت کدا کیشاہی پیشہ وہ بے بی ممیلے یہ وہ چہند کھوچھاک چیشتی خوارد و پاشان دھوری و

که وچکه که شردد و دسته کانی له پشته وه کبری دا و ودک قالۆنچه یه کی
کرفتار له شهش پالوویه کی بمسراودا. دستی کرد به سوپرانوه بـه
دهوری خزیدا و دستی کرد به پیداچونه وه و بـه داد هینانه وه یاده و هریه
کوتنه کانی.

ماموستای فله‌سده له پهستوی دايران و دوره کهونه وه دهري
هاني و يارمهه دا كه هستيٽ و له‌سر پيکاني خروي بوهستي
بي‌تدهي کوي بداته کومي پشتی، به سه‌بره‌زيمه وه له کزانه‌كاندا بيٽ و
بروات.

ماموستای فدلسهفه ددیووت:

- نرخی مرؤوف پهیو دسته به باودر و کرداری سوهه. پینکه و جینکه هی
مرؤوف بهو دیه که چهند جهه ما و در خواز و مرؤوف دوست بیت و همول بداد که
له ریکای نسوات و نامانجنه کانی پزکاری مرؤوف شا کار بکات و خری له
بنیه استی خوب برستی و و شلکنه ندیشی ده ریاز بکات.

بزوشکهی و شه ناورینه کانی ماموستا کۆکای پەشی ناودز و

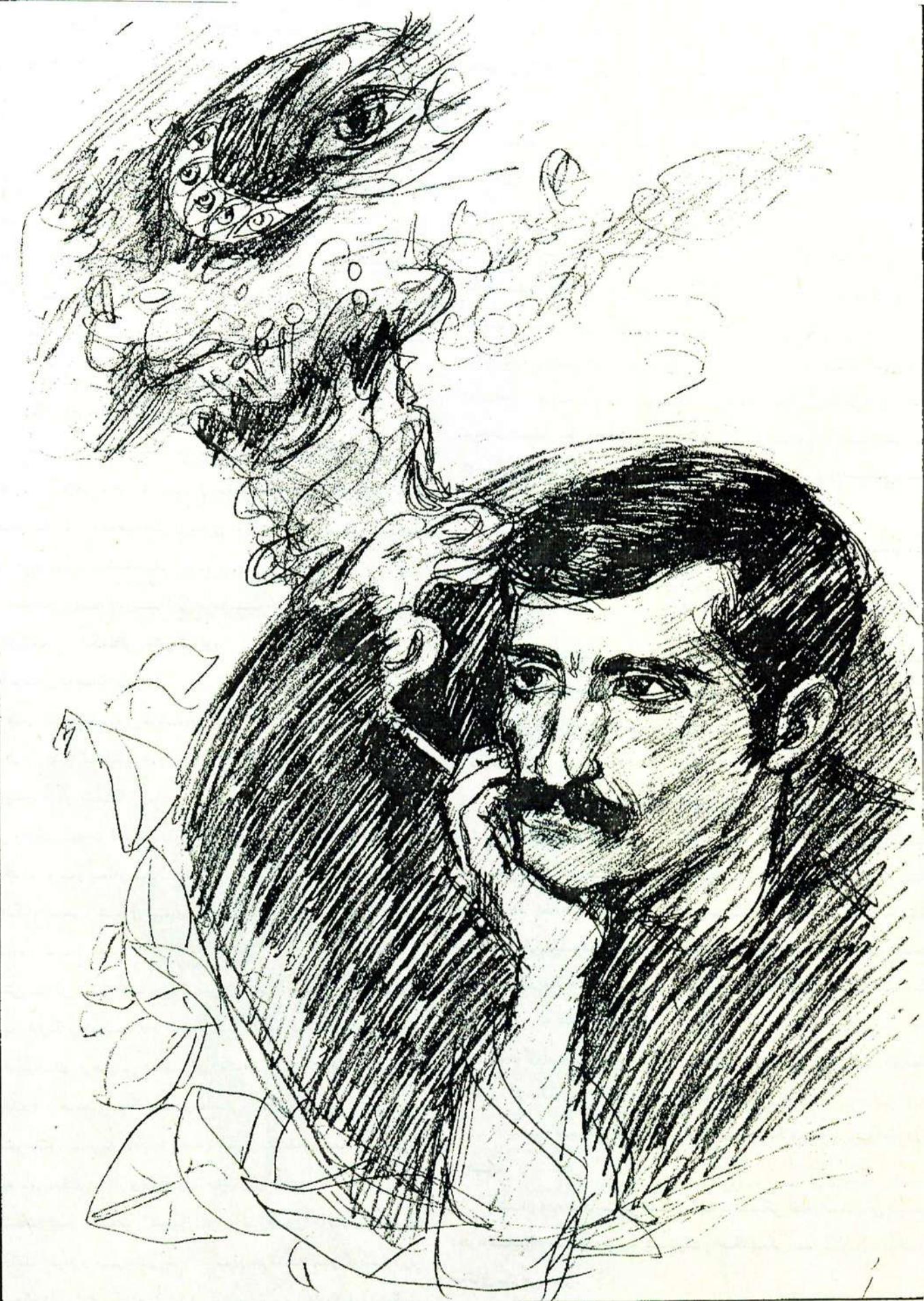
چوارچیوهی تهنجی روانکه کانی روشن کرد هوه.

ماموستای فلسه‌فه دیوت:
- هم‌کتیبی شیاوه خویندنه و نییه. کتیبی چاک و به‌که‌لک له
درستکردن و رچانی که‌سایه‌تی مرقدا روئی گرنگی هدیه.

خویندنده‌ودی کتیبه چاک و به نزخه کان له نووسه‌ره کمهوره کان
یارمه‌تی مرؤفه نهادات که به بچوون و پوانگمیه کی کراوه‌تره و سهیری
جیهان بکات. و نه و پنهانی برد بز کتیب. شه و روز. کتیب دنیایه کی وا
ره‌نکاوره‌نگ و سهیر و شیاوی سه‌رخجی به روویدا کردده و که کومی پشتنی
له بز برده و له سادی نه‌ما.

شتنی به قورسایی کیریتکی که وره زهختی ده خسته سمر گیانی،
نیستا نیتر هیزینکی دیتوناسا له کیانیدا بیدار ببسو که حمز و ممهیلی له
چاکه و میهربانی و جوانی هاودردی له کمل زوللم لیکراواندا بسو. له
نه ملا و نهولا و همه مو جینگا کانمهوه که مسان و مرؤقه کان روویان لیسدنا و
به سمر سرمانهوه سمهیریان ده کرد و به تاسق و ندهشقمهوه کوییان نهدایمهوه
قسه و وشه تاورینه کانی و داوای رینکا و بارمهستان له ۲ ده کد.

- نیستا نیتر روالدت و سیمای هم له چاوی خویدا و هم له چاوی دیتراندا جوان و میهرهبان ببسو. ماندو بسو، له سهر کومباره رارا خوله میشه که دانیشت و کرمی پشتی نوساند به دیواره کمهوه، نگای

پیکه نین

وەرگیرانی کۆسار فەتاحى

چەکدارەکە پىيەكى خستەبەر پىي و بە ئەنىشىكى لېدانىتىكى وەھاى لە پشت ملى دا كە خۆى پىرانەگىراو بە دەمما درا بە عەرزەكەدا. پياوه

چەکدارەکە هاوارى كرد ھەستەسەر پى، دزى پىس! خەلگى نىيۇ بازارەكە لە ترسى نىيگاى توورەت كابراى چەکدار ھەر يەكەيان واى ئەنواند كە ئەنەھەوو ھىج نابىنى. سەبۇرۇي كە ھېشتا ھەولى ئەدا سەنگىنى گرانى خۆى بىبارىزى و پېكەنلى. ھەستايە سەرپىو جانتا چەرمىيەكە توند راگرتۇ لە ترساناندا وەك شەقشەقە ئەلەرزى. پياوه چەکدارەكە وتنى " دەستەكانت بخەسەر سەرت و بىدەنگ بچۇ بۇ لاي شەقامەكە!

چەکەكەي نايە پشت ملى سەبۇرۇي و ئەھۋىش بەزەرەخەنەيەكە وە دەستەكانتى خستە سەر سەرى و بە بەردىمى خەلگە واق ورماۋەكە وە كەوتە رى. لە ئارەقدا خۇساپىو و چاوى دەگىر، بەلكۇ ناسياۋىك بىبىنى و شەفاعةتىكى بۇ بكا. پىش ئەھۋى بگەنە شەقامەكە، پىي بە ترسى خۆيدا ناو پىسى: تو كىي؟ بۇ تۆمەتى دزىم دەدەيتەپال؟

پياوه چەکدارەكە وتنى: مەتقەت لىيۆ نەيەت، وس بە. لە كەنارى شەقامەكەدا ناچار بۇ سوارى نۆتۆمبىلەكە بىت كە دوو كەسى دىكەتىدا بۇو و روويان وەرسووراند بۇو. نۆتۆمبىلەكە كەوتەرلى. يەكىت لەو سى كەسە بە چاوبەستىكى رەشى ئەستۈر چاوهكانتى بەست و ناچاريان كرد لە نىيۇ نۆتۆمبىلەكەدا رابكىشى. بەتانييەكىيان دابەسەرييا و پۆستالىتىكىيان توند لە سەرى قايمى كرد. سەبۇرۇي وەك كاردا گرتىپىتى، چاوى زەق ببۇو و ورتهى لېپابۇو و لە ترسان وەختەبۇو دلى بىتۇقى.

نۆتۆمبىلەكە بە خىرایى بە شەقامەكانتدا دەرۋىشت، ئەم تەواو لە سەر ھەست بۇو بەلكۇو بتوانى شوينپىي نۆتۆمبىلەكە ھەلبىرى، بەلام بى سوود بۇو، وتنى: بە ھەلەدا چوون، من پياويكى شەرييەم... ئەممە كەى رەفتارە... بۇ كۆيم دەبەن... نىيۇ كىن...؟ من شكايدەتتان لېدەكە!

بەشى يەكەم

ناغاي سەبۇرۇي خۆى بەسروشت كابرايەكى شادو دەم بە پىكەنин بۇو. بە درېزابى سى سالەتى تەمەنلى ھىج چەشنە رووداۋىكى ناخوشى بە سەردا نەھاتبۇو. ڙىنيك و دوو مندالى ھەبۇو. بۇ خۆى كارمەند بۇو، ڙنەكەشى لە دەرەوە كارى دەكىرد، داھاتىكى باش و خانووو نۆتۆمبىل و چەند فەرسى كاشان و تەلەفزىيۇنى رەنگاو رەنگ و تەلەفۇن و سەلاجە و پارەيەكى دانراوى بانك و ھەندى زىپى لە مالەوە ھەبۇو، لە ھىج شتى كەمى نەبۇو. بالاى سەدو شەست سانتىم و سك و سەتكى خەر قەلە و دەمەچاى گۇپن و دووجاواز زەيتۈونى پە لە پىكەنин و دوو لىيۇ گۆشتىنى سوورى بە بىزەي ھەبۇو.

جەھەرەي نەدەكىشىاو بە لاي قومارو مېبازى و چاوشقالىيدا نەدەرۋىشت، بەلام ھەممو خۆشىيەكەنلى دىكەتى زىانى لا باش بۇو. سالى جارىكىش ڙن و مندالەكانتى دەبرەت بۇ سەر مەرقەدى ئىمام رەزا. ئەن ئىوارە پايىزىيە چاكەت و پانتۇلىكى ئۆتۈوكراو كراسىكى هاوارەنگ و گونجاوى كردىبۇوه ژىر چاكەت و پانتۇلە نىلىيەكە و بە جووتى پېلاوى تازادە جانتايەكى چەرمى كە تىيىدا سى لىرە زىپ و پارەيەكى زۆر و دەستە چەكىي تىيىدا بۇو بە نىيۇ بازارى زىپنگەرەكانتا دەگەرەتا بە بۇنەيە رۆزى لە دايىكەنونى كچەكەيەو كە ھاوكات بۇو لە گەن سالوھەگەرى زەماھەندەكەيان بۇ كچ و ھاوسەرەكەي، جووتى گوارە و ملوانكەيەكى زىپ، ئى جوان و گرانبەها بىكى. بە بىزە ھەمېشەيە سەرلىيوبىيەو لە بەردىم نەم جامخانە و دەھچوو بۇ بەردىم ئەن جامخانە و چاۋىكى بە ملوانكە و ئەنگوستىلەكانتا دەخشاندۇ تىيەپەرى و بە سەختگىرېيە ھەمېشەيەو بىزەيەكى دەكىردو رووى لە لايەكى دەنلە. لە قەيسەرەيەكە تىيەپەرى و رووى لە بازارىكى تر كرد كە يەكىك دەمانچەيەكى خستە پشت ملى و وتنى: دەستەكانت ھەلینە و سووکى بچۇ بۇ لاي شەقامەكە! سەبۇرۇي بىزەيەكى كەد ئەيويست لە بکاتەوە و لە گەن ئەو كەسەي كە پىيى وابۇو "سوحېتى لەگەل ئەكە" قىسە بكا كە پياوه

شەقىك بەر چەناغى كەوت و
ھەناسەي لىپرى. لوولەي چەكىكى لە پشت
ملىدا هىست پىكىردو دەنگىك وتى: وس
بە... مەتەقت لىپوھ بى، مىشكەنەپزىئىن.
دەنگى ئۆتۆمبىلەكان نەمابوو، ھەست
كىرد ئۆتۆمبىلەكەيان چووهتە جادىيەكى
خاكييەوە... چالى و چوپى و بۇنى خاك
ھەراسانيان كىدو ھاوارى كىرد: چىتان لىيم
ئەوي؟

بىددەنگىيەك زال بwoo و كەس قىسى
لەگەل نەكىد. قەيرىكى خايىاند. رىزە
دىالۇگىك لە نىوان تەو كەسانەدا دروست
بwoo كە بۆي ناشنا نەبۈون:
بۆ پىددەكەنەت؟

وەلا هەر لە خۆرا... حالەتى لىپوھ كانم
وايە.. من پىئەنەتكەنەت
بۆ نازانى نابىن ھەمىشە پىېكەنی؟
بە حەزىزەتى عەباس بەدەست خۆم
نېيە.

بانى لە كاتى تازىبارىشدا پىئەكەنی؟
لىپوھ كانم وا ھەلگەتوون، خەلک لىيم
ناڭرن، لىپوردىيان ھەيە.
رەحمەت لە باوكت، پىتۋايمە ئىمە
مندالىن! بىچىمى لىپوھ كانم وايە، بىچىمىكت
نىشان بىدم كەيف بىھى!
بىچىم بىچىم... نابى پىېكەنی...
تىيگەيشتى!

ئاخىر چۈن ئەبىن من پىئاكەنم...
حالەتى لىپوھ كانم بۆ خۆيان وان...
حالەت بىن حالەت، ئەوەندە فشە

مەكە با پەزىوان نەبىيەوە.

وەلامەكە لەقەيەكى توند بwoo كە لە ناخەوە ئىشاندى.

ئۇن و مندالىت ھەيە؟

ئۆتۆمبىلەكە دواي ماوەيەك لە شار دەركەوت. سەبۇورى زەندەقى چوو،

بەللى، ڙىنېك و دوو مندالىم ھەيە؟

بە دلە خۆرپە و ترسەوە پىرسى: چىم كردووە؟

جانتاكەت جى تىيدا يە؟

لە وەلامدا بىستى: بۆ پىددەكەنەت؟

سى لىرىدى زىپر و دوو سەد ھەزار تەمن و ھەندى بەلگەنامە...
لە كىتەت دزىوھ؟ پارەدى كام چارەرەشە؟

سەبۇورى بە سەرسوورمانەوە پىرسى: بۆچى پىكەنەن تاوانە؟

پاشەكەوتى تەمەننېك ڙيانە... من پىاوىيکى شەرىفم

لە وەلامدا بىستى: سەھووت كرد پىكەنەت.

لىي بېرسن باقىيەكەى لە كۆپىيە؟

سەبۇورى زاتى نايە بەرخۆى و وتى: بىچىمى من وايە، بە دەست
خۆم نېيە، ھەمىشە پىئەكەنەم... لە مندالىيەوە ھەر وابۇوم.

كۈرىيکى ئاقلە، بۆ خۆى ئەملى!

لە وەلامدا بىستى: گووت خوارد پىكەنەت.

بلى نەگبەت... بلى تا ئىزرايىل گيانى نەكىشاوى... چەندەت لە

سەبۇورى پىرسى: لە كەيەوە پىكەنەن تاوانە؟

فرمیسک له ژیر چاوبهسته‌که و تیکه‌ن به تمپ و توزه‌که (نهبوو و به ده موچاویدا نههاته خواری. سهبووری ناله‌یه کی کرد: خانوو... فهرش... هر جیتان بوی... لبه ر منداله کامن...)

یه کیک له پیاووه کان شه قله‌یه کی و ههای له بناگویی سرهواند که خوین فیشقه‌ی کرد. قیزاندی به سه‌ریدا: وس به... سه‌گباب! له نیو ژه و بیدنگیه‌دا که ته‌نیا بالندیه‌کی دورو دهیشکاند، نه‌ناسیک فه‌رمانی دا: لییده‌ن!

ریزه فیشه‌کیک وردبه‌ردى به سه‌روچاویدا پزاند. پیکه‌نین بو همه‌یشه به لیویه‌وه نه‌ما.

نه‌ناسیک دیکه قیزاندی: سه‌گباب باش سیله‌ی لیبگره نه‌ژنؤی سه‌بووری شکاو که‌وته سه‌عرزو لوول بوو. نه‌ناسیک که به هیمنی قسه‌ی ده‌کردو دهنگیکی ناخوشی نه‌بوو و تی: سه‌بووری کوریکی چاکه، وازی لیبیین، من گردن‌تی نه‌که‌م نیز هیچکات پیکه‌نی که‌و که‌سه‌ی که له نیو بازاردا ده‌مانچه‌ی نابوویه پشت ملی و سه‌بووری له نیو نوتو‌مبیله‌که‌یدا بو ساتیک ده‌موچاوی دیبوو، و تی: به مرجیک زیپری نه‌که‌میمان بو بینی نه‌دهنگی که ناخوش نه‌بوو، و تی: زیپرکانی زن‌که‌ت بینه و نیز کوریکی باش به و پیم‌که‌نه باشه؟

سه‌بووری به جووله‌ی سه‌عرزووی کرد. که‌سه نه‌ناسراوه‌کان جه‌سته سه‌بووری‌یان خسته نیو نوتو‌مبیله‌که. یه کیک به ده‌سمالیک ده‌موچاوه خویناویه‌که‌ی خاوین کرده‌وه ده‌سته‌کانی کرده‌وه. دواز چه‌ند ساتیک نوتو‌مبیله‌که که‌وته ری، تاریکایی نیواره گه‌یشته کولانیکی سه‌رووی مالی سه‌بووری و راوه‌ستا. هوژداری‌یان پیدابوو که نه‌گهر هله‌یه‌ک بکا، ژن و منداله‌کانی‌شی هه‌ر به و ده‌رد ده‌چن. سه‌بووری راست‌گویانه سویندی بو خواردن که هله‌ه ناکا. چاوبه‌سته‌که‌یان کرده‌وه پیان و لانه‌کانه‌وه. ته و پیاووه ده‌مانچه‌ی خستبووه پشت ملی، له ته‌نیشته‌وه که‌وته ری و تی: مه‌چوره ژووره‌وه، هه‌ر له ده‌درگاوه بیان بلن زیپرکانت بو بینن. تیکه‌یشتنی.

سه‌بووری که بو همه‌یشه پیکه‌نین لیوکانی به جن هیشتبوو، و تی: به سه‌هر چاو! زه‌نگی ده‌رگاکه‌ی لیدا و کوره‌که‌ی هاته ده‌ده و سلاوی کرد، سه‌بووری خوی کیشایه نیو تاریکیه‌که‌ی و تی: کورم زیپرکانی دایکت بینه و پرسیارم لیمه‌که، نیش پییه‌تی.

کوره‌که‌ی ناغای سه‌بووری چووه ماله‌وه و دواز که‌میک گه‌رایه‌وه و زیپرکانی دایکی که له نیو سندووچیکدا بوو، دایه ده‌ستی باوکی و گه‌رایه‌وه. زن‌که‌ی سه‌بووری گوشه‌ی په‌رده‌که‌ی لادا و هه‌ولیدا ده‌موچاوه کابرای ته‌نیشت سه‌بووری ببینی، که بینی. پیاووه نه‌ناسه‌که ده‌رگای سندووچه‌که‌ی کرده‌وه دلخیابوو و به سه‌بووری و ته‌گهر بته‌وه دواز نه‌م مه‌سه‌له‌یه بکه‌وه، جاریکیت که‌س به‌هزی پیتدا نایه‌ته‌وه. کوری چاک به و نیز پیم‌که‌نه.

سه‌بووری و تی: به سه‌رچاو پیاووه که‌دو و سه‌بووری چووه ژووره‌وه و ده‌رگاکه‌ی

به خوا من هیچم نییه... نه‌وهی هه‌مه و نیمه هه‌ر نه‌مه‌یه نه‌ی زن‌که‌ت؟ که‌میک زیپری هه‌یه پیکه‌نیت ها؟ بو پیکه‌نیت؟

و هلا من پیکه‌نیم، بو بروم پیکه‌ن؟ له نیو بازاردا هیج شتیک شه‌تو نه‌بووه که من پیکه‌نم... نیز پیکه‌نم... به عمه‌هه لیات لیوکانم چاک نه‌بن. نوتو‌مبیله‌که راوه‌ستا، ده‌ستیان گرت و به چاوی به‌ست اووه هینایانه ده‌رده، یه کیک جانتا چه‌رمیه‌که لیوکانم بی‌دنه‌نگی زال بوو، ته‌زوویه‌کی سارد به له‌شیدا هات، برديانه سووچیکه‌وه و یه کیک قوچه‌ستی کردو شه‌قیکی توندیان له که‌له‌که‌ی دا همناسه‌ی بپری و کوور بوو.

له هه‌دوو لاوه هاوكات به چه‌شنیکی واله گورچیله‌یان کوتا که قیزه‌ی گه‌یشته ثامان و که‌وته سه‌هر نه‌ژنؤو لوولی خواردو ناله‌یه کی کرد: ناخ باوکه‌روه هه‌سته سه‌ر پی خویپری... هه‌سته!

سه‌بووری که‌وته پارانه‌وه: قه‌سه‌متان نه‌دهم به نیمام رهزا... بلین چیم کردووه.. نیوه کین؟

شه‌قیکیان له که‌له‌که‌ی کوتا و همناسه‌یان پی بپری سویند مه‌خو لمعنه‌تی... سویند مه‌خو... به چی پیکه‌نی؟ سه‌بووری که‌وته سه‌عرزو لوول بوو. به پوستان له‌قیه‌کیان له کله سه‌ری دا. سه‌بووری نالاندی: گووم خوارد... سه‌هووم کرد... نیز پیکه‌نی...

یه کیک و هها قزی راکیشا که چاوی پر بوو له ناوو له‌قیه‌کیان له دوولاقي نه‌ژنؤی کوتا، سه‌بووری هاواری کرد: نای باوکه‌رو مردم! سه‌بووری له قاجی یه کیکیان نالاو که‌وته گریان و به ده گریانه‌وه نه‌یوت: لیوکانم عمه‌هه لیات نه‌که‌م... به خوا لیوکانم عمه‌هه لیات نه‌که‌م... روح‌هم پیکه‌ن، منداله هه‌یه... چیتان نه‌هی نه‌تانده‌من... شه‌قیکیان له ده‌م و ددانی کوتا و سویری خوینی له گه‌رودیدا هه‌ست پیکرده. ددان و خوینی پیکه‌وه تف کرده‌وه. ده‌نگیک و تی: دره نه‌که‌ی سه‌خیف... کلاؤ له‌سه‌ر کی نه‌نیی؟

یه کیک و تی: مردن نه‌م هه‌موو گریان و پارانه‌وه‌یه ناوی سه‌بووری به دنگی به‌رز نه‌گریاو پیچی له خوی نه‌داو نه‌پارایه‌وه سویندی نه‌و که‌سانه‌ی نه‌دا که نه‌یه‌ناسین یه کیک ده‌ستی گرت و له پان تاشه‌به‌ر دیکدا داینا و خوی کیشایه لایه‌که‌وه. که‌سه نه‌ناسراوه‌کان پیکه‌وه گفت‌وگویان نه‌کرد سه‌له‌یه‌که پیوه‌نین، پله‌مانه دوو که‌س گرتیان و به مشت و له‌قه که‌وتنه گیانی و هه‌لیانسانده‌وه پالیاندا به تاشه‌به‌ر دیکه‌وه یه کیک و تی: وه‌سیه‌ت بکه!

فهotaوه. سهبووريش هم بـهـر ئـهـوهـيـ كـهـ لـهـ دـاهـاتـوـوـدـاـ نـهـكـهـويـتـهـ
ژـيرـپـرسـيـارـ، خـوـىـ لـىـ دـوـورـ دـهـخـسـتـهـوـهـ. بـهـلـامـ لـهـ نـاخـمـوـهـ رـيـزـيـ بـوـ رـهـوـشـتـيـ
بـهـرـزـيـ، رـاسـتـگـوـيـيـ، نـازـايـهـتـيـ، يـهـكـرـهـنـگـيـ وـ نـهـفـسـبـهـرـزـيـ ئـهـوـ دـادـهـنـاـوـ
ستـايـشـيـ دـهـكـرـدـ.

ئـارـوـينـ، ئـهـوـ هـهـسـتـانـهـيـ كـهـ كـوـمـهـلـگـهـ نـرـخـىـ بـوـ دـادـهـنـاـ وـهـكـ،

بـهـشـيـ دـوـودـهـ

دوـاـيـ ئـهـوـ روـوـدـاـوـهـ كـهـ لـهـ خـهـوـيـكـيـ تـرـسـنـاـكـ ئـهـچـوـوـ، سـهـبـوـورـيـ
تـهـنـيـايـيـ هـهـلـبـرـازـارـ. ئـيـتـ هـاـتـوـوـجـوـوـيـ لـهـگـهـنـ خـزـمـ وـ بـيـگـانـهـ بـرـيـ وـ بـهـ
تـهـوـاـوـتـيـ چـوـوـ نـيـوـ خـوـىـ. بـهـ مـانـگـيـكـ وـشـكـوـ رـهـقـ هـهـلـاتـ وـ پـهـنـجـاـ كـيـلـوـ
دـابـهـزـيـ. دـهـمـوـچـاوـيـ تـهـواـوـ بـوـوـ وـ بـهـ چـرـجـ وـ لـوـجـ. قـرـهـپـرـوـ
زـوـرـهـكـهـيـ بـوـرـ بـوـ. لـهـ تـرـسـيـ ئـهـوهـيـ نـهـكـاـ زـنـهـكـهـيـ لـايـ
خـزـمـ وـ كـهـسـ وـ كـارـيـ باـسـيـ بـكـاتـ، سـهـرـبـارـيـ هـهـمـوـوـ هـهـوـلـ وـ
تـهـقـهـلـايـهـكـيـ هـاـوـسـهـرـهـكـهـيـ هـيـچـيـ بـوـ نـهـگـيـرـايـهـوـ. شـهـوانـ
كـهـ دـهـنـوـوـسـتـ دـهـمـوـچـاوـيـ تـهـوـ پـيـاـوـهـيـ كـهـ لـهـ نـيـوـ باـزـاـرـاـ
دـهـمـانـچـهـيـ خـسـتـبـوـوـهـ پـشتـ مـلـيـ، دـهـهـاتـهـ پـيـشـ چـاوـيـ وـ بـيـرـيـ
تـوـلـهـ تـهـزوـوـيـ دـهـهـيـنـاـ بـهـ لـهـشـيدـاـ.

نهـ سـهـيـرـيـ تـهـلـهـفـزـيـونـيـ ئـهـكـرـدـ، نـهـ گـوـيـيـ لـهـ رـادـيـوـ
دهـگـرـتـ، نـهـ چـوـوـهـ پـارـكـ وـ نـهـ سـيـنـهـمـاـيـ ئـهـبـيـيـ. پـيـيـ لـهـ
شـايـيـ وـ شـيوـهـنـيـ خـزـمـ وـ نـاسـيـاـوـ بـرـيـبـوـوـ. تـهـنـيـاـ بـيـرـيـ لـهـ يـهـكـ
شتـ ئـهـكـرـدـهـوـهـ: تـوـلـهـ!

تـوـلـهـ لـهـ كـهـسانـهـيـ كـهـ واـسـوـوكـ وـ تـرـپـيـانـ كـرـدـبـوـوـ وـ
بـهـ رـوـزـيـ روـوـنـاـكـ بـهـ بـهـرـچـاوـيـ خـهـلـكـهـوـهـ رـفـانـدـبـوـوـيـانـ وـ
پـيـكـهـنـيـيـانـ لـيـنـهـسـتـانـدـبـوـوـ. جـارـيـكـ كـاـبـرـاـيـ دـهـمـانـچـهـكـهـيـ
دـيـتـبـوـوـ كـهـ وـهـكـ رـوـبـوتـ سـهـرـيـ بـهـمـ لـاـوـ ئـهـوـلـادـاـ ئـهـگـيـرـاـوـ
چـاوـيـ لـهـ خـهـلـكـهـكـهـ دـهـكـرـدـ. جـارـيـكـيـتـ لـهـ نـيـوـ باـزـاـرـاـ دـهـرـ
ئـهـوـ كـاـبـرـاـيـيـ بـيـنـيـبـوـوـهـوـهـ دـوـورـ بـهـ دـوـورـ كـهـتـبـوـوـهـ دـوـاـيـ وـ
تاـ نـزـيـكـ مـالـهـكـهـيـ رـوـيـشـتـبـوـوـ. بـهـرـبـهـرـ ئـاسـهـهـارـاـيـ
تـرـسـهـكـهـيـ وـهـرـيـ وـ رـقـيـيـ رـهـشـ وـ ئـاـگـرـيـ تـوـورـهـيـ جـيـگـاـيـ
گـرـتـبـوـوـهـوـهـ. بـهـ خـوـىـ دـهـوـتـ: دـهـسـالـيـ تـرـيـشـ بـوـوبـيـ،
رـادـهـوـسـتمـ وـ لـهـ كـاتـيـ خـوـيـداـ تـوـلـهـيـانـ لـيـدـهـكـهـمـهـوـهـ.

شـهـويـكـ تـهـلـهـفـوـونـ زـنـگـيـ لـيـداـ، هـهـلـيـگـرـتـ، دـهـنـگـيـكـ كـهـ
نـاـخـوـشـ نـهـبـوـ وـتـيـ: ئـافـهـرـيـنـ سـهـبـوـورـيـ! ئـهـماـنـزـانـيـ
كـوـرـيـكـيـ باـشـيـ وـ ئـيـتـ بـيـنـاـكـهـنـيـ. كـوـرـيـ چـاـكـ بـهـ وـ دـهـسـتـ بـهـ
كـلـاـوـيـ خـوـىـ وـ هـاـوـيـلـهـكـانـيـ. لـهـ نـيـوـ وـيـنـهـكـانـداـ چـاوـيـ كـهـوـتـ بـهـ وـيـنـهـيـ
سـهـبـوـورـيـ تـهـلـهـفـوـونـهـكـهـيـ دـاـخـسـتـهـوـهـ. هـهـسـتـايـهـ
سـهـرـپـيـوـ لـهـ ئـاوـيـنـهـكـهـوـهـ لـهـ خـوـىـ وـرـدـ بـوـوـوـيـهـوـهـ. پـيـكـهـنـيـنـ

پـارـهـپـهـرـسـتـيـ، دـهـسـهـلـاـتـخـواـزـيـ، نـاـوـبـهـدـرـكـرـدـنـ. لـهـ خـوـيـداـ رـيـشـهـكـيـشـ
كـرـدـبـوـوـوـ لـهـ جـيـاتـيـ ئـهـوـانـهـ خـوـشـوـيـسـتـيـ بـوـ زـانـيـنـ (مـعـرـيـفـهـ)، بـوـ
نـيـشـتـمـانـ، بـوـ مـرـقـايـهـتـيـ وـ خـوـشـهـوـيـسـتـيـ بـوـ حـقـيقـهـتـوـ رـاستـتـ لـهـ جـنـ
دـانـابـوـوـ. ئـارـوـينـ لـهـ كـوـمـهـلـگـهـ تـهـرـيـكـ كـهـوـتـبـوـوـ، لـهـ كـوـمـهـلـگـهـيـكـهـ كـهـ
پـيـوهـرـيـ بـهـهـاـكـانـ لـاـيـ ئـهـوـ پـارـهـ وـ شـهـهـوـهـوـ دـهـسـهـلـاتـ بـوـوـ.

سـهـبـوـورـيـ بـرـيـارـيـ دـاـ كـهـ شـوـيـنـ ئـهـوـ تـهـرـيـكـهـوـتـوـوـهـ بـكـهـوـيـ.

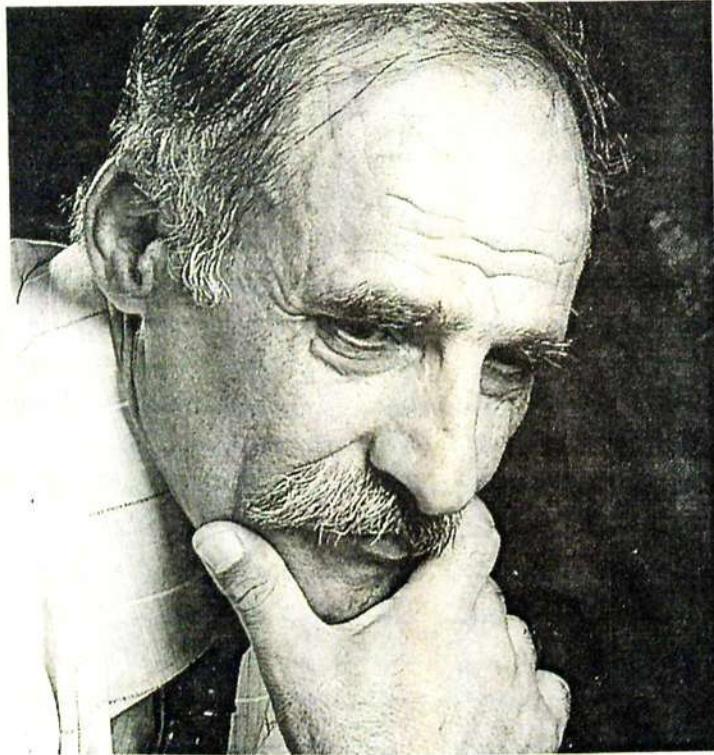
WWW.mani-poesie-de

سـهـرـچـاوـهـ

بـوـ هـهـمـيـشـهـ لـيـوـهـكـانـيـانـ بـهـ جـنـ هـيـشـتـبـوـوـ. دـهـسـتـيـ خـسـتـهـ نـيـوـ قـرـهـكـانـيـ،
ماـوـهـيـكـ نـهـمـ سـهـرـ وـ ئـهـوـ سـهـرـيـ كـرـدـوـ چـوـوـ ئـهـلـبـومـيـ وـيـنـهـكـانـيـ سـهـرـدـهـمـيـ
دوـانـاـوـهـنـدـيـ هـيـنـاـوـ لـهـ سـوـوـچـيـكـهـوـهـ دـانـيـشـتـوـ كـهـوـتـهـ سـهـيـرـكـرـدـنـيـ
وـيـنـهـكـانـيـ خـوـىـ وـ هـاـوـيـلـهـكـانـيـ. لـهـ نـيـوـ وـيـنـهـكـانـداـ چـاوـيـ كـهـوـتـ بـهـ وـيـنـهـيـ
"ئـارـوـينـ" كـهـ لـهـ تـافـيـ لـاوـيـتـيـداـ سـهـبـارـدـتـ بـهـ بـهـرـگـرـيـكـرـدـنـ لـهـ حـقـيقـهـتـوـ
ئـهـوـ ئـامـانـجـانـهـيـ كـهـ سـهـدـ سـالـ بـوـوـ كـوـمـهـلـگـهـ لـهـ بـيـرـيـ كـرـدـبـوـوـ، كـهـوـتـهـ
گـوـشـهـيـ بـهـنـديـخـانـهـ. سـهـبـوـورـيـ هـهـمـيـشـهـ لـهـ دـوـورـهـوـهـ ئـافـهـرـيـنـيـ پـيـدـهـوـتـ،
بـهـلـامـ وـهـكـ قـوـتـابـيـهـكـانـيـ دـيـكـهـ لـهـ تـرـسـانـ لـيـنـ نـزـيـكـ نـهـهـبـوـوـيـهـوـهـ.
دـهـيـانـوـتـ ئـارـوـينـ كـهـسـيـكـيـ خـهـتـهـرـهـوـ هـهـرـ كـهـسـ لـهـگـهـلـيـداـ بـگـهـرـيـ دـاهـاتـوـوـيـ

کلیدار لهگه‌ل هنرمندی پاچرخانی

وهرگیرانی: مازیار عومه‌ر

گونجاوو باگراوه‌ندیکی دهوله‌مندو کارامه بعون که دوای خانه‌نشینی، ثم جاره‌یان نه به‌پیشی حمز به‌لکو به‌پیشی پیویستیکی نوری روحی و له راستیدا ناچارییک بوو "دوای بیست سال و هشتان سه‌رله‌نوی پهنانم برده‌وه به‌شعر" و ئیستاش برده‌وام، به‌جوریک که ئیستا سئی کتیبی چاپکراو و چوار کتیبی چاپ نه‌کراوم ههیه، به سالاچووم و کاتم کمه و سالانی بی فیروز چووم نوره و ناچارم کاری زور بکه.

من له‌گل‌تام که پیناسه‌ییک بُو شعر نیه. ئه و پیناسانه‌ی تا ئیستا بُو شعر کراوه ته‌واوو گشتگیر نین، بونمونه ئه‌گه‌ر شعر به وته‌یه‌کی خهیال ئامیزو کیش و سه‌روادار بزنانین خو نییه‌تی چه‌په‌لیش ده‌توانی بیت‌هه خهیال ئامیزو کیش و سه‌روادار، بیئ نه‌وهی هیچ فورمیکی شاعرانه‌شی پیوه دیار بیت. منیش ناتوانم پیناسه‌یه‌کی کورت و هه‌ملاینه و ته‌واوه‌تی شعر بکه، من زیاتر له نیو سده به قولی شعرم خویندته‌وه و بیست سالیش زیاتر شعرم نووسیوه، کۆی ثم دوانه‌م ئاویت‌هی زهینیات و ئه‌زمونه‌کانی خوم کردوه و بهم ئه‌نجامه گه‌یشتوم که هیچ زمانیکی ره‌سمی، ریزمانی و وته‌ی لوزیکی له دنیادا ناتوانی ته‌واوی ئه و شته‌ی له

به کورتی باسیکی زیانی خوشنان بُو بکه...

من له روزی بیست و نوی ره‌شه‌میی سالی ۱۹۴۰ ای زایینی له ئاوایییک له دنیان ئیسلام ئابادو گیلان غربدا له دایک بعون که دانیشتواه‌که‌ی کله‌هور بعون. به هۆی مردنی باوکمه‌وه چووم بُو کرماشان و تا سالی ۱۹۷۹ و ته‌واو کردنی قوئناغی دواناوه‌ندی لهم شاره بعون. خاوه‌نى هاووسه‌ریک و کورو کچیکم که هه‌ر دووکیان زنکویان ته‌واو کردوه و له سالی ۱۹۷۹ و تا ئیستا نیشته‌جیئی شاری هه‌مدادن. دوای ته‌واو کردنی قوئناغی دواناوه‌ندی چوومه په‌یمانگه‌ی ئه‌فسه‌ری پولیس و له شاره‌کانی کرمان، ره‌فسنجان، کرماشان، قه‌سری شیرین، خوسره‌وی، تاران، مه‌لایه، نه‌فت شار، یاسوج و هه‌مدادن خزم‌تم کردوه و سالی ۱۹۸۱ و له ته‌مه‌نی ۴۲ سالیدا به هۆی هه‌ندی گرفتی خومه‌وه به پله‌ی سه‌ره‌نگ (نه‌قیب) ای خوم خانه‌نشین کرد..

پ- له که‌یه‌وه دهست کردوه به شعر نووسین؟ له سه‌رتای کاری شعر نووسیندا چ که‌سانیک کاری‌گه‌ریان هه‌بورو به‌سه‌رتاه‌وه؟ ئه‌مرق (گه‌رچی ده‌لین شعر پیناسه‌ی نیه) شعر چون پیناسه ده‌که‌ی؟

و- ئاشنای من له‌گه‌ل شعردا له مندالییه‌وه و له ئاو عه‌شیره‌ت و له گونددا دهست پینده‌کات، به خویندنه‌وهی شاهنامه، خویندنه‌وهی حافظو گویگرتن له و چیزک و به‌سه‌رهاتانه‌ی که خالم (له‌و که‌سه که‌مانه‌ی خیله‌که‌مان بwoo که خویندده‌واریان هه‌بورو شه‌وانه بُو که‌سانی تری ده‌خویندده‌وه، پاشان له قوتاوخانه له ریگه‌ی کتیبه ده‌رسییه‌کان و ماموستا و به‌ریوه‌به‌ره‌کان و هه‌روه‌ها خویندنه‌وه کتیبی تری جیا له وانه‌کانی قوتاوخانه که حزم پییان بwoo زیاتر ناشنا بعون. به‌لام له قوئناغی دواناوه‌ندی و له قوتاوخانه‌ی "کوزازی" که حه‌توبونامه‌یه‌کی دیواریمان بلاو ده‌کردوه سه‌رم کرده شعر نووسین و له به‌ختی خوم هه‌ندی ماموستای زور دلسوز و ریزدارم هه‌بعون که هانیان دام و زوریان فیئر کردم و هه‌ر ئوانیش بعون که بو یه‌که‌م جار شعره‌که‌میان دا به‌لام دوزینه‌وهیان قورسه. ثم کرا. ئیستاش ئه و روزنامنه‌م ماون به‌لام دوزینه‌وهیان قورسه. ثم شعرانه گه‌نچانه و کرج و کال و زور نیحساسی و عاتفی بعون، له سالانی خزم‌تی پولیسیدا ئه‌گه‌رچی هه‌رگیز له شعر دور نه‌که‌وتمده و به‌ردوهام ده‌خویندده‌وه به‌لام زیاتر سه‌رقائی نووسینی بیزه‌وه‌ری و لیکوئینه‌وه له هه‌لومه‌رج و ره‌وشی خه‌لکی ئه و شارانه بعون که خزم‌تم تیادا ده‌کردن، به‌لام ته‌واوی ئه‌مانه چه‌ندین بواری

و لانی که مکه‌ی ده دوانزه غه‌زه‌لی تر که له بهر په‌چاوه‌کردنی پاش و پیشی ئه‌لف و بی‌ی سه‌رو اکان هؤنراوه‌نه‌ته‌وه و خوزگه وای نه‌ده‌کرد و چاوپوشی له و سه‌رو ایانه ده‌کرد که به پیت‌هکانی پ، ح، ج، خ، ص، ع و هند کوتاییان ده‌یت. هیج شاعریکی تریش ناتوانی به بکار هینانی سه‌رو اگه‌لیکی له و چهشنه شعر بخولقینی.

پ-شعری کلاسیکی ئیران چون هله‌سنه‌نگینی؟ زیارتی هوکری کام يه‌ک له شاعره کلاسیکیه کانی ئیرانی و بوقچی؟ بیکومان هنکاوه‌که‌ی نیما پیش زه‌مینه‌گه‌لیکی هه‌بورو. ئه‌گه‌ر ده‌گونجی هن‌دیک له سه‌ر دروست بعونی شعری نیمایی بدوبی.

په‌یوه‌ندی و ئالووییری کلتوری ئیمه له‌گه‌ل هینستان و دنیای عه‌رب می‌ژوویه‌کی دورو و دریزی هه‌یه، به‌لام په‌یوه‌ندی هونه‌ری، هزی و کلتوری زمانی ئیمه و نه‌ته‌وه کانی تر، ته‌نانه‌ت سوچیهت که دراویسی نزیکی ئیمه بورو و له سه‌دو ده تا سه‌دو بیست سال تینا په‌پی، نموونه‌گه‌لیکی که میشی له و چهشنه په‌یوه‌ندیانه له‌گه‌ل تورکیای عوسمانیدا بورو. به‌شکانی تری دنیا ئاگایان له ئیمه نه‌بورو و نیه و ئیمه‌ش له‌وان بی‌ئاگاین. رووداوه سیاسیه‌کان، شه‌په‌کان، ده‌ستدریزیه کونالیستیه کان، به‌ره و پیش چونی په‌یوه‌ندییه‌کان، هاتووچوکان و چه‌ندین هوکاری تر زوریک له ولاستان ئیمه‌ی له‌گه‌ل ئاسو دوروه ده‌سته‌کان ئاشنا کرد. نیما له قوتاخانه‌ی "سن لوی" تازان خویندبووی و فیتری زمانی فه‌هنسی ببورو زه‌وچیکی هونه‌ری و شاعرانه‌ی هه‌بورو، به‌خت یاوه‌ری بورو که له ریگه‌ی زمانی فه‌هنسیه‌وه توانی ده‌ستی به ئه‌ده‌بی فه‌هنسی و ئه‌ده‌بی روزثاوا رابگات. نیما تیکه‌یشت که شعری هه‌زار ساله‌ی ئیران، له لوتکه‌ی خوشیدا جیا له‌هه‌ندی حالتی پیزپه‌ر (استثناء) به‌گشتی له چواچیوه‌ی چه‌ند با به‌تی سه‌ره‌کی وه‌ک: عشق، عیفان و حه‌مسه‌دا چر بوقته‌وه، له کاتیکدا له روزثاوا شعر خوی ته‌نیا لهم چه‌مکانه‌دا قه‌تیس نه‌هیشتوته‌وه و خوی به‌هه‌موو بابه‌ته‌کانی زیانی مرویه‌وه خه‌ریک کرد و له وی بورو که هه‌ولیدا چوارچیوه‌ی شعر به‌رفراوانتر بکات و بیکیشیته ناو مه‌سه‌له‌کانیتی کۆمەلگه‌ی مرویه‌وه، له‌گه‌ل شیوه‌ی چه‌ندین کیشی دیاریکار و عروزی و سه‌روادا به‌ره و بورو بورو، له ناچاریدا وازی لیه‌ینان و ده‌ست و بالی خوی ئازاد کرد. هه‌موومان ده‌ستکه‌وئی ئه‌م ئازایه‌تیه ده‌بینن.

پ-بوقچی ئه و بزوتنه‌وه‌یه‌ی که نیما ده‌ستی دایه ده‌وامی نه‌می‌ئا؟ ئه‌گه‌ر له و پروایه‌دای که موسیقا (ئاواز- ریتم) جه‌وه‌هه‌ری شعر پیکدین، ئه‌ی ئه و هؤنراوه‌انه چون هله‌سنه‌نگینی که موسیقا و هارمۇنیان تیا نییه؟

له‌ودا که بزوتنه‌وه‌که‌ی نیما به‌ده‌وام نه‌بورو له‌گه‌لتا نیم. ئه وه‌ک داهینه‌ره گه‌وره‌کان ئامیره داهینه‌وه‌که‌ی خوی له نموونه‌یه‌کی ده‌ست سازداو به که‌ره‌سی سه‌ره‌تایی و ره‌نگه قورس و ئالوزو قه‌باره‌دار دروست کرد وه و ئیتر نه‌وه ئه‌رکی که‌سانیتله که روزله دوای روز کاملى بکهن و واشیان کرد وه، ئه‌مرو ئه و موبایله‌ی که به ده‌ست خه‌لکه‌وه‌یه و به قه‌دهر قاپووه شقاته‌یهک ده‌بی و هه‌زاران کیلۆمەتر بپ‌ده‌کات، به‌ره‌می "گراهام بیل" (ئه‌گه‌ر هله‌م نه‌کردنی) که ده‌بورو به چه‌ندین که‌س هه‌لیگرن و بیکوازنه‌وه و مه‌دادی بپ‌کردن‌که‌شی لهم مال بق نه مالی درواسی بورو و هیج له ته‌له‌فونه‌کانی ئه‌مرق ناچی. من ته‌واوی نویخوازانی ئه‌مروی ئیران، ته‌نانه‌ت پوست مودیرنه‌کانیش به به‌ره‌م و ماندوو بعونی نیمايان

زه‌ینی که‌سیکدایه، به‌هه‌مان هه‌ست و وینه و بیکردن‌وه‌یه‌ک که هه‌یه‌تی بگوازیت‌وه بؤزه‌ینی که‌سیکی تر. مه‌گه‌ر ئه‌وه‌یکه په‌نا به‌ریتله به‌دریزدادری، به هه‌موو ئه‌مانه‌شه‌وه، له رستیدا په‌خشان ده‌توانی ره‌وش، هه‌ست، وینه یان ئه‌ندیشیه‌یک باس بکات، به‌لام ناتوانی سه‌رله‌نوي ئه و شتانه له زه‌ینی که‌سیکی تردا بخولقینیت‌وه و مادییه‌تی پیبدات. به‌لام شعر له لوتکه‌ی گه‌شکه کردنی خویدا ده‌توانی به که‌لک و هرگرتن له: شوبهاندن (تشبیه)، سیفه‌ت، هیما و ورده‌کاری دیکه به که‌مترين وشه، شاراوه‌ترين ره‌وشی ده‌روونی (به‌و شیوه‌ی که هه‌یه) له زه‌ینیکه و بگوازیت‌وه بؤزه‌ینیکی تر. من له کوتایی شعریکدا به‌ناوی (پارچه "قطعة") بؤزه‌ینی ره‌وشی ده‌روونی دایک و باوکیکی جه‌رگ سوتاو و کوست که‌وتتو که به سه‌ر گوری کوره جوانه‌مه‌رگه‌که‌یانه‌وه ده‌گرین، و توومه: ابری از زمین به اسمان بارید (واته هه‌وریک له زه‌ویه‌وه به‌ره و ئاسمان باری)

سه‌یر ده‌که‌ی وه‌ها شتیک نه‌پاسته و نه لوزیکیه و ته‌واو پیچه‌وانه‌ی یاسای کیشکردنی زه‌ویه‌وه که‌م تا زوریش شتیکی مه‌جاله و ته‌نیا ده‌کری له خه‌یالدا قبول بکری. هه‌ریویه من نهک به‌مه‌بستی ده‌پرینی پیناسه‌یه‌ک به‌لکو وک رای شه‌حسی خوم له و بروایه‌دام که: "شعر و ته‌یه‌یه که بتوانی به که‌مترين وشه، سه‌رله‌نوي هه‌ست، سوئن، ئه‌ندیشیه یان وینه‌یه‌ک له زه‌ینی که‌سیکی تردا بخولقینیت‌وه، نهک ته‌نیا راپورت بیت و زانیاری بگه‌یه‌نیت. من بؤزه‌ینیشتن بهم مه‌بسته به کار هینانی هه‌رچه‌شنه ته‌کنیکیک به ره‌وا ده‌زامن و هه‌میشہ بـهـدـوـای دـهـزـینـهـوهـی تـهـکـنـیـگـهـلـیـکـیـ لـهـوـ چـهـشـنـهـوهـمـ هـیـوـادـارـمـ کـهـسـ بـهـ وـهـلـامـ کـهـمـ دـلـگـرـانـ نـهـبـیـتـ، پـیـوـیـسـتـهـ ئـهـوـ بـرـازـنـینـ پـرـسـیـارـهـکـیـ تـؤـزـرـ گـشتـیـهـ وـهـ تـاـ دـواـزـدـهـ سـهـدـهـ شـعـرـ کـلاـسـیـکـیـ ئـیـرـانـ دـهـگـرـیـتـهـ وـهـ منـ مـهـبـستـمـ هـیـجـ شـاعـرـیـکـیـ تـایـیـهـ ئـیـهـ وـهـ بـیـگـوـمـانـ ئـهـوـ گـلـهـیـ یـانـ رـهـخـنـهـیـهـ کـهـ هـهـمـ خـوـشـ دـهـگـرـیـتـهـوـهـ منـ لـهـ بـرـوـایـهـ دـامـ ئـهـگـهـرـ لـهـنـاـ بـارـسـتـایـیـ گـهـوـرـهـیـ شـعـرـ کـلاـسـیـکـیـ ئـیـرـانـدـاـ لـهـنـاـ تـهـهـنـاـ شـوـبـهـانـدـهـ کـانـ، وـهـنـیـ کـانـ تـهـوـسـیـفـهـ کـانـدـاـ باـشـتـرـیـنـ نـمـوـونـهـ هـهـلـبـرـیـرـیـنـ وـهـوـانـیـ تـرـیـ جـیـاـ بـکـهـیـهـ وـهـ لـهـ هـهـرـیـهـ کـیـکـیـانـ تـهـنـیـاـ نـمـوـونـهـیـهـکـ لـهـ کـتـیـبـیـکـدـاـ کـوـبـکـهـیـهـ وـهـ رـهـنـگـهـ کـتـیـبـیـکـدـهـرـچـیـ لـهـ قـهـبـارـهـیـ یـهـکـیـکـ لـهـ دـیـوـانـهـ شـعـرـیـهـ کـانـ، ئـهـگـهـرـ بـهـمـ شـیـوهـیـ کـوـمـهـلـهـ شـعـرـیـ شـاعـرـیـکـ گـوـلـبـرـیـرـ بـکـهـینـ، رـهـنـگـهـ تـهـنـیـاـ نـامـیـلـکـهـیـهـکـیـ بـچـوـکـ دـهـرـبـچـیـ منـ ئـهـوـ گـوـلـبـرـیـرـهـ لـهـ لـوـتـکـهـدـاـ دـهـبـیـنـمـ وـهـ تـاـ ئـاسـتـیـ پـیـرـزـیـ رـیـزـیـ بـوـ دـادـهـنـیـمـ وـهـ بـرـوـایـهـ دـامـ بـهـرـهـمـیـ مـانـدـوـوـبـوـونـیـکـیـ دـاهـیـنـهـرـانـهـیـ شـاعـرـهـ گـهـورـهـ کـانـهـنـ دـهـبـیـ، بـهـلامـ ئـهـوهـیـ دـهـمـینـیـتـهـ وـهـ شـعـرـ دـهـستـ وـپـیـگـرـ، دـوـوـپـاتـهـ، زـیـادـهـ وـهـرـ لـهـ بـهـنـهـهـتـهـوـهـ کـهـمـکـهـ رـهـوـهـ وـهـ تـیـکـدـهـرـیـ شـعـرـ کـلاـسـیـکـیـ ئـیـرـانـیـ دـهـزـامـنـ منـ هـیـجـ دـاهـیـنـهـرـیـیـهـکـیـ شـاعـرـهـ لـهـ دـوـوـپـاتـهـ کـرـدـنـهـوـهـ وـهـرـگـرـتنـ وـهـنـوـونـهـ سـازـیـداـ نـابـیـنـمـ وـهـ لـانـیـ زـوـرـهـکـهـیـ دـهـتـوانـمـ بـهـ جـوـرـهـ لـیـزـانـیـهـکـیـ دـانـیـمـ وـهـ ئـهـوـ کـهـسـانـهـیـ کـهـ دـهـتـوانـنـ لـاسـایـیـ گـوـرـانـیـ بـیـزـهـ کـانـیـ تـرـ بـکـهـنـوـهـ. منـ حـهـزـ بـهـ شـعـرـیـ جـوـانـهـ، جـاـ هـیـ هـهـرـکـهـسـیـکـ بـیـتـ وـهـ حـهـزـ بـهـ شـعـرـیـ خـرـاـپـ نـیـهـ جـاـ ئـهـگـهـرـ هـیـ حـافـرـیـشـ بـیـتـ، بـؤـ نـمـوـونـهـ: دـهـرـدـیـ ئـیـمـهـ بـنـ دـهـرـمـانـ، هـاـوـارـ

یان

دـلـمـ لـهـ هـهـوـایـ روـوـیـ فـرـوـخـ

هیجاکانی هر یه کیک له وشهکانی، بتو نمونه کورینی (ئالوز دهکات) بتو (تیکیده دات) یان (خوله میش) بتو (دره خت) موسیقا که ده شیوینی.

پ- سپاست دهکهین ئهگه روانگهی خوت له سه ر شعری رسنهنی ها و چهارخی ئیران به بونی که سانیکی و ده ناد پور، نوسرهت ره حمانی، فروغ، ئیخوان، ئه محمد شاملوو ... به یان بکهی.

روانگه کهم ته او شه خسیه و هر چه شنه دزایه تیکیش هه بی له برام بیریدا به چاوی ریزده و سهیری دهکم من "هونه ری بی مرؤفه" و "مرؤفی بی هونه" ته او به هاومانا ده زانم. مرؤفه کان ته نهان گهوره شاعر و عاشق و مهعشوق کان نین و ده دو شازاری مرؤفه کانیش ته نیا هوگریه کانیان نیه، من له بهر ریزی ئه مرؤفه که بزیوی خوی پی پهیدا دهکات (تاسکیه، قمه ره، شرهی نه فه راتیشم) خستوته چوار چیوهی قده غه کراوی شعره وه. ئه م تیروانیه هیج جیاوازیک له نیوان شعری توی و کلاسیک دانانیت. من له و بروایه دام شعری ئیمه به پیگه یه کی راست، مرؤفی و هونه رهندانه دا ده چوه پیش، به لام فاکته رگه لیکی زوری به لاریدا به رو پاشکه شه پیکه ر شالاویان هینا و ده سه ری و ئا پاسه ته کیان گوریوه و ئیستا ئه کی سه رشانی سه رجهم دل سورانی شعرو ئه دبی فارسی ئه ویه که سه ره خوی و سه ریه ستی بتو بگیرنه وه و له مرؤفه جیا نه که نه وه، من به چرا کزه که خویمه وه ئه مه بسته گرتوته به. به داخه وه ئه وانه که روشنون جینشینیان نیه.

هونه خوی له خویدا پیویستی به لیهاتوویی، زهوق، توانای داهینان، زهینیکی ورد بین و جوانیناس و هونه ره پیویستی به په روه ده و فیرکردنیکی ماندو نه ناسانه هه یه، هر بوبیه له رابردودوا له دهیان هزار که س ته نهان یه که نه فر دهیتوانی ببیته هه نه رهند. ئیستا ههندی که س پهیدا بون که ئه و تایبه تمه ندیانه بو هونه رهند بون به پیویست نازان و لایان برد وون و ایان کرد و که هونه ره له قورغی هونه رهندان بیت دهرو له راستیدا و ده سه رچاوه سرو شتیه کان به ناو هه ممو خملکدا دابه ش بکری!

ههندی نیگار کیش پهیدا بون که رافایل و داقینچیان قبول نیه و به سه تل چهندین رهندیکی جو را جو ره دیواردا هه لده پرژین و ئه وی که دروست ببو و ده تابلی هونه ری نه قاشی به هه مواني ده ناسین، ههندی پهیکه راش پهیدا بون که "رودن" و "مایکل ئه نجلیو" یان قبول نیه و ئاسنه شکار و شیش و ته که و سیمی را کیشانی سه یاره پیکه وه لحیم دهکه ن و دهیخنه سه ره بنه کوله که یه کو و لافی که رامات لیده دهن. له شعری شدا رو و داگه له و چه شنه رو و داوه. ناو هر ره، ئه قلن، لوزیک، ریزمان، به پرسیار یه تی کو مهلا یه تی، واتا و تواوی شتنه کانیان لا بردو که به بروای من گیا بوئن خوش و شیفابه خشنه کیان ده جار کولاند وه و ئاوه که یان رشت و ده تهنا تله که ماوته وه، رهندی ئه م کاره حیکمه تیکی تیدا بیت و من ههستی پینه کهم، له خویان پرسیار بکه! بیکومان زانگه لیک هن که لام باره وه رو و نکردن وه و به لگه یان به دهست وه یه که بتو وه ده بی بیری لیکریت وه، به لام ئه و لیشاوه شاعره مودیرن و سوپه ره مودیرن اهی که بلا و کراوه کانی و لاتیان قورغ کردوه، ته نانه ته ناوی ئه و زانیانه ش نازان و به ته اوی بی ناگان له و شتنه که و تو ویانه. به داخه وه رو اله تیکی رو و ناکبری و پیش ره وانه که هونه ری بهم (پاشا گه ردانیه) ده به خشن.

سه رچاوه: www.balout.com

ده زانم! شیوازیکیتر ئه وه یه که سه رکه وتنی نیما زور که سی هان داوه خویان و ده داهینه رانی شیوازیکی نوی به چهندین ناوی جو را جو ره بناسین و ناویان له ناو ناو اند بمینیت وه! ئه گه ره نیما نه با یه ئیمه ئه مه مه نه که سیکمان به ناوی شاملو ده ناسی و نه که سیک به ناوی ئیخوان و فروغ یان سپیه ری. نه که سیک به ناوی ئاته شی، و نه که سانیت و نه ته نانه بچو و کتینیشیان. پ- ئه هونرا وانه چون هه لده سه نکینی که موسیقا و هارمونیان نیا نیه؟

و- سه ره دتا پیویسته ئه و شته قبول بکهین که موسیقا (هارمونی)، ئاواز، ریتم) له پیویستیه کانی شعره. هه رو ها پیویسته ئه و شمان قبول بیت که ئه و شعرانه هیج چه شنه موسیقا یه کیان تیدا نیه قورسنه به شعر له قله م بدرین. به لام سه بارت به موسیقا شعردا هه مان کیشه و گرفت هه یه که سه بارت به عروزی شعری فارسی له تارادایه، بهو و اتایه هی که ئه گه ره شعریک له گه ل کیشی عروزی شعردا (ره مل، متقارب و ...) نه یاته وه شعری ره سیمی، یاسامهندو باو نیه، له مه موسیقا شعریش پیویسته بو نمونه (دهشتی، ماهور، شور، هومایوون و ...) بی و ئه گه ره تو ازی ئه و شعره له یه کیک له و ده رگا ئیرانیانه دا به ئاوازه وه بخویدریت وه، موسیقا و هارمونی تیدا نیه. له کاتیکدا بهو جو ره نیه و ئه گه ره بکری به واتا رهها، گشتی و جیهانیه که یه که موسیقا بروانین، تیده گهین که زوریه هی ئه و شعرانه که ده وتری موسیقا یان تیدا نیه. خاوه نی موسیقا و هارمونی و ئاوازن، خوالی خوشبوو "شاهو" زوریه شعره سپی، نوی و بی کیشکانی خوی خویند وه و موسیقا ده قی بو دانان. رهندی ئه و موسیقا سه مفونیه کیان گیتاریکی ئیسپانی یان پیانویه کی ئه و موسیقا یه سه مفونیه کیان گیتاریکی ئیسپانی یان پیانویه کی ئه گه چونیک بیت شعرو موسیقا ته او پیکه وه یه کتر ده خوینن وه و هاونا هنگن و له برام بیره ده رهندی ئه کری ئاهنگ دهارترین غمه له کانی حافظ له گه ل سه مفونی یان ئاوازیکی ریتمداری روژنا وایدا ها و نهندگ بکری، ئیمه تا سنورو چوار چیوهی موسیقا به فراواتر له بدر چاو بکرین، ده کری شعریکی زورتر به موسیقادار بزاین که پیمانویه موسیقادار یان تیدا نیه. هه رو ها پیویسته گوییه کانمان رابینین له گه ل جو ره کانیتی موسیقا جیاوازو و باتر له موسیقا ئیرانی، تا بتوانین ئه و میلودیه زور و دو ناسکانه که له زوریک له و شعرانه که به بی کیشی و تیا نه بونی موسیقا به ناو بانگن، دهست نیشان بکهین. بو ئه و مه بسته کوپله یه که هونرا وه کانی خوی به نمونه دیتمه وه.

نؤم له بیر کردوه

بهو جو ره

که بیابان دهیای له یاد کردوه

خوله میشیش

به هارو گه ل و بالنده

تمنیا، نه ته وه

به چشندیکی سهیر،

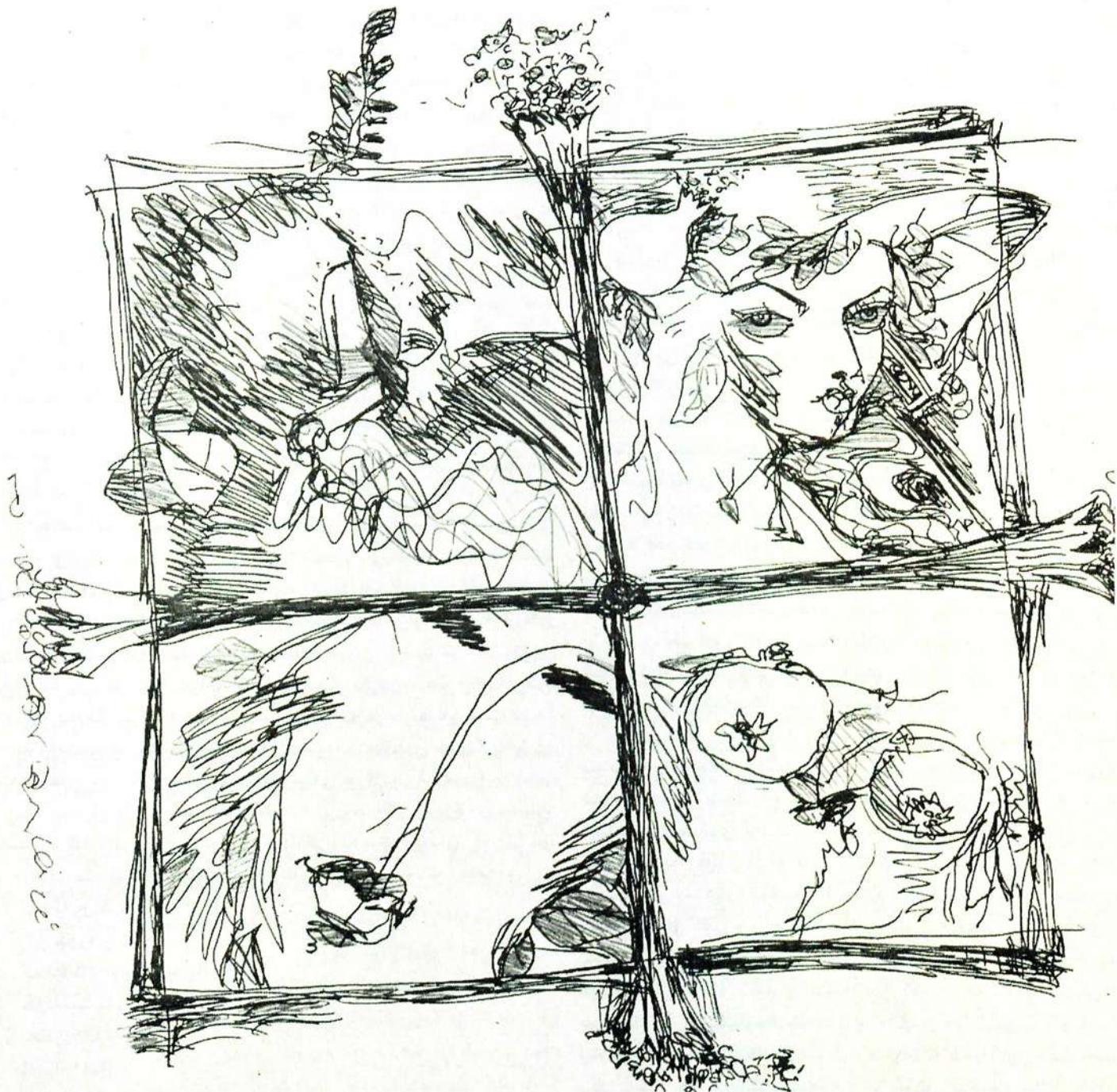
وهک بای ناو قامیش لان و

بارانی ناو گولاویکی

دوروه دهست، زهینم ئالوز دهکات

...

ده کری ئه م شعره به شیوه هی ئاسوی و به نووسینی ئاسایش بنوسری و ده شعریک بناسینی که موسیقا و هارمونی تیدا نیه، به لام به رای من ئه م شعره موسیقا یه که به هیزی تیدا و گورینی

(لە) دیپنگی ئەنسانە ناسیمە

نووسینی: مەنسور یاقوتى

لە فارسیه وە: رییوار

فېردىسى لە شىعرىكىدا دەلىت:

"تۆ دىيۇ بە خەلکانى بەد بزانە

ئەو كەسانەن كە سوپاس گۈزاري يەزدان نىن"

لە جىڭايىكى تردا دەلىت:

"ئەو كەسى لەسەر رېڭاى خەلکى نەبۇيىشت

بەدىيۇ بزانە، نەك بە مەرۋە"

لە شاتانەدا، كاتىك باس لە سەردەمى شا جەمشىد
دەكتا، دىيۇ وەك ئەندازىيار و تەلار ساز خەريكى دروست
كردنى حەمام و پىردو خانوون. وەك لە شىعرەكانى
فېردىسىدا دەردىكەويىت دىيۇ لە رەگەزى مەرۋەقىوە،
چونكە وشەي "خەلک" يان بۇ بەكارھاتوھ، بەپىي بەيتى
دەۋەم، دەتوانىن بلىين: كە دىيۇ لەپۇرى باوهەپە مەزەبەوە لە
مەرۋە جىايىھو خاوهنى بىرۇباوهەرى تىرن (ئەو كەسانەي كە
سوپاس گۈزاري يەزدان نىن) وشەي يەزدان بە ماناي يەكتا.
پەرسىتىيە، دەتوانىن واى گىريمانە بکەين كە دىيۇ، لە پۇرى
ژىارىيەوە، بە چەند پەلەيدك لە خەلک دواكەوتۇوتىرىپۇون:
ئەو چىانشىنائەن كە بەپۇ شكار ژيان و ئەشكەوتىيان
كردۇتە ئىشته جىي خۆيان، يان وەك تىيرەو خىلى
ئەمپۇكە، گەرمىان و كۆيىستانىان كردوھ، زياتر تەمەنیان
لەنىيۆچىادا بەسەر بىردوھ. ئايا ئەشكەوت، ئەمۇنەيەكى
چادرنىشانى ئەو سەردەمدەنەي؟"

ھەر بەپىي دىئرە شىعرەكەي فېردىسى؛ دىيۇ مەرۋە
گەلېك بۇون كە لە بارى جۆرى ژيان و داب و نەرىتى باوو
باپىرانىانەوە پى داگرىيان كردوھ. ئەوان لەگەل ژيانى
تازەي گوندىشىنى و جوتىيارى و خانووكىردىدا نەسازاون.

ئەشکەوتا يەو لە زىيانى مىرۇۋ تەرىكە. رەفتارى دىۋەكە لەگەن نەدىنەدا بەر خوردىكى مىرۇقايەتى و دانايانەو رەفتارى مىرۇقايەتىيانەيە. دىۋەكە رېز لە ئەقل و رەفتارى مىرۇقايەتىيانەي نەدىنە دەگرىت و هاواكاري دەكەت، تا لەكاتى پىكەزىندا دەستە دەستە گۈل لەدەمى بىتەدرەوە، خۆر لەناو چاوىيەو بىدە، وشىتەوە مانگىش بە چەناغەيەوبىت. لە بەرامبەرىشدا كچىكى كال فام و نەزان كە كەوتۇتە دواي خورى و سەرى لەو ئەشکەوتە دەركىدوە، بەسۈوكى لە دىۋەكە دەرۋانىت و گالىتەپى دەكەت.

پىش ئەوهى گەلى ئارىيابى، كۆچى فراوانىيان بەرەو دەرىبەندە سەرسەزو پې ئاوه كانى ئىران دەست پى بکەن، كەسانى ناوجەكەو دانىشتۇر پەسىنەكاني ئەو ولاتە، لەكەئار كانىاوو لە ناودلى دەرىبەندە بە بىرۇوه كان و پەنگە لە دلى ئەشکەوتەكەندا زىابن. ئەوانە خەلکانىكى چىانشىن و زېر و بەھەيپەت بۇون، رېش و سەمیلى درىزۇ پەيكەرى بەخۇوھو پېستى ئازەلىان دەپۇشى، لەوانىيە بە هەمان ئەو كلکەوە كە بەپېستەكەوە شۇرۇبووه تەوە كلاۋىشيان سەرى گاكىيۇ بۇبىت بە شاخەكانييەوە. دوور نىيە ئارىيابى كەزج كەرەكان كە تاپادىيەك شارستانى، واتا ئاشنائى كىشىتكەن و گوندىشىن بۇون، لەگەن دانىشتۇر پەسىنەكانى ئەم ولاتەدا يەخەگىرۇ بەرنگارى يەكتىر بۇبىتنەوەو ئەممەيش لە ئەفسانەكەندا رەنگى دابىتۇرە.

ئەفسانەيەكى زۇر كۇن ھەيە ئەمە ناوه رۆكەكەيەتى: ((لە كۆشكى پاشايەكدا، دارسىيۆك ھەبۇھ كە سالى سى سىيۇ سوورى بۇن خوش و گەورەي گرتۇھ (پى دەچىت سىيۇكەن دىزابىن) شا فەرمانى دەستگىردىنى دىزە دەدات، سى كورى پاشا بەدوای يەكتىدا پاسبەوانى لە دارەكە دەكەن. لە دوایيدا كورى ھەرە بچوكيان بۇيى ھەنەدەكەويىت و دىزەكە بىرىندار دەكەت، ئاسەوارى خوينەكە ھەنەدەگىن، تا دەگەنە سەر لووتکەي كىيۆك و پال چائىلەك، كورە بچووكەكە دەپرواتە چالەكەوە، ئەشکەوتىك دەبىنېت جىڭىز دىيۆكە كە سى كچى لەويىدا زىندانى كردوە، لە بەرئەوه قايل نەبۇون شۇرۇ پى بکەن و چىرۇكەكە ھەرروادەپروات...).

لە زۇرېيە ئەفسانەي ئىرانىدا شوينى نىشتەجيي دىۋ "ئەشکەوتە، لەو ئەفسانانەدا كە دىۋ يەكىكە لە كەسايەتىيەكاني، خالىكى ھاوبەش ھەيە، ئوشىش ئەوهىيە كە دىۋەكەن لە شارو گوندەكانەوە كچ دەدەن، لە ناوجەرگەي چىاكاندا دەيانبەنە ئەشکەوتىكەوە، داوا لە كچەكەدەكەن بەو پەرى مەيل و پەزامەندى خويانەوە شۇرۇيان پى بکەن يان پەيوەندىيە قايل نىيەو ھىچ دىيۆكىش بە زۇر كچە فەنۋارەكە ناكاتەت ھاوسىرى خۆى. پى دەچىت بەدەپرىنىكى سەمبولى و پاز ئامىزانە، مەبەست ئەو بىت كە خەلکانى چىا

(ئەو كەسەي لە سەر پىگاي خەلکى نەپۇشت) ئەو كەسەي ھاپرىگاي خەلکى نەبۇوه، واتاي ھاپرىگايى چىيە؟ لە بىرۇباوەرى ئايىندا؟ لە شىۋەي ژياندا؟ بەراشكاوى دەتوانىن بلىغىن كە دىۋ مىرۇ گەلەك بۇون، لە قۇناغىيەكى ژيانى مىرۇقايەتىدا، شىۋەزىيانىكى تايىبەتى خۆيان ھەبۇوه، وەك ئەنجامىش باوەرى تايىبەتى خۆيشيان ھەبۇوه.

بەپىي داستانەكانى شانامە ئەفسانە كۆنەكانى ئىران كە رەگىيان لە مىرۇو ژيانى مىرۇقايەتىدايە. دەتوانىن زىنگەي دىۋ بەرجەستە بکەين.

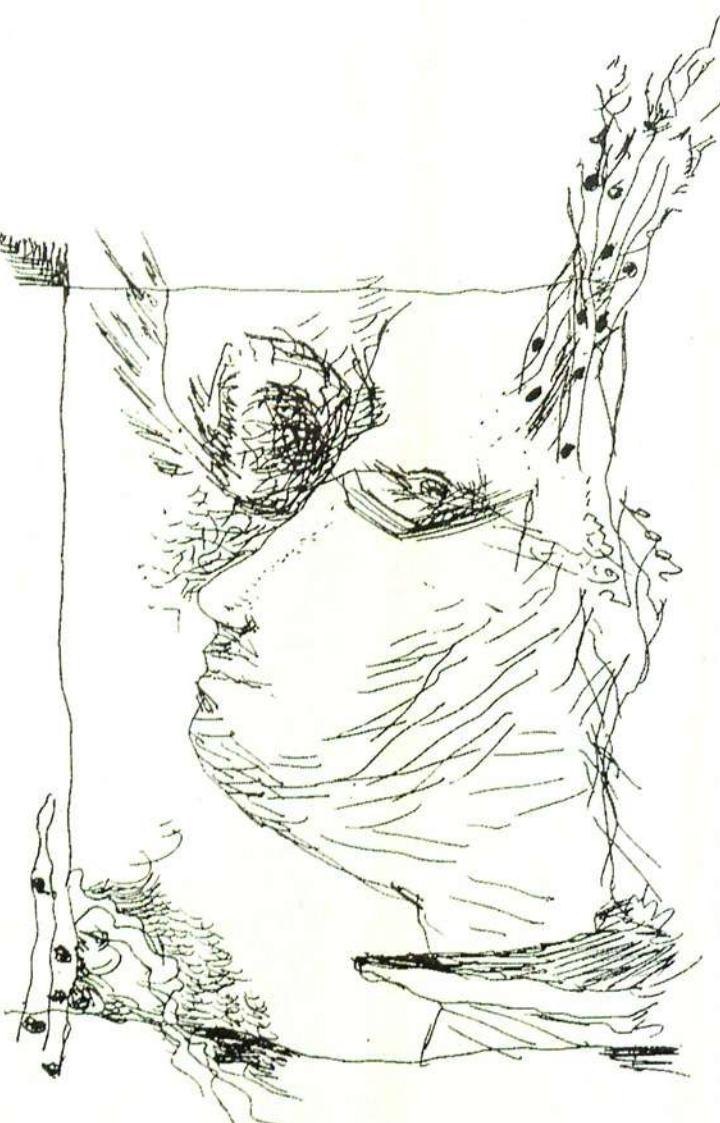
(دىۋى سېپى) يەكىكە لەناو دارتىرين دىۋ كە لە ئەشکەوتەكانى مازنەرەندا زىياوه، بەپىي كۆنتىرين ئەفسانەي ئىرانى، دىۋ يان لە ناوجەشکەوتا زىياوه يان لە لووتکەي چياو. قەلا دورو تەرىكەكەندا. لە ئەفسانەي "گۈل خەندان"دا، ئەو دىۋەي گۈل خەندام دەفرىنىت، دەبىاتە سەرچىايەك و لە قەلايەكى دوورە دەست زىندانى دەكەت. لە ئەفسانەي ((نەدىنە))دا كە لە ئەفسانە جوان و كۆنەكانى ئىرانە، نەدىنە كچىكى جوان و مېھرەبانە بەدوای ھەندىك خورى كۈيىدا دەگەرىت، لە ئەشکەوتىكەوە سەر دەرەكەت كە دىيۆكى تىا دەزى. نەدىنە گوندىيەو لە دىدا نىشتەجييەو ئازەلدارى دەكەت، دىۋەكە لە

دیوهکان له شوینه که یان ده ته رین و دهست به سه رقه لارکه دا ده گرن،
له ههندیک چیرۆکدا له وانه چیرۆکی (ئەکوانی دیو) دیو به ناسماندا
ده فریت. ئەمە یان له کەسایه تى دیودا نهیینه کی ئالۆزه و ده بیت
کاری له سه رېکریت. ئایا فرین به مانای بەرز بۇونه و یه بۆ سه ر
لۇوتکەی چیا کان؟ بۆ ئەو ئەشکەوتە دورو تەرىکانه کە گەیشتىنى
خەلکى شارو گوند بۆ ئەوی دور بوه له مەیل و ئارەزوویان؟
له گەلیک ئەفسانەدا دەبىنى کە شۇوشەی تەمەن و ژیانى دیو له
سەرى بىزنه کيويھە کايىه و به كوشتنى بىزنه کە گولى ژیانى ئەویش
كوتايى پى دېت. ئایا ئەم با بهتە دەرپېنیکى سەمبۇي بۆ
مەسەلە يەك نىيە کە ژیانى دیوهکان لەناو جەرگەی چیا کاندا
پەيوەندىيە کى تۆكمەی بە راواو بە تايىھە تى بە بىزنه کيويھە و ھەبىت

نشين ويستېتىيان پەيوەندى لەگەل گوند نشىندا بېھستن کە له
ناوچە يەكى جو گرافىدا نىشتە جىيى ھەميشهين و سەرقالى
كشتوكال و ئازەلدارىن. ھۆى نكۈولى كردنى كچە كانىش لەو
شۇوكىن و پەيوەندىيەدا، رەنگە ئەو مانا رەمزىيە ھەبىت کە
چىانشىنان ئامادەنин وا ز له شىوهى ژیانى باوک و باپيريان بەھىن.
بەپىي شىعرە كە فيرده وسى ((ئەو كەسانە سوپاس گوزارى
يەزدان نىن)) ئەوانەيى كە ناوى دېۋيان ئى نزاوه يەكتاپەرسى نەبوون
و له وانەيە چەند خوداوهندىيە كە جۇراو جۇرى ئاسمانيان پەرسى
بىت، وەك (ئاناھىتا) خوداى باران و كشتوكال و (قا) خوداى باو
(مېھریان مېترا) خوداى پوناكى و شەپۇ پەيمان و بەللىن.

لەپىش زەردەشتا خەلکىي رەسەنى ئېران بېۋيان بەچەند
خودا يەكى ئاسمانى ھەبۇ، وەلى له ھەمۇ سەر زەمىنى
ئېرانداو بەدرىزايى مىزشوو نەرىتى بت پەرسى لەم ولا تەدا
نەبۇ، مىتارا ئاناھىتا و خوداكانى تر مىتابىزىك و
ئاسمانى بۇون، كە پاشان له سەر دەمى كرانە و ھە ئايىنى
يەكتاپەرسى زەردەشتا، ئەو خودايانە كەوتىنە پەلى
دۇھەمەوە. له راژە كردن و لىكۆلەنە و ھە ئەم با بهتەدا، له
دىدى مىزشوو كۆمەلگاوه ئەو دەردە كە وىت كە سىستىمى
بەپىوەبردنى گوندو شار پېشتر ئەنجومەنىك بوهو سەرۆك
خىلەكان پەھوتى ژیانى خەلکىان بەرهو پېش و رابەرى
كردۇ، ئەمەش له بەپىوەبردنى تاكە كەسىكدا كۆبۇتەمە
كە (شا) يان (كويخا) يە.

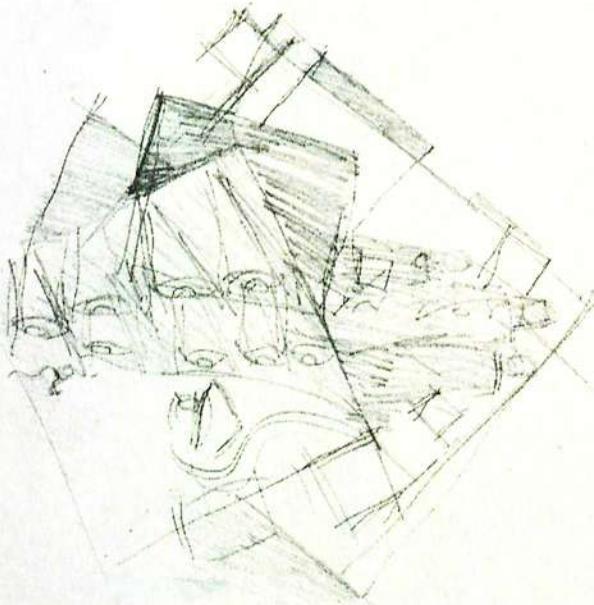
وەلى كەلتورو باوەرى مىرۇ ژیانىكى دورو درىزىو
رەگاژۇوی ھەيە، ئۇدەنە كە باوەرى خەلکى له چەند
سەدەيە كەدا ئاوازەزۇ بوبىت و ماهىيەتىكى دى پەيدا
كردىت. شەپرى نىوان كۆن و نوى شەپىكى بەردەوام و
تەمەن درىزە. كۆن دەبىت بەنۇ و نویش بە كۆن. دیو له
ئەفسانەيى ئېراندا نموونەي توندو تىزىھە. ھەبەتىكى
ترسناكى ھەيە، بۆ گەيىشتن بە ئامانجى خۆى پەنا بۆ
زۇرسەتمە دەبات. ئەو كەسى گفتۇگۇو بەزاراوهى ئەمۇر
(دىاللۇڭ) نىيە، له ئاكاويىكدا له نيو دلى گەرداوو زىيانىكدا
پەيدا دەبىت و بۇوك دەفەنرىت. بۇوك واتا دىمەنى
جوانى و رەمزى و ھېر ھىنان، دېۋ سروشى ئالۆزيان
نەبۇو بە ئاسانى فېۋيان خواردۇ. بى رۇپۇش و
پاست و پەوان بۇون و له كەلەك و فيل و فەرەجىان
نەزانىيە. له زۇربەي ئەفسانە كاندا خەلکى شار كە

نمۇونەيان شازادەيەك بوه، بە ئاسانى فريودراون، تەنانەت گوند
نشىنە كانىش كلاۋيان لەسەر ناون، له يەكىك لەو ئەفسانەدا و
ھاتووه كە چەند دېۋىك لە قەلايەكى چەپەكدا دەزىيان. پېرىزنىك
لەگەل كورپىكى ئاقلى و كورپىكى ترىدا كە ناتەواو بوه دەگەنە شوينى
دیوهکان، بە يارمەتى كىسسەلېك و دەنگى دەھۆل و كلكى كەر

كە گول خۇراكى ئەسلى ئەو بوه؟ له و روانگە يەو كە له مۇرۇ
سنjac و خەنچەر و ئەو ئاسەوارانەي لهو سەر دەمانەوە بە دەستمان
گەيشتۇ، وىنەي بىزنه کيويھە دەبىنى كە شاخە جوانە كانى تا
مۇرەغە پىشنى كشاوه.

ژیانی شارنشینی لەگەل ژیاریدا پەیوهندیه کی پتەویان ھەیە کە جیبی قسە لە سەرکردن، لەھەر جیگایی کدا کۆمەلە کە سیک پیکەوە بژین و بەشیوھی دەستەجەمعی پۇزىگاریان بە سەر بەرن، بۇ چارە سەرکردنی گیروگرفتى ژیانەکەیان، پیویستیان بە گفتۇگۇر پاگۇرینەویھە، پەگى كلتورى تۇندوتىزى لە پەیوهندى خىل و تىرەدایە. سەرەکى تەرين تايىەتمەندى سروشتى ئىران لە زنجىرە چيای ترسناك و سەخت و بىبابان و جەنگەلە گاندا خۆى دەبىنیتەوە. لە داوىنى چيای سەركەش و پېر لە ھەببەتى ئىراندا لە وەرگاى سەوزۇ خوش ھەيە، لە مانگى باڭەمپۇ جۈزەردا نالە درزى نیوان سەخترىن تاشە بەردا جوانلىرىن و قەشەنگ تەرين گولە كىيۇى سەردىرىدىنى: بەردىسەۋەزە ((دىيو و مرۇق)) كانى و لافار ((ئاهوراوا ئەھرىمەن)) ئى دارستان و زەھى شۇراو ((فرىشتەو شەيتان)) ن.

لە زمانى كوردىدا ئەفسانە يەك ھەيە بەناوى (سەوزپۇش) پوختە ئەفسانە كە بەم جۆرەيە. پیرەمېرىدىكى جوتىيار لە

ئەم ئەفسانە يەقۇناغىكى ترى ژیانى مروۋ پېشان دەدات. كورپى دىيۆكە نويىنەرى نەوهى نوييە. نەوهىكە كە بە پىيى بىرداو نەرىتى رابردوو (كىسەلەكە رەمزى سەختى و بىيدارى) يە قەدەغەش كىيىنى كردووھو لەگەل شازادە خانىميكدا بودتە هاوسەر. باوكى كچەكە تاك رەھەندەو حەزى بەو پەیوهندىه نىيە داوايىكى فەرسەخت لە كورپى دىيۇ دەكەت كە بەدى هاتنى زۇر سەتكە. دروست كردنی كوشكىكە لە زىپۇ زىو. كورپەكە تەنگىزەنراوه و سەرى لە قاوغى زەين و بۇنە ئى كۆندايە. كچى پاشاشىش كە هەر نوى خوازەو لە بىزەركەنلىدە، قاوغە سەختە كە دەسوتىنیت. كورپى دىيۇ بەرانبەر بەم كارە هەلۇيىست گىرى دەكەت. دىيۆكە يېش پەنائى دەداتى و لە ئامىزى دەگرىت. لەگەل ئەوهىشدا كە قاوغەكەي سووتاوه و دىيۆكە بەرگرى دەكەت. دەبىت نموونە ئەرىت و بىرى كۆن ئەمېنن. ھەولى دىيۆكە بۇ بەردهوامى ژيان و پاراستنى بەھاوا باوهپى كۆن (قاوغەكە) ھەولدانىكى بى ئەنجامە. گەرانەو بۇ باوهپۇ بۇنە كۆنەكان مەحالە. قاوغەكە سووتاوه و نەوهى نوى كە لە كەولى رابردووھو ھاتۇتە دەرى خوازىيارى بارىكى تازەو بۇنە ئى نوييە كە تەواو لە رابوردو جياواز بىت. لە كۆتاپى چىرۇكەكەدا گۈئى لە دىالۇكى دىيۆكە بىگرن كە بە شىعەر و بە زمانى كوردى ھۇنراوه تەوە:

ھەمە رىزو لولورىشە شەمامە
تۇ پاکەت ھەلگر، كارمن تەفامە

كىيىگەكەيدا لەگەل كىسەلەكە قسەكەردا پىك دەكەت و دەبىباتەوە بۇ مالەوە. بۇزىك كىسەلەكە داوا لە ژىنى جوتىيارە كە دەكەت خوازىيىنى كچى شاي بۇ بکات، بەلام ژىنى جوتىيار مل نادات، لە دوايىدا ناچار دەبىت بۇراتە كوشكى شاو خوازىيىنى سەيرەكەي خۆى بکات، پاشادەست بەرپۇيەوە ئانىت، بەلام بەو مەرجە ئى تا بەيانى كىسەلەكە كوشكىكە بۇ كچەكە دەرسەت بکات، خشتىكى لە زىپۇ يەكىكى لە زىو بىت، بالندەيىش بە جۆرەك بەرى ئاسمان بىگرن كە

مەزۇنى چىرۇك و چىرۇكى مەزۇك

نوسىنى: جەلیل ئازادىخواز

پوالتى لە پوالتەكانى ولاتى كوردهوارى دەردەخەن و پەگەزە كلتوري و ئاوهزىهەكانى لە بازنهى جىهانى زىنى كوردهواريدا بە سانايى دەناسرىيەنەوە پىئناسە دەكىرىن.

پوانىتىكى خىرا بە ناو سىماى بەرھەمەكانى ئەم نووسەرەدا تەنانەت لە پوالتىشدا كوردىن و شقلى كلتوري كوردى و ولاتى كوردهوارىيان پىوه ديارە. زام. گول خاس. پى جوش. ئەفسانەكانى گوندشىنالى كورد. ماديان چياو...هەتى.

كۆيەكىن لە ناوى بەرھەمەكانى ياقوقىتى و چۈنەتى ئەم ناوانە و پىكھاتەي زمانىيان ئەو راستىيە بۇون دەكەنەوە كەسەر بە بنەمالەي زمانى كوردى و جىهان و زىنى كوردهوارىين. ياقوقىتى لە كاكلى ئىزىنى كۆمەلايەتى و بە ئەزمۇونى رئال و واقعى زىيانى خۆى و ئەم كۆمەلەي كە تىايىدا زىاوه بەرھە دەنیايى نوسىن و ئافراندى چىرۇك پىكەتكەۋىت.

زىيان تەجروبە دەكات و ئەم زىيانە تەجروبە كراوه كە دەنیاي بۇون و واتا زەينى و ئاوهزىهەكانى نووسەر پەنگ پىز دەكەن بۇ ياقوقىتى لە دەنیاي چىرۇكدا جارىكى تىرى بەرگى بۇون دەكەن بە بەرداو بە خويىندەوەيەكى نويدا بە لىكىدانەوە زومىنەو بارى مىزۇوى كۆمەلايەتى و لە يەك واتادا مەرقى ھەمۇو پەيوەندو پەيوەستەكانىيەو ئامادە دەبىت و دىتە جىهانى بۇون.

ھەرىمى چىرۇكى ياقوقىتى ھەرىمېكى كەسەكە كە مرۇڭ لە پەيوەندى لەگەل سروشت وەناواي نالىكىداوى خويىدا ئامادەيەو لە پەھوتى ئەزمۇونى زىياندا دەبىتە ھەلگرى مىزۇو، ھەمۇو بۇوداو دىۋارو ئالۇزىيەكانى بۇون و مەرقىكى لىكىداو لە سروشت، جىا بۇونەوە دابپۇ، كەواتا زەينىيەكانى دەكەن بىر مەھكى ئەزمۇونى كەدەبىي و عەيتىت بە خۆيان دەبەخشىت.

ياقوقىتى چىرۇك ناكاتە نمۇونەي پىشتر ئامادەو ھەول نادات كە زىيان بچەپىئىتە ئاۋ ئەو نمۇونە و چوارچىبوھىو، چونكە دەزانى ئەم ھەولە ھەولىكى نەزۇكە. بە پىچەوانەو ياقوقىتى لەبرى ئەمۇو شقلى كوردهواريان پىوه ديارە و لەپاستىدا ھەر ھەمۇو

ناوو ناوبانگى ياقوقىتى لە جىهانى داستان و ئەدەبى ئىراندا بۇ كەس غەریب و نا ئاشنا نىيە، ياقوقىتى نەك تەنەنەا لە ئىراندا بەلکو لە ھەمۇو كوردهوارى و دەنیاي دەرەوەشدا ناسراوه جىهانى نووسىن و چىرۇكى ياقوقىتى ئەمپۇ ئىتەكەن بە كلتوري جىهان بۇوه و توانييەتى سۇرەكانى ئەدەبى ئىران بخاتە پشت سەرو لە گۆرەپانى چىرۇكى جىهان دا بۇ خۆى ناوو ناسنامەتى تايىبەتى خۆى ھەبىت.

تەمەنیك نزىك بە نیو سەدە زىيان لە ولاتى ئەدەب و تەعامۇل چالاكانە و پىشەيى لەگەل نووسىندا بە تايىبەتى ھونەر چىرۇك و اى لە ياقوقىتى كردووه بە رادەيەك قال و پوختەي كردووه كە بىن هىچ ترس و گومانى دەتوانىن بلىيەن كە لەم بۇدا ياقوقىتى يەكىكە لە كۆلەكە مەنن و راوهستاوه كانى دەنیاي چىرۇكى ئىران و پوالتىكى ناسراوه جىهانى ئەم ھونەرە.

ئەم نووسەرە بە تواناپ پېكارە ھەر وەك خۆى دەلنى تا قوللىرىن قولايەكانى مىزۇوی كوردهو لە بنەمالەيەكى كوردو بە كلتوري كوردى گۆشكراوه. چارا ئەندىشەي ياقوقىتى بە بلىسەي شانامەو بەيت و باوي كوردى دادەگىرسى و ئىستاش شەپولەكانى نۇستالۇزىا ھەركات دەيىخەنەوە دەريايى لە بىران نەھاتوى ئەو چەشەو چەشانەوە تەمەنیك لاو دەبىتەوە دەستىك بۇ ئافراندى رادەكىشى، لە دەنیاي ئەمپۇدا كە دەنیاي پەيوەندى و گويىزانەوە خىرایە جىڭاي خۆيەتى كە خويىنەرە نووسەرە كورد لەگەل زىيان و بەرھەم و بۇچۇونەكانى ئەم نووسەرە بە توانا ئايدا ئاشنا بىت.

پاستە كە ياقوقىتى بە فارسى دەنۇسى و نووسىيۇيەتى، بەلام من بۇ خۆم هىچ گومانى نىيە ھەر كەس ئاسەوارەكانى بخويىنەتەو بىن هىچ گرفت و تەنگەزەيەك ھەناسەي كوردهوارى دىت بەرپۇياو جوگرافياو كەسايەتى و كەسەرۇ ئازار و ئاواتو و پووداوه كان ھەر ھەمۇو شقلى كوردهواريان پىوه ديارە و لەپاستىدا ھەر ھەمۇو

بەرچەستەو بەرچاو ناخات. بەلکو هەردووکیان لە گشتیتەنی
ئافراندن و عەینیتەدا بەرچەستە دەگاتەوەو دەخاتە بەرچاو.
ھەر لەم پوانگەیەوە دیارە کە نمايش و بەرچەستە كردەنەوەی
تەواوو هەموو لایەندى مروۋە، كروڭى ناوهكى پەگەزى سەرەكى
پىالىزمە.

ياقوقوتى چ لە ئاخاوتىن و چ لە خولقانە ھونەرىيەكانىدا
پاستەوخۇو لە مەكۆي ئەندىشەي جوانى ناسانەيىدا ئەم بەھەتەي
گىرتۇوھو ھەول ئەدا مروۋى مىژۇوبى لە
پەيوەندى لەگەل ھەموو رەھەندە
مىژۇوبىيەكانىدا نمايش بکات.

پىشخوانى كلتوري و ناوهزى دنياى
پۇناكىرى ئەم نۇوسەرەو دەتوانم بلىم بە^١
شىيەيەكى گشتى كۆمەلەكىيى و لە
دۆخىكى تايىبەتى تردا زيانى كەسىتى
خۆى ھەر ھەموو ئەو فاكتەرۇ گرى
بەندانەن كە ياقوقوتى و دنياى چىرۇكى
ئەويان بە پىالىزمەو بەستۆتەوە.

ئەو وەك مروۋىيەكى نا لىكدراروو
دانەپراو لە سروشت مندالى و مىردد
مندالى و تافى لاوى خۆى لە داوىنى
سروشتدا داوهتە سەر، ھەموو پەيوەندىيە
ساكارو پاستەوخۇكاني زيانى دېنىشىنى
و تەعامل لەگەل زيانىكى ساكارى
لە سروشت دانەپراوى تەجروبە كردووە.
ئەم تەجروبەو ھەست كردنى
كارىگەريتى دەسەلاتى ناسروشتى و
دەرەكى لە دەرەوەي دەسەلات و تواناي
ئەو زيانىكى نا ھەلبىزىدراروی بۇ ئەو
وەك تىپ و نەمونەي كۆمەلائىتى پەنكىرىز
كردووھو ئاوا بۇون و دابپانىكى
نەخواززاوی بەسەريدا سەپاندووھ.

ياقوقوتى لە ئاست ئەم دابپان و
سەپاندەدا لەگەل فامكىرىنى ھەموو
ميكانىزمەكانى دنياى دەسەلات و
چەسنانەوەدا راوهستەيەكى قوول دەگات و دەيەوئى ھەموو ھۆو
ھۆكارەكانى دابپانى مروۋە لە زيانى ئاسالى و بىن چەسنانەوە
بەزىتەوەو ئەو چەمك و رەھەندە سواركراوانەي سەر جەوهەرى
بۇونى مروۋە بخويتەوە كە مروۋە بەرەو ئالۇزى زەبرى نواندىن و خۇ
گىتن بە توندوو تىزى و سىفەتە نا مروۋىيەكانەوە پەلكىش دەگات.
ئەو دەمەي كە ياقوقوتى دەكەويتە نواندىن و وەسفى زيانى
ناوهكى و دەرەكى مروۋە لەم پىگايەوە ھەموو بۇونى دەخاتە

كە بە نەموونەو دەست بۇ چىرۇك بەرئى بە زيانەو بەرەو چىرۇك
دەجۈويت و لەم پىرسە ئۆرگانىكە دايىه كە دەست ئەداتە دۆزىنەوەو
دەرخستنى زيان و ھەلگۈزىنى زىن و زيانى نۇئى بە دەست ھىنانى
نمۇونە.

نازانم ياقوقوتى چەند لەگەل ئاوهزو ئەندىشەي كۆمەلناسى
پۇمانى جۆرج لۆكاج ئاشنا بىت و نەبى، بەلام بە خويىندەوەي
كتىبەكانى مرو دەگاتە ئەو قەناعەتەي كە ئەو پىراپىر پەچاوى ئەم

پىگايەي كردووھ كە دەلى:

(پىالىزم نەخشەي پىنماي ئامادەو حازرى مىژۇو نىيە، بەلکو
پىگاي گۇپانكارى مىژۇو بۇون دەگاتەوە).

نۇوسەر وەك خۆى دەلىت و دەگىرىتەوە مەكۆي سەرنجى خۆى
كىردىتە ئالىزم و بەم شىيەيە نۇوسىيەتى دەنۇوسى: بە باوهەرى
پىشەۋانى ئەم پىبازەش ئالىزمى پاستەقىنە و باوهەپىكراو كۆمەل
و مروۋە تەنبا لە پوانگەيەكى لىكپراو تەك رەھەندەو زەينىيەوە

سی پهنهگ یا نهفسانهی سی پهنهگ دهقیکه که له نیوان کورته چیروک و پومن دا پاوهستاوه ههړچه نهه چوئنیهه تی دارشتن و ئهه لوژیک و نهندیشنه ییهه که جیهانی ئهه دهقهی خولقاندوروه زورتر له رومان نزیکی دهکاته و هو شانی بهره و ئهه ناسوویه پی هه لدده کیشې به تایبېت چوئنیهه تی ثاوا بونی قاره مان و چاره منوسی نادیاری که پهنهگ له دهق و کات و سات و دهرفه تیکی تردا بو پهنهگ پیژکردنی میژشوویه کی ترو و اتایه کی تر له بون ده رکه ویت و خوی بنوینی.

((بالنده‌یهک به ئاسمانى زەلکاوه‌کەوە پەرەندەيەكى ترى شكاركىد، هاوارى بالنده بەرز بۇوهوھو پەزە خۆلەميشىيەكانى لە ئاسمانى زەلکاوه‌کەدا بېسەر ئاواھ‌کەوە بلاۋوبۇونەوە. سى پەنگ بە زورى چەك تالانى بەرهە پېشەوە گلان. تالان ھەنگاويىكى دىكەي بەرهەبەر نا ھەستى كرد ژىر پىيى خالى دەبى. بە ترس و شەڭزاۋىيەوە كەوتە دەست و پى كوتان، دەستى بۇ گلاۋىگىا بىن پېشەو لاوازەكان دەكىيشا و بە خىرایى پۇ دەچۈو، زەلکاوه ھەنگ پېشىنى كىتى مانگ دا پارووئى خۆى ھەندەللووشى. سى پەنگ دەمانچەكەي لە ژىر پاشتۇيەكەيندا جىڭىر كرد، تالان تا سەرە مەل لە ئاوازەلکاودا رۇچۇو بۇو هاوارى ئەكىد.

سی ره‌نگ پزگارم که...
 سموره‌یهک به چاوانی گه‌هو پر پرشنگه‌وه له سهر لقى به‌رهو
 لقیکی تر بازی‌دا. سی ره‌نگ پشتی کرده زه‌لکاوه‌که و دور
 که‌وه‌وه، زایله‌ی حیله‌ی نه‌سپی له گویی تالاندا زرایه‌وه، وا
 هدستی کرد نه‌سپیکی به‌هیزو نه‌ندام مه‌زن به کوکایه سوروره يالله‌وه
 له هه‌ناوی مانگه‌وه هاته دهه، به ناسمانی زه‌لکاوه‌که‌دا سورپیکی
 خوارد و ئه‌وسا له قه‌راغ زه‌لکاوه‌که‌دا که‌وتنه جمان.
 نه‌سپ له بهینی دره‌خته‌کاشه‌وه هه‌ستایه سهر پاش و زپانه‌وه
 حیله‌ی به ناسمانی زه‌لکاوه‌وه شه‌پوّل که‌وتنه بزاوت و ئه‌وسا له
 چاشیویکی ته‌مدا له نیوان دره‌خته‌کان دا که‌وتنه پئی هاپریی نه‌رمه
 شه‌مالی که هه‌لی کردوو يالله سوروره‌کانی که‌وتنه شنه.
 سی ره‌نگ له بواره‌که پیچی کردوووه).

ئەم كۆتايىيە تەماوييە و نەكىرىنەوە كىرىي چارەنۇسى سى
رەنگ وادەكەت كە ئەم ھەستە سەر ھەلبەت كە سى رەنگ دېتەوە
بە پىيى پوانگەي ياقۇوتى ناكىرى ئەم قارەمانە لە قەيران دا
بەيىنەتتەوە. چۈنىتى مامەلەي ياقۇوتى و جىهانى دەقى سى رەنگ
لە گەل كەسايىتىيەكان لە رەوهەندى بۇون دا نەك بە تەننیاىي و
داماڭلارو لە ھەممۇ ھەلگەرۇو يېيەندىيە مىژۇوپەيەكانى خۇرى.

خولیا و غه‌مoo دله پاوکیکانی نووسه‌ر خولیا و غه‌مoo دله
پاوکیی کلتورو جوگرافیا و ژینگه‌یه‌که که تیایدا زیاوه و
که‌سایه‌تی و بچوون و هه‌ویاکانی رنه‌نگ پیشکردووه، به واتای
خوی کوردبونی تاسه‌ر ئیسقان وایلیکردووه که تا سه‌ر ئیسقان
ویلانی شوین غه‌مه‌کانی نهم مرؤفه بیت و له ده‌قه‌کانی دا
یه‌یوه‌ندی نیوان که‌سایه‌تی و شوینگه ئه‌وهنده ئورگانیک و توکمه‌یه

به ریاس، زور به وردی و هوشیاری دهکده‌ویته دوزینه‌وهی پهیوه‌ندیمه کانی نه م بونه‌وهرهو هممو خولقینه‌ره بنره‌تیه میزهویی و کومه‌لایه‌تییه کان و لیره‌وه هم و هسفه کانی جیگیر ده بن و هم خوی له که‌ونته دنیای ناتورالیزمی پرووتله و ده پاریزی و ده ریاز دهکات،

دهکری که بلیم لهم پهوتهدا دهردهکهوی که به شیوه یه کی
بنه رهتی و تهواو پیالیزمی فامکردووهو بهم فامکردنهش هه ویا بی
خوندنده وهی مرؤوشی هه بیه.

ده زانین که چیروکیش ههر ودک رومان پهگهزه سره کییه کهی
بریتییه له گیپانه وه، واته گیپانه وه رولی سره کی ده بینی و
عهینیهت که متر به رجه سته ده بینه وه. به لام یاقووتی له کوی
چیروکه کانی خوی دا و به تاییهت له (جوتیاران) دا جو ره عهینیه تیک
ده به خشیته گیپانه وه کانی خوی که به ردنه ک و خوینه ر هست
ده کات له گهله وینه و پیکهاته یه کی عهینی رووبه پرووه تا پرووداو، یا
چه مکیکی زهینی که له پیکای گیپانه وه وه خه ریکه ته جروبه ی
ده کات.

دیاره کاتی که خوینه رئم هسته‌ی لا دروست ببیت که نئم
گیرانه‌وهی عهینیه، و اته چیروک سه رکه و توانه دار پیژراوه و هک ده لین
پهداخت کراوه.

جیهانی چیروکی نووسه‌ر هر ودک همه‌مومو جیهانیکی به‌مانا کو
مرؤقنى تیاییدا هله‌لده‌سپرین و دهور دهگیپن، ئەم کۆیه له
ھەلسوكه‌وت و جولانه‌وهى خویاندا پەپەرەوی لۆزیکىکى تا رادەيدەك
يەكگرتۇون و له چوارچیوهى دەقدا خویان پېتىناسە دەكەن و
جیهانی خویان دەخولقىنن. گرنگى ئەم سوپان و لۆزىكەی چیروکى
مەنسور مانا بە خشىنە بە ھەممومو ئەو واتايانەي كە له مرۇقۇ
جیهان زىينەكەی زەوت کراون و سەنراونەتەوە. ئەم مانا بە خشىنە
ھەولىيکى نەزۆكى زەينى ئىيەو تەنبا له دنیاي خەيالدا پۇو نادەن.
فەلسەفەي ھەممومو ئەدەب و ھونەرەو پۇمان و كورتە چیروکىش
زانىكىردن و ليك دانەوهە هيئانە كايەي واتايانەكە له زىيان، كە لهم
زانىكىردن و ليك دانەوهە هيئانە كايەي يەدا ياقۇوتى سەركەوتۇوه.
چیروکى ياقۇوتى له وەھەمیكى خەيالاۋىدا وەيلانى شوين
ھەريمەكانى (پەنگەو شايەد نىيە) و خۆي بۇ جوگرافياي وەقۇي
ئەكىرى (ئەمبى) دەكوتى.

نووسه‌ر که هه‌مoo قهیرانه‌کان به‌سه‌ر ده‌کاته‌وه مرؤّه له
قهیراندا ده‌نوييّن، به‌لام به ته‌نيا له قهیران دا به‌جيّي ناهيلّي له
زده‌من و زياندایه که قهيرانه‌کان ده‌ست نيشان ده‌کات. ئەم
زه‌يىنييّه‌ته رۆمانزىيیه که لاي ياقووتى ناماده‌يیه جۆره سفه‌تىيکى
پۆماناوي بەخشيووته چىرۇكە‌کانى و ناموش نېيیه، چوون کە ئەو
وەك چىرۇك نووسىيک ئەزمۇونى نووسىيى نۆمانى هەييەو خاوهنى
رۆمانى گرنگى (جوتىارانه).

که به هیچ جوئی پیویست بدو هوهینانه و ناکات تا له پیگه‌یه وه به شوین جوگرافیا و پووداوو که سایه‌تیه کان دا بگه‌رین.
 ((برسیتی شهوانه ناچاری کرد له دووندی چیاوه بهره و دوئی گله زهرد بهربیته وه، له کوتایی دهرهدا گووندی گله زهرد پائی دابوویه چیاوه که بیست مالی زیاتر ندهدبوو).
 يا (پیش ئه وهی هه تاو له به رزاییه کانی زهرده وه سه ره لبدات سی ره نگ مالناوی له هاوبوندیه کونه کهی کردو له قه راغ باخه کانه وه پیی ده ره وهی شاری گرته بهر. سی ره نگ به بیننی داره مه زن و گوره کانی هرمیو ئه و باخانه که تا چاو کاری ده کرد هر دریز ده بوبونه وه به خوی ووت شاریکی ٹاوه دانه تف له سه رو و سیمات کرماشان که بویته گله جانه).

شوین، که سایه‌تی، کلتور و هممو
 لوژیکی ئه م دهقه پراو پر له کورستاندا
 ده خولقیت و له سه ریچکه‌ی ژیان و
 بوبونی زوولمی کار ده کات که له هه تاوی
 کومه‌ل و ئه م جووگرافیا یدا ئاماذه‌یه.

له چاخی مودیرن دا یاقووتی
 که لکه‌لی لیک دانه وه و تویز کاری پواله
 بهندی ده ره به‌گایه‌تی له ئهندیشنه دا
 بوبوته چه قیکی گوره و گرنک. ده توانین
 بلین کوی به رهه‌مه کانی ئه م نووسه ره
 ههوله بو خویندن وه لیکدانه وهی ئه م
 پوالهت بهندیه و میزروی خولقان و
 سه رهه‌لدنی ئه م ده زگاو پیکخراءه
 کومه‌لا یه‌تیه ئابوریه و کاریگه‌ریتیه‌یه
 که له سه مرؤشقی ئه م ژینگه‌یه دایناوه. به
 واتایه کی تر مرؤشقیکی میزرویی به هه مو
 پههندوو لاینه کانیه وه له کومه‌لگای
 ده ره به‌گایه‌تیدا ئه و مرؤشقیه که یاقووتی
 دهیه وی بوبون و قهیران و هممو و اتا
 زهینی و عینیه کانی به رجه‌سته بکاته وه
 پیناسه‌یه کی بو ده سته بهر بکات.

هه لداوی سه رماییدا ئه و هه ویاگه و رانهن که یاقووتی به دوایاندا ده گه‌پری. ده مه اوی بلیم لهم جیهانی ده قانه دا یاقووتی به ته مه‌منی ئه زمرون و بوبونیه وه هه مو توانا کانی خوی تدرخانی دوزینه وهی مرؤشقه ده کات. له دیواری گشت خوازی و له بیر بردنده وهی مرؤشقه تیده‌په‌پری و به چاویکی پاش خوازانه وه ههول ئه دات که ئه م سه رداره سروشت بدوزیتیه وه و له دو خهی که دو و چاری بوبه،

نووسه ره بو ئه م مه به سته خو نزیک کردنده وه له سنووره کانی حه قیقه‌تی مرؤشقه له ره وی زه من و قهیران و ئاماذه بوبونی هه مو پهیوه‌ندیه کانی دا ئه م بوبونه وه ده کاته مه کوی سه ره نج و ههول ئه دات پیناسه‌ی بکات چونکه دامالین و جیاکردنده وهی له پهیوه‌ندی و پهیوه‌سته میزرویی و کومه‌لا یه‌تیه کانی به هه له و نه زوک ده زانی.

وەك مرۆيەكى مەبەست خوازى ئىدە ئالولىست تەك و تەنیا و بىن ائووزۇ ئەقلىيەتى گونجاو خۇى بۇ پۇو بەپۇو بونەوهى ھەمەمۇ گرفتەكان ئامادە دەكتات.

بەلام رەوتى پۇداوهەكان و دەسەلات و تواناي ھىزە چەرخىنەرەكانى ئەم رەوتە و ئىرادەيى دوور لە ھىزۇ ئەگەرەكانى ئەم وايلىدەكەن و واقولى دەكەنەوە كە ناچارە ئەم پاستىيە توندۇ زېرو ناشيرىنه باوهەركات.

ياساكانى گىپانى ئەم كۆملە لە سالارى سروشتنە بونەوهەرىكى بىن باوهەپۇلە دەخوازن، ئەو نىيە كە بىن تەنبا پۇو بەپۇو ئەم شەپۇلە دەخوارو دىزە ئاۋەز بۇوهتەوە. سى رەنگ بە جۇرى دېرىز بونەوهى دنیاي چىرۇكى زامە كە يەكەم بەرەمىي بلاوكراوهى. نۇوسەرەو لە سالى ۱۳۵۲ دا بلاوكراوهتەوە.

ئەو سىفەت و تايىبەت مەندى مەزن و بەرچاوى نۇوسەرانى گەورەيى كە لە ئاسەوارەكانىيان دا پېرش و بلاوى پەريشانى بابەت بىن دى ناكريت.

كاروانى ئەندىشەو توّمارى تەمەنى ئەم كەسانە لە بۇوى پۇالەت بەندىيەك دا وەستانە كە هەناوى چەوسانەوهەيەو تا ئەم چەوسانەوهەيەش ھېبىن ھونەرى دينامىكى ئەم نۇوسەرانە بەردىم خۇى بەرەم دىنېتتەوە و لە شىۋازى جۇردا و لە ئاقارە واتايىيە تازەكان دا بۇون و ژيانى خۇى زامن دەكتات.

ئەم پوانگەو لىكدانەوهى نۇوسەرەممو لايەنەو فەرەنەندەو دەخوازى كە مەرقى سروشتى لە رەوتى گۆرانىدا بۇ مەرقى مىزۇويى لە ھەممو پوانگەو چەمكە گونجاو شياوهەكانى خويىندەوهە بخاتە بەر باس.

ئەم پاستىيە بۇونە كە لىكۆلينەوهى پەشكىن لە ھەربارو بابهتىكەو بىت دەبىن چەند لايەنەو دەھورو بەر بىن و خاوهەن پېش نياربىت وەگەر نەرەوتەكە كەم دىنېت و بەر ئەنجامەكە ئەزۇك دەبىت پوانگەي تۈزۈرەنەو خويىندەوهى بە بەرئەنjam پوانگەو خويىندەوهەكە كە خاوهەنى رەوت و پىخراوهەيەكى گونجاو خاچىزگەيەكى ئاۋەزى بىت.

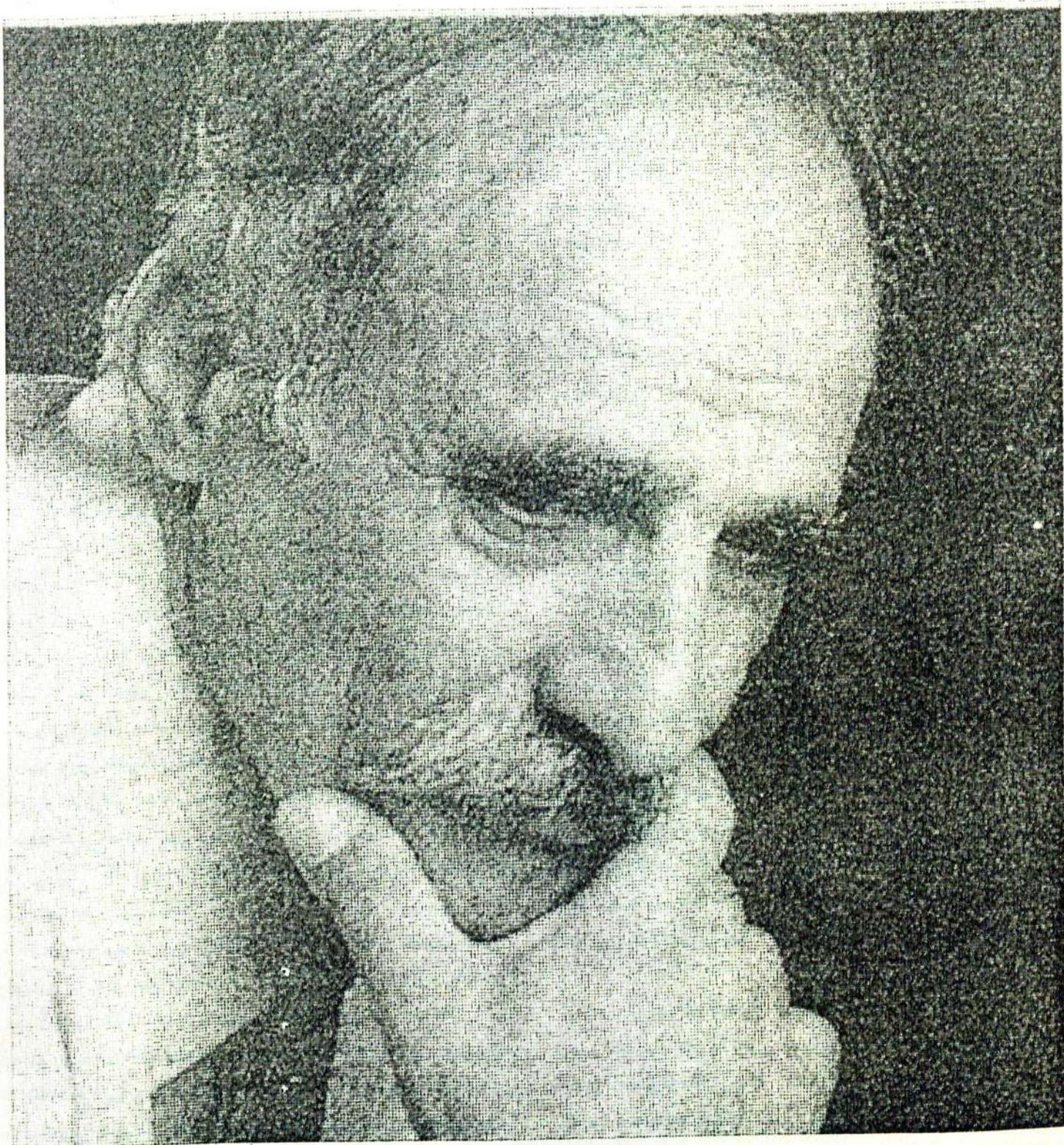
ياقووتى بە فامكىرىنى ئەم پاستىيە لە پىرۇزەي نۇوسىن و بەرەم ھىنانى خۇىدا كۆي ھەممو فاكتەرە دىياردەو پەيوەندىيە ئامادەو نەدۇزراوهەكان رەچاو دەكتات و بىن ئەوەي ژانەرى چىرۇك لە ناوهەرۆك و سىمادا دۇوچارى خەسارى باسىكى زەق و زەيتى بکات بە شىۋەيەكى رەئال عەينى دەكەويتە لىكدانەوهى كۆي ئەم بابەت و باسانەو بە شىۋەيەكى ھونەرى و سەركەوتوانە پىرۇزەكە خۇى دەباتە پېشەوە.

واتە دۇخى بە شت بۇون كە ھىزە دەرەكى و خۆزىل كەرەكان لە دەرەوە بە سەرىدا زالىان كردووھەو وەك شتىكى ساكارو سادە دەيخۇيىنەوە دەربازى كات.

بە واتاي ھۆسرەل بۇونى ھەست كراوى مەرقە و ئەو جىهان زىنەي كە تىايىدا ھىچ بەھاوا نرخىكى نەماوه بە پېشىتا بخاتەوەو بۇونى فەرامۇش كراوو لە بىر كراوى ئەم بۇونەوهەرە وەك واقعى خۇى بەدۇزىتەوە بىنۋىنى. نۇوسەر كە لە كەوشەنى ئەندىشەو ئاۋەزدا خۇلاوهتەوە چەند سەردەم و دەورانى تەجروبە كردووھەو لە بازىنەي ژىن و مانەوهەدا گەللى كەوتىن و ھەستانەوهى دىيە، زۆر چاڭ لە مەرقۇناسى ھاۋچىرخ و لىكدانەوهى دەسەلات لەم وازەيە ئاشنایە. پېشخوانىيەكى وا كراوهە بەھىزى فكرى و پۇناكبيرى ھەيە كە بە باشى مەرقى مىزۇويى و نەتەوهىي و ھەلسۈپىنەرى بازىنەي بەرەمەھىنەن و پېنناسە كراوى سىياسى فام كات، بە دوور لە ھەر ئەندىشەو بۇچۇونىيەكى بخوازى مەرقە بە جۇرهە پېنناسە بکات كە خۇى ھىچ چوارچىيەدەن كەپلىنەرەپەپا ئازاد و سەرىيەست بىنلىي تىكەيشتەوە لەگەللى ژىاوه.

(سەگ زووزەيەكى كېشاو كىلىكى لە لاي قاچەكانىدا شاردەوە، سى رەنگ دانەوە و خېر بەردىكى ھەلگرت، سەگ نا باوهەپۇ بە سەر سۇرمەويى و سەپەرى كرد، سى رەنگ بە جۇرى كە بەرەد وە سەگ، كە نەكۆي بەردىكەي بۇ ھاوېشتەت. ئەم مەرقە كە رەفتارو جولانەوهى لەگەل سروشت و ھەممو بۇونەوهەكانى ئەم كەوشەنە پېاپ پې سروشتى و ساكارە و ھەرودە لەگەل ھەممو ئالۆزىيەكانىشدا و ژيانى لىيۇ پېرىز لە چەوسانەوهەو رەوتى بېپەرانەوهى ژىير پېننانى دادو ماف ھېشتىا ھەناوى سادەو سروشتى دوو چارى دابپان و دەخوازى نەبووه لەگەل ھەممو ئەزمۇون و تاقىكارىيەكى نويدا و لەگەل ھەممو دورى كەوتەوهەيەكى لە سروشت و رەنگىرگەنى ئەندىشە ئەنۋەز لە ژيانى سادەو سەرەتايى خۇى ئالۆز و ئالۆزتر دەبىت و دەسەلات و رەوتى خولقاوى ھىزە ناسروشتى و فەرە خوازەكان و تلانى ژىنى ئابوورى وائى لىنەكتات سات لە دوای سات دەخوارت رو ئالۆزتر بېبەزەيى تېرىت.

ھەممو جىهان و بۇونەوهەر لە گۆشە نىگاي بەرژەوەندى و گومان و نامۇ بۇونەوهە سەير بکات ھەرچى بالا ئەم دورى كەوتەوهە بېگانە بۇون و چەوسانەوهە بەرۇزتر ھەلەكشى، سى رەنگ زۇرتى لە ئەندىشە سروشتى و رەفتارى دوور لە زېرى و ئازارگەيەنى خۇى دوور تر دەكەويتەوە. زىاتر بەرەو لوتكەي گىرژى و ھەلچۇون و پەنا بۇ ئازارگەيەنەن دەبات، بە تايىبەتى لە سەرەتاي تەجروبە كردنى ئالۆزى و سېرىنەوهەكانەوهە كە لەگەل بۇون و بۇچۇونى ئەو نايەنەوە. قارەمان سەرەتا وابىر دەكتەوهە و دەزانى كە گىرىي گرفت تەنگەزەكان ھەر وەك ھەممو ساتەكانى ترى يەك بۇون لەگەل سروشت سانان و بە ئاسانى بۇتاكى خۇى دەكىرىنەوهە

چرا پیک بِه سَهْر مَادِيَانْ حَمَاوَه

ن. نیحسان ته به روی

و. جه لیل نازادی خواز

کاتی له و دوستانه که له کمل نوینه رانی نده بی
هاوچه رخی فارسی ناشنان، ناوی نمو کمسانم ده خواست که
له دنیای نوسیندا خواهی به هره و داهیانیکی وان که
شیاوه ندم ناوه بیت، ناوی مدن سوری یاقوتی چند پات
دبووه وه. من نهم ناوه له نهد بی هاوچه رخی تیراندا
دیبوو. بدلام بئی باوه پیتکی بئی به لگه له مه په خشانی
نده بی هاوچه رخه وه وای لی ده کرم لیس دور که ومه وه
له نزیکه وه ناشنای نهم. نیستا که بدره مه کانی نهم
نوو سره یه ک له دوای یمک به چهش و شادیه وه
ده خوینمده، ده کده ندم ناکامه که جه ماوه ری خه لکی
ولاتی نیمه توانیویانه که ههور ازی همه دژواری به
دهسته نانی به هره و ده سه لات له بواری چیز کنو سیندا
بجه نه پشت سه و له هندی ناسو و لو تکه نزیک بنده وه.
نه مه خوی هوشیاری و تیگه یشتنیکی شیاوه و جینگه
سدنجه.

من سوری یاقوتی خه لکی کوردستانه و یاد کاری که

له چیا کانی زاگرس و چنارستان و روبارگه و دارستانه به پوه کانی نه و
بچکوله کانی سینگی کویره رینگا کانی خالخال ده کرد، زریان جهسته
قامچیریز ده کرد» و هسفی بارود خن نه فسی مرؤف هه ره بم کورتبیزه
دیاره. جو تیسارانی خیل و خانه کان، قهلاکونه و غه ماویکان،
رینگا شاخویه کان و زریانی بدفر له چیز که کانی نهودا زورن. له و هسفی
سر و شتدتا به راستی یاقوتی هونه ریکی بالا دهست و راسته قینه. به چهند
رسته کورت نه و سرو شتدی که به چاوانی تیز و ورد بینه وه دیویه تی لده سه
لابه ره کانی کاغه ز دیکیشی و دهینه خشیشی. لیچ واند و تست عاره کانی
یاقوتی تاییدتی خویین. «ناسان و ده سکی ماسی سپی نه دره و شایده،
ههوره برووسکه تاریکیه کانی بری و له پشت چیاوه ون بیو، ناسان دندانی
«جزایه به سه ر مادیان چیا بوهیه. چراغ ناوی یاغیه کی جو امیره که له
نه شکه و تیکا به سه ر چیا و مادیان وه له زنجیره چیا کانی زاگرس بوسه
تیز نه کرد، چیا و دک کامیش له زیر مانگه شه و دا را کشا بو، پی

له کاتیکا که چراغ و دک نه ماماده به رویه کی ساوا له مادیان چیادا به پزیسکهی کوللیدیک دسروتیت و تاوا ددبی، رهشید له ستاره سووزدا به رق و قینه و ریشه داده کوتی و به قه مچی ده که ویته ویزه خموی پیر و همزار سالمهی جدمادر و بدرو همستانه و هی که وره بانگیان ددکا.

له سه بکی هونه‌ری داستاندا کاریگه‌ریتی نووسه‌ره به‌رز و
بدناوبانگه کانی شه‌مریکا دبینری ودک «جهک له‌ندهن، همینگری، جان
ششتاین‌بیک، فالکنیر و...» رهنگه یه‌کدم دهقی که توانیویه‌تی تهم
کاریگه‌ریتیه بگوییزیتموه داستانی «تهنگسیر»ی «садق چوییدک» بیت.

رهنگه فیلمه کانیش له دروستکردن و له دایکبونی تابلتو و دیدنه کانی
جهنمگی مرؤوف و سروشت، تیکه‌له چوونه کان، تیپسازی کاراکته‌ره کاندا رول
و کاریگه‌ردی خوی بوبی. لهم با بهتدهوه گله و گازندیک نییه. بهوهی که
ده کریت تاره زوومان هدبیت که واقیع خوازی و وردنووسی خوی دهرخات و
ره چاوه بکری. نابی بهرهو رۆمانسیه تیکی جوان برؤین له نووسیندا که

سیبیری خزی ده خاتمه سهر لیکدانه و هی پاژه به پاژه و هدمو واقع.
له ولاتی تیمهدا هیشتا پیویسته کهسانی کهورهی ودک «بالزارک،
یکنتر، تولستوی، شولوخوف، توماس مان، کورکیه کان و...» کهسانی
ودک نهم و هسفگه ره بالادستانه بین و پیکهاتهی ثالتوز و تالوزتری ژیان و
ماکار و تیپه مرؤییه کان و کایه ثالتوزه کانی بسوون دهرخهن و جه ما و هری
لالتی تیمه له ناویتهی بدرهده کهوره و منه زنه کانه و ددرکهون و ببینرین.
نه و رومنانه که تا نیستا نوسراون بی هیچ کومانی له
ووی هونه ریمه وله چاو رابردو دا پیشکه و تون و شیاوی سهر نجعن،
لام هیشتا چاوه روانی بو باشت و چاکتر به جی و روهایه.

کۆمەلگای نىيە پىويىستى بە رۆمانە كەورە و مەزىنە كانە كە ساخ و دەوران تىيىدا رەنگ بىاتەوە و رووداوه مىيۇزۈمىيە كان بخاتە سارچىيەدى توپشىنە دەرىكى وردى رەوانىسى و سىاسىتى و قەمەللايدەتىيەوە.

که سیبیر له رووناکی، چاک له خراب، چهقاوه‌سوو له
ستبیز، سه‌رکه‌وتنه گلاو به ناجومیزی، له شکانی به شمره‌فانه
یا کاته‌وه و په‌ردہ له‌سمر هه‌ست و گیانی رووداوه‌کان دامالی و
ریزی رووتبوونه و یان بخاته سدر.

نه کار و روته له توانای دهقی میژوویی و زانستیدا نییه.
مه کاری دهقی گهورهی لایه و هناسه دریز و بمهرنج خولقاوی
ونه ریسه که ناوی پر نرخی رزمانی هله لگرتوه. ناوی که دهبن به
مورو نرخ و گرنگی خویه و له ولاته. نتمدهدا بناس بت.

که سانی و دک یاقوتی ده توان بمهو توشہ و پاشخوانه که
مehr نیستا همیانه لمه رووی که سایه تیسازی و زمان و چرینیه تی
وداو و گفتگو و ده سفی سروشت و دابرانی کومه لایدیتی و ده
نهونه نهزمون و ناوهها خولقاننک.

ده کری و لدویووه له به رژوهه‌ندی چهوساوه و زولتمیکراوان له کهل خانی
کونده کانی «ستاره‌سووز» و «ستاره‌ریز» و «پایازوا» یه که و تنه‌نیا
ده کمودیته شه‌ر. شه‌پی نهود شه‌پیکه نابه‌رابه و پیر له هدلکشان و داکشان.
ساتمه‌ههختی ده کمودیته دهستی دوژمن، به لام به یارمه‌تی جمه‌ماوه‌ر دهرباز
دهبیت و دریشه به هدول و خهباتی خوی ده‌داد تا سه‌هه‌نجام له لایه‌ن
زاندارمه کانمه‌ه که مارق شه‌دریت و تا دواهه‌ناسه شه‌ر ده‌کات و ده‌کوژریت.
ناویکی نه‌مر و پیر سه‌رفه‌رازی له خوی به‌جئ دیلی و یادی له دلاندا
هیلانه ده‌کات. چراغ راپه‌ریویکی تاکره‌وه و ناماوه نییه گوی بداته
ناماوزکاری و واتای نهود که سانه‌ی که ده‌خوازن روو له شیوه و روشتی
چاکتر و کاریگه‌رتر بکات. نه‌ریته جوامییری و پالوانیه کانه که کار و
ههستی به‌پیوه ده‌بن. نازایدیتی و جوامییری چراغ له دلی منداییکدا به
ناوی رهشید کاریگه‌گری هه‌ملایه‌نه و مهزا به جئ دیلی بـه لام به جوّر و
شیوه‌یه که‌تر.

رهشید چراغی و دک پالموان و هدویای دلپیمه‌سنه‌ندی خوی خوش ده‌ویت، بدلام له سمردهم و دورانیتکی دیدا بار هاتووه و فامی کردوه که چیای مادیانی ته و هدر کوندی ستاره‌سووزه و نهشکه‌وتی پدنکای ههر دلی پر خروشی کومه‌لگای گونده. به‌رنگاری و شمیری ندو شدر و رووبه‌بروو بروونه‌ویده کی زور هوشیارانه‌تر و دژوارتر و دریزخایه‌نتره، بدلام بی‌کومان بدره‌نجام و ناکامه کانی زور که‌وره‌تر و مدنزتر و شیاوی سدرنجتر ده‌بن دژ به خانه کان و چهوسینه‌رانی شار و دی. شم چیزکه که پیکه‌هاته‌یده کی دژوار و نالوزی نییه یاقووتی بدپه‌بری جوانی و لیهاتوویی و ده‌توانم بلیم عه‌قلانیه‌وه دایده‌پیزیت. تیپ یاخی شورشگیره نهک یاخیه کی دز. ده‌یه دریز و دوور و زوره‌کانی میزهو نمودنی زوری لم جزره پییه. چاره‌نووسی هه‌موده نهوانه به مردن له شم‌ردا له که‌مل زورداردا کوتایی هاتووه و به شیوه‌یده کی گشتی هه‌ول و خدباتیان بی کاری‌گهه‌ریتیکی مه‌زن کوتایی هاتووه و تیپه‌بریوه. رون و ناشکایه لم چیزکه‌دا یاقووتی ده‌که‌وتیه ره‌خنه‌ی یاخیگه‌ری مه‌دیپن و رووبه‌برووی قهیرانی ده‌کاتمه‌وه. به تایبته‌تی له سیما و رواله‌تی چراغدا (که خوی هاوتای وشهی چریکه) ره‌خنده‌یدک لیپریز هه‌خوش‌ویستی و نافدرین و نموازش. چونکه چراغ قاره‌مانیکه که نووسه‌هه ناشکرا و بی‌شاردنده خوش‌ویستی و ندوین و سوژی بوی همیه، بدلام هزانتی که چراغ ناتوانی و ده‌رقدتی خان و نزکه و مه‌وچه‌خوره‌کانی و دک (کتاب‌عملی) و «قولیه‌کان» نایمت که بی‌ره‌همی و ناپیاوی و زورداری بینه‌هه متین سله‌مینه‌وه به کار دیتن و بوته به‌شیک له بونیان. بدلام ره‌شید، سه‌ده‌که‌وتیه گزین و درووزاندنی خرکه و سلووله کانی چهوساوان و وللم‌لیکراوان. دانده‌دانمیان لاواز و خه‌والوون. ندو دنمی نهندیشیه‌یان شهدات که کزیله‌یی لئی ده‌تکی. سوود لم ردوته و ده‌کریت. بسویری شم نیشه و سولقانی شم ردوته هرگیز کاره‌سات و ترس و سزاکانی له راپه‌پینی چراغ ده‌منز نییه.

رەخنەیەك لەسەر كۆمەلە چىرۇگى (تۇوشاي) بالىندە سەيرەكەي زاگرۇس

ودرگىرانى: ناسىر سەلامى

بەھارى يە كە لە نۇوسىنى لارى كرماشانىيە. يەكىك لە ھۆكارەكانى ئەم دابىانە دوورو درېزەي ياقوقتى لە دىنیاي چىرۇك نۇوسىن، سەرھەلدانى ھەورازو نشىپىكى فەساراوى لە ژيانى ئەو نۇوسمەردا بۇوه. بۇ نەمۇنە دەركىرىدى لە پەرەردە و فيڭىرىدىن، گىتن و زىندانى كىرىدەن و بىيکارى و بە ناچارى پۇوكىرىدىنە ھەندى كارى جۆراو جۆر و نەگونجاو لەگەل پلەي كۆمەلەيەتى و دەرۇونىي مامۇستاۋ نۇوسمەرىكدا و لەگەل ئەوانەشدا كارىگەرى و يېرەنگەرەنەي ئەم رەوشە ئالىبارانە لەسەر ھەست و ورەي ئەم مروققەدا. بەلام بىلەتكەنگىرىدە، بىرى لە قولبۇونەوە لە كارەكەيدا دەركىرىدە و نەك ئەوهى كە چۆكى دادابى. ئاگىرىكى كۈزۈۋە كە لە زېر خۆلەمېشدا بىرلا بەخۆى دەھىننى و ئەوکات بە پىزىسکىك پاست دەبىتەوە و بە هىزىز تونانو ورەيەكى بەرزەوە بە شىۋازى پېشىۋىدا دەچىتەوە خەرىكى پاراوكىرىدى بەرھەمەكانى داھاتووى دەبىن و ئەو ھەۋىنى شاعىر بۇونەلى زىياد دەكەت كە لە ماوهى تەنھايىكەنيدا دەستى كەتتى، ھەربىيە بەرھەمى كارەكەي لە چاوا پابىدوودا زۆرتر درەوشادەت دەبىن.

گەپانەوهى سەرلەنۈيى بۇ دىنیاي چىرۇكە حىكايەت ئاساو ھېمایىيەكان، كەبۇ يەكمە جار لە يەكمە كۆمەلە چىرۇكىدا تاقىكىرىدۇوە، يەكىك لەو شىۋازانەيە كە لە چوار، پىئىچ چىرۇكدا بەكارى ھېنناوە. بەلام ئەم ماجارەيان بە شاعرانەبۇونى دەرىپىنەكەي و ئالۇزىزىيەكى زۇر لە پىكھاتەو چوارچىيە واتايىيەكەي. گەرچى ئەم شىۋازەش ھەم لە پەوتى چىرۇك نۇوسى ئىرمان داۋ ھەم لە كارنامە خودى نۇوسمەريشدا شىۋازىكى رەتكراوهە سەرىيە دەيەكانى چىل و

وشەئى تۇوشاي كە بە تۇشايش دەخويىندرىتەوە، وشەيەكى دېرىيەنەو لە سەرەمانى كۆنەوە لە كولتۇورى خەلکى شارى كىرىدى بۇزىشاواهە ماوهەتەوە.. تۇوشاي ئەو پەنجەرە دوولالىيەيە كە دەگىرىتە دوو لای دىيوارە ئەستۇورە كۆنەكانەو لە بەرامبەر يەكتىدا دادەنرى. تاكەكەي دەرەوەي كە بۇو بەدەرەوەو لەسەر كۆلان، پەنجەرەيەكى لەدار دروستكراوى خانە خانەيە، بۇ دەرچۈونى ھەواي ناوهەوە خانووهكە يان قەلەكەو چۈونە ژۇرەوەي ھەواي تازە بۇ ناو بىتاكە، تاكە دارينەكەي دەرەوەي بەوردەكارييەكى زۇر جوان دروست كراوهە. لە تاكەكەي ناوهەوەيدا كە بەسەر ژۇرەكەوەي، شوشەي پەنگ شىن، سەوز، زەرد و سوورى تىيەكىرا. نىۋانى دوو تاكە پەنجەرەكەيان وەك سەلاجە بەكار دەھىننا، يان بۇ راگىرتى مىوهى وەزەكان..) ئەم وشەيە ناوى بالىندەيەكى ئەفسانەيەيە^(۱) (لە كولتۇورى خىلى چەارمحال و بەختىارى تۇوشاي بالىندەيەكى ئەفسانەيەيە. ھەموو پايىزىك تۇوشاي دەرەكەوئى. ئاوازىكى ھېننەدە خەمبارى ھەيە كە ھەموو بالىندەكان لە سۇي ئەو خەمە پەرەكائىان دەھەرئى و خۇيان بە ئەشكەوتەكاندا دەكەن.^(۲)

((تۇوشاي) بالىندە سەيرەكەي زاگرۇس، باشتىن كۆمەلە چىرۇكى مەنسورى ياقوقتىيە كە ۱۶ سال دواي دەرچۈونى (جوتىارەكان) بلاۋىراوهەتەوە. بەلام نۇوسمەر لە ماوهى ئەو ۱۶ سالەدا دوو بەرھەمى تىرىشى بلاۋىكىرىدۇتەوە كە يەكمە مىيان كۆمەلەكىدە لە شىعرەكانىيەتى كە يەكمە جارە بلاۋ دەكىرىتەوەو ھەموو خۇينەران بەو قەناعەتە دەگەيەننى كە ياقوقتى ھېچ شارەزاي شعر نۇوسىن نىيە و ئۇويتىشيان كەتىپىكى بچووكە بەناوى (گامى بەپىش - ھەنگاۋىك بۇ پىشەوە) كە رەخنەو لىتكۈلىنەوەيە لەسەر بۇمانى (برفابەھاى

قازی تیرباران کرا. ئاشکرایه لەم چىرۇكەدا ئەم بالىندەيە دەورى پەيام گەياندىنى لە ئەستۆيە. لە چىرۇكەكانى ياقوتىدا، بالىندەكان سەرەرای پارىزگارى لە قەوارەئى ئازادى، ئەركى ووشىار كەردەن وەشيان لە ئەستۆيە. ئەو دەورەئى كە پىويستە لە سەرەدەمە تارىكەكاندا نۇوسەرىك لە بوارى پۇشىنگەرى فيكىرى و پىكەچارە كەردارىيەكاندا لە ئەستۆيى بىگرى بەشىۋەيەكى رەمىزى خراوەتە ئەستۆي بالىندەوە. ئەو بەسەرەراتەئى كە بالىندەكە بە دەنگى حەزىنى خۆى دەيخۇينى، گىپرانەوهى خەباتە لە ويلايەتىكدا كە خەلگەكەي بە تەسلیم بۇون بە ئەندىشە لوازكەرەكان لە تابووتى مەردىدا خەوتۇن و پۈلىس و پاسەوانەكان بەدارو درەوشە تىزۇ خويىنرىزەكانىيان، يەكراست بەرەولاي قازى دەچن و مەغۇرۇ سەركەوتۇو، بۇ نەھىيەتنى شوينەوارى خەباتكىرىڭەكان دەست دەكەن بە پەمازىن و تەراتىنەكانىيان. بەلام ھەمېشە ھەموو دلۇپە خويىنلىكى بەناھەق بىزىاو ھاوارىكە كە تۆلە ئەستىنلىكى زۆر بەرەولاي خۆى بانگ دەكات و ئەو كاتەيە كە ھەلچۈونى خويىنلىك، كۆمەلگە دەخاتە، ناو بلىسىھى توورەيى و خرۇشانەوه.

(سيمرخ) شىكلى نيوه سىيمبوليک و چىركاراوهى (منطق الطير) عەتارە كە نىيەرەزكىكى ھاوشىۋە، ھەلبەت بە توخمە كۆمەللايەتىيەكان، لە پىكەتەيەكى بى رەنگ و بودا،

نمایش كردووه، بىريارى سى كەس بۇ پەپىنەوه لەپىكەي پىر لە دېندهو تەلەو دۆل و كىيەكەكان بۇ گەيشتن بە بارەگاي سىمرخ لە كىيۇي قاف و بەدەست هىننانى پەپە پېرۈزەكان و ئەوكات دواكەوتىنى دووكەسيان بەھۆى دلېبىتەبۇون بە دىيمەنەكانى ژيان و گىر خواردىنى كەسى سىيەم لە ئەشكەوتىكى ترسناكدا و ئازاردىنى شەوانەو پۇزانلىكى لەلايەن ئازاھەلىكى كەمتىار ئاساوه (كە لە كەمتىار دەچۇو) بە گىپرانەوهىك كە يەكىك لە شرۇقەكانى بىرتىيە لە خۇپاگىرى و گىان سەختى مەرۇقە ئارمانخوازەكان لە بەرامبەر خوازىاران و پارىزەرانى پۇز پەشى بۇ گەيشتن بە سەرتايىتىن مافە مەرۆيەكان.

(سارەنگ) گىپرانەوهى شەپرى نىبان بۇوناڭى و تارىكىيە، بەرپلاوى و بالادەستى تارىكىيە. ئەو دالەكەر خۇزانەي بەسەر لىيوارە بەردىنە بە بەفر داپوشراوهەكانى قەلائى زىندان سەريان بىرۇتە ناو خۇيان و تەراتىنلىكى گورگە پەش و خۆلەمېشىيەكان لە پشت تەپۆلە بە تەم داپوشراوهەكان، بەلگەيە لەسەر گشتگىرى و ناخى دەسەلەتدارىتى درىندهو ھەممەجىيەكان. دىيمەنلى ئەشكەنجهخانەي پىر لە دەنگى پۇستان و گۇپالى دەستى پاسەوان و دەنگى زنجىرو قروسکەي دەلتەزىنلى سەگ، شانۇيەكى

پەنجا بۇوهو تايىبەت بۇوه بە چەندىن نۇوسەرى وەك بە ئازىن، ئال احمد، سەممەدى بەھەنگى و ھەنگى... بەلام لەبەر ئەوهى نۇوسەر لە ھەلسەنگاندىنى سەرەدەمە خۆيدا، گەيشتۇتە روانگەيەك ھاوشىۋەي ھەلسەنگاندىنى ئەوان بۇ سەرەدەمە خۆيان و ھەرەھە لەھەرپا كە سەرقان بۇون و كاركەرەكانى و دووركەوتتەوهى لە ناوهەند نەيەيشتۇوه ئەو ئاشتاھەتىو ھاوتەريپى لەگەل ۋەتى بەپەلەي شىۋازەكانى چىرۇك نۇوسىن پەيدا بکات - ھەلبەت ھەر لە سەرەتاشەوه زۆرى حەز بەم شىۋازانە نەددەكردو لەم كۆمەلەشدا چىرۇكى (كۈوندە پەپۇ) گالىتە بە نۇوسەرە فۇرم گەراكان دەكتات - ھەر بۆيە ژيانەوهى قەوارەيەكى خاوهەن پىشىنە كە نزىكايدەتىكى زۆرى لەگەل نەرىتى چىرۇكىنى كۆنلى ئېمەشدا ھەيە، زۆريش ناشرين نىيە. بەلام ئەگەر زۆرىيە ئەم چىرۇكانە بە شىۋازەكانى مۇنۇلۇڭ، سريالي زەين و رىاليزمى جادوویيى بىنۇوسىرايە، دەيتowanى باشتى مەبەستى نۇوسەر بگەيەن.

(تۇوشانى) دووھەم چىرۇكى ئەم كۆمەل چىرۇكەيە، لەبارەي بالىندەيەكى خەمین و سەيرەوهى كە ھەموو سالىك لە يەكىك لە پۇزەكانى پايزدا، چىرۇكى كۈزرانى كېچىك بەناوى تۇوشانى دەگىپىتەوه كە لە ناو قەلائىكى كۆنلى ولايەتى تابوتان و بە ئەمرى

زال نییه و پووداوه کهش زورتر له گهنجیتی له را دهددهر و نه زانی پهتی گهنج له پووبه پووبونه و له گهله و ها رهوشگه لیکه و سه رچاوه دهگری، نه وک له خوبه زلزانی و سه رسیریانه و.

له ناو چیزکه رئالیستیه کانی ئم کومله ییدا، باشترين چیزکه له پووی قهواره و رووزاندی هستی هاو خمه می خوینه، چیزکی یه که مه که گیپانه وهی (تال) و نیوچاوان تالانه ته نیابی و بی که سی زیندانیکی تازه ئازاد کراوه، به دور له هر چه شنه روودا خولقاندنیکی باو و بی ساتیک گهپانه وه و ته نانه ت ئاماژه کردن به هیچ بېشیک له نه هامه تیه کانی حدوت سالی ناو زیندان. هر چهند مامه لکردن و قسه کانی خهله له گهله ئه و بونی نامویی و قسه ساردي خوییدا، بې شیوه یه کی باو و کورت له مهودای نیوان زیندان و ماله ودا بواری پیویست بو دروستکردنی دیمه نی رهوشی کوتایی دروست ده کات، بەلام پهیامی چیزکه که له دیمه نی کوتاییدا چربوته وه. ئه و شوینه که زیندانیکه ئازاد بوروه،

دەبىنی سەرجەمی هيواو ئاواهه کانی خۆی وک دار تۇوه کەی بەرمالیان، سووتاون و بۆتە خۆلەمیش. دەزگیرانه کەی شوی کردووه دایك و باوکیشى لە بۆمباراندا كۈزراون.

(رامونا) ش شیوه گیپانه وهی کي ترى تەنھايى مرۆفە کانه. دایك لە بەر ئەوهی کچه بچووکەی تۇوشى نەخوشى فى بۇوه بو هەمیشە دەسپیئری بە دایه نگەو خۆی شوودە کات تەوه. ئىستا کچه گەورە تر بۇوه بە قولى هەستى بەو بى سۆزىيە كردوه، بە شوین دەرروويە کى پۇوناکدا دەگەپى بۇ ئەوهی لەو خەلۆه تگەي پیرانه بىزكارى بىت کە بەھۆى ياخىگەر بەر دەزگەرچى گەورە دا دور خراوه تەوه بۇ ئەھۆى دنیاى خەون و خەيال، پىگەيە هەلاتنى ناچارى گوزەركىدى ئەوه بۇ گەپانه وه بۇ كۈلانه کانی دنیاى منداڭ و دەرە دەل كردن لە گەھل ئازەلە کاندا. ئەگەرچى چیزکى (تال) پەسەندى تەره، بەلام رامونا عەيدار تەره. ئەويش بەھۆى كەمۇ كورتى زور لە دا پاشتن دا، سەربارى ئەوهی کە نۇوسەر راشكاوانه بەسەر دەقە كەدا دەچىتەوه،

زیندووی رهوتى پېر لە خراپە و سەركوتکە رانەي ژيانە لەم كۆمەلگە يەدا.

ئەوسەنگە وەفادارەي کە بە زنجير بە گولمیخە وە بە ستاراوه تەوه و ئەو پاسەوانەي کە لائىرادى و بېبى هىچ رقىك بە گۇپاڭ كە وتۇتە گىيان سەگە كەو ئىسىقا نەيەنەيە كە لە خۇپاڭرى. سارەنگ، رۆحى ئازادىيە، كە لە شوينە پېر لە خراپە كارى و خەسارەنگى، ھەلبەت جگە لە ناو دىوارە ساردو بەردىنە کانى زیندان شوینىكىيان نىيە.

ئەو پېرە ئاواز خوينەي جادە بەفر گرتۇوه کان و قەلاو كوشکە كۆن و خاموشە كانىش كە ئاوازى مەلى بەر بەيان و خاتۇو دلکەشى دەچرى، لە گەل سەگە وەفادارە كەي بىرھىنە ره وە ئەو سۆفيانە يە كە سەگى نەفسىان كۆتۈرۈل كرددووه. لەم روهو زور دوور نىيە ئەگەر لە پوویە كەو سەگ و پېرە پىياو بە نوينەرى بالادەستى تەسەوف بەسەر كۆمەلگەدا بىزانىن كە سەرپىچى رېفورمۇخوازانى مىژۇويى بەرە خۆبە دەستە وەدان دەبرد، لە كاتىكدا كە

گىيانى ئازادىخوازى هەروا لە بەندخانەدا بۇوه، بە پىيى ئەم لىيکدانە وەيە سارەنگىش سىمبولىيە كە رۆحى مروق، كە لەم پېبازەدا بەر دەۋام وەك بالىنە وىنە دەكىرى. بالىنە يە كى دىل لە قەفسىي جەستە زیندانى دىنیادا، بەلام لە پوویە كى تەرە، لە پىكەتەي گشتى گیپانه وە كەدا، پېرە پىياو بەر پىشە سېپىيە وە كتىبى بەرگ چەرمى كە لەن باخەلەدەيە كە كلاوه چەرمىيە كەي سەرسەرى، كە بەر دەۋام چەند پەپولە بەدەورى سەرييە وە دەسپۇرپىنە وە، نوينەرى جەوهەرى كلتور و ھونەر شوناسى ئىرانييە، كە بە پوالت ئارام و بى دەردى سەرەپەرەپەرە كەسانتى تەرە، بەلام لە ژىرە وە پەرەپەرە كارى گىيانى شۇرۇشكىرىيە بە دەر دەرە خۆيە وە. ئامۇزگارىيە کانى ئەوه كە دەچىتە زىنى سەگە زیندانى و (سارەنگە) تازە كە وە خەوي دالە كەرخۇرە کان و ئالودەيى پاسەوانە کان دەشىپىنەت.

(پىویە کان) لە زور لايەنە وە بىرھىنە ره وە (خويناوى هەنار) دەكەي (خونابە ئانار) جەللىي ال ئە حەممە دە. بابەتى سەرە كى هەر دەر چىزکە كە، ئەزمۇون وەرنە گەرتىنى لاوە كانە لە پېرە کان. پىوی / دالە كەرخۇرە تازە پىكەيەش تۇو، لە كاتى بەدەست ھېننانى پارويىكدا، لە بەر چاوجنۇكى لە را دەدەدەر و سەرمەستى گەنج بۇونى، ئامۇزگارىيە کانى بە سالاچۇوه پارىزكارە کان بەسەر چاوه گەرتۇو لە ترس و خلەفان دادەنин و بەھۆى نەزادىيە وە خۆيان دەخەنە گىزلاۋى مەترسىيە وە. لە پووی پىكەتەي ناوه كى و پەھوتى لۆزىكى پووداوه کان و تەنەنەت شىوهى گیپانه وە يەك دەست، و تازە بۇونى بابەتە كە و پېراتايى، خويناوى (ھەنار) (خونابە ئانار) باڭز لە (پىویە کان). گەرچى لىرەدا نۇوسەر توانىيۇتى بە باشى كەش و ھەواكە وىنە بکات بەلام لە گیپانه وە كەدا تەواو بەسەرىدا

له گهله نهودشدا، دهکری له دوو تویی دیره کانی چیزکه کانی نهم کومله چیزکه نیشانه گهله لیکی زور له توروپه بی و هلچوونی نووسه-هله بلهت نه مجاره یان به شیوه بیکی پنهنخواردو خهمن-ببینن. هر لبهه نه و هویه بیکه هندی جار توله نهستینی و یاخی بعون له بهرامبهر رهشکه دا دهیبات بهرهو دنیای خهیال بو یاخیگه ری که سیتیه کانی ناو چیزکه که بی و، له چیزکه نوین نامه زیک ده خولقینی. کاتیک که سیتک ناتوانی له بهرامبهر هیرشی هیزی ویرانکه ری ده رکوتکه کانی مودیرن بو سه شوناسی و کولتوروه که خپراگری بکات، به پهنا بردن به رخه یالاتی ناوجیزکه شهپری له گهله دهکات- به درستکردنی نه فسانه ای پیچه وانه راستیه ناته باکان- ناسن و زهی سهوز- و له کاتی ژیرکه وتنی رههاو بی که سی و بی پهنا بیدا، نه گه رچی هیچ چاره بیک نیه جگه له باج دان به دوزمنی خوین مث. (رپورت) به لام ده سه لاتی رههاش روزیک له کاتی کاره سات خولقاندی بی ره حمانه دا، وده نه و راچیه دل رهق، په رچه کرداری بهرامبهر که به شیکه له ویرانی سروشت، ودهای ده هه زینی که توشی دارمانی دهکات (افعی). هرچنده نووسه رپوایه کی نه و تویی به بنه مای تاوان و سزا نیه به لام له (افعی) و (کوتایی هیل- آخر خط) دا پشت بهم بنه مایه ده بستنی. له یه که میاندا به شیوه بیکی توله سیتیکی ناشکرا و له دووهم دانه باندا به شیوه بیکی زور شاراوه. گنجیک به هوی خوش ویستیکی زوری بو کچیک، نه و نه فسسه ده کورشی که هاتووه بو خوازی بینی کچه که و خوشی به تیپه ربوونی کات به تیوه گلان له داوی نیعتیادو سه رگه ردانی له شه قامه کاندا، خوی ده کورشی. به لام نووسه به هوی نه و هی که سیتیکی نیجا بی بو گنجه قایله، کاری کوره گنجه که، که به رواله ت کیشیه کی خیزانیه، به سه رچاوه گرتووی له سته مه کومه لا یه تیکه کان داده نی و له کوتایی چیزکه که دا، ثاموزای کوره خودی حیکایه تخوانه که ش که یه کیکه له برادره رو نزیکه کانی به شورشگیز داده نی که به هوی و هسته وه له برمابه رهشی ناله باری کومه لا یه تیکه ده که ونه زیندان، به رده و امی دژایه تیکه کان و توله کردنه وه کان- به لام رایله به هیزه کانی ره مانیزم وای کردوه چیزکه که وده پیویست جیگه په سهند نه بی.

له دوو سی چیزکی نهم کومه له چیزکه شدا، له پیشتر بعونی لادی له چاوه شاردا، یه کیکه له با بهته به رچاوه کان له (ناسن و زهی سهوز) خوش ویستی بو سروشی نارام و پاکی لادی، کوره شاریه کی دانیشتووی لادی هان دهدا له برمابه رتیکه ریه کانی بنیانه رانی کارخانه کاندا بو هستیت وه. له (گیوتین) دا کوریک که له کارخانه یه کدا کریکاره و همیشه به ناواتی گه رانه وه بی بو لادی و له کاته دا که له بیره و هریه کانی مندالیدا ره چووه و بیر له هه لاتن له شارو گه رانه وه بو لادی دهکات، په نجه کانی دهستی له زیر مه کینه که پسنه که ده مینیت وه و چاره نوسی به کاره سات کوتایی دی.

هر له یه که دیره کانی بی وه، کم و کورتی بیزمانی، دووپات کردنوه دهسته واژه ناهار ناهنگی له پسته کانیدا به دهکری. قسه کردنی دوو چه که ش له دیمه نی دووه میشدا یارمه تیکه کی نه و تویی روونکردنوه پووداوه کان و به ره پیش بر دنیان، نادات. کولانه کانی منالیش له گه سپاردنی مثاله که به دایه نگه دا نایاته وه. له هه مووی گرنگتر نه وه بی، نه گه ره بشی دووه می چیزکه که له گوشنه نیگای یه که ده که ده زمانی (رامونا) وه بگیرد رابایه وه تووانی گه یاندنی زورتر و قهواره بیکی زور پسنه ندتری ده بیو.

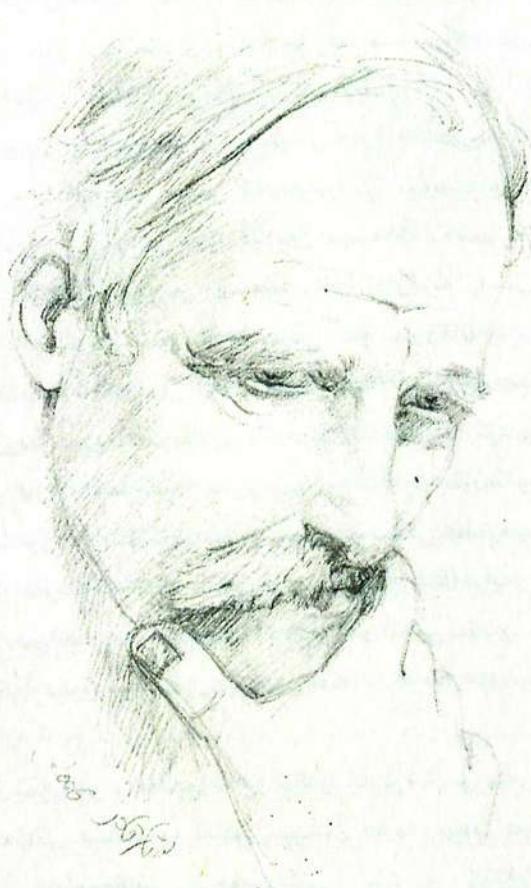
چیزکه کانی (پیباوان) و (بومه لیل) له بیر زوری کلک و گوئی کردنی پووداوه کان، پیکه اه بیکی ناپوونی به خویه وه گرتووه. کلک و گوئی کردنی پووداوه کان له لاین نووسه ره وه، لهم چیزکه دا که سیتی که سه کان و ناوه بیکی پووداوه کان، که نه وه بیش به هیما باسی دهکات، له خوینه ناشکرا ناکات. بی گومان نه م جوړه کورت بیزیانه له کارنامه یا قووتیدا تازه بیه، به لام نه گه را دهی پیویستی ره چاوه کردایه و بو ناسینی دوو لایه نی کیشکان له رهوتی پووداوه که دا به لگه زورتری بهینایه دهیتوانی نه و چیزکانه بکات به نموونه گه لیکی جوان له کورتی چیزکی مودیرندا.

له پوویه که وه دهکری نه م کومه له چیزکه به شانوییک له ترازیدیا ته سلیم و به سه رچوونی سه ردہ می یا خیه کان بزاری. نه و بی هیوایی و پهش بینیه که له پوویه پوونه وه کانیدا به سه په رچه کرداره کانیدا زاله و کوشتاری ها پریکانیان و ته او بیوونی تووانی خپراگری نهوان، به لگه که له سه ناکارامه بی بوونی سه رهه لدانه تاکه که سیتی کان. ناپوینیک که له گیرانه وه ناماده بوونی یا خیه کان لیره دا بوونی هه بیه، به جوړیک له جوړه کان ده توانی به لگه بی لسه رهه ده غه کردنی نووسینه وه یان وینه هه لکرگزنه وه نه م شور شانه له لاین ده سه لاته ره سمییه کانی شه وه، که نه یه پیشتووه نووسه به راشکاوانه ناماره به راستی با بهتکه بکات. له و کومه له چیزکه دا را دهی نه و چیزکانه بیاسی توله نه ستاندنه وه ده که ن زور که ده بیوه ته نیا له چیزکی (چکاوکی در میان زرده سریها) کریکاری ده رکارو، له هلیکدا توله خوی له خاوهن کاره که ده کاته وه. هرچنده نه م توله نه ستاندنه وه بیه تو زیک ما قولانه ترو دار شتہ تره به لام واش عه بیکی بنه په تی لس سه نه ویش نه وه بیه که تاکه که سیتی له گه لدایه و له جیاتی نه وه بیه که سیتی له شیوه بیک له شیوه کان ته می بکری، له ناخیدا گریتیکی ده رهونی تیدا دروست ده کا و له کاره که شیدا بو پرتر ده بی.

نه و توپه بی و هلچوونه پر تینه که پیشتر نووسه له کومه له چیزکه کانی پیشوویدا له خوی پیشان داوه، لیره دا له بیر نه وه نه و رازو نشیوه کانی ناخوشکانی زیان و کوترول کردن ناچاریه کانی زیان، نه وه بیه ره خاراوی و خو پاریزی بر دووه.

بیو گرافی

«منصور یاقوتی»

- متولد پنجم اسفندماه سال یکهزار و سیصد و بیست و هفت - در روستای «کنوهان» یا کیوهان از دهستان کلیایی استان کرمانشاه می‌باشد. اجادش کرد منطقه‌ی کلیایی و زبان مادری‌اش کردی‌ست. هفت ساله بوده که به شهر کرمانشاه کوچ کرده و تاکنون روزگارش در این شهر می‌گذرد. وی داستان نویس - شاعر - منتقد ادبی - مبارز راه آزادی و آموزگار می‌باشد و در حال حاضر از ناچاری و لطف مسنولان شهرش!! کارگری می‌کند!

متاهل و دارای یک فرزند دختر به نام «گلچشم» می‌باشد.

آثار:

- ۱- «زخم» مجموعه‌ی داستان / ۲- «کودکی من» مجموعه‌ی داستان / ۳- «داستان‌های آهودره» مجموعه‌ی داستان / ۴- «سال کورپه» مجموعه‌ی داستان / ۵- «مردان فردا» مجموعه‌ی داستان / ۶- «توشای پرندی غریب زاگرس» مجموعه‌ی داستان.
- و داستان بلند: ۱- زیر اقتاب / ۲- پاجوش / ۳- چراغی بر فراز مادیان کوه / ۴- دهقانان. و نقد ادبی: ۱- نگاهی به آثار درویشان / ۲- گامی به پیش / کار پژوهشی: ۱- افسانه‌هایی از ده نشینان کرد / ۲- یادداشت‌های یک آموزگار / جوابیز و نشان‌ها: ۱- انتخاب مجموعه‌ی داستان «مردان فردا» به عنوان بهترین مجموعه داستان در سال ۱۳۵۶ / ۲- انتخاب مجموعه‌ی داستان «توشای پرندی غریب زاگرس» در سال ۷۴ توسط نشر گردون / ۳- نفر اول قصه نویسی در غرب کشور - زمستان ۱۳۸۰ در جشنواره‌ی قصه و شعر غرب‌کشور. / جمع اوری آثار دانش آموزان: ۱- قصه‌های کاظم آباد / ۲- پشت دیوار برف / ۳- یه جور زندگی / ۴- بچه‌های کرمانشاه / آثار در دست چاپ: ۱- عرفان تراژدی بیزدگر / ۲- افسانه‌ی میرنگ / ۳- تنهات از ماه / ۴- پاییز و گلچشم (شعر) / ۵- افسانه‌های ایران زمین / ۶- آه و آینه (مجموعه‌ی داستان) / ۷- پاییز و پروانه (مجموعه‌ی داستان) و ...

۱- پری در بابلی

منصوری یاقوتی

چونان یال اسب‌های آناهیتا رها کرده و میرقصیدی.
می‌دانستی که من از پشت شیشه‌های کلبه قدیمی دارم تو
را می‌بینم، تو در چشم‌انداز نگاهم گیسو برافشانده و رقص
شکفت را آغاز کرده بودی.
در کلبه را با دل‌شوره گشودم، پاپرهن به سویت دیدم،
جز امواج دریا که برپیکر صخره پیر چنگ می‌کشید و صدای
سحرانگیز یک کمانچه که نفهمیدم از کجا می‌آمد، صدای
دیگری در جهان نبود. لب‌هایت که از جنس مرجان‌ها بود
بالخند پریده‌ای بر سیمای مهتابیت گشوده شد و گفتی که:
«شب هنگام می‌آیم.» یک‌آن که پلک بر هم زدم رفته بودی.
صدای کمانچه دیگر نمی‌آمد. پیرمرد به شهر رفته که سری
به اقوامش بزند. می‌ترسد بمیرد. نیمه شبی هولانگیز است
و صدای چاویدن پرنده‌ای تنها با آواز مرموز آب‌ها در هم
می‌آمیزد. روی دیوار کمانچه قدیمی اویزان شده است و من
در کلبه را گشاده‌ام که تو بیایی و دستپاچه و مضطرب، قصه
«داش‌اکل» را برایت تعریف کنم. می‌دانم قصه «داش‌اکل» را
خوانده‌ای. حالا که تو این‌جا نیستی. من روی صخره‌ای که
امواج دریاهای دور، صدفاها و لاشه ماهی‌های مرده و
عروس‌های دریایی را بر آن می‌کوبد نشسته‌ام. هوا کمی
سوز دارد. باد بوبی پاییز را از جنگل می‌آورد. کلنگ‌ها
مهاجرت شبانه خود را آغاز کرده‌اند: «داش‌اکل» پهلوان
جوانمردی بود که تنها زندگی می‌کرد. نه! نه! خودت باید
بروی و قصه را به قلم صادق‌هدایت بخوانی. داش‌اکل از
تمام هر آن چیزی که در این جهان وجود دارد یک طوطی
داشت. وقتی که در تاریکی شب با دشنه کاکا رستم همچون
سر و عظیمی بر خاک افتاد، پیش از آن که بمیرد و صیت کرد
که طوطی‌اش را به «مرجان» بدنه‌د [می‌دانی او مرجان را

چشم‌بهرافت بودم که بیایی و قصه «داش‌اکل» را برایت
تعریف کنم. خودت گفتی که می‌آیی. نه! هیچ تدارکی برایت
نچیدم، حتاً میوه هم نخریدم، یا یک دسته‌گل که در آستانه
بگذارم و خانه را بیارایم. می‌دانستم که نمی‌آیی. تو را
می‌شناسم، تو را که بین تیرگی دنیای کهن و روشنایی عصر
جدید سرگردانی. مثل پری دریایی. تراژدی زندگی ما این
است که چشم به عصری گشوده‌ایم که هوایپماهای غول‌پیکر،
قطارهای برقی و کشتی‌های عظیم چشم‌اندازی دیگر پیش
روی نهاده‌اند. پس دنیای کهن کجاست؟ چه پرسش کودکانه
و شگفت‌انگیزی!: کلبه‌ای در کنار دریا، کمی دورتر از آن
صخره لیز و سخت هست از آن پیرمردی ماهیگیر. می‌توانی
شبی تاریک دردانه خودت را کنار پنجره کلبه بکشانی و به
صفحة تلویزیون (جام جهان نمای عصر) خیره شوی و
 تصاویر دهشت‌بار سنت را ببینی.
تراژدی زندگی تو نه این است که من پسر آن پیرمرد
ماهیگیرم بلکه شاهزاده رؤیاهاست نیستم و در ژرفای
اقیانوس و بر زمین سرد جادوگری نیست که «سنت» را
میان شیشه بفرستد و به ژرفای آب‌هاره‌اسازد.
اکنون که دریا توفانی نیست و ناقوس کلیساها سپری
شدن شب را می‌نوازد و پرنده‌های شبگرد هر یک در
گوش‌های پلک برهم نهاده‌اند، منتظرم بیایی و قصه
«داش‌اکل» را برایت تعریف کنم و بعد - از همه چیز مهمتر -
قصه خودم را.

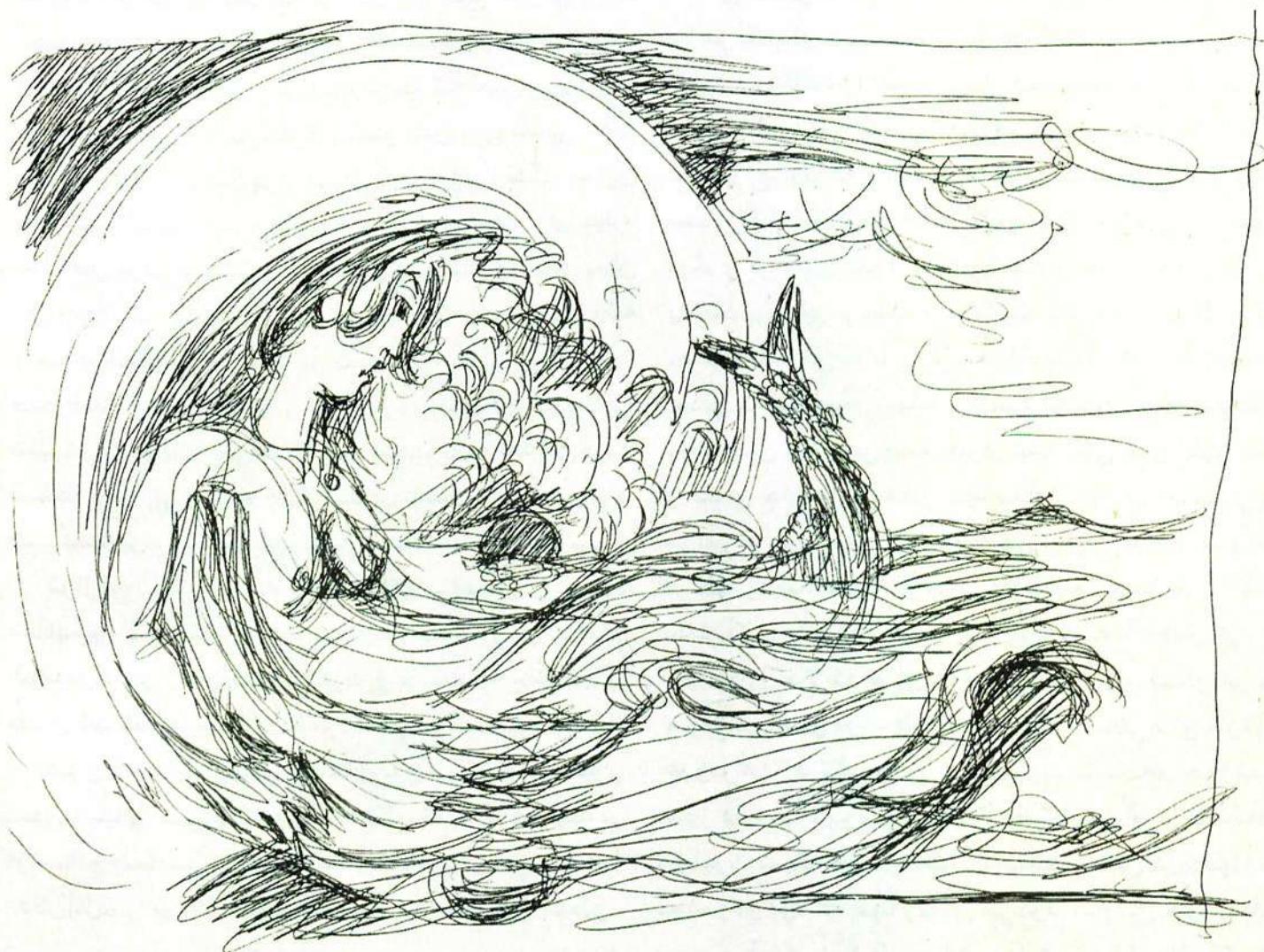
دست‌هایی از همه‌سو تو را به سوی جهان کهن می‌کشانند
اما من، از پشت شیشه‌های کلبه، وقتی که پیرمرد خوابیده
بود و پرتو نقره‌گون ماه بر امواج، بلور و آینه و حریر
می‌پاشید، لحظه‌ای، فقط یک لحظه تو را دیدم که گیسویت را

مینایی پرسه نزند و طوطی‌ای بال نگشاید، درکنار این صخره که رازهای بسیاری را در سینه پنهان کرده، خودم، آری، خودم، با تو از چیزی سخن بگویم که گاهی در آینه چشمان‌مان بازتاب و درخششی خیره‌کننده می‌یافتد. اما تو نیامدی. می‌دانم آن پیروز مرموز تو را به مأوايش برده تا مهره‌های قدیمي‌اش را به تو نشان دهد و برایت اسپند دود کند. شاید هم تمام این سال‌ها در دست عروسکی فریبنده بوده‌ام.

از گلبه قدیمي آواز غمناک کمانچه برمی‌خیزد. داخل گلبه می‌روم. کسی آن‌جا نیست

سرپرستی کرده و با دست خودش به خانه بخت فرستاده بود.

طوطی را به مرجان می‌دهند. طوطی رو به مرجان می‌گوید: «مرجان... مرجان... تو مرا گشتی... به که بگویم مرجان... عشق تو... مرا گشت...» من در چنان شب دهشت‌انگیزی که بوي پاییز، دریا و جنگل و گلبه را در هم پیچانده، می‌خواستم رازی را با تو در میان بگذارم. طوطی و مرغ مینا با رازداری بیگانه‌اند، به این پرنده‌ها نمی‌شود اعتماد کرد. اما جان انسان، آن چیزی که ماورایی است، توی چشمان‌مان آینه‌ای می‌گرداند. چشمان ما آینه جان مایند. من می‌خواستم در جایی که مرغ

۲-خواستگاری

نژدیکترین کس به او درکش نمی‌کند، داغ کرد و فریاد کشید:
 - آخه با چه چیزی ازدواج کنم با چه چیزی؟ بعده، کی به او
 گفته چش به راه آدم آسمان حلی مثه من باشه؟ با هر که
 می‌خواهد ازدواج کنه! نه خانه، نه شغل، نه درآمد، پول همین
 یه بسته سیگار را تو دادی. دارم کتاب‌هام را می‌فروشم.
 کتایون به گریه افتاد: زاگرس از این که بر سر خواهرش داد
 کشیده بود به سختی پشیمان شده بود. با لحنی آرامی گفت:
 آخه چه جور می‌شه با دس خالی ازدواج کرد؟ بعده، تو
 می‌دانی سنت‌های قبیله‌ای یعنی چه؟ نمی‌دانی! آدم را خرد
 می‌کنه و همه‌ی حساب و کتاب را به هم میریزه. درسته یه
 عمر هم کوچه‌ایم اما هیچ کس به این وصلت راضی نیس،
 هیچ کس!
 کتایون اشکهایش را پاک کرد و گفت: - فرنگیس تو را درک
 می‌کنه.

زاگرس آه کشید و گفت: اندیشه‌ها و گذشته‌ی من برای او نان
 و آب نمی‌شه.

کتایون با عصبانیت موهای روی پیشانی اش را کنار زد و
 گفت: - تو از ازدواج می‌ترسی!
 زاگرس ته سیگار را توی جاسیگاری له کرد، اندوهگین و
 دلخور گفت: - وقتی تو روزگار مرا درک نمی‌کنی وای به
 حال دیگران!

کتایون سینی چایی را پیش برادرش زاگرس نهاد. زاگرس
 از سر خستگی و نومیدی گفت:
 -شش ماهه می‌گردم و کار پیدا نمی‌کنم.
 کتایون به قصد دلداری گفت:
 - عیبی نداره، یه روزی سرکار میری، هر جور شده زندگی
 ما داره می‌چرخه.
 لبخند معنی داری زد. نگاهش از پشت پنجره روی بوته‌های
 گل سرخ ماندگار شد و گفت:
 - فرنگیس ایجاد بود، پیش از پای تو رفت!
 چشمانش با پرتو تابناکی درخشید. لبخند فروخورده‌ای بر
 گوشه لبهایش لرزید. زاگرس سکوت کرد، قند را در چای
 گرداند و در دهان گذاشت. نگاهش روی دیوار بر تصویر
 قاب گرفته‌ای که او را در میان یک گروه دانش آموز خردسال
 نشان می‌داد لغزید. بچه‌ها گرد او حلقه زده و او از زیر
 شیشه‌های عینک به کرانه دور دست می‌نگریست. کتایون چین
 بر پیشانی افکند و با نگاهی پُر از رنجش و گلایه گفت:
 - پس کی می‌خوای دست بالا بزنی؟
 زاگرس خودش را به ندانستن زد و پرسید:
 - از چه حرف می‌زنی؟
 کتایون آزرده خاطر گفت:
 - یعنی تو نمی‌دانی چه می‌گم؟

زاگرس چاپش را به تمامی سرکشید، سیگاری روشن کرد و
 گفت: نه!
 کتایون نایاور و دلتگ گفت: خوب می‌دانی چه می‌گم! چرا
 زن نمی‌گیری؟ دختری به خوبی فرنگیس تو را قبول دارد.
 زاگرس برآشفته گفت: چرا موقعیت من را درک نمی‌کنی؟ با
 کدام پول و درآمد و شغل و پس‌انداز؟ یک ریال تو زندگی من
 نیس، تو چرا دیگه این حرف را می‌زنی؟
 کتایون، اندوهگین و ناشکیبا گفت: داره برات دیر می‌شه،
 دختر هم مدتی صبر می‌کنه. زاگرس، برآشفته از این که

مته فشار‌های روزافزون و گزینه‌های او سرانجام زاگرس را
 واداشت که از روی خشم و درماندگی بگوید: «برو هر کاری
 که می‌خواهی بکن!»!
 یک روز پس از نیمروز، مادر و پدر و دامادهایش در خانه را
 گشودند و به سوی خانه پدری فرنگیس رهسپار شدند. کتایون
 به بهانه درس خواندن در منزل ماند! زاگرس دسته گل سپیدی
 را که دو شاخه گل سرخ در میانش بود بغل گرفته و کت و

زاگرس سنش را گفت. عمه پیر زیر خنده زد. پدر گفت: ده سال اختلاف سن! خیلی زیاده! مادر زاگرس چار احساسات متضادی شده بود: از یک سو به خاطر حملاتی که به پرسش می‌شد آن هم از طرف خانواده‌ای که از «طایفه» او نبود، خون خوش را می‌خورد و از سویی دیگر قند توی دلش آب شده بود و از این که خانواده فرنگیس دست رد به سینه پرسش می‌گذارند و او خواهد توانست دختر خواهر خود را به عنوان عروس به خانه بیاورد و هر روز گیش را بکشد و با ملتکه‌های زهرآگین روحش را سیاه کند. پدر زاگرس هم خود را به کر و لالی زده و منتظر پایان ماجرا بود. هر چقدر اوضاع تیره می‌شد احساس آرامش بیشتری می‌کرد. اگر او می‌توانست از «طایفه» خود زنی برای پرسش بگیرد، انتقام دیرینه خود را از زنش گرفته بود.

فرنگیس پشت در ایستاده و پا به پا می‌کرد. سرانجام نزد خواهرش رفت و گفت: پانتهآ... داره اوضاع خراب می‌شه! پانتهآ به بهانه چای بردن تو اتاق رفت. سینی چای را تومجلس گرداند و گوشاهی نشست. مادرش او را دنبال نخود سیاه فرستاد: - برو میوه بیار دخترم، از مهمانان پذیرایی کن! پانتهآ بالخوری مجلس را ترک کرد. عمه پیر گفت: - من مخالف این وصلتم، البته نظر پدر و مادر دختر مهمه و با حرکتی ظریف، ردیف النگوها و سینه‌ریز طلا و گوشواره‌ایش را به تماشا گذاشت.

پدر فرنگیس گفت: شغل که نداره، سابق‌دار هم هست، سنش زیاده، من هم مخالفم. مادر فرنگیس گفت: چرا آقا زاگرس دکان وانمی‌کنه؟ قصابی، بقالی، همسایه بغلی ما ماشاء الله از فروش تریاک و زیرخاکی میلیارد را شده.

پدر زاگرس از شادمانی سر تکان می‌داد. مادر زاگرس برای هر چه بیشتر تیره کردن اوضاع گفت: فرنگیس نه شغلی داره، نه هنری بلده، دختر خاله خودش از هر انگشتی هنری می‌ریزه.

پدر زاگرس وحشت کرد. تازه متوجه می‌شد که زنش چه نقشه‌ای کشیده است. با خود گفت: «مهر کسی بهتر از اون اژدهای بی‌رحم و احمقه» این بود که زبان باز کرد و رو به پدر فرنگیس گفت:

- به خدا پسر من مثه یه فرشته پاکه، روزگار با او در افتاده، مردم عقل و معرفت از او یاد گرفتن. مادر زاگرس برای این که سخنان همسرش را بی‌اعتبار کند گفت: - چیزی که زیاده دختره!

عمه پیر گفت: برید پیدا کنید! آدم یاد داستان شغال و انگور می‌افته!

مادر فرنگیس گفت: نه خیر و نه شر! فرنگیس ازدواج نمی‌کنه تا حالا صد تا خواستگار ردد کرده.

مادر زاگرس از جا بلند شد. بقیه هم برخاستند. گفت: قسمت نبود!

عمه پیر گفت: تقدير دیگه... هر چه خدا بخواه... پدر زاگرس نومیدانه گفت: پسر من معلم بوده...!

شلوار قدیمی اما تمیزش را پوشیده بود و پشت سر افراد خانواده‌اش که با بی‌میلی راه می‌رفتند حرکت می‌کرد. همشیره فرنگیس از گوشه پرده خواستگاران را دید، داخل اتاق رفت و اعلام کرد:

- مهمانا آمدن!

مادر فرنگیس سیگاری روشن کرد. دوش را فرو داد و گفت: با سیاست برخورد کنین!

عمه پیر فریاد زد: چه سیاستی؟ پررویی می‌خواد! نه شغلی، نه درآمدی، نه جوانی، شنیده که سبب سرخ برای دس چلاق خوبه!

پدر فرنگیس که آدم بسیار کم حرفی بود با لحن آرامی گفت:

- سابق‌دار هم هس!

فکر کرد با این سخن رضایت زنش را به دست می‌آورد.

مادر زاگرس اندکی خود را عقب کشید و دامادهاش را جلو فرستاد که مجبور نشود اول سلام کند. زاگرس زنگ در را فشرد. پانتهآ - خواهر فرنگیس - لبخند زنان در را گشود و به یک آنها خوشامد گفت. هیچکس دسته گل را از زاگرس تحويل نگرفت. اگر پانتهآ دسته گل را تحويل نمی‌گرفت

زاگرس مجبور می‌شد تا پایان تئاتر خانوادگی، آن را روی زانوی خود بگذارد.

دو طرف در احوالپرسی و خوش‌آمدگویی سنگ تمام گذاشتند.

بازار گلایه شروع شد که چرا همسایه نباید احوال همسایه را

بپرسد. هر کس دروغی به خورد دیگری داد. مادر زاگرس لام تا کام حرف نمی‌زد و مانند مجسمه سنگی گوشاهی نشسته

بود طوری که اگر کسی او را نمی‌شناخت می‌گفت: «عجب زن باوقاری است» در حالی که، از این که پرسش دختری را

از «طایفه» دیگری می‌گرفت چنان برخود می‌پیچید که

اگر خشم را مهار نمی‌کرد همه را به بارگیرکنین دشنامها می‌گرفت. پدر زاگرس هم از این که پرسش دختری از

«طایفه» او نمی‌گرفت سخت ناخشند بود و خودش را به کرو لا لای زده بود. داماد بزرگ هم که انتظار داشت زاگرس

ازدواج نکند خودش را با دیدن برنامه‌های کسل کننده تلویزیون مشغول کرده بود. سرانجام بخ سکوت را داماد کوچک شکست:

- غرض از مزاحمت اینه که به ما افتخار بدهید با خانواده محترم شما فامیلی بکنیم. زاگرس تو زندگی زیاد بد آورده، همه‌ش به خاطر معرفت بوده.

مادر فرنگیس گفت: مهم اینه آدم نجابت داشته باشه.

پدر فرنگیس گفت: مثل اینکه آقا سابق‌دار!

مادر فرنگیس اعتراض کرد: این حرفا چیه... گهی پشت به زین و گهی زین به پشت!

عمه پیر گفت: بیخشید شغلش چیه؟ درآمدش؟

داماد بزرگ همان طور که به تلویزیون می‌کرد، گفت: در حال حاضر بیکاره، شغلی نداره!

عمه پیر زیر خنده زد و گفت: - به حق چیزای نشنیده! مگه دختر از در مسجد پیدا کردیم؟

مادر فرنگیس گفت: من فکر می‌کرم تو بازار شغل ازاد داره، البته خدا روزی رسانه.

پدر فرنگیس گفت: چن سال داری؟

بر پشت یک کامیون باری گروهی زن و مرد و بچه و دختر و پسر برایش مشت تکان دادند و روی سر ش از دلسوزی فریاد کشیدند...

هر لحظه تصویری در ذهن شکل می بست و خیالی که رائیده ی تصورات او بود جانش را به آشوب می کشاند. با خود واگویه کرد: « یکی نیس یه گوله بزن تو مخ تا از دس خیلات جور و اجور راحت بشم

واقعاً هجوم بی امان خیال و تصویر خشونت دشمن و ددمنشی های او، امانت را بریده بود به هیچ وجه فکر نمی کرد که افراد دشمن هم ممکن است احساساتی انسانی داشته باشند.

اکبر روستایی زاده درشت هیکل و بلند قامتی بود با چشم‌اندازی به رنگ آبی مایل به خاکستری و کدر با پوستی قهوه ای رنگ و تیره که نشانی از ملایمت در سطح آن نبود و همچون زمین و تپه ماهورهای ولایتش خشن و عبوس.

چه بر سر شان آمده؟ زنده ن؟ مرده ن؟ اسیر شدن؟

از تصور این که بلا بی بر سر دختر و همسرش آمده باشد تا مرز جنون پیش می رفت، با مشت بر دسته فرمان می کویید، نگاهش روی تنگ « کلاشینکوف » و چند خشاب پراز گوله که کنارش روی صندلی افتاده بود می گشت و با خود می گفت: « همه را می گشم ... همه را

مدت ها پیش از آغاز جنگ، او شبانه به قصد دزدی به آن سوی مرز خاک عراق می رفت و همراه با یک یا دو تن از دوستانش که کار آن هم راه‌نمی بود، مسلحانه شیخون می زدند و همراه با گله ای گوسفند دزدیده شده به این سوی مرز بر می گشتد. همچویی با خاک عراق که رودخانه ای مابینشان بود موجب شده بود که از مردم عراق تصور روشنی داشته باشد، از آن ها چای و پارچه و صابون و چینی گل سرخی و چیزهای مورد نیاز را می خرید با همیگر خوش و بش و احوال پرسی داشتند و در روزگار صلح ندیده بود که مردم هر دو کشور رفتار ناپسندی با هم داشته باشند. اما این دشمنی که سوار بر تانک ها و در پناه توپخانه و هوای پماهی جنگی یک شبه آبادی او و شهر زیبای قصر شیرین را محاصره و اشغال کرده بود را نمی شناخت. از مدت ها پیش هر چند وقت به داخل قصر شیرین خمپاره ای شلیک می شد و گاهی هم دور و نزدیک آبادی آن ها، جسته گریخته، خمپاره ای زمین را شخم می زد. خشم که بر روانش چیره می شد چایی را انگار نمی دید و گویی هیچ چیزی از شرایط پیرامون خود را حس نمی کرد، دست به عکس العمل می زد و معمولاً به سختی هم پشیمان می شد.

همین که روستا را در محاصره ی نیروهای دشمن دید، انگار پا به باتلاقی از خون نهاده باشد، ماشین را با آخرین

شب بود. زاگرس نومید و خسته از جستجویی بی حاصل برای یافتن کار به خانه بر می گشت. توی کوچه با بوقهای منت اتومبیل سر بلند کرد. اتومبیل عروس بود. به دیوار تکیه داد که اتومبیل عروس رد بشد. فرنگیس را دید که در کنار داماد نشسته بود. فرنگیس روی برگرداند. زاگرس در پی یافتن سیگار دست تو جیب کنش برداشت. انگشتش به چیز نرمی خورد، آن را بیرون کشید، پر سپید کوچکی بود. در تیرگی شب پر رارها کرد. کتابیون روی پشت بام رفته و زانوانش را بغل گرفته بود. منتظر بود که ماه کامل از پس کوه بلند بیرون بیاید و از درون ماه اسب سپید آرزو هایش یال بر افشا ند. اما آن شب به جای اسب سپید، پرانه ای درشت که خال های سرخی روی بال ها داشت از دل شب در آمد و روی انگشتانش نشست. قطره ای اشک از چشم کتابیون بر روی انگشتانش چکید. پرانه سر در میان اشک فرو برداشت. نگارش: ۷۱/۶/۷ کرمانشاه بازنگری سوم ۵/۴/۷۷

۳- داستانی تازه از منصور یاقوتی

شنیده بود که دهکده ی زادگاهش در اشغال نیروهای دشمن است و همسر و دختر و پسرش در محاصره عراقی ها افتاده اند. آفتاب هنوز از بلندی های کوهستان « دالاهو » بر نیامده بود. هوا خنک و دلپذیر و او آشفته و هراسان و خشمگین بود و پشت فرمان « توبیوتا » یا باری ژاپنی با سرعت از شهرستان « زهار » عازم « قصر شیرین » بود. درختان اکالیپتوس، نخل ها و نیزارها را پشت سرگذاشت و در جاده ای که مردم آواره شده از جنگ با پاهایی پیاده یا سوار بر ماشین های گوناگون در خلاف جهت او پیش می آمدند با سرعت پیش می تاخت.

راننده های اتومبیل ها و کامیون ها با روشن کردن چراغ ها و علامت دادن به او یا با بوق زدن به رفتش به سوی ده اعتراض می کردند. راننده ای سربیرون آورد و داد زد:

— کجا می ری؟ مگه دیوانه ای ... شهر اشغاله ... برگرد...

پیر مردی هوار کرد:

— برگرد ... مگه چل شدی ... دیوانه برگرد ...

خودش را پشت ماشین رساند. پسرش از ناحیه ی پا گلوله خورده و دخترش او را در پناه خود گرفته بود و می گریست. با خود گفت: - خدا را شکر! ... زنده س ...

سرعت ممکن داخل کوچه پس کوچه های آبادی کشاند و
گوش هایش شلیک تیر های هشدار دهنده ی هوایی را نشینید. جلو
در به سرعت پیاده شد. در را گشود. با دیدن دخترش آرامش
به درونش راه یافت. فریاد زد: - بجنوبیت داخل ماشین بپرید
... نمی خاد چیزی بردارید...

از پس نیزارها که با نسیم ملایمی می جنبدند در حاشیه
جاده، سر و کله سرباز عراقی پیدا شد. اکبر زانو برزمین زد
و سعی کرد نشانه گیری کند. سرباز دشمن اسلحه اش را روی
زمین گذاشت. پسر جوانی بود هم سن پسر خودش با چشمان
درشت سیاه و سیمایی گندمگون و لاگر، هنوز پشت لیش
سبز نشده بود. به او گفت که برود. نایستد. اکبر زبان عربی
را می دانست. باورش نمی شد. سرباز تأکید کرد:

دختر و پسرش پشت اتاقک ماشین جا گرفتند. کمک کرد که زنش جلو سوار شود. پشت فرمان پرید و تویوتایی ژاپنی را به حرکت درآورد. زنش گفت:

- طلاها را آوردم...

-برو ... زود ... رو به» زهاو «بچه را ببر بیمارستان

اکبر از آینه پشت سر ش را پایید و گفت:

- مواطن خودت باش ، طلا زیاده ، سرت برباد نره ...

و به سوی زهao اشاره کرد تا دیر نشده و آن را اسیر نکرده اند، بجنبد.

به محوطه وسیعی نزدیک مسجد ده که پیچید، از پشت سرگباری روی چرخ های ماشین شلیک شد. از دست انداز جویباری گذشت. چندتا غاز فریادکشان گریختند و سگی سر در پی ماشین گذاشت. یکی از چرخ های ماشین در اثر تیر اندازی عراقی ها پنچرد. ژکید:

اکبر برگشت . باورش نیم شد. اسلحه اش را روی دامن همسرش که می گریست پرتاب کرد و گفت:

- لعنتي ...

زن دست هایش را رو به آسمان بلند کرد و نالید :

-خدا را شکر ... باید نذر کنیم...

اکبر ماشین را با سرعت به هر کت در آورد. سرباز عراقی برگشت و لبخند زد آن گاه در لابلای نیستان پنهان شد. اکبر رو به همسرش گفت:

ماشین را با سرعت بسیار با چرخ پنچر شده روی رینگ به جلوکشاند. صدای نامنظم آتش گلوله برخاست. ناله‌ی پسرش را شنید:

- آخ مادر جان مُردم

صدای شیون دخترش در باد گم شد فریاد زد:

- بچه گلوله خورد !

همسرش از بندجگر جیغ کشید و چنان به گونه هایش ناخن
کشاند که خون چهره اش را پوشاند. فریادز د :

-بی شرف ها ... نامردها

زن نالپد :

- بررسی اثرباره سازمان

اکبر گفت:

- بیینم چه برسانشان آمده

ماشین را متوقف کرد. از خط سیر آتش گلوله دور شد
بود. سلاحش را برداشت. پایین پرید. خمیده و با اختیار

منبع:

<http://www.ghabil.com/article.aspx?id=145>

شعر

منصور یاقوتی

۲. سوگ سیاوش

خاموش

در منظر نگاه منشین

تاریخ سرزمین

در چشم شبزدهی تو برگ می خورد.

لب بسته‌ای و حرف نمی‌زنی

انگار

سیمرغ چاره ساز بر شاخه‌های گز

چاره می‌کند

اندوه عاشقان.

در سوگ سیاوش

شب را به موی خود پیچیده‌ای

بانوی شهر من!

این چرخ کهن‌هی تاریخ

در گردش است باز

افسوس که بر تاک

غوره نبستم

شاخه‌ی جوان

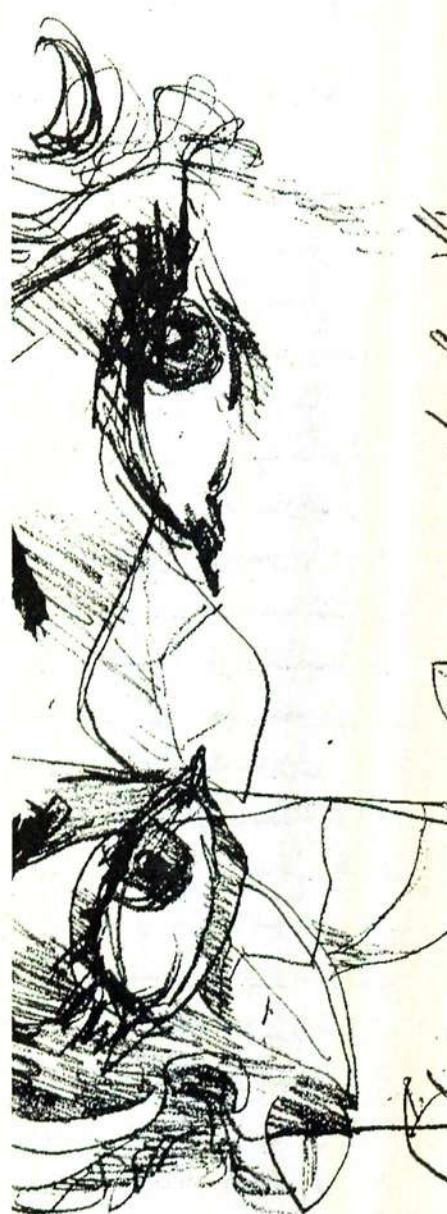
***

خاموش

در منظر نگاه منشین

نوبهار باش و بیاویز

بر باغ سوخته از آتش پاییز

۱. افعی

پاهایت

که بر حریر نرم سبزه‌ها

گل‌های سبز می‌کاشت

و در گودی آب‌های روشن و مواد

ماهیان ساده‌ی کجکاو را آواز می‌داد

پاهایت

که در شب‌های خوف و خنجر و نعره

پروانه‌های سرخ را پرواز می‌داد

– با بوشهای بیگانه و با آواز‌ها بیگانه

–

آه!

پاهایت

شقایق و نسترن و میخک و ختمی

با خار زرد

– نیش تیره افعی نامرد –

چه رمزی گفت که افعی

مویش سپید شد و قلبش هزار پاره و

نامش

از ذهن روزگار

محو؟

***

بر آتش‌ها می‌گذرد

پابرهنه

دختران ایران

و افعی

محزون و ملفوک

در تنها‌ی خود

پیر می‌شود.

۳. گل و برق

باز این دل من بهانه بگرفت
بر شاخه‌ی آن کهن سپیدار
زاغی به فریب لانه بگرفت
ویران شده این دل و میانش
اندوه زمانه خانه بگرفت
سمضربه‌ی باد و سردی و سوز
از خانه‌ی ما زبانه بگرفت
نفرین چه کنی به بخت خاموش
 توفان به چمن شبانه بگرفت.
«رویاهای رنگین کمان»
نه سرو و نسترن یا شب شکاری
نه بانگ مرغ حق بر شاخساری
نه از تنگای دره‌های خاموش
صدای برنو چابک سورای
فرامش کرده گل گلخنده‌اش را
قفس سرد و فسردست دل، قناری
چنار پیر و متروک لب جو
تهی از نغمه‌ی قمری و ساری
نمی‌خواند سرو شادی و شور
چکاوه بر سر بیدی، چناری
مگر رنگین کمان آرزوها
شکوفه بر زند از هر کناری
که تا گیرد کهن امروز عشقی
به خاک پاک ایران برگ و باری

نمی‌آید ز عمق دره‌ی ژرف
صدای قمری و بوی بهاران
نمی‌خواند کنار بوته‌ی خشک
چکاوه با نسیم جویباران
رد پاهای گرگان بر دل برف
بیابان خلوت و خاموش، خاموش
مه و شوالی برف و سوز سرما
گرفته باغ و کوهستان در آغوش
به روی یال سرخ مادیان کوه
نمی‌سوزد چراغی در دل باد
ز پا افتادگان در برف و سرما
در این مه روز کسی کی می‌کند یاد
به روی سیم برق و شاخ گردو
صفی طولانی از انبوه زاغان
میان جاده‌های خلوت و سرد
در خشش‌های برف است این چراغان
ولی در گوشی باغی لب جو
گلی روییده خوشنونگ و فریبا
گلی کوچک در این برف و مه و سوز
گلی همنگ مهتاب و چه زیبا!
خدایا مقدم این گل مبارک
که آوردست با خود بوی نوروز
روا باشد پس سوز زمستان
بیاید مقدم نوروز پیروز.
«پانیز ۷۸

تا ابر خزان زبانه بگرفت
سوزی به دلم کرانه بگرفت
در باغ و چمن نمانده سوسن

نگاهی اسطوره‌شناسانه به «دیو»: «دیو مظہر خشونت در ادب کهن»

فردوسی می‌گوید:

«تو مر دیو را مردم بدشناش
کسی کو ندارد ز یزدان سپاس»

و در جایی دیگر:

«هر آن کو گذشت از ره مردمی
ز دیوان شمر، مُشمِرُش آدمی»

منصور یاقوتی

بر پایه‌ی داستان‌های شاهنامه و افسانه‌های کهن ایرانی که قدمتی به درازای تاریخ زندگی بشر دارند، می‌توان زیستگاه دیوان را مشخص کرد. «دیو سپید» یکی از نام‌آورترین دیوان در «غار»‌های مازندران زندگی می‌کرده. بر مبنای کهن‌ترین افسانه‌های ایران زمین، محل سکونت دیوان یا در دل غارها بوده یا بلندی کوه‌ها و یا دژ‌های متروکه. در افسانه‌ی «گل خندان و گل» دیوی که «گل خندان» را می‌رباید او را فراز کوهی می‌برد و در دژی متروک محبوس می‌کند. در افسانه‌ی «نمدینه» که یکی از افسانه‌های زیبا و کهن ایرانی است، نمدینه که دختر زیبا و مهربانی است به دنبال مقداری پشم آواره می‌گردد. سر از غاری در می‌آورد که در آن دیوی زندگی می‌کند. نمدینه، ده نشین است و ساکن روستا و به کار دامپروری مشغول و دیو ساکن غار و از زندگی انسان‌ها کنار کشده است. رفتار او با نمدینه که برخوردي انسانی و خردمندانه دارد رفتاری انسانی است.

دیو خرد و رفتار انسانی نمدینه را ارج نهاده، به او کمک می‌کند که هنگام خنیدن دست‌بسته گل از دهانش بیرون بریزد و بر پیشانی اش خورشید بدرخشد و بر چانه، ماه. در مقابل از دختر بی‌خرد و ندادنی که به دنبال پشم به سوی همان غار می‌رود و دیو را تحقیر و مسخره می‌کند انتقام می‌کشد. پیش از این که اقوام آریایی، کوچ گسترده‌ی خود را به دره‌های سرسیز و پرآب ایران آغاز کنند، بومیان و ساکنان اصلی این کشور در کنار چشمه‌ها و در دل دره‌های حاصل خیز و شاید در دل غارها زندگی می‌کرده‌اند. آن‌ها مردمانی کوه نشین و خشن بوده‌اند، بویژه با هیبتی خشن و نخراشیده، ریش و سبیلی بلند و پیکری تنومند و پوششی از پوست

در شاهنامه آمده که در روزگار پادشاهی جمشید، دیوان به عنوان مهندس و معمار به کار ساختن گرمابه و پل و خانه می‌پرداخته‌اند. آن‌گونه که از اشعار حکیم فردوسی می‌توان برداشت کرد دیو از جنس انسان بوده به واژه‌ی «مردم» در شعر آغازین مقاله باید توجه کرد. بر اساس مصروع بعدی، می‌توان گفت: که این جماعت از انسان‌ها از نظر باورهای مذهبی باور و اعتقاد دیگر داشته‌اند: «کسی کو ندارد ز یزدان سپاس».

واژه‌ی «یزدان» یکتا پرستی را می‌رساند. دیوان کسانی بوده‌اند که احتمالاً به خدایان مختلف معتقد بوده‌اند و بدی آن‌ها این بوده که به آینین نیاکان خود پای‌بند مانده‌اند. می‌توان این‌گونه فرض کرد که دیوان، اقوامی بوده‌اند که از نظر مدنیت، در درجاتی عقب مانده‌تر بوده‌اند: کوه نشینانی که با شکار امرار معاش می‌کرده و در غارها مأوا داشته، یا مثل ایلات و طوایف امروز، «بیلاق - قشلاق» می‌کرده و بیشتر عمر خود را در کوهستان می‌گذرانده‌اند. آیا غار، نمادی از سیاه چادرهای آن روزگار نیست؟

دیوان بر اساس بیت بعد انسان‌هایی بوده‌اند که بر نوع زندگی و آداب و رسوم نیاکان خود پافشاری می‌کرده و از نظر شیوه معیشت و زیست با وضعیت جدید یعنی سکونت در ده، کشاورزی و خانه سازی سازگاری و همراهی نداشته‌اند: «هر آن کو گذشت از ره مردمی».

هر آن کس که با مردم همراه نبوده. همراهی یعنی چه؟ در باورهای دینی؟ در شیوه‌ی زندگی؟ به یقین می‌توان گفت که دیوان انسان‌هایی بوده‌اند که در مرحله‌ای از زندگی بشر شیوه‌ی زندگی خاص خود و در نتیجه باورهای ویژه‌ی خود را داشته‌اند.

کشت و زرع و دامپروری مشغول بوده‌اند. علت امتناع دختران هم از ازدواج و پیوند شاید این مفهوم رازآمیز و نمادین بوده که کومنشینان حاضر به ترک شیوه‌ی زندگانی نیاکان خود نبوده‌اند.

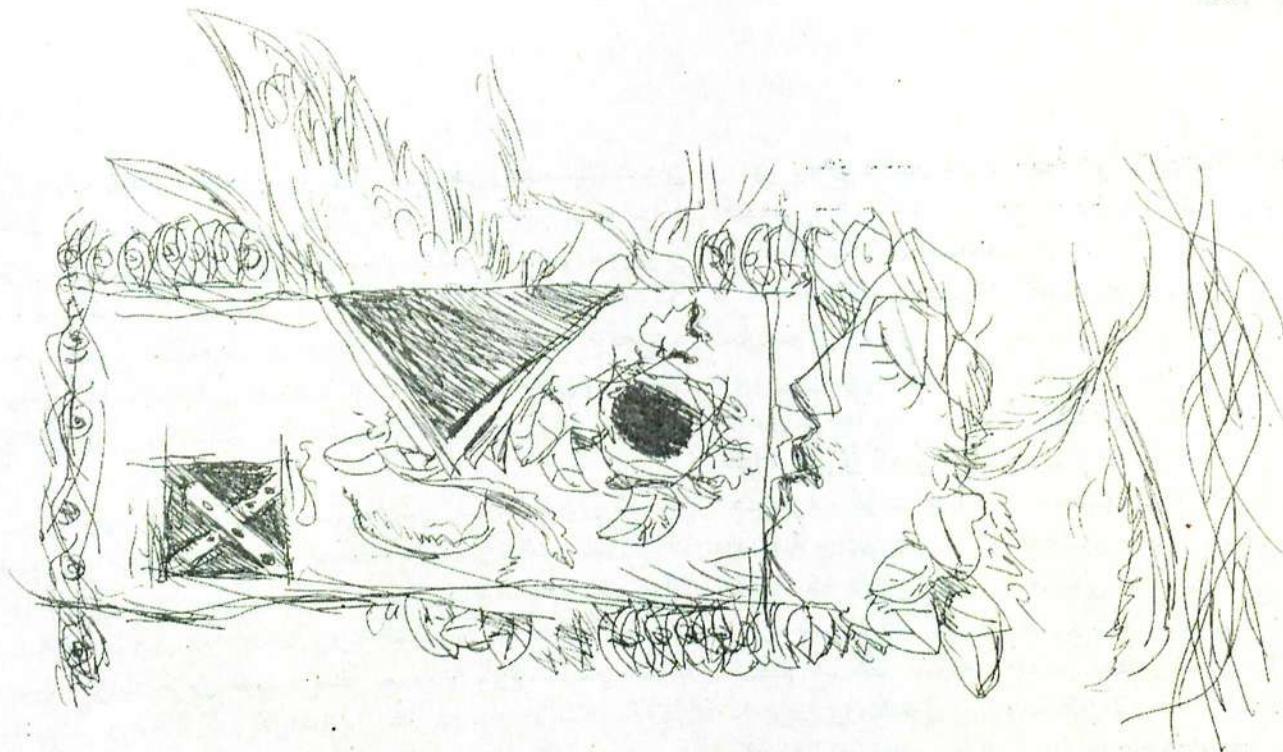
«تو مر دیو را مردم بدشناس
کسی کو ندارد ز بزدان سپاس»

مردمی که از آن‌ها به نام دیو یاد می‌شود یکتاپرست نبوده و احتمالاً معتقد به آیین مهری بوده و خدایان آسمانی گوناگون را ستایش می‌کرده‌اند؛ مثل «آناهیتا» خدای باران و کشتزارها «وا» خدای باد، «مهر یا میترا» خدای روشنایی و جنگ و عهد و پیمان.

پیش از زرتشت مردم بومی ایران به خدایان آسمانی و متعدد باور داشته‌اند و در این کشور یعنی سرزمین ایران از آغاز تاریخ سنت بت پرستی وجود نداشته است. میترا و آناهیتا و دیگر خدایان موجوداتی فرازمنی ماوراءطبیعی و آسمانی بوده‌اند که بعد‌ها در عصر شکوفایی آیین یکتاپرستی آشوزرتشت، به خدایان درجه‌ی دو تنزل مقام

حیوانات. شاید با همان دم طبیعی و آویزان شده به پوست و شاید کلاهی از سر گاو‌های وحشی با همان شاخ‌ها. بعد نیست که آریایی‌های مهاجر و نسبتاً متمدن یعنی آشنا با کشت و زرع و برداشت و سکونت در ویس - ده - با ساکنان بومی و صاحبان اصلی این کشور درگیر شده باشند و انکاس این درگیری‌ها و برخوردها در افسانه‌ها بازتاب یافته باشد.

افسانه‌ی بسیار کهن وجود دارد با این مضمون: «در قصر پادشاهی، درخت سبی بوده که هر سال سه تا سیب سرخ و خوشبو و درشت نمر می‌داده. ظاهراً از این دزخ دزدی می‌شده»^۱ شاه دستور می‌دهد که دزد سبی‌ها دستگیر شود سه فرزند شاه به ترتیب از درخت سبی پاسداری می‌کنند. سرانجام پسر کوچکتر موفق می‌شود به دزد سبی آسیب برساند. رد خون را می‌گیرند. رد تا فراز کوهی کشیده می‌شود و به لبه‌ی چاهی بر بلندای کوه می‌رسد. پسر کوچکتر وارد چاه می‌شود. غار مامن دیوی است که در آن جا سه دختر را زندانی کرده به این دلیل که راضی به ازدواج با او نبوده‌اند و بقیه‌ی ماجرا...

پیدا می‌کند. تجزیه و تحلیل این موضوع از منظر تکامل تاریخ و جامعه نشان می‌دهد که سیستم مدیریت روستا یا شهر که پیشتر سورایی بوده و روسای قبایل، خط سیر زدگی جمع را پیش می‌برده و هدایت می‌کرده‌اند، در مدیریت یک تن، «شاه» یا «کدخدا» تمرکز یافته است.

اما فرنگ و باورهای انسان حیاتی دراز مدت و ریشه‌دار دارد و این‌گونه نیست که باورهای مردم طی چند سده از ریشه‌دگرگون شود و ماهیتی نو یابد. سبیز بین کنه و نوستیزی پایدار و دراز مدت است. کنه به نو تبدیل می‌گردد و نو به کنه، دیو در افسانه‌های ایران مظہر خشونت است. هیبتی ترسناک دارد. برای رسیدن به اهداف خود به زور

در بیشتر افسانه‌های ایران ماوای دیوها غار یا «اشکفت» است. در افسانه‌هایی که دیو یکی از شخصیت‌های آن است نخ مشترکی وجود دارد و آن این است که دیوها از شهرها یا روستاهای دختری را می‌دزند و به غاری ذر دل کوهی می‌برند و از دختر می‌خواهند که به میل خود و در کمال رضایت تن به ازدواج یا پیوند با دیو بدهد. معمولاً هیچ دختری هم راضی به این وصلت نیست و هیچ دیوی هم به زور با دختر ربوده شده ازدواج نمی‌کند. امکان دارد با بیان سمبولیک و رازآمیز، منظور این بوده باشد که مردمان کومنشین خواهان رابطه و پیوند با ده نشینان یا مردمی بوده‌اند که در یک منطقه‌ی جغرافیایی سکونتی دائمی داشته و به کار

چنان آسمان را پیوشنند که نور افتاب به شاهزاده خاتم نتابد.
روز بعد در میان حیرت همگان قصر شکفت انگیزی هم
چون تولد یک ستاره در منظر مردم به وجود می‌آید و پرندگان
هم سرتاسر آسمان را پوشانده‌اند.

شاهزاده خاتم با لایپشت ازدواج می‌کند. روز ازدواج
پسری آراسته به همه‌ی خوبی‌ها از جلد لایپشت بیرون
می‌آید. یکروز شاهزاده خاتم در غیاب همسرش جلد لایپشت
را توانی تنور می‌اندازد و می‌سوزاند همسرش به او می‌گوید
اگر می‌خواهی من را بیابی باید هفت جفت کفش آهنی فرسوده
کنی و هفت عصای آهنی هم. سپس ناپدید می‌شود، شاهزاده
خاتم پشیمان از عمل خود سربه بیابان می‌گذارد. سرانجام
موفق می‌شود که همسرش را باید در آن جا مشخص می‌شود
که او فرزند ماده دیوی است. دیو از حضور شاهزاده خاتم
خشمنگین می‌شود و سرتاسر زمین را با پر می‌پوشاند و از
عروش می‌خواهد که شب هنگام همه‌ی پرهارا جارو کند.
فرزنده دیو به شاهزاده خاتم کمک می‌کند و یکایک موانع را از
پیش پا بر می‌دارد ماده دیو خسته و درمانده راضی می‌شود
که شاهزاده خاتم با فرزندش زندگی کند.

این افسانه مرحله‌ی دیگری را از زندگی بشر نشان
می‌دهد. فرزند دیو نماینده‌ی نسل جوان است؛ نسلی که با تکیه
بر اعتقاد و سنت گذشتگان (لاک، نmad سختی و پایداری)
سنت‌شکنی کرده با شاهزاده خاتمی ازدواج و پیوند برقرار
می‌کند. پدر دختر که نماینده بینشی واحد است مایل به این
پیوند نیست سنگ بزرگی پیش پای فرزند دیو می‌افکند:
ساخت قصری از طلا و نقره. نیروی جوان موانع را از
پیش پا بر می‌دارد اما جوان به کلی از ریشه‌های خود کنده
نشده است و همچنان سر در لاک ذهنیات و مناسبات عهد
عیق دارد. دختر پادشاه که او هم نوجو و خواهان برچیدن
مناسبات ما قبل کشاورزی است در یک عمل انقلابی و
جسورانه، لاک سخت را می‌سوزاند. ذهنیت فرزند دیو، در
برابر این جراحی، موضع می‌گیرد دیو هم او را پناه می‌دهد و
در آغوش خود می‌گیرد. با وجود این لاک سوت خشته شده و
مقاومت دیو، نmad سنت و باورهای کهن هم باید در هم بکشدند.
تلاش دیو برای ادامه‌ی زندگی و حفظ ارزش‌ها و باورهای
کهن (لاک) تلاشی مذبوحانه است. بازگشت به باورهای
مناسبات کهن امکان پذیر نیست. لاک سوت خشته شده و نسل جدید
که از پوسته‌ی روابط کهن بیرون آمده خواهان وضعیت و
مناسباتی نو و به کلی متفاوت است. به دیالوگ دیو در پایان
قصه که به شعر و به زبان کردی سرود شده توجه کنید:

«همه ریز و لولو ریشه شه مامه
تو پا گمته هل گر، کار من تماما»
«گیاه هرز و نیلوفر
ریشه دستتبو
تو پا بردار
کار من تمام است!»

«۱»: احتمالاً داخل این کروشه در متن اصلی جا افتاده.
ولی مضمونی این چنین داشته.

متulos می‌شود. اهل گفت و گو و به اصطلاح امروزی ها «دیالوگ» نیست. ناگهان در دل گردبادی توفنده ظاهر می‌شود
و عروس را می‌رباید. عروس یعنی مظهر زیبایی یعنی نماد
باروری دیوها، طبیعتی پیچیده نداشته و به راحتا فریب
می‌خوردده‌اند، بی پیرایه و روراست بوده‌اند و اهل دوز و کلک
و نیرنگ نبوده‌اند. در بیشتر افسانه‌ها از مردمان شهرنشین که
نماد آن‌ها شاهزاده‌ای بوده به راحتا فریب می‌خورده‌اند. حتاً
روستاییان هم سر آن‌ها کلاه می‌گذارند. در یکی از این
افسانه‌ها می‌خوانیم که چند تا دیو در دژ متروکی زندگی
می‌کرده‌اند. پیروزی همراه با پسر خردمند و پسر دیگر ش که
خل است به ماوای دیوها می‌رسند و به کمک یک لایپشت و
صدای دهل و دم خر دیوها را از محل سکونت خود می‌تارانند
و دژ را تصرف می‌کنند در برخی داستان‌ها از جمله داستان
«اکوان دیو» دیو در آسمان پرواز می‌کند. این بعد از
شخصیت دیو معنای پیچیده‌ای است که باید روی آن کار شود.
ایا پرواز به معنای صعود به سطیح بلند کوه‌هast؟ به غارهای
متروکی که رسیدن به آنجا برای شهرنشینان یا روستاییان
آرزویی دور از دسترس بوده؟.

در اغلب افسانه‌ها مشاهده می‌کنیم که شیشه‌ی عمر و
زندگی دیوها در مغز بز کوهی قرار دارد و با کشتن بز
کوهی - گل - زندگی دیو به پایان می‌رسد.

ایا طرح این موضوع بیانی سمبولیک از این قضیه نیست
که زندگی دیوها در دل کوهستان‌ها ارتباط تنگاتنگ با شکار
و به ویژه بز کوهی داشته و «کل» خوراک اصلی آن‌ها
بوده؟. با توجه به این که در مهرها سنجاق‌ها، خنجرها و
دیگر آثاری که از عصر مفرغ به دست آمده طرح بزی
کوهی را می‌بینیم که شاخهای شکل و زیبایش تا روی تیره‌ی
پشت کشیده شده است.

لازم‌می‌زندگی شهرنشینی یا مدنیت، گفت و گوست. هر
جا که گروهی از انسان‌ها با هم زندگی می‌کنند و به طور
دسته جمعی روزگار می‌گذرانند ناگزیر، برای حل مشکلات
زندگی دسته جمعی، به گفت و گو و تبادل نظر می‌پردازند.
فرهنگ خشونت ریشه در فرهنگ ایلات و طوایف دارد.
ویژگی عمده‌ی طبیعت ایران با رشته کوههای سهمگین و
سخت و کویر و جنگل گره خورده است. در دامنه‌ی کوههای
سربه‌فالک کشیده و پرهیبت ایران چراگاههای سرسیز و خرم
وجود دارد. فروردین ماه و اردیبهشت از شیار سختترین
سنگ‌ها زیباترین و ظریفترین گلهای کوچک و حشی رخ
می‌نمایند: سنگ و سبزه «دیو و انسان»، چشم و سیلاب «

اهورا و اهریمن» جنگل و کویر «فرشته و شیطان».

در زبان کردی افسانه‌ای وجود دارد به نام «سبزه قبا»
چکیده‌ی افسانه بدین قرار است: پیرمردی کشاورز توی
مزروعه با لایپشتی سخن گو برخورد می‌کند او را به خانه
می‌برد. یک روز لایپشت از زن کشاورز می‌خواهد که برای
او به خواستگاری دختر پادشاه برود. زن کشاورز امتناع
می‌کند اما سرانجام مجبور می‌شود به قصر پادشاه رفته
در خواست عجیب خود را در میان بگذارد. پادشاه می‌پذیرد
مشروط بر این که تا روز بعد لایپشت برای دختر او قصری
بسازد. یک خشتش از طلا و خشت دیگر از نقره و پرندگان

گفتگوی منصور یاقوتی با احمد صیدری

از زندگی خود بگویید. محل تولد ، زادروز ، محل تحصیل ، مشاغل ، فرزندان و ...

خواندم اما بیشتر به خاطره نویسی و تحقیق در اوضاع و احوال مردم شهرهای محلی خدمتمن. مشاهداتم و مقالات تحلیلی می‌پرداختم اما همه‌ی این‌ها، زمینه‌های مناسب و پشتونهای ای غنی و کارآمد بود که پس از بازنیستگی، این بار نه بر حسب تفدن که بر حسب یک نیاز شدید روحی و در واقع یک «الزام» پس از بیست سال وقفه دوباره به شعر «پناهنه! شدم و هنوز ادامه می‌دهم به طوری که سه کتاب چاپ شده و چهار کتاب چاپ نشده دارم، به کهولترسیده ام و وقت کم است و سال‌های تلف شده‌ی بسیاری دارم و ناچار به پُرکاری هستم

- من در روز بیست و نهم اسفندماه ۱۳۱۸ در روستای کلهرنشین بین اسلام آباد و گیلان غرب زاده شده‌ام. به علت فوت پدر به کرمانشاه کوچ کرده‌ام و در این شهر تا سال ۱۳۳۸ که دوره‌ی دبیرستان را به پایان رسانده‌ام زندگی کرده‌ام. همسر و دو فرزند پسر و دختر دارم که هر دو تحصیلات دانشگاهی دارند و از سال ۱۳۵۸ تاکنون در شهر همدان سکونت دارم. پس از دریافت دیپلم به دانشکده یافسری شهربانی رفته‌ام و در شهرهای کرمان، رفسنجان، کرمانشاه، قصرشیرین، خسروی، تهران، ملایر، نفت شهر، یاسوج و همدان خدمت کرده‌ام و در سال ۱۳۶۰ با درجه‌ی سرهنگی و ۴۲ سال سن به علت مشکلاتی خودرا بازنشسته کرده‌ام.

- من هم با شما موافقیم که شعر تعریف ندارد. تعریف هایی که تاکنون از شعر شده جامع و مانع نیست مثلاً اگر آن را کلامی «مخیل» و «مقماً» بدانیم یک نیت پلید نیز می‌تواند مخیل و مقاییان شود به بی‌آنکه اندک شاعرانگی در آن باشد. من هم نمی‌توانم تعریفی کوتاه و در عین حال کامل از شعر داشته باشم من بیشتر از نیم قرن مطالعه‌ی عمیق شعری دارم و بیشتر از بیست سال نیز شعر سروده ام مجموعه‌ی این دو را با ذهنیات و تجربیات خودم در آمیخته‌ام و به این نتیجه رسیده‌ام که هیچ زبان رسمی، دستوری و کلام منطقی در جهان قادر نیست تمامی آنچه را که در ذهن یک انسان وجود دارد، دقیقاً با هسان احساس، تصویر و اندیشه‌ای که دارد به ذهن دیگری انتقال دهد. مگر به درازگویی و دراز نویسی متولّ شود و به شرح و تفصیل بپردازد، و با این همه «نشر» می‌تواند حالت، احساس، تصویر و اندیشه‌ای را در واقع «گزارش» دهد و نه در ذهن دیگری باز آفرینی کند و عینیت ببخشد. اما شعر، در اوج اعتلای خود می‌تواند با استفاده از: تشییه، صفت، نماد ایهام و ظرافت دیگر در کوتاه ترین کلام مخفی ترین حالات درونی را از ذهنی به ذهنی، همانگونه که هست انتقال دهد من برای بیان حالات

×

- شعر را از چه زمانی آغاز کرده‌اید؟ چه کسانی در آغاز راه بر شما تأثیر گزار بوده‌اند؟

- آشنایی من با شعر از کودکی و در میان ایل و در روستاست با شاهنامه خوانی، حافظ خوانی، و داستان‌ها و منظومه‌های دیگر توسط دایی ام که جزو محدود باسوسادان ایل بود و شب‌ها برای دیگران یم خواندو من هم گوش می‌دادم و بعد در دبستان و دبیرستان از کتاب‌های درسی و آموزگاران و دبیران هم چنین مطالعات جنبی و غیر درسی که از روی علاقه داشتم، امادر سال‌های دبیرستان در مدرسه‌ی کزازی که روزنامه‌ی دیواری هفتگی منتشر می‌کردم به شعر روی آوردم و خوشبختانه دبیران بسیار دلسوز و بزرگواری داشتم که تشویق کردند و بسیار به من آموختند و همان‌ها اولین بار شعرم را به روزنامه‌های محلی دادند و چاپ شد. آن روزنامه‌ها را دارم ولی پیدا کردنشان بسیار شکل است. این شعرها جوانانه، خام و بسیار حساسی و عاطفی بودند، در دوران خدمت هر چند هرگز از شعر دور نشدم و بی‌وقفه می‌

- امیدوارم پاسخ من موجب رنجش کسی نشود با این نکته توجه شود که پرسش شما بسیار کلی است و ده دوازده قرن شعر کلاسیک ایران دربر می‌گیرد و من هیچ شاعر معینی را مورد نظر دارم و قطعاً ایرادی یا انتقادی که دارم شامل خودم نیز هست. من معتقدم در حجم عظیم شعر کلاسیک ایران اگر از میان همهٔ مضماین، تشهیهات، تصاویر و توصیفات بهترین نمونه را برگزینیم و از بقیه جدا کنیم و از هر کدام فقط یک نمونه را (نه بیشتر) در کتابی گرد آوریم. کتابی خواهد شد، شاید در حد یکی از دیوان‌های شعر، و گاه اگر مجموعهٔ ی شعر یک شاعر را با چنین شیوه‌ای گزینش کنیم بیشتر از جزوی کوچکی فراهم خواهد آمد. من آن چکیده و عصارهٔ برگزیده را در اوج اعتلا می‌دانم و در حد تقدّس برای آن احترام قائلم و معتقدم دسترنج سخت کوشانهٔ ی خلاق شاعران بزرگ ما خواهد بود اما بقیه را شعری مزاحم، تکراری، غیر لازم و اصولاً کاهش دهنده و تخریب کنندهٔ ی شعر کلاسیک ایران می‌دانم. من در «تکرار» و «اقتباس» و «بدل سازی» هیچ خلاقیتی و هیچ شاعرانگی نمی‌بینم و حداقل می‌توانم آن را نوعی مهارت «ارزیابی کنم مثل آنها که می‌توانند صدای خوانندگان را تقلید کنند

دروني پدر و مادری که بر گور جوانشان می‌گردند در پایان شعری به نام «قطعهٔ ی «گفته ام

شعر را از چه زمانی آغاز کرده اید؟ چه کسانی در آغاز راه بر شما تأثیرگذار بوده اند؟ «امورزه (هر چند می‌گویند شعر تعریف ندارد) از شعر چه تعریفی دارید؟
ابری از زمین به آسمان بارید

می‌بینید که چنین امری نه واقعی است و نه منطقی و دقیقاً خلاف قانون جاذبهٔ ی زمین نیز هست و تقریباً اتفاقی محال که فقط در «خیال» می‌تواند پذیرفته شود. بنابراین نه به قصد ارائهٔ یک تعریف، بلکه عقیدهٔ شخصی خودم باورم این است که: «شعر کلامی است که بتواند با کمترین واژهٔ ی ممکن احساس، عاطفه، اندیشه یا تصویری را در ذهن دیگری باز افرینی کند.» - و نه گزارش بدده و اطلاع رسانی کند. من برای رسیدن به چنین مقصودی هر صنعتی شعری، هر ترفند و هر «دوزوکلکی»! را مجاز می‌دانم و دائم در جستجوی کشف چنین ترفندهایی هستم

X

بود و کوچکترین شbahتی به تلفن های امروزی ندارد من همه
ی نوپردازان امروز ایران ، حتی پست مدرنیست هارا
محصول و « دست پخت » ! نیما می دانم . شکل دیگر این
است که موفقیت نیما بسیاری را اداشته است که به عنوان
پدیدآورندان یک سبک تازه با اسمای گوناگون شناخته شوند و
خود را « ماندنی » « کنند ! اگر نیما نبود ما امروز نه کسی
را به نام شاملو می شناختیم ، نه اخوان ، نه فروغ نه سپهری
. نه آتشی و نه دیگران و نه حتی کوچکترینشان » من « که
دارید مورد پرسش قرار می دهید

×
- من شعر خوب را دوست دارم ، از هرکس و شعر بدرا
دوست ندارم حتی از حافظ مثلًا :

درد مارا نیست درمان ، الغیاث
یا

دل من در هوای روی فرخ

و دست کم ده - دوازده غزل دیگر که به خاطر رعایت
ترتیب الفبایی قافیه ها سروده شده اند و کاهش چنین نمی کرد
و از قافیه های مختوم به « ث ، ح ، ج ، خ ، ص ، ع و ... »
صرف نظر می کرد . هیچ شاعر دیگری هم نمی تواند با
استفاده از چنین قافیه هایی شعر بیافریند

- در آغاز باید بپذیرم که موسیقی (هارمونی ، آهنگ ، ریتم) از ضروریات شعر است . هم چنین بپذیرم شعر هایی که
هیچگونه موسیقی ندارند به سختی می توانند شعر به حساب
آیند . امادر مورد موسیقی شعر بسیار برای گفتن دارم و معتقدم
که در زمینه ی موسیقی شعر همان مشکلی وجوددارد که در
مورد عروض شعر فارسی هست به این معنی که اگر شعری
با وزن عروضی شعر (رمل ، متقارب ، و ...) مطابقت
نداشته باشد شعر رسمی ، قانونمند و متعارف نیست ، در
مورد موسیقی شعر نیز باید مثلًا (دشتی ، ماهور ، شور ،
همایون و ...) باشد و اگر نشود آن را در یکی از این دستگاه
های ایرانی به آواز خواند فاقد موسیقی و هارمونی است . در
حالی که چنین نیست و اگر بتوانیم موسیقی را به مفهوم مطلق
، عام و جهانی مورد نظر داشته باشیم متوجه خواهیم شد که
بسیاری از شعر هایی که گفته می شود فاقد موسیقی هستند .
دارای موسیقی ، هارمونی و آهنگ هستند ، مرحوم شاهو
بسیاری از شعر های سپید ، ازاد و بی وزن خود را دکلمه
کرده و برای آن موسیقی متن انتخاب کرده است . این موسیقی
ممکن است یک سمفونی و یا یک گیtar اسپانیایی و یا پیانوی
آلمانی باشد که رد هر حال شعر و موسیقی کاملاً با یکدیگر
هم خوان و هم آهنگند و در مقابل آهنگین ترین غزل های
حافظ را شاید نتوان با یک سمفونی یا آهنگ ریتمیک غربی
همراهی کرد ، ما هر چه دامنه و قلمرو موسیقی را گستردۀ
تر در نظر بگیریم شعر های بیشتری را می توانیم دارای
موسیقی بدانیم که فاقد آن می دانیم . ضمناً گوش های ما باید
به انواع دیگر موسیقی ، متفاوت و فراتر از موسیقی ایرانی
عادت کند تا بتوانیم « ملودی » های بسیار ظرفی موجود در
بسیاری شعر های معروف به بی وزن و بی موسیقی را
تشخیص دهیم . به عنوان مثال یک بند از سروده های خودم را
شاهد می آورم

ا افق های دور دست آشنا کرد ، نیما در مدرسه ی « سن
لویی » تهران درس خوانده بود و زبان فرانسه آموخته بود و
ذوق هنری و شاعرانگی داشت و این اقبال را داشت که با
زبان فرانسه به ادبیات فرانسه و از طریق این زبان به ادبیات
غرب دسترسی پیدا کند . او دریافت که شعر هزار ساله ی

شاعران کلاسیک ایران را چگونه ارزیابی می کنید ؟ از
نیما قطعاً پیش زمینه هایی داشت . اگر ممکن است به پیدایش
شعر نیما ی نگاهی بیفکنید .

- ارتباط و تبادل فرهنگی ما با هند و دنیای عرب پیشینه ای
دیرینه داشته است ، اما ارتباط هنری ، فکری و فرهنگی ، با
زبان ما و ملت های دیگر ، حتی روسیه که همسایه ی دیوار
به دیوار ما بوده است و از صد و ده - بیست سال بیشتر نیست
، نمونه های اندکی نیز از چنین روابطی با ترکیه ی عثمانی
وجود دارد . بقیه ی دنیا از ما بی خبر بوده است و هنوز نیز
هست . و ما هم از آنها بی خبر . حوادث سیاسی ، جنگ ها ،
تجاوزات استعماری ، پیشرفت ارتباطات ، رفت و آمد ها و
عوامل دیگر بسیاری زاکشورها منجمله مارا با افق های
دور دست آشنا کرد ، نیما در

×
- با شما موافق نیستم که حرکت نیما تداوم نیافته است . او
مثل مختار عین بزرگ دستگاه اختراعی خود را در نمونه ای
دست ساز و با مصالح و مواد اولیه و شاید زحمت و پیچیده و
پر حجم ساخته و این وظیفه ی دیگران است که روز به روز
آن را کامل کنند و چنین نیز کرده اند ، امروز تلفن « همرا »
ی که در دست مردم است و به اندازه ی یک قوطی کبریت
است و هزاران کیلومتر برد دارد محصول اختراع « گراهام
بل » (اگر اشتباه نکره باشم) است که چنین نفر باید حمل و
نقاش می کردند و بُردش نیز از خانه ای تا خانه ی مجاور

انسان بی هنر «را دقیقا هم معنا می دانم. و انسان ها تنها شخص شخیص شاعر و معشوقه ها و عاشق ها نیستند و درد انسان ها نیز تنها دلبرتگی هایشان نیست ، من (پیکان قراضه ی مسافرکش) را هم به حريم منیع شعر وارد کرده ام به احترام انسانی که با آن امرار معاش می کند. این دیدگاه بین شعر نو و شعر کلاسیک هم فرق نمی گذارد . من معتقدم شعر ما در راهی درست ، انسانی و هنرمندانه پیش می رفت . اما عوامل بازدارنده و منحرف کننده ی بسیاری آن را مورد هجوم قرارداده اند و مسیرش را تغییر داده اند و حالا وظیفه ی همه ی دلسوزان شعر و ادب فارسی آن است که استقلال و آزادگی را به آن بازگردانند و از انسان جدایش نکنند من با چراغ کم سوی خودم این نیت را پی گرفته ام . متاسفانه آن ها که رفته اند جانشین ندارند

x

ایران ، هر چند رد او ج کمال ، جز استثنایات ، عمدتاً پیرامون چند موضوع اصلی مثل : عشق ، عرفان و حماسه متمرکز بوده است در حالی که در غرب ، شعر ، خود را در این مفاهیم محبوس نکرده و به همه ی مسائل انسانی پرداخته است و رد آنچه که کوشید قلمرو شعر را به مسائل دیگر جامعه ی انسانی توسعه دهد با شکل وزن های معین و عروضی و قافیه مواجه شد ، ناچار و از روی اضطرار آنها را کنار گذاشت و دست و پایش را از بندرها کرد. دستاورد این ش جاعت را همه ی بینیم . چرا حرکتی که نیما آغاز کرد تداوم نیافت؟ اگر بر این باور هستید که ذات شعر را موسیقی (آهنگ - ریتم) تشکیل می دهد ، سروده هایی را که فاقد موسیقی یا هارمونی اند چگونه ارزیابی می کنید؟

ترا به فراموشی سپرده ام

آن گونه

که بیابان دریا از یاد برده است

و خاکستر ،

بهار و برگ و پرنده را

تنها ، امت

به غریزه ای غریب ،

چون باد در نیزار

و باران در مرداب

دور دست ذهن را می آشوبد

...

این شعر را می توان افقی و پیوسته و به نثر نیز نوشت و فاقد موسیقی و هارمونی معرفی کرد اما به نظر من این شعر از یک موسیقی نیرومند برخوردار است و تغییر هجاهای هر یک از واژه های آن ، مثلاً تبدیل (می آشوبد) به (در هم می ریزد) یا (خاکستر) به (درخت) موسیقی آن را دچار اختلال خواهد کرد.

x

سپاسمند خواهیم شد که نظر خود را در مورد شعر اصیل معاصر با چهره هایی مثل نادر پور ، نصرت رحمانی ، فروغ اخوان ، احمد شاملو و ... بیان کنید.

- نظر من کاملاً شخصی است و هر مخالفتی که به آن ابراز شود برایم محترم است . من « هنر بی انسان » و «

- هنر ذاتاً نیازمند استعداد ، قریحه ، قدرت خلاقه ، ذهن تیزبین و زیبایی شناس و علاوه بر آن تعلیم و تربیت و آموزش سخت کوشانه است و به همین دلیل در گذشته از ده ها هزار نفر یک نفر می توانست هنرمند شود. حالا کسانی پیدا شده اند که آن ویژگی هارا برای هنرمند شدن لازم ندانسته اند و حذف کرده اند و ترتیبی داده اند که هنر از انحصار هنرمندان در آید و واقع مثل منابع طبیعی بین همه ی مردم تقسیم شود !

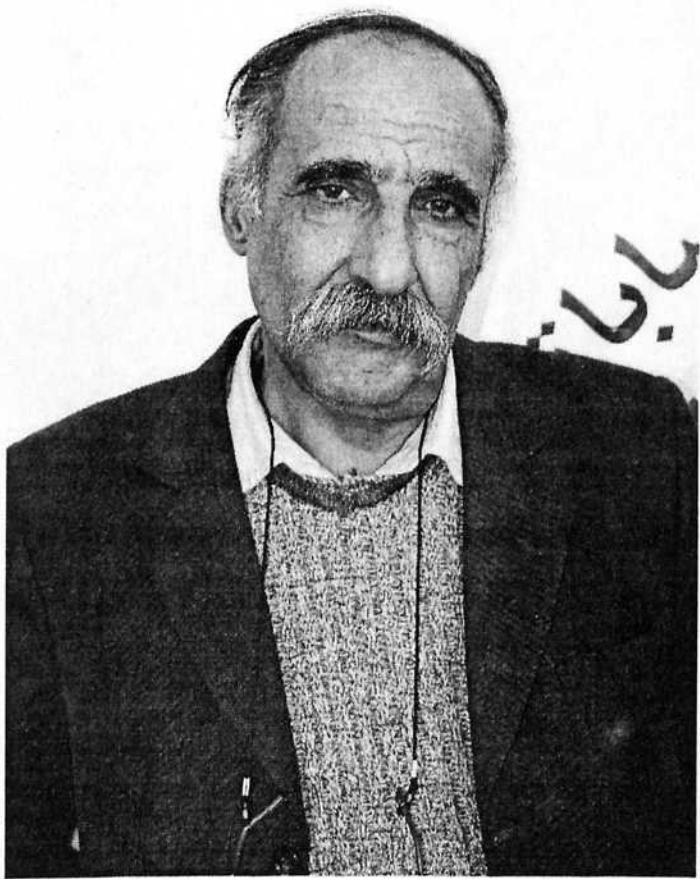
نقاشانی پیدا شده اند که رافائل و لئوناردو داوینچی را قبول ندارند و با سلط رنگ های گوناگون به دیوار می پاشند و آنچه به دست آمد به عنوان تابلو نقاشی هنری معرفی می کنند ، مجسمه ساز این پیدا شده اند که « رودن » و « میکل آنژ » را قبول ندارند و آهن قراضه و میل گرد و حلبي و سیم بُکسل را به هم جوش می زنند و روی پایه می گذارند و مدعی کرامات می شوند. در شعر نیز چنین اتفاقاتی رخ داده است . محتوا ، عقل ، منطق ، دستور زبان ، مسئولیت اجتماعی ، معنا همه و همه را حذف کرده اند که به نظر من گیاه معطر و شفابخش هنر را ده بار جوشانده و آب آن را ریخته اند و آنچه باقی مانده ثفاله ای بیش نیست ، اگر حکمتی در این کار هست من خبر ندارم ، از خودشان بپرسید ! البته اندیشمندانی هستندکه در این باره توجیه و استدلال دارند که بسیار قابل تأمل است اما خیل عظیم شاعران مدرن و سوپر مدرنی که مطبوعات کشور را مصادره کرده اند حتی اسم آن اندیشمندان را نمی دانند و از آنچه گفته اند به کلی بی خبرند. متاسفانه این « آنارشیسم » هنری با چهره ی روشن فکری و پیشرو نموده می شود

نظر شما درباره ی محتوا گزینی در سروده های جدید و غلبه ی شکل و بازی های کلامی چیست؟ .
احمد حیدر بیگی

لەر بەرگەنپاک لە شەر كۆمەلگەنەكدا دەركەنلىقى دەلەرپى ئەو كۆمەلگەنپاک.

دیمانەيەك لە گەل نوسەرى ناودارى كوردى كە لەھۇرى مەنسۇور ياقۇوتى

سازدانى : مانى

خويىندىنەوە، واتە شەۋىيەك يەك قروش. زۇر ھەرزان بۇوو ئىمە دەمانتوانى شەۋىيەك كىتىبىك بخويىنەوە. بۇيە من شەۋىيەك كىتىبىك تەواو دەكىرد. لە يەك ساندا كىتىخانەيەك دەخويىندەوە (ئەمەش واى كىرد) كە لە قوتابخانە دەرنەچم. چونكە جەڭ لە خويىندىنەوە ھېچى دىكەم نەئەكىرد. دواى ئەۋەش كىتىبەكانى نىيۇ كىتىخانەيەكى دىكەم خويىندەوە. بە داخەوە كەس نەبۇو پىنۇيىنى ئىمە بکات چى

پ. ئاغايى مەنسۇورى ياقۇوتى زۇر خۆشحالىن لەھۇرى كە تەشىرفت ھىنناوه بۇ كوردستانى ئازاد. تەسەور ئەكەم ئەمە يەكە ماجارە كە جەنابت بتوانى بىيىت ولىرى بە ديدارى ھونەرمەندان و نووسەرانى ئەم دەفھەر ئاشنا بىيت. پىم خۆشە بە پرسىيارىكى بنچىنەيى بچىنە نىيۇ باس و گفتۇرگۆكەمان. ئەويش ئەھەيە كە پىيمان خۆشە خوت بە خويىنەرانى كورد لەم بەشەسى كوردستان بناسىتى. بىوگرافىيى ژيانات، ئەزمۇونى كارى خوت بە گشتى تابە هوئى ئەم دیمانەيەوە دیمانەنېكى گشتى لە جەنابت بىرىنى بە ئىمە.

و. سەرەتا سوپاستان ئەكەم و خۆشحالىم كە هاتوومەتە شارى سلىمانى، پىتىختى كولتورى كوردستانى ئازاد. دەتوانم بلېم ژيانى من زۇر ئالۆزە و ھەر بۇيە دەتوانم كورتەيەكتان بۇ باس بکەم، چونكە بىوگرافىيى ژيانى خۆم نووسىيەوە تا ئىستا گەيشتىتە دووھەزار لەپەرە.

من لە ناوجەيى كوليايىي هاتوومەتە دونيا كە ۲۲۰ گوندە و سەر بە شارى كرماشانە و خەلکەكەي بە زمانى كوردى قىسە دەكەن. ناوجەيەكى تا پادىيەك فەرھەنگىيە. مىزۇوېيەكى كۆنی ھەيە. من لە پەشەمەي سالى ۱۹۶۸ لە دايىك بۇوم. دوايى لە تەمەنلى ۷ سالىدا چۈومە كرماشان و لە قوتابخانەي "داريووش" دەستم بە خويىندەن كىرد. دواناوهندىم لە خويىندەنگەي "كىزازى" كرماشان تەواو كىرد. دوايى ھەر لە ناوجەيى كوليايىي بۇومە مامۇستا و سالى ۱۹۷۹ دەركرامو ئىستاش بىكارم.

سەبارەت بە ژيانى ئەدەبىيىشم، لە تەمەنلى ۱۴ سالىيەوە دەستم پىكىردوھ. ئەو سەرەدەمە لە نىيۇ شارى كرماشاندا بە خۆشىيەوە دوو كىتىخانە ھەبۇون كە ئەمانە لە بەرامبەر بېرىك پارەدا كىتىبىان دەدا بۇ

بۇ خۆیشى مەيىلى پىالىستانى ھەبىو، ئەو سەردىھە ئە و پىاۋىتكى
گەورە بۇوو ئىمەش شاگىرد بۇوين. مامۇستاي ئىئە بۇو. ئەو
پاسانەي كە پىكىدە ئەمانكىرد، بۇونە ھۆى ئەھەدى كە من بەرەو
پىالىزىم بېرۇم و پىتىازەكانى دىكەم خىستە لاد. لە ئاكامدا كتىپى
دۇوھەم كە چاپ كرا، "گۈلخاس" بۇو. بەرھەمەنگى رىالىستىيە.
دواى ئەمە "كودكى من" (مەنداڭىم) بىلاو بۇويەوه كە بەرھەمەنگى
پىالىستىيە، و زۇر بەرھەمى دىكە كە ناڭرى ئاۋىيان بېسەم وەك
"سال كورپە" (سالى كورپە)، "أھو درە" (دۇلۇ ئاسكان)، "چىغانى
بىر فراز مادىيان كوه" و پۇمانى "دەقانان" (جووتىرەكان). ئەمە
دوايىن كتىپىم بۇو كە لە حکومەتى پىيىشۇودا نۇوسرا، بەلام دواى
پۇمانى جووتىرەكان، كە سالى ۱۹۷۹ چاپى دۇوھەمى دەرچوو، من
زىيانم بە شىۋىيەك بۇو كە دابىران يان بىيەنگىيەكى ۱۶ سالە كەوتە
ئىنۇ ۋىانىمەوە.

ساله ۱۹۷۷ ساواک پژایه مآلمان، کتیبه خانه کی زور گهوره هه بیو، ویرای هه مهرو دهستنوسه کامن، سواری دوو پیکابیان کردو بردیان. هیچیان بسو نه هی شتمه وه، نه مهش زهبریکی نزور چاره نووسسازی له زیانی نه ده بیم دا، چونکه هه مهرو دهستنوس و سره جاوه کانی خوینده وه تیکرا نه مان. دیاره خویشمیان ده سگیر کردو که وتمه وه زیندان که لیزه باسی ناکه. سالی ۷۹ ش که له مامؤستایه تی ده رکرام، بسو ماوهیک که وتمه نیو دنیای کریکاری، و به هوی فهزای ناؤزی سیاسی که له نیراندا هه بیو، منیش بوروه قوربایانی. سی سال و هیلان بیووم، دوایی دیسانه وه پژانه وه مالم و هه رچی نووسین و بهره هم هه بیو وه که رومان و زور شتیتیش به تالان بران، هیچ بسو نه مایه وه. دوای نه سی ساله پینچ سالیش که وتمه زیندان. دوای زیندان که وتمه وه نیو زیانی کریکاری و دوو و سی سالی پی چوو تا توانیم خوم کو بکه مه وه دهست بکه مه وه به نووسین. واته نه مه دابرانیکی ۱۶ ساله بیو بسو من. دوای نه م قوانغه، یه که م بهره هم به ناوی "توشای پرنده غریب زاگروس" (توشای بالنده غربیه کهی زاگرس) بلاو کرایه وه. توشای وشهیه کی کوردیه، له ناوچه کریندی پوزنان اوادا په واجی همیه. "توشای پرنده غریب زاگرس" مهیلی پیالیستی ته اوی تیدا نییه، واته چیز کی یه که می، چیز کیکی پیالیستیه، به لام له چیز که کانی دواییدا دیسانه وه نه گه پرمیمه و بسو خوم، واته بسو ده رانی کۆمه له چیز کی "برین" که یه که مین کتیبم بیو. به دوای سه ریه خوبیونی خوم که و ترور. نه م کۆمه له یه چیز کی سوریالیستی تیدایه و چیز کی پیالیستیشی تیدایه، واته نه بیومیکه له مهیله جیاوازانه. دوای نه وهش کتیبی "افسانه هی سینگ" (نه فسانه هی سینگ) م بلاو بیویه وه که کاریکی تازه و پیالیستیه، به لام به رگی ده وه م، هنشتا حاب نه بیووه.

بجخوینینه و چی نه خوینینه و هر شتیکمان دهس کمهوتبا، و هك
پرمانی میژوویی؛ پرمانی پهراویز، بو نمونه؛ پرمانی "ناتیلا"؛
"ده قزلباش" و تهنانه ت پرمانی پولیسیشمان ده خوینده و تا
گه يشتمه دواناوهندی. بهره له دواناوهندی، مامؤستایه کمان همه برو
به ناوی ئاغای سادقی، مامؤستای ئەدھیمان برو يارمه تی دهداین.
دياره له بيرم چوو بلیم كه بهره له و ئاغای ئەمیري کامکار برو. ئەو
كانت من پولى پېنجەمى سەرەتايى برووم. شتىكى سەير هەبۈر، ئەو
له باقى دەرس و تنه و تەنیا كتىبى بۆ دەخويندېنە و له وەش
خوشتر بۆ خۇي بە شىوهى نمايش بۆي دەوتىن، زۇر خۇش و
سەرنجراكىش بروو. راستىيەكەي ئەو سالە تەنیا كتىبىمان
خویندە و نمايشمان بىنى. پېويستە ئەوهش بلیم كاتى كە مندال
بۈرۈم دايىم ئەفسانەي كوردى بۆ دەخويندە و، ئەو ئەفسانانە زۇر
خۇش بروون و كارى له بوجو دەرونم دەكردو تاكو ئىستاش
ناسەوارى ئەم كارتىكەرىيە هەر بەردەوامە. بېيار وايە ئەم ئەفسانە
كوردىانە تا يەك مانگى دىكە له ئىراندا چاپ و بلاۋ بکرىيەتە.
دوايى لە دواناوهندىدا مامؤستايىك بە ناوی "عەباس
سەرمەدى" لە سەر ئىيانى ئەدھىبىي من كارىگەرىيەكى
چارەنۋىسىز دانا. ئەو برو كە ئىمەى لە گەل بەرەمە جىددى،
بەرەمەكانى بالىزاك لە فەرەنسەدا ئاشنا كرد، چاومانى بە بۈرى
دىنیا ي پاستەقىنە داستاندا كردە و، ئەدھىباتى پروس، ماكسيم
گۇرگى، ميخائىل شۇلۇخۇف و نۇرسەر گەورەكانى دىكەي وەك
تۈلىستۈر و هەت. دواي ئەمە بە يارمەتى ئاغای عەباس سەرمەدى
ئىتەتكەوتىنە سەرپى. ئەو خۇي شاعير برو، يەكەمین كۆمەلە
شىعىرى نوبى ئىرانى ئەو بلاۋى كردە و زۇريش ھۆگۈش فروع
بۈرۈم.

یه کم بهره‌هایی بلاوکراوه، ناوی "زخم" (برین) بود که سالی ۱۹۷۱ بلاو بووه. چونکه ئەو کات ئیمە بهره‌های کانمان لە کۆپدا خویندەوە دەکەوتتە بەریاس و متقاشە، منیش پاستییەکەی تاکەرھویم نەدەکرد، چونکە زۇر زۇر كتوپر کەوتە ئىو سیاستە. راتە هېشتا خویندەن تەواو نەکردىبوو کە ساواك ھات و مەنیان گرت، بەر ئەوهى ئیمە ئەنجومەنى ئەدەبیمان دامەز زاندبوو. دوایى ئىتر سەرمان لە زىيىدان و دىنیاي سیاستە دەرھىننا. ئەمە يە کە ھەمیشە باوهەرم بە ئەقلى گشتى ھەبۇو، و تەکرەرھویم نەئەکرد. کارەکانمان مەندەسەنگىندرار و پەخنەی توندى لى دەگىرا. كۆمەلە چىرۇکى (برین) لەم ھەلومەرجەدا نۇوسراو مەيلى جۇراوجۇرى لە خۇ دەگرت. چىرۇکى سورىيالىستى تىدايە. سىن چىرۇکى تىدايە کە بە تابىت چىرۇکى

"بادبادك" (کۈلارە) کە سەمبولىيە و چەند چىرۇکىنىڭ رىيالىستىشى تىدايە. دىيارە ئەم كتىبە - من لە چەند شۇينى دىكەش و تۇرمە - بەر لە چاپ چووه ئىزىز دەست باقر موئىننى، گەورەتىرين پەخنەگرى ئەنانى کە خەلقى كرماشانە. باقر موئىننى ئەم كتىبە خویندەوە و

تنه سک و مندالاندیه - هم رئوه‌هیه که هه‌هیه. من زور به داخم که ئه
بهره‌مه بی پوچه تیگه یشتنیکی سهقه‌تی له پیالیزم دروست
کردووه. بق وینه له ئه‌مریکادا پوچانی "خوش‌های خشم" هی
جانشتاین بیرگ، ئه‌گهه بمانه‌وی پیالیزم بخویننه‌وه ده‌بی بچین
ئه‌وه بناسین. یان گه‌لیک به‌رهه‌می مه‌زون له دنیارا هه‌هیه ووه،
"پابرهنه‌ها" (پی په‌تییه‌کان)، هی زاریا ستانکو، یان به‌رهه‌مه‌کانی
نیکوچ کازانزاكی ووه، "ئازادی یا مه‌رگ" یان زوربای یوتانی.
ئه‌وانه به لای منه‌وه پیالیزمیکی نوین. به حه‌قیقه‌تئه و به‌رهه‌مانه‌ی
که له ئیران یان شویننه‌کانی دیکه بلاوده‌بیت‌وه وینه‌یه‌کی شیوه
پیالیستین و من له بنه‌رتدا ئه‌وانه به به‌رهه‌می پیالیستی نازامو
بؤخویشم نامه‌وی لم بواره‌دا کار بکه‌م. ئه‌گهه له سه‌رده‌می
گه‌نجینیدا چهند به‌رهه‌میکی کرج و کالم نووسیوه، ئیستا بؤخویشم
قبوولم نین. ئه‌و کارانه‌ی که ئیستا خه‌ریکم ده‌یانووس، بق وینه
ئه‌فسانه‌ی سیره‌نگ (مه‌بیست به‌رگی دووه‌مه) که نمودونه‌یه‌که له‌و
کارانه‌ی که کاری داهینه‌رانه‌ی تیدا ئه‌نجام دراوه. هیندی به‌رهه‌می
بلاو نه‌کراوه‌هم هه‌هیه ووه، "ترازدی یزدگرد" که پوچانه یان "در
غربت تهران" که پوچانه، بلاو نه‌بوونه‌ته‌وه. له نیو ئه‌م به‌رهه‌مانه‌دا
له به‌ئه‌وه‌ی پیویستی خوی فه‌رز کردوه نه‌ک ئه‌وه‌ی که خوم
ویستبیت تازه‌گه‌ری بکه‌م، ده‌بینی که من به دیدیکی نویوه له سه‌ر
پیالیزم لم بواره‌دا چوومه‌ته پیش. که‌سانیتیریش له ئاستی جیهاندا
هر بهم شیوه بون. بق نمودونه نوشه‌ری پوچانی "سوره بز" ماریو
فارگاس یوسا، نوشه‌ری گهوره‌ی ئه‌مریکای لاتینه. ئه‌م نمودونه‌ی
پیالیزمی مودیرن و هاوچی‌رخانه‌یه که زور مودیرن. له راستیدا من
پیالیزم به تاکه قوتاچانه‌ی دورانسازی نیو ئه‌ده‌بیات ده‌زانم که
خوی له گه‌ل هله‌لومه‌رجی مودیرنی جیهان ده‌گونجینی و ده‌چیتنه
پیش. هله‌بیت مه‌بیلی دیکه‌ش له نیو ئه‌ده‌بیاتدا هه‌هیه و ئیمه
ناتوانین حاشایان لیبکه‌ین، ره‌خنه‌یان لی گیراوه، به‌لام ناتوانی
حاشایان لی بکری. ئه‌وانه‌ش زیانی خویان هه‌هیه، به‌لام به بوجوونی
من ناتوانن جیی پیالیزم بگرنه‌وه و شوین پیی به‌رهه‌مه پیالیستیه
گه‌وره‌کان بگرنه‌وه.

پ. باسی بنه ما و بنچینه سی پیالیز متان کرد، و دک داهینه رو باوکی ئەم ریبازهش باستان له بالزان کرد، بەلام ئیمه له پۇزھەلات هیندی بەرھەمی و دک، "دايك" سی ماكسىم گۈرگىمان ھەيە. ئەمە له نىيۇ كۆمەلگەسى ئەلدەبىي ئىراندا كارىگە رىيەكى زىرىدى داتاوه. پىت وانىيە ئەم كارىگە رىيە بەركەوتنى ھەبووه له گەل ئەو پیالىزمه بنەرەتى و بنچينه يېھى كە بالزان دايھىناوه و بە حوكمى زالبۇونى فەزاي چەپ و سیاسى ئەو بەرھەمە ويستويە ئەم پىرسەمى گەشە كردنە له دروستبۇونى ئىرادەي بە تاوا شورشگىپى و ئىنقالابى لە نىيۇ تاكە كانى كۆمەلگەدا بە هوئى

پ. سه‌بهک یان شیوازی نووسینی ئەلەببی جەنابت بەو
شیوه‌یەی کە خوت باسی ئەکەی، بە چەند قۇناغىكىدا
تىپپەرپەر، سەھرتا ئەفسانە كارى تى كىرىدوو، پاشان
كارىگەریت لە قوتا بخانەي پىالىزم و پېچەكانى دىكە
وەرگىرتۇوە. ئەم پىالىزمە بە گشتى لايى جەنابت چۈن پىناسە
ئەكىرى، ئايا پىالىزمىكى پەتىيە يان تىكەلە لە گەل كۆمەلەيىك
مەيلەي دىكەل؟

و راستیه که ای، له نووسینه کانی مندا، پیالیزم کاریکی داهینه راندیه. من ههولدهم له نیو ئه بوارهدا مهیلی مودیرن و فیکرهای مؤپرنسیش بینم که هیناومه. کتیبی "توشای پرندهی غریب زاگروس" نموونه یه کی به رچاوه که بلاو بوته و کاره کانی دوایشم که کومه له چیزکیکی دیکه یه به ناوی "اتش و اواز" و ماوهیه کی دیکه بلاو دهیته و لهویشدا دهیزین که پیالیزم که پیالیزمیکی و شک یان سهره تایی نییه. چونکه من بپرام وايه ئه و پیالیزم ریالیزم نییه، ئه و فوتوكوپیکردنی واقعه ته که مخابن له نیو ئیران و له نیو زهینه ساده ئهندیشه کاندا ئه دیاردهیه ره خنه نه کراوه، ئه مه یه که مین جاره ده خریته به ره خنه. و اته کومه له به رهه میکمان خویندوه ته و که هی نوسه ره ناوداره کان بعون و من ناتوانم ناویان بینم، دهیزی وینه یه کی ساده و سهره تایی له واقعه به دهسته و دهدن که هیچ قوولبیونه و یه کی تیدا نییه، به لام چونکه ویکچورونیکی له گله پیالیزمدا ههیه، خوینه پییواهی ئه مه به رهه میکی پیالیستیه. چونکه به داخه و له ئیرانیشدا ره خنه ئه دهیمان نییه، بهو شیوهی که له ثاستی جیهاندا بوز نموونه جو رج لواچ کاری پی کردوه، ئیمه نیمانه. ته نانه ت له ثاستیکی زور سهره تایشدا نیمانه. ئه مه که تیکه پیشتنیکی سهره تایی و سهقهت له ناو ئیراندا له سه ریالیزم ههیه. شهر کاریکی سهره تایی و ساده له بدر ئه وهی که ته نیا وینه یه کی واقعیه، پییان وايه که ئه مه به رهه میکی پیالیستیه. من نازانم ناوی بتیم چی، من ته نیا ته عیربیکم لیی ههیه (که پیی ده لیم) فوتوكردنی واقعه. جاری وايه ته نانه فوتونگرافیه کی بی بهایه له واقعه. ئیمه ئه گهر بتوانین چاوه پیالیزم بکهین، بوز بنچینه که بگه بین، ئاخیز گه سهره کیه که له فرهنگه و لای بالراکه. بالراک باوکی پیالیزم. ئه و به رهه مانه که ئه و پیکی هیناون، نه مرد هه تاهمه تایین، که توانيویه تی وینه یه کی راسته قینه پیالیزم به دهسته و بدات. نوسه ره مه زنه کانی پووس، و دک دوستوقسکی، ئانتوان چیخوف، تولستوی، شولوخوف و دادایوف، نوسه ری "گارد جوان" وینه یه کی زیندوو له پیالیزم به دهسته و دهدن. تا به رهه می ئوانه نه خوینیته و نازانی که دنیا پیالیزم دنیا یه کی ته او و ئالوزه و به پیچه وانه که پروپاگنده که ئه مرو ده کری و پییان وايه که به رهه مه پیالیستیه کان - چونکه جو ره بی بها کانیان دیوه که

مەيدان، وەك سورىالىزىم و كۆمەللىنى شىۋازى دىكە، پىتەنسىيەلى
پىالىزمى مۇدىرىن ئەوھى كە جەنابت ئەفەمۇسى، ئەمپۇچەندە
ئەتوانى لە نىيوپەوتى ئەدەبىي كۆمەلگەنى ئىيمەدا كارى پى
بىكى و پىيى بنووسىرى؟

و. من ئەو جۆرهى كە لە ئىران و عىراقدا ئېبىيىم، دىارە فەزايى
گشتى كۆمەلگەنى ئىران ئەناسىم، بەلام لە ئاو عىراقدا بە داخىوه
هېشىتا فەزاكە ئانااسم، لە بۇوى فەرەنگى و بۇخى و پەوانى و
تەنانەت سىاسىيەوە، دركىنکى قۇول و تەواوم نىيە، بەلام دەتونام
شىتىكى گشتى بلېم، ئەوپىش ئەوھى كە ھەلومەرجى كۆمەلگە به
وردى كار دەكاتە سەر دەق و تەنانەت كارى نوسەرەكە. لە نىيو
كۆمەلگایەكدا كە تازە پىيى ناوهتە نىيو فەزايى ئازادى، دەيەوى
تەواوى ئەو شتە كە لە ماوهى سەدان سائىدا لە جىوودىدا پەنگى
خواردۇتەوە، تەواوى ئەو فشارانەي لەسەريەتى باتاتە دەرەوە، ئەو
مەيانەي كە ئىستا بۇ نەمۇنە لە ئىراندا ھەيە، چونكە لمۇى
فەزايىكى داخراو ھەيە و جىاوازە لە گەل ئىرە، مەيلى زەينى لەویدا
شەپۇل ئەدات. لىرە (مەبەست ھەریمى كوردىستان) زىاتر ئەمجرۇرە
مەيلە تەلەب دەكە، چونكە لىرە لە بۇوى دەرەنەيەوە بە تايىبەت
خويىنەران خۆيان خالى دەكتەنەوە. ئەدەبىياتى توندو تىزىيان دەۋى
كە دروش باتات و سادە و سەرتايى و تەنانەت كال و كرج بىت.
بۆيان گرنگ نىيە، تەنيا ھاوتەرەپ بىت لە گەل بەتالبۇونەوە
دەرەنەيە. پشتىشى دەگەن. بەلام ئىستا لە نىيو ئىراندا ئەگەر چاۋ
لە بەرەمەكان و لاپەرە كۆفارەكان بىكى، چ چىرۇك و چ شىعەر، بەو
ئاكامە دەگەين كە شىعەرە كان ٩٠٪/يان تەنيا بىرىتىن لە كايەكىدىن لە
نىيو فۇرمدا. كايەيە لە گەل و شەكاندا. ئىستا شىعەر لە ئىراندا شتىك
بە ئاوى بىرۇكە ئىدا نىيە، ھىزى ئىدا نىيە. دىفاعىشى ئەدەن،
ياني ئەو كەسانەي كە بىرۇكە و ھىزىيان لە شىعەر سەندۇتەوە لە زىر
ئاوى نويخوازىدا بەرگرى لەم كارە خۆيان ئەكەن. ئەمانە بە راي
من كۆمەلە شەپۇلىكىن، شىۋازى زال ئىن، ئەمانە دىن و دەلىن بەلى
ئىيمە دەمانەوە ئاكىتى خۆمان نىشان بىدەين، "شاعير دەبى ئاكىتى
خۆي نىشان باتات". كەس حاشا لەوە ئاكا كە شاعير دەبى
فەردىيەتى خۆي بناسى، بەلام شىعەر جىي ئەوھى نىيە كە مەسەلە
شەخسى و زۇر لاوەكى و سوووك و بىن بەها كان لە زىر ئاوى
فەردىيەتدا بىتە نىيو شىعەر. چونكە مەرۋە بۇنەوەرەكى
كۆمەللايەتىيە. سەرەنjam لە نىيو ئەم گۇئى زەوپەيەدا كە تەنيا
شۇينىكە بۇ ژيان، بە پىيى تازەترين دەسکەوتە زانستىيەكانى
جىهان تەنيا ھەسارەيەكە بۇ ژيان و نىشتە جىبۈون و تا ملىونان
سالى تىشكى هىچ ئاسەوارىكە لە ژيان نابىنرى و ئىتەمەمۇ
ھەولىكى مەرۋە تۇوشى ناخومىدى كردوھ كە شۇينىكە بىن مەرۋە
بىتوانى بپرات و سەيىرى بكا كە تەنانەت گولىكى بچووكىشى ئىدا
بىت. ئىيمە لەم دەنیايدا دەزىن، ئىيمە دەمانەوە پىوهندىيەمان پىكەوە

ئەم پۇمانەوە جىي بخات، تەسەور ناكە بەرىيەككە وتنىك لە
نېوان ئەم دەۋانەدا ھەبوبىي؟ واتە و نازانى كە ئەم دەو
تنىكە يىشتنە لە پىالىزم لە كۆمەلگەنى ئىراندا بە گشتى بەرەنەر
بە يەك دەھەستنەوە، لە لايىك پىالىزمىكى رەسەن و لە لايىكى
دەيکەوە پىالىزمىك كە دەيەوى و ئېنەيەكى بۇالەتى و سادە لە
واقىع باتات بە دەستەوەو لە ئەنجامى شۇرۇشى بەلشىفيكىيەوە
كارىگەرى زىاتر لە فەزايى فەرەنگى ئىيمەدا دادەنلى.

و. فەزايى سىاسى لە ئىرانى دەيەي ٦٠ و ٧٠ زايىنى (دەيەي
٤٠ و ٥٠ كۆچى ھەتاوى) فەزايىكى تەواو سىاسى بۇوو ھەر
ئەمەش بۇوە هوئى ئەوھى كە لە نىيو ئەو فەزايىدا ھېنندى بەرەمى
تايىبەت لە دايىك بىن و پىشوانىييان ئى بکريت، تەنانەت ھېنندى
بەرەمى تايىبەتىش تەرجومە كران، چونكە فەزايى كۆمەلگە بە گشتى
فەزايىكى سىاسى بۇو، دىارە ئەم فەزايى زېر زەوپىنى بۇوو ئەو
فەزايى جۆرە بەرەمىكى وەك "دايىك" مەكسيم گورگى يان
بەرەمى ھاوشىۋە ئەۋى پىيىست بۇو.
ئەم بەركەوتىنە ھەستىكراو بۇو، بە گشتى ھەر بەرەمىك لە ھەر
كۆمەلگە كەدا دەركەوتى ھەلومەرجى ئەو كۆمەلگەيە. دەركەوتى
ھەلومەرجى سىاسى، ئابورى، كۆمەللايەتى و تەنانەت پەوانى ئەو
كۆمەلگەيەيە، دىارە ئەم ھەلومەرجە قۇناغىيەكى تىپەرە. من لەو
ھەلومەرجەدا كەتىپىكەم نۇرسى بە ئاوى "سالى كۆرپە". كۆرپە،
وشەيەكى كوردىيە. ئەمە كارىكى ھونەرى بۇو، زۇر سەيىرە فەزايى
سىاسى ئەو رۆزگارە ئەم بەرەمى دەنەگەرەت. تەنيا تاك و تەرا،
نەوپىش بە ترس و لە زىر لىيۇدە ئەم بەرەمى ديان تەيىد دەكرد، بەلام
فەزايى واقىعى ئەمە وەرنەگرت و پالى پىوه نا. نوسەر كاتى
ئەكەويتە ھەلومەرجىكى لەم چەشىنەوە بەرگە ناگىرى، تەبىعى
ئەكەويتە زېر كارتىكەرى ئەم جۇزە زەينىتە زالەوە. بۇيە ئىستا
ئەگەر چاۋ لە ئەدەبىياتى ئىران بىكەي، ھەلبەتە من ناتوانم ئاوى
نوسەر گەورەكانى وەكى سادق ھىدىايت و سادق چوبىك كە ئەمانە
باسى جىاوازيان ھەيە بەھىنەم، بەلام ئەۋانىت دواي ئەم فەزا سىاسىيە
كەوتىن. بۇيە لەم فەزايىدا رۇمانى "دايىك" گورگى كارىگەرى
دادەنلى و ئىيمە خۆمان بەشىك بۇوين لە فرۇشىيارەكانى ئەم كەتىپە.
بەر لە شۇرۇش بۇ نەمۇنە پىشانگا يەكى كەتىپەن ھەبۇ باوەر
بەرمۇون لە ماوهى يەك حەفتەدا زىاتر لە ۱۰۰ ھەزار دانە لەم كەتىپە
بە شىۋە ئاچاق غۇرۇشراو چووه نىيو خەلک. واتە وەك زېر بردىان.
زېرى پالاوتە (بە پىكەنینەوە!).

پ. بە سەرنجىدان لەو پىنناسەيەي كە جەنابت بۇ پىالىزم
كەت، ئەو پىالىزمە كە جەنابت تىيى كە يىشتووى و كارى پى
دەكەيت، ئىستا كە لەم سەرەدەمدا شىۋازى دىكەش ھاتۇتە

لە نیو سەردەمیکی مۇدیرىنەدا ئاپا بۇونىکى مەحالە؟ ئاپا پېنناسە كىرىنى مۇۋقۇيىكى لە توڭلەم سەردەمەدا بە پىسى پارامىتەرە كانى سەردەمى مۇدیرىنەتە سەختە، ئاكرى؟ ئاپا ئەم كاراكتەرە لە كەن ئەم سەردەمەدا يەكتىرە خۇينىفەوە؟ يان ئەرمى كە قەدەرى رەھايى مۇۋلا كەزبۈون و ئالۇزبۈونە، ئاپا مۇۋقۇي نیو چىرۇكە كانت ئەيە وئى بە دواى قەدەرىيکى دىكەدا بىكەپىن؟

و. من بىرام وايە ئەم ئالۇزبۈونە ئالۇزبۈونىكى بۇالەتى نەبى كە بە سەر كاراكتىرە كانى چىرۇك و پۇماندا بىسەپىن. بەلكو دەبىن ئالۇزبۈونىكى سروشتى بىت. دەبىن كۆمەلگەي ئىمە ئالۇز بىت تا بەرھەمەنیكى ئالۇز بە دى بىننى. دەبىن كۆمەلگەي ئىمە كۆمەلگەي كەپىشەسازى بىت، تا بەرھەمى تايىبەت بە خۆى بىتىتەدى. ئەم مۇۋقە سادەيە بەرھەمى هەلومەرجىتكى سادەيە. مۇۋقۇ ئالۇز بەرھەمى هەلومەرجىتكى ئالۇزە. ئىمە بە داخەوە چونكە بەخنەى ئەدەبىيەن ئىمە، ئاتوانىن ئەم مەسەلانە مشتومال بىكەين. كاتىن كافكا لە كورتە چىرۇكىكىدا دەلى "پاكسابۇوم، سىساركە كەچەلەيدكە لە سەر پەنچەي پىيم نىشتىبۇو خەرىك بۇو منى دەخوارد". تەماشا بىكە كافكا بەرھەمى كۆمەلگەي كەپىشەتەن، ئىمە دەبىن كافكا لە نیو ئەم كۆمەلگەي كەدا تاوتى بىكەين. مۇۋلە كۆمەلگەي كەپىشەسازىدا لە خۆى نامۇ دەبىن و دەبىتە مۇۋقۇي بىن پەچەن. ئەم ئامۇبۈونە ئىمە ئىستا ئەتوانىن ھەستى پىتىكەين. زۇر سادە ئەگەر بىمانەوى باسى بىكەين، دراوسى، دراوسى ئاناسىن. كە بەلاي يەكتىدا تى ئەپەپىن سەميرى يەكتىر ناكەين. يانى بە پاستى خەرىكە لە خۆمان بىتگانە ئەبىن. ئەم ھاپپۇندىدەيە گەرم و گۆرە ئىنسانىيەي كە پىشىت بە بىن جىاوازى لە نیو گۇندۇ شاردا ھەبىو ئىستا ئاسەوارى ئەماوه، ئىستا ئەننەيى و گۆشەگىرى و تەرىك كەوتتەوە شۇينى گىرتۇتەوە. ھەركەس لە خەمى خۆيدىيە، ئەم ئەننەيى و گۆشەگىرىيە بەرھەمى هەلومەرجىتكى پىشەسازىيە. كاتى كۆمەلگە بە مجۇرە بىت، سروشتىيە كە پالەوانى چىرۇكە كانىش دەبىن "نامۇ" كەبى ئەلبىر كامۇ. لە بەرھەۋەدى ھەوا گەرم ئەچى يەكى ئەكۈزى. بەلام من قىسم ئەممەيە كە ئەم ئالۇزبۈونە، بە سەركاسىيەتى چىرۇكە كانى كۆمەلگەي ئىمە دەسەپىن. ئىمە ھېيشتا ئاتوانىن وەك مۇۋلا چاولە ئۇن بىكەين و قىبوولى بىكەين، نەك لە تىزىریدا بەلكوبە كەردهو، لە كەردارى كۆمەلەيەتىدا. لە حائىكدا كە ئۇ بىشىكە لە بۇون. وەك دەلىن نیو شاراوهكەي پىاوه. سىتۇنکە بە دوو رەنگ ئىشان دراون. ماھىيەت يەكىكە، رەنگ جىاوازە. كىشى مىشىكى ئۇ بە قەد كىشى مىشىكى پىاوه. ئۇ دەتوانى لە بوارى ئابورى، كولتۇرى و پىوهندىيە كۆمەلەيەتىيەكان و ھەر بوارىي كە كەمان ئەو پۇلە بىكىرى كە پىاوه دەيکىرى، بەلام كۆمەلگەي نەريتى (تەقلیدى) چى، كۆمەلگەي ئىمە چى؟ لېرەدا من باسى كولتۇرۇ فەركەم. بۇانە تو دەتوانى

ھەبىن. پىويىستان بە دروستكىدى ئەم پىوهندىيە ھەيە، مۇۋقۇ پىويىستى بە دىالوگە، ئىمە ئاتوانىن ھونەر لە نیوھەرۆك دابېرىن. چونكە لە جىهانى بۇوندا - ئەمە بىنەمايەكى زانستىيە، قىسى من ئىنەن لە ئىزىز ناوى مۇدیرىنەدا ھونەر بەتال بىكەينەوە. ئەمانە ئاتوانىن لە ئىزىز ناوى مۇدیرىنەدا ھونەر بەتال بىكەينەوە. ئەمانە ھېرىش و شەپى دەررۇنن. شەپى راگەياندە، ئىستا لەوانەيە لە نیو ئىراندا پېتىگىرى لەم شەپە راگەياندە بىكەن كە ھونەر بىن نیوھەرۆك بىتتەوە بەتال بىتتەوە. پېتىگىرىشى ئەتكىرى، لە نیو كۇپە ئەدەبىيەكانى ئىراندا ئەگەر تەماشا بىكەي دەبىنى تەننە باسى فۇرمە، باسى زمانە و بەس، تەنانەت ھېنىدى لە شاعيرە گەورە كانى ئىران من ناوى كەس ناھىيەم، ئەو بەرھەمانەي كە ئىستا بۇزەقىن، جەك لە كايدەكىرىن بە وشە ھېچى دىكە نىن. بىگە ھېنىدى جار تەننە ھاوارىيەن و بەس، وەك ھاوارى مۇۋقە سەرتايىيەكان كە لە دارستان و ئەشكەوتە كاندا دەزىيان. وەك ھاوارىيەك ئاپا ئىمە گەپاونىتەوە بۇ ئەم سەردەم، ئەمانە مۇدیرىنە زىن، تازەگەرى ئەن. ئىمە لە ئىران كەتۇنەتە نیو چەپ، لېرەش كەتۇنەتە نیو چەپ. لېرەش چەپەرى دەكەين كە بلىن ئەدەبىيات تەننە بىرىتىيە لە نیوھەرۆك و واز لە فۇرم بىتىن. لە حائىكدا ئىمە ئەلىن ھونەر، ھونەر واتە جوانى، ئىمە دەبىن ئەم جوانىيە و سىما كانى ئەم جوانىيە بىتىنە نیو بەرھەمى كانمان. تەنانەت ئەگەر بەرھەمىكى بىناسازى جوانىي تىدا ئەبىن و تەننە دارو دیوارىيەكى بۇوت بىت پېتىگەوە بىرى ھونەر نىيە. باسەكە بۇ خۆى سادەيە بەلام بەداخەوە لاي ئىمە ئالۇز بۇوە. ھونەر دەبىن نیوھەرۆك و فۇرمەنەكى كاملى ھەبىن. ماوتىسى تۈنگ سەردەمانىك دەرىيارەي ھونەر وتارىيەكى دا، قىسىيە كى پاستى كىرى، وتنى نیوھەرۆك و فۇرم دەبىن وەك دوو ھەلى ئاوتەرىپ شان بەشانى يەك بچەنە پېتىش. بەداخەوە ئەگەر هەلومەرجى كۆمەلەيەتى تەندىروست نەبىن پىتگا نادا باسى پىسپۇرانە لە سەر ھونەر بىتتە كايدەوە، تەنانەت بەر بەم باسانەش دەگرى ئىستا ئەم بارودۇخە لە نیو ئىراندا دەبىنرى. لېرەوە من "ئايىنە" و "رامان" م بە دەست دەگا، خەرىكىن باسى جددى دەكەن.

پ. پەرسىيارىيەكى دىكە ھەيە كە تاپادىيەك دەتوانى باسەكە بىاتەوە. ئەمە ئەمە مۇۋەدييە مۇۋقۇي ناو چىرۇكە كانى بەپېزتانا مۇۋقۇي ئاساسىي و سروشتى و مەلگەرى خەسلەتسى سروشتى خۆيىانن. ئەمە لە سەردەمى مۇدیرىنەدا يان لە قۇنىاغى دەۋايى كلاسيك، مۇۋقۇيىكى سادە ئىمە كە بە شىنۇھە مەلىيەكى پېنناسە بىكىرى وەك لە داستانە ھەمسىيەكاندا خراپ مەميشە خراپ و چاڭ مەميشە چاڭ، لېرەدا وانىيە. بەلكو بۇونەوە مرىيەكى ئالۇزە كە دەننەيەكى تايىبەت بە خۆى ھەيە. بەپېزت دەتەوەن لە نیو چىرۇكە كانىدا باسى ئەم بىكەي كە بۇونى مۇۋقۇيىكى سروشتى

کاریگه‌رییه‌کی گهوره‌شی له کافکا و هرگرت، به تایبه‌تی کتیبه‌ی "مسخ" هکه‌ی، هیدایه‌ت تووشی پیک دژبوون هاتبوو، ناتبا بwoo له‌گه‌ل ئه و کۆمەلگه نه‌ریتییه‌ی که تیای ده‌زیا، دواتر چووه نه‌ولا و ئه‌ویشی بینی. هۆشیکی زۆر پیشکه‌وتتووانه و داهینه‌رانه‌ی هه‌بwoo، ته‌نانه‌ت هیندی زه‌ینیه‌تی ئیرانی کۆنیشی هه‌بwoo. مهیل بو سه‌ردەمیکی زۆر کون، کولتوري هیند. بوفی کور دیاردیه‌کی ئاورته‌یه، ئاورته‌له له نیو ئه‌دەبیاتدا روو ده‌دا. له پریکدا به‌رهه‌میکی ئاورته‌ده‌خولقینی. بوفی کور له نیو کۆمەلگه داخراوو نه‌ریتییه‌کاندا سه‌ره‌هەل ده‌دا، ده‌بی وەک ئاورته‌یه‌ک ته‌ماشای بکه‌ین، نه‌ک وەک قاعده، چونکه قاعده‌ش نییه، له‌بئه‌رەه‌وی هیدایه‌ت خۆی به‌رهه‌می پیالستی به هیزی هه‌یه، له‌پاں بوفی کوردا حاجی ئاغاشی هه‌یه. بوفی کور ئاکامی مۆدیرنیزم راسته‌قینه‌یه، ئەم مۆدیرنیزم‌هه‌که له ناخی هیدایه‌تدا بwoo، ئیستا زۆر کەس خەریکه لاسایی ده‌کەن‌هه‌و، کابرا مودیرن نییه به‌لام ده‌یه‌وی شتیکی وەک بوفی کور به‌رهه‌م بینی. نه‌خیر ئەم ناکری. هیدایه‌ت له نیو کۆمەلگه‌یه‌کدا ژیاوه که نه‌یتوانیوه له‌گه‌ل کەس قسه بکا، به‌لئی نه‌یتوانیوه، ئه و له نیو کۆمەلگه‌یه‌کی مۆدیرندا ده‌زیا. دوایی چوتە نیو کۆمەلگه‌یه‌کی نه‌ریتی، له‌گه‌ل کی قسه بکا. پیگه‌یه‌کی دیکه‌ی نه‌بwoo جگه لەوەی له گه‌ل سیبەری خۆیدا قسه بکا. بۆ ئەو کۆمەلگه‌ی واقیعی، ئه و پیره‌پیاوه "کورو کەنفت" بwoo که له بوفی کوردا نیشانی داوه. به‌لام ئه و کەسی که له نیو ئه و کتیبه‌دا گفتگۆی ده‌روونی ده‌کا، ئەلی: له ژیاندا هیندی نازار ھەن که وەک خۆرە به ھیواشی پوح له ته‌نیاییدا ئەخون و ئەپروخین، ناکری ئەم نازارانه به کەس بلىی و ده‌ری بىرى. ئەمە نیتر نازاره‌کانی خۆی بwoo، خودی خۆی، شەخسى هیدایه‌ت، که توشى ناته‌بایی ببwoo، ناته‌باییه‌ک که ده‌بیبینی و هەرئەمەش کوشتى.

پ. دوایی لېبوردن ئەکەم، لېرەدا قسەکەت پى ئەبىم، دستقىيەقسکى له "تاوان و سزا" دا لە راستىدا پۇمانىكى نووسى که دوایی ده‌رونشىكارەکان ھاتنۇ و پاڭھەيان بۆ كىرىد، تەسەور ناکەي بۇ نو قوللىتىكى وەك بوفی کور واباشتى بىت کە له جياتى ئەوەی پەخنەگىریک پاڭھەي بکا، ده‌رونشىكارىك لىيى بکۈلىتىدە. بە سەرنجدان بەو قسە سەرەتايىھى خۆى پىۋىست ئەكاده‌رونشىكارىك بىت و كاراكتىرۇ ده‌روون و ئەم زەينە ئالۆزەمىي هیدایه‌ت بە پىسى ئه و به‌رهه‌مەي شىكارى بکا. واتە خويىنەرىيکى ئاسايىي نەبىي و ئه و خويىنەرەمى ئه و سەردەمە نییه

، خويىنەرەمى ئىستايىھە كە هەلومەر جەكەي گۇراوە؟

و. لە دنیاي مۆدیرندا ئەم کارە ئەكريت، كەسانىكى كە شارەزايىيەکى زۆريان لەبارەي بۆ ئەم به‌رهه‌مانه‌و هەيە و ده‌رونشىكارى گهورەن کارى ده‌رونناسىييان بۆ دەكەن. كۆمەلناسان دىن و کارى كۆمەلناسانە لە سەر ئەمچۈرە به‌رهه‌مانه دەكەن. ئەمە ج

باله‌خانه‌يەك ساز بکەي، له نیو ئەم باله‌خانه‌يەدا كەسىك دەزى كە بپرواي وايە پياویك دەتowanى چوار ژن بھىنى. بپوانە ئىتىر ئەم بيركىردنەوەي، مۆدىرن نىيە. ئەگەرچى له باله‌خانه‌يەكدا دەزى، به‌لام كەسىكى پىش مۆدىرنەيە. پياو بۇينباخ دەبىستى به‌لام ئامادە نىيە يارمەتى زنەكەي بىدات، پىي وايە قاپشۇردن تەنیا كارى ژنە. ئىمە تەنیا كىشەمان له‌گه‌ل فكىرەكەيدا هەيە. دابەشكىردنى كار شتىكى سروشىتىيە. ئەم مروقە هەمان مروقى سەرەتايىھە كە به‌ركى مۆدىرنى پۇشىوھ. ئىمە ئابى درۇ لە گەل خۇمان بکەين، دەبى بىزانىن له نیوچ كۆمەلگەيەكدا دەزىن و چۆنچۇنى دەزىن. ئەم كەسىكى كە له فەرەنسەو سويددا سوارى مىتىق دەبى، پىنج دەقىقە كاتى هەيە به‌لام خۆش ئەوەيە كە لەو ئەو پىنج دەقىقەدا رۇزىنامە يان كتىب دەخويىنەتەوە. ئەدەبیاتىكى مىنى مالىستى لەو دۆخەدا به‌رهەم دىت. بە هەر حال ئەدەبیاتىك دىتە كايەوە كە پىنج دېرە. به‌لام ئىمە بەم هەموو كاتە زۆرەوە تىراشى كتىب لە ئىراندا گەيشتنوته ۵۰۰ دانە. لە كۆمەلگەيەكى ۷۰ ملىونىدا تىراشى كتىب ۲۰۰۰ دانەيە. كامە مۆدىرنىزم؟!

پ. زۆر باشە. ئەم باسە پەھەندى بەرفروانى هەيە، بۆيە ئەگەر بىمانەوى بچىنە ناوى چەندىن سەعاتى دەۋى. من ئەمەوى لېرەوە بچەمەوە ناو وەلەمەكەي بەرپىز تانەوە، بۆ وىنە 'مسخ' هکەي كافكا به‌رهه‌مى كۆمەلگەيەكى مۆدىرنە، كۆمەلگەي مۆدىرنى مرۆقى ئالۆز دروست دەكە ئەم مروقە دەنیا يەكى تايىھەت بە خۆى هەيە و تەنیا يە، ئەم تەنیا يە ئالۆز بۇونىك دروست دەكات. ئەمە شتىكى سروشىتىيە كە له نیو سىستىمى كۆمەلگەيەتى و زالبۇونى بازار و دەسەلەتى سەرمایەدا تۇوشى نامۇبۇون دەبىن. به‌لام ئايىا لە ئىراندا كە شاكارىكى وەك "بوف کور" دروست دەبى، ئەمەش راستە كە سادق هيدايەت كارىگەریيەكى گهورەمى كافكا و ئەلەبى فەرەنسى و پۇز ئاوانى لە سەر بwoo، نووسىنى "بوف کور" لە نیو كۆمەلگەيەكدا كە هيشتىا پىوه‌ندىيە كۆمەلگەيەتلىكەكان وەك خۇيان ماون، هيشتىا ئەو هەستى يەكتەر خۆشۈسىتىنە هەر ماوە، ئىيە تەسەور ناکەن بۇونى ئەم كاراكتىرە ئالۆزەمىي نیو بوفى كور (كە من پىيم وايە زۆر كەس خويىندوویيەتىيەوە كەم كەس ئىي تىنگە يىشىون) لە بېنەپەتدا ناکۆكى لە گەل كاراكتىرە راستەقىنەكانى نیو كۆمەلگەدا هەيە؟

و. تو خۆت بەباشى وەلەمى خۆت دايەوە، من دللىيام جەنابت بە قوولى لەم مەسەلە گەيشتۇوى، به‌لام ئىستا كە دەتەوى من بۇ خويىنەران بدويم، منىش بەخراپى نازانم، راستە سادق هيدايەت ئىرانى بwoo، به‌لام ژیانى راستەقىنە لە فەرەنسەدا بە سەر بىرە، مروقىكى زۆر مۆدىرن بwoo، باش شارەزاي ئەدەبى فەرەنسى بwoo،

کۆمەلگەیەکە بەمجۇرە چۈكى داداوه. لە پوی ھونەرىشىوە بوفى كور زۆر بەھىزە، لە پۇزتاواش شىتەلكارى ئەكەن. پىويستە ئىمە ئەمجۇرە بەرهەمانە تاواتى بىكەين، بەلام بەداخواه ئىمە رەخنەگرمان نىيە، بە هەر حال ئەمە رەخنەگریکى گەورەي گەرەكە، رەخنەگریک کە بەپاستى دەسەلاتى بە سەر رەخنەدا ھېبى، بۇ نمۇونە كەسانى وەك، لۇنا چارلسکى، بلىنسكى، جۆرج لۆکاچ يا رەخنەگری مەزنى دىكە كە لە جىهاندا ھەن، دەتوانى كار لە سەر ئەم بەرهەمە بکەن. ئىمە لە ئىرلاندا رەخنەگرمان نىيە كە بە شىۋەيەكى بەرىن و فەرلايەن لەم بەرهەمە بکۈلىتەوە.

پ. ئاغايى ياقوقوتى پىيم خۆشە پرسىيارىكى دىكە بکەم. سروشتىيە كە شوناس لە نىيە ھەر نەتەوەيەكدا يەكىكە لە باسە بىنچىنەيى و بەپەرتىيەكان بۇ پىناسەكرىنەكى نۇئى خودو كاراكتىرى كۆمەلایەتى و كولتورى و مىشۇوبى مىرۇۋە. لە بەپەرتدا تاكەكانى ھەر نەتەوەيەك خاونەن زەينىيەتىكەن كە ئەم زەينىيەتە خەسلەتەكانى كولتورو مىشۇوبى خۆرى وەرگەرتىووه، دەمەوئى بلىم تاكى كورد خاونەن زەينىيەتىكى كوردىيە، ئەمە لە نىيۇ بەرھەمەكانى بەپېزتانا دەردەكەوئى. بەلام نۇوسىن بە زمانى فارسى چەندە ئەتوانى نزىك بىتەوە لەم دەنيا پېر ئازارو پېر مەينەتىيانە، ئاييا ئەم زمانە لە نۇوسىنەكانى بەپېزتانا زۇر جار نەيختۇنەتە گومانەوە كە مادەم توپ بە كوردى بىر ئەكەيتەوە رەنگە نەتوانى بە تەعبىريكى فارسى باس لەم ئازارو مەينەتىيە بکەي؟ باس لەم جىاوازىيە چىنایەتىيە بکەي، باس لەم ئالۆزىيەي دەروننى ئىنسانى كورد بکەي، بە كورتى ئاييا لەم تەعبىركەرنانەدا كىشەت بۇ نەھاتۇتە پېشىن؟

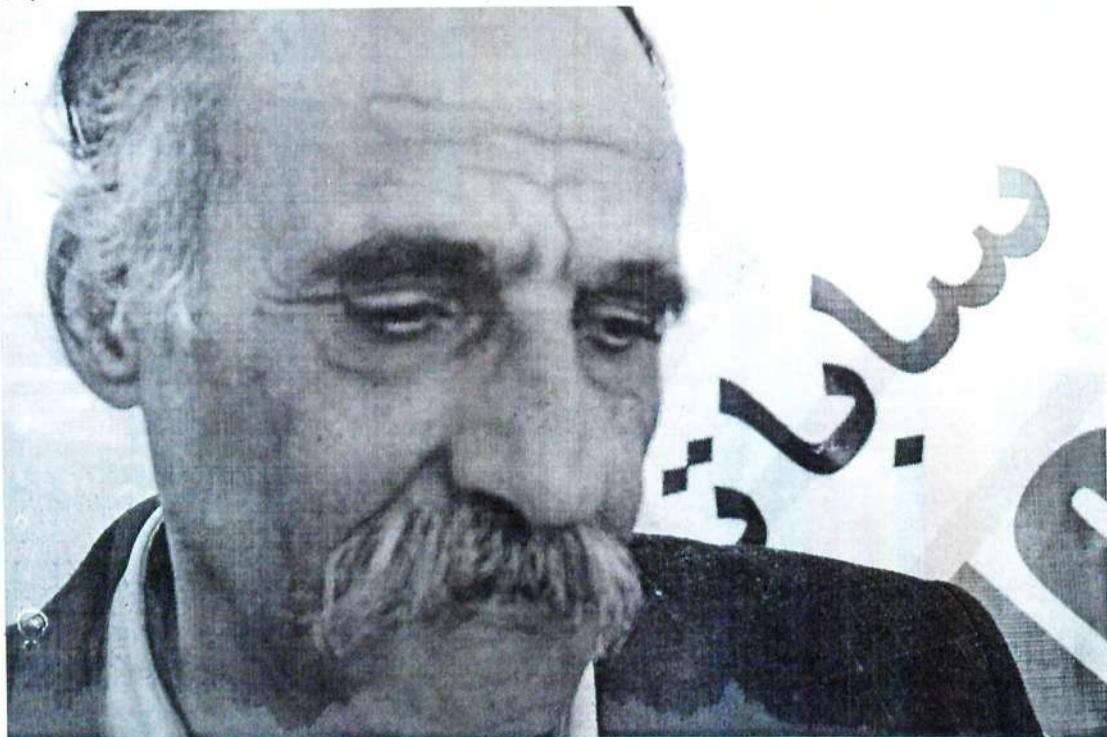
و. من ھارگىز تۇوشى ئەم پىيكتۈپونە نەھاتۇوم، تەنانەت بە قەد نۇوكە دەرزىيەكىش لە بەكارھىناني زمانى فارسیدا خۆم بە بىن توانا نەزانىيە، بە هيچ شىۋەيەك. چونكە من مۇقۇيىكى كوردم. يانى دايىم كورده، باوكم كورده، زەنكەيىش كورده. لە بىنپەتىشدا لە نىيۇ ئەم فەزاو كولتورەدا دەزىن. فەزاپەرەدەي زەينى و كولتورى من فەزايەكە كولتورى كورده، فولكلۇرى كورده، ئەم كەسەي كە شوناسىيەكى كوردى ھەيءە، ئەم فەزاپەي پېر كەردىتەوە. لە پاستىدا زەينىيەتى من بەگشتى پەنچ و ئازارەكانى مىللەتى كورد و ژىانى كوردى بنوسم يا بە زمانى فارسى بنووسىم رەنگە سەركەتتوو نەبى. من بېپىچەوانەوە بىر ئەكەمهو، من ئەلیم رەنگە كەسىك كورد بىت، چىرۇكىنوس يان نوسەريش بىت، بەلام نەتوانى ژىان و مۇقۇي كورد و شوناسى كوردى نىشان بىدات. دەبى بە دروستى لە مەسەلەكە ورد بىنەوە، بە ماپاپە كە ئەم ئەگەپېتەوە بۇ توانايى و

دەسەلات بەسەرداشكانى نوسەر، من مەسەلەي زمان ناكىشىمە نىيۇ ئەم مەسەلەيە و پىيم وانىيە كارىگەری دابنى. ھەلبەت كاتىك ئەلیم كارىگەری نىيە، لىكدا نەوي خراپى لە سەر نەكىرى، بۇ وينە نوسەرييکى بەتوانى نىيۇ كوردىستانى عىرماق يا سورىيە ياخود تۈركىيە يان ئىران، دەتوانى بەرھەمى بە هيىز خەلق بىكەت. نوسەرييکى بىن توانا، ئەگەر كوردىش بىت و بە زمانى كوردىش بىنوسى، يان تەنانەت (بە كوردىش) بىر بکاتەوە، گومانى تىدا نىيە كە بەرھەمە مىكى لواز بەدەستەوە دەدا. بە پاي من ئەمە هيچ پىوەندىيەكى بە زمانەوە نىيە. من ھەرگىز نەموىستووه خۆم وەك كوردىك بناسىن، چونكە كوردم، ئىتەپپىوەست ناکات، وەك ئەوە وايە كە من قىزمەيە. من زىاتر لە پەنچا سالە لە كرماشان دەزىم، يانى دەرنەكە وتۇوم. لە كوردىستان ئەولاتر نەچۈرم كە ھەست بە بىنچانەيى بکەم. بۇ نمۇونە ئەگەر من لە بەلۇچستان بېشىمايە و جارناجار سەردانى كوردىستان بىكرايە، ئەگەر بەرگىرييەكى گەرم و گورپىش بىكرايە، بەرھەمە كەم بەرھەمە مىكى سادە و پوالەتى و تەبلىغاتى دەبۇو. من بىرۇام وايە ھەركەس لە ھەر كولتورىك بىت، جا ئەو كلتورە كلتوري كورد يان فارس ياخود بەلۇچ و هەندى بىت كاتى مۇرۇپىي بىنچانە بىت، تەنانەت ئەگەر بە زمانى (زگماكى) شۇ نۇوسىيەتى، بەرھەمە مىكى كىرج و كال و لواز دەردەچى. ھەندى نوسەرى كوردىمان ھەيءە كە بۇ نمۇونە سى سالە پىيى نەناوەتە كرماشان، لە شۇيىنەكى دىكە و لە نىيۇ كولتورىكى دىكەدا زىاوە، ھەست و ئىحساسى زۆر كەمەنگە. كارەكانى كارى تەبلىغاتىيە بەلام من وانىم، من ھېشىتا لە نىيۇ ئەم كولتورو خەلکەدام، ئىستا بەرھە شەست سالى ئەچم، ھەمموو ژىانم لە نىيۇ ئەم كولتورو ئەم زەينىيەت و خەلکەدا تېپەراندۇو. هيچ بۇم سەخت نىيە كە بە فارسى ئەنۇوسەم. ئەگەر دوايىن بەرھەمم (ئەفسانەي سىرەنگ) بخۇينىتەوە، بە گىيا و كىيۇو بەردو مۇرۇپ و پىوەندىيەكانىدا بۇت دەردەكەوېت ھەمەمۇوى فەزايەكى خۆملى كوردىيە.

پ. بە ھۆى ئەوەي كە بەپېزتان بە فارسى ئەنۇوسىن، و خۇينەرانت لە ئاستى كۆمەلگەي ئىرلاندا بىنگومان ئەبى زۇر بىت. توپ فەزايى كۆمەلایەتى كوردى بە زمانى فارسى نىشان دەدەيى، توپ خۆت چۈن تېكەيشتۇرى، ئاييا ئاستى خۇينەرانت لە دەرھەمە كۆمەلگەي كوردى و لە دەرھەمە كرماشان چۈن دەبىنى، واتە لە تاران و مەشەد و شىرىاز لە نىيۇ كېپەر كۆپۈنەوەي ئەدەبى ئىرلاندا ئەم فەزا كوردىيەي نىيۇ چېرۇك و بۇمانەكانت چەندە لە بۇرى نزىك كەردنەوەي خۇينەرييکى فارس لە گەل كۆمەلگەي ئىيەدا كارىگەری دانادە؟

و. من بۇ وەلامى ئەم پرسىيارەتان دەمەوئى ئەوەت بۇ بگىرمەوە كە دوو پۇزى بەر لەوەي بىم بۇ سلىمانى، تەلەفونى مالەوە زەنگ لىدا، دىم يەكى لە دەشتىستانەوە، نازانم بە تەواوى دەشتىستان لە

و پاستییه که ئەم پیوهندییانە نیوان بەشە جۆراوجۆرە کانى كوردىستان بە كولتورى جيوازى وە بىگومان لە سەر زەينىتى هەردوولا كارىگەرى دادەنلى، ئەم گفتۇگۇو ھەلس و كەوت و پیوهندیييانە دەبىتە هوئى ئاشنايى زياترو تەنانەت دەولەمەندبۇونى كولتورىي زياتر، من بە راستى زۆر خوشحال، شتىكىش بلىم، (شاھىدىشەمەيە) من بە هيچ شىۋەيەك بەشدارى لە فستىقالە كانى ئىران و كۈرە ئەدەبىيە كانى هيچ شوينىكدا ئاكەم، من كە بەشداريم لە فستىقالى بانەدا كرد، تەننیا لە بەرئەوە بۇ كە فيستىقالى بانە بۇو، ئىستەش لە بەرئەوە كە ئىرە سليمانىيە، پايتەختى كولتورى كوردىستانى ئازادە هاتووم، ئەگىنا خزاومەتە سووچى

مالەوە و هەر لەو گوشە گىرييەدا شتە كانى خۆم ئەنۇرسەم. بويەش
هاتىم، چونكە بىيىتم دۆستان لە سليمانى گلەييان ھەيە، ئەم قىسىم
گەيشتەوە گويم كە هوئى چىيە نايەم، منىش وتم تا نەمردۇوم بىيم
بۇ ئىزىرە.

مانى: هەربىزىت، بەھىوات ئەوەي لە دەرفەتى تىرىدا بىتوانىن
و توپىزىنى زياتر ئەنجام بىدەين، زۆر سوپاپست دەكەين.
ياقوتى: منىش ھىوات سەركەوتتنان بۇ دەخوازم.

تىيىننى:

١. بۇ دىيارى كردىنى تەوهەرە كانى ئەم گفتۇگۆيە كاك جەللىل
ئازادىخواز يارمەتى داوم، سوپاسى دەكەم.
٢. ئەم دىيمانىيە، سەرەتا بە تايىبەتى بۇ رۆقار بە شىۋەزارى
كەلھۇرى ئەنجام دراوه، پاشان كراوه بە سۆرانى.
- ٣- فوتوكانى ئەم بابەتە بە كاميراي سەلام مىستەفا

گىراون.

كويىيە لە فارسە؟ (هاورييەكى لە بووشەھەر) زەنگى بۇ لېدام و دەلى
پۇمانى "دەقانان". دىيارە پۇمانى دەقانان، زىانى خەنكى كورده، لە
سالەكانى ٤٤ى ھەتاوى كە پيفۇرمى زەھى و زار لە ئىراندا بۇو
دەدا، لە يەكىك لە پۇمانە كاندا باسى دەكىرى و پەخنە گرانى نىيو
ئىران كە مامۆستاي زانکوشىن، لە سەر ئەم كتىبە تەئكىيد ئەكەن و
وەك بەرھەمىكى چاك بەرگرى لى دەكەن. زۆر سەرتىجرا كىشە، ئەم
كەسە كە تەلفۇنى كرد، باسى كارىگەرى ئەم پۇمانەي بۇ كردم.
كتىبەكانى من كە چاپ دەبن، (چ دويىنى و چ ئەمپۇ) كە دوایين
كتىبەكانى ئەوپەرە كە حەفتەيەك ماوەتەوە. يانى بە خىرايى
دەفرۇشرى، بى ئەوەي پروپاگەندەي بۇ بکەم، نە كەس پاشتم
بگرى، نە دەزگايىكى
پروپاگەندەم ھەبى، بگەرە هيچ
كەس پىيى وانىيە كە من
ئىستا زىندۇوم. بى ئەوەي
خۆم تەنانەت يەك وشەشلى لە
سەر بلىم بە خىرايى ئەچىتە
نیو كۆمەلگەي كوردەوارى و
كۆمەلگەكانى دىكە، خوراسان،
شىراز، ئەوانە لە پىكەي
بەرھەمەكانى منهەو تەواو لە
گەل زىانى خەلکدا ئاشنا
بۇون و تەنانەت لە سەرددەمىكدا
كە پۇمانى دەقانان و پىش
لەوەش "چراگى بر فراو ماديان
كوه"، هەر ئەم بەرھەمانە بۇونە

ھۆي ئەوە كە ئەوان لە گەل خەلکى كورددا ئاشنا بن. كتىبى
"چراگى بر فراو ماديان كوه" كە ناوى سەركىشىكى كورده كە
ناوى ئەسلىشى (حاجى باجلان) . كەسىتىيەكە وەك بنھور.
سەركىشىكى تايىبەتمەند بۇو، واتە دواي قازانچى خۆي نەكەن تېبۇو،
دەچوو بە زۆرى چەك سەرەتلى لە دەولەمندان وەردىرگرت و بە سەر
ھەزاراندا دەبىخشىيەوە. خۇيشى ھىچى نېبۇو، ئىستا وينىيەكى
ئۇستورەيى لى دروست بۇوە. كورد بۇو، من كردىمە پالەوانى ئەم
كتىبە. تەواوى كۆمەلگەي ئىرانى والىكىرد كە لە گەل خەلکى
كورددا ھاوخەمى بنويىن. جا ئەمە زۆر كارىگەرە.

پ. ئاغاي ياقوقوتى پاستىيەكەي پرسىيارى نۇرىم لە
مېشىكادىيە، بەلام زۆر ماندۇوم كردى، ئەم گەشتە ئەدەبىيەي
بەرىزىت و دۆستان و ئۇستارانى ناوجەھى كرماشان بۇ ھەرىمى
كوردىستان چۆنلى ھەل ئەسەنگىيىن، ئايى لە رۇوى پۇھى
ھەست و ئىحساسەوە چى لا دروست كردىز و دەتوانى تەعىيى
لى بکەن؟

42 Rover

A Newspaper Size Magazine

